

Универзитет у Нишу
Правни факултет

Сабахудин З. Цоковић

**КРИВИЧНА ДЕЛА
ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА**

– докторска дисертација –

Ниш, 2015.

University of Niš
Faculty of Law

Sabahudin Z. Coković

CRIMINAL DRUG ABUSE

– doctoral dissertation –

Niš, 2015.

Ментор:

Проф. др Драган Јовашевић, редовни професор
Правни факултет, Универзитет у Нишу

Чланови Комисије:

Проф. др Борислав Петровић, редовни професор
Правни факултет, Универзитет у Сарајеву

Проф. др Зоран Ђирић, редовни професор
Правни факултет, Универзитет у Нишу

Доц. др Душица Миладиновић Стефановић, доцент
Правни факултет, Универзитет у Нишу

Датум одбране:

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

Резиме:

Кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога, нису присутна само у савременим кривичним законодавствима, већ она егзистирају дуги низ година. Наиме, да би у целости могли да сазнамо зашто и како су одређене делатности којима се врши злоупотреба опојних дрога инкриминисане и уведене у савремено (позитивно) кривично законодавство, неопходно је упознати се са овом негативном друштвеном појавом и питањем њене инкриминације у свом историјском настајању и развоју.

С тим у вези, у првој фази истраживања примењен је историјско – правни метод, путем кога је истражена тенденција развоја инкриминације злоупотребе опојних дрога на међународном плану у смислу доношења међународних конвенција из ове области, као и тенденција њеног развоја у кривичном законодавству Републике Србије.

У другој фази истраживања примењен је упоредно – правни метод, путем кога смо дошли до значајних сазнања и закључака о инкриминацији злоупотребе опојних дрога. Поред осталог аутор је применом овог метода дошао до сазнања да у одређеном броју кривичних материјалних законодавстава постоје посебни закони којима се инкриминишу кривична дела злоупотребе опојних дрога. На пример, таква ситуација је у Немачкој, Швајцарској, Шведској, Луксембургу, Саудијској Арабији итд.

На другој страни, постоје кривична законодавства, међу које спада и наше, која су карактеристична по томе што се кривичним законцима инкриминише злоупотреба опојних дрога. Таква ситуација је, на пример, у Француској, Турској, Русији, Белорусији, Казахстану, Кини итд. Такође, закључено је да су многе земље своје кривично материјално законодавство, по питању кривичних дела у вези са злоупотребом опојних дрога, засновале на одредбама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, Конвенције о психотропним супстанцама из 1971. године, Протокола о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године и Конвенције УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци из 1988. године, међу којима је и Република Србија.

Следећа фаза укључује примену позитивноправног метода. Применом овог метода извршена је детаљна анализа важећег (позитивног) кривичног материјалног законодавства Републике Србије и других прописа и аката који се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога. Сагласно томе, анализирани су појам, објект заштите, објект радње, радње извршења, последица, облик кривице, својство учиниоца, облици испољавања и запрећене санкције за следећа кривична дела: 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, 2) неовлашћено држање опојних дрога и 3) омогућавање уживања опојних дрога.

Након примене позитивноправног метода, уследила је фаза примене или коришћења методе анализе садржаја. Применом овог метода анализирани су садржаји различитих правних извора који су од значаја за инкриминисање злоупотребе опојних дрога. Такође, овим методом је анализирана правосудна пракса (судске одлуке) у погледу кривичних дела злоупотребе опојних дрога, што треба да нам је дало слику о примени одредаба чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије током процеса вођења кривичног поступка, а посебно у основним и вишим судовима.

И на крају следи фаза примене статистичког метода у правосудној пракси. Истраживање је обухватило период од 2006. до 2013. године, где је анализирана примењивост одредаба чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије у правосудној пракси у Републици Србији и на подручју града Новог Пазара.

Кључне речи: кривична дела, неовлашћена производња, промет, држање, омогућавање, инкриминација, злоупотреба, опојне дроге, конвенције, законик.

Научна област: право

Ужа научна област: кривичноправна

УДК:

CRIMINAL DRUG ABUSE

Summary:

The offenses which criminalize various forms of narcotic drug abuse are not only present in contemporary legislation, but have existed for many years. Namely, in order to be able to fully understand why and how certain acts of narcotic drug abuse became incriminating and introduced into the modern (positive) legislation, it is necessary to become familiar with this negative social phenomenon and its criminalization through its historical emergence and development.

Thus, the first phase of our research applied a legal – historical method which investigated the tendency of drug abuse criminalization development at the international level in terms of the adoption of international conventions in this field, as well as the tendencies of its development in the Republic of Serbia criminal legislation.

In the second phase of the research a comparative - legal method was applied, through which we gathered significant insights and conclusions about the narcotic drug abuse criminalization. In addition to other findings, by applying this method the author came to realize that among a number of substantive criminal legislations there were special laws that criminalize the offenses of narcotic drug abuse. For example, this occurrence can be seen in Germany, Switzerland, Sweden, Luxembourg, Saudi Arabia and so on.

On the other hand, there are criminal legislations, ours being one of them, which are characterized by the fact that the narcotic drug abuse is criminalized by Criminal Codes. Such occurrence can, for example, be seen in France, Turkey, Russia, Belarus, Kazakhstan, China, etc. Also, it has been concluded that many countries, including the Republic of Serbia, have based their criminal substantive legislation, at least concerning the offenses related to the narcotic drug abuse, on the provisions of the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961, the Convention on Psychotropic Substances of 1971, the Protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs of 1972 and the UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988.

The next phase included the implementation of a positive method. By applying this method, we performed a detailed analysis of the current (positive) substantive legislation of the Republic of Serbia and other regulations and acts pertaining to the narcotic drug abuse criminalization. Accordingly, we analyzed the concept, the subject of protection, the subject of perpetration, acts of commission, the consequences, the form of guilt, the capacity of the offender, the forms of perpetration and the prescribed penalties for the following offenses: 1) the illicit production and trafficking of narcotic drugs, 2) the illicit possession of narcotic drugs and 3) facilitating the use of narcotics.

The application of the positive method was followed by a phase of implementation or utilization of the content analysis method. Through this method, the contents of various legal sources important for the criminalization of the narcotic drug abuse were analyzed. Also, this method analyzed the judicial practice (court decisions) in relation to the offenses of narcotic drug abuse, which ought to have given us a portrayal of the applicability of the provisions of Articles 246, 246–a. and 247. of the Criminal Code of the Republic of Serbia, during criminal proceedings, especially in Magistrate and Higher courts.

The final phase was the implementation of the statistical method in judicial practice. The research covered the period from 2006. to 2013. where we analyzed the applicability of the provisions of Articles 246, 246–a. and 247. of the Criminal Code of the Republic of Serbia in judicial practice of the Republic of Serbia and locally, in the town of Novi Pazar.

Keywords: offences, illicit production, circulation, possession, enabling, criminalization, abuse, narcotic drugs, conventions, code.

Field of expertise: Law

Specific field of expertise: Criminal law

UDK:

САДРЖАЈ

УВОД	1.
Глава прва	
МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ У СУЗБИЈАЊУ ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	21.
1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	21.
2. МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ У ПЕРИОДУ ПРЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА	23.
2. 1. Шангајска конференција	23.
2. 2. Хашка конвенција о опијуму	24.
2. 3. Женевска конвенција о опијуму	27.
2. 4. Конвенција о ограничењу производње и регулисању дистрибуције опојних дрога	29.
2. 5. Конвенција о сузбијању незаконите трговине опасним дрогама	31.
3. МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ У ПЕРИОДУ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА	32.
3. 1. Протокол из Њујорка	32.
3. 2. Париски Протокол	32.
3. 3. Протокол о ограничењу и регулисању гајења мака, као и производње, међународне трговине, трговине на велико и употребе опијума	33.
3. 4. Јединствена конвенција о опојним дрогама са Протоколом о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама	34.
3. 5. Конвенција о психотропним супстанцама	42.

3. 6. Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци	46.
---	-----

Глава друга

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У УПОРЕДНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ	52.
1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	52.
2. ЗАКОНОДАВСТВО ИСТОЧНОЕВРОПСКИХ ДРЖАВА	54.
2. 1. Албанија	54.
2. 2. Белорусија	58.
2. 3. Естонија	63.
2. 4. Литванија	68.
2. 5. Молдавија	72.
2. 6. Русија	81.
3. ЗАКОНОДАВСТВО ЗАПАДНОЕВРОПСКИХ ДРЖАВА	91.
3. 1. Луксембург	91.
3. 2. Немачка	94.
3. 3. Норвешка	100.
3. 4. Финска	103.
3. 5. Француска	106.
3. 6. Хрватска	111.
3. 7. Швајцарска	113.
3. 8. Шведска	118.
4. ЗАКОНОДАВСТВО БЛИСКОИСТОЧНИХ ДРЖАВА	123.
4. 1. Јордан	123.

4. 2. Катар	126.
4. 3. Саудијска Арабија	129.
4. 4. Турска	133.
5. ЗАКОНОДАВСТВО АФРИЧКИХ ДРЖАВА	138.
5. 1. Египат	138.
5. 2. Судан	142.
6. ЗАКОНОДАВСТВО АЗИЈСКИХ ДРЖАВА	145.
6. 1. Казахстан	145.
6. 2. Кина	151.

Глава трећа

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	157.
1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	157.
2. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО ПРЕДРАТНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ	159.
2. 1. Кривични законик Краљевине Југославије	159.
3. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО ЈУГОСЛАВИЈЕ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА	162.
3. 1. Закон о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије	162.
3. 2. Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије	166.
3. 2. 1. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије	168.
3. 2. 2. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије	169.

3. 3. Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије..	171.
3. 3. 1. Закон о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије	176.
3. 4. Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије	177.
4. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	179.
4. 1. Кривични законик Републике Србије	179.
4. 2. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије..	183.

Глава четврта

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	185.
1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	185.
2. ПОЈАМ И ВРСТЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	187.
2. 1. Закон о психоактивним контролисаним супстанцама	187.
2. 2. Медицински аспект злоупотребе опојних дрога	191.
3. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ЗДРАВЉА ЛЈУДИ	195.
3. 1. Општа разматрања	195.
4. НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА	198.
4. 1. Појам кривичног дела	199.
4. 2. Облици извршења кривичног дела	201.
4. 2. 1. Основни облик кривичног дела	201.
4. 2. 2. Посебни облици кривичног дела	209.
4. 2. 3. Лакши облик кривичног дела	211.

4. 2. 4. Квалификовани облици кривичног дела	212.
4. 2. 5. Кривичне санкције	216.
5. НЕОВЛАШЋЕНО ДРЖАЊЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	218.
5. 1. Појам и облици извршења кривичног дела	219.
5. 2. Кривичне санкције	223.
6. ОМОГУЋАВАЊЕ УЖИВАЊА ОПОЈНИХ ДРОГА	224.
6. 1. Појам кривичног дела	225.
6. 2. Основни облик кривичног дела	225.
6. 3. Квалификовани облици кривичног дела	230.
6. 4. Кривичне санкције	234.
7. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ	235.
7. 1. Појам и карактеристике мера безбедности	236.
7. 2. Поједине мере безбедности	238.
7. 2. 1. Обавезно лечење наркомана	238.
7. 2. 2. Одузимање предмета	242.
7. 2. 3. Протеривање странца из земље	244.

Глава пета

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У ПРАВОСУДНОЈ ПРАКСИ	246.
1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	246.
2. ОБИМ, ДИНАМИКА И СТРУКТУРА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	248.
2. 1. Стање у Републици Србији	248.
2. 2. Стање на подручју града Новог Пазара	253.

3. ПОЛИТИКА КРИВИЧНОГ ПРОГОНА ЗА КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	257.
3. 1. Стање у Републици Србији	257.
3. 2. Стање на подручју града Новог Пазара	268.
4. КАЗНЕНА ПОЛИТИКА СУДОВА ЗА КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА	278.
4. 1. Стање у Републици Србији	278.
4. 2. Стање на подручју града Новог Пазара	289.
ЗАКЉУЧАК	301.
ЛИТЕРАТУРА	320.

УВОД

Злоупотреба опојних дрога представља проблем који погађа сва друштва и све цивилизације и као такав егзистира вековима уназад. Развојем цивилизације, током времена, дошло је до неконтролисане употребе опојних дрога, које у свом крајњем исходу разарају човекову личност, и духовно и физички.¹ Злоупотреба опојних дрога, токсикоманија, наркоманија или болест зависности представља тешку социјално – патолошку и криминогену појаву, као и велико друштвено зло које се готово епидемијски шири последњих деценија XX века продирући у све поре нашег друштва.²

Обзиром на чињеницу да злоупотреба опојних дрога проузрокује штетна дејства по људски организам и друштвену заједницу, неопходно је било инкриминисати законом злоупотребу опојних дрога. Кривична дела у вези са злоупотребом опојних дрога, не познају само савремена кривична законодавства, већ су она егзистирала у дугом историјском развоју људског друштва. Стога, да би у целости могли да сазнамо зашто и како су одређена кривична дела у вези са злоупотребом опојних дрога уведена у савремено (позитивно) кривично законодавство, неопходно је упознати се, бар у краћим цртама, са овом негативном друштвеном појавом и питањем њене инкриминације у свом историјском настајању и развоју.

Сазнања о дрогама темеље се на претпоставкама и писаним документима из праисторије.³ Тако се, на пример, претпоставља да је прва искуства са дрогама човек имао још у палеолитском добу (40.000 – 10.000 година пре нове ере).⁴ Историјски посматрано, прва биљка из породице дрога која је била позната је мак. Ову дрогу су добро познавали и користили стари Сумерци који су живели у данашњем Ираку (5.000

¹ М. Ницковић, *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*, Алфа Београд, Развитак Метковић, 1990. стр. 7.

² Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, Окружни суд у Београду, Билтен 56, Београд, 2001. стр. 45.

³ Д. Николић, *Наркоманија – злочин или казна*, Српско удружење за кривично право, Београд, 2001. стр. 17.

⁴ Ибид.

година пре нове ере), који су гајили мак и назвали га тил (радост).⁵ Касније су Вавилонци пренели ову биљку у Персију и Египат, да би се гајење и употреба мака временом ширили све до Индије и Кине.

Још 2737. године пре нове ере у легендама се спомиње хашиш и његова психогена својства.⁶ Такође, постоје писани трагови о хашишу у старој Кини и Индији. Хашиш се добија из смоле индијске конопље, а познат је и под именом гања или под именом марихуана у различитим деловима света.⁷ У то време коришћење опојних дрога је била привилегија само за одређену групу људи, и то племенских поглавица, врачева, свештеника и других важнијих људи тог времена. Нешто касније, губљењем граница између привилегованих и обичних људи, долази до масовније употребе разних напитака са наркотичким својствима.

Већ више хиљада година на појединим континентима људи су неке врсте биљака са наркотичким својствима користили као лек⁸ за ублажавање душевног и физичког бола, као средство да се савлада немоћ и глад. Такође, неке врсте опојних дрога су се употребљавале и приликом религиозних церемонија. Напомене ради, стари Кинези и Индијци су користили сокове индијске конопље као лекове против кашља и пролива. Такође, многи стари народи су користили психоактивне напитке у доба ратовања, како би код својих ратника изазвали већи степен храбрости. Тако су стари Викинзи, пред полазак у битку, узимали на специјалан начин припремљене халуциогене гљиве, како би подстакли храброст и мржњу према непријатељу.⁹ Европа је била поштеђена употребе опојних дрога све до крсташких ратова (од XI до XII века) када је опијумски мак донет у Европу са Блиског истока. Такође, у тим ратовима је опијумски мак коришћен и за допинговање војника.

⁵ Р. Јовић, А. Савић, Р. Куљача, *Дроге и тероризам*, Факултет за пословни менаџмент, Бар, 2007. стр. 15.

⁶ Г. Божиловић, *Кривично – правна заштита у спречавању злоупотребе опојних дрога у нашем законодавству*, Судска пракса, број 5/2004, Београд, стр. 63.

⁷ Ибид.

⁸ М. Ницовић, *Дрога – царство зла*, Народна књига, Београд, 1996. стр. 7.

⁹ Р. Јовић, А. Савић, Р. Куљача, *Дроге и тероризам*, оп. цит., стр. 16.

Прва забрана употребе опојних дрога потиче из 1778. године у Индији и односила се на ограничавање производње биљака од којих се добија опојна дрога.¹⁰

Почетком XIX века долази до масовне употребе опојних дрога. То је период када се опојне дроге легално гаје у читавом свету. Енглеска у том периоду препознаје свој интерес и дрогу сврстава у трговачку робу, па је произведене количине опијума пласирала преко своје трговачке мреже у Кину.¹¹ Међутим, у Кини долази до изненадне смрти сина кинеског цара 1839. године, који је био отрован опијумом, што ожалошћене власти наводи на доношење одлуке о уништењу опијума свих енглеских и европских трговаца, и да се забрани трговина овим производима у овој великој земљи.¹² Ова забрана трговине опијумом изазива незадовољство енглеских трговаца опијумом, који су у Кини имали значајно тржиште за пласирање својих производа од опијума, што им је доносило огромне своте новца, сребра, злата, као и других предмета, које су узимали у натуралној размени.

Велика Британија, штитећи интересе својих трговаца опијумом, објављује рат Кини 1840. године. Овај опијумски англо – кинески рат¹³ трајао је пуних двадесет година, и то у неколико фаза, а окончан је капитулацијом Кине 21. октобра 1860. године. Кина је била принуђена да потпише мировни уговор којим се омогућава слободна трговина опијумом на целој територији земље, и то по неповољним условима.

Следећа држава која инкриминише промет опојних дрога је Француска и то 1845. године¹⁴. Након Француске, и Сједињене Америчке Државе законски регулишу ову област, и то Декретом против пушења дроге из 1875. године. Године 1908. забрањена је

¹⁰ М. Ницовић, *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*, оп. цит., стр. 8.

¹¹ Р. Јовић, А. Савић, Р. Куљача, *Дроге и тероризам*, оп. цит., стр. 19.

¹² J. Buxton, *The Historical Foundations of the Narcotic Drug Control Regime*, University of Bradford, 2008. стр. 7.

¹³ Опијумски англо – кинески рат водио се у три фазе у периоду од 1840. до 1860. године. Прва фаза рата вођена је од 1840. до 1842. године, друга фаза од 1856. до 1857. године и трећа фаза рата од 1858. до 1860. године када је Кина капитулирала.

¹⁴ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично правна регулатива злоупотребе опојних дрога*, Удружење за међународно кривично право, International criminal law association, XII тематски међународни скуп, Међународна кривична дела, Intermex, Тара, 2013. стр. 165.

употреба опијума, осим у медицинске сврхе, а 1898. године донет је и Закон у циљу регулисања производње, промета и коришћења опојних дрога.¹⁵

Развојем науке, а посебно хемије, научници су успели последњих деценија да из биљака нарочитих својстава издвоје активне супстанце које су по свом ефекту многоструко јаче. Истовремено су психотропне материје добијене новим хемијским методама постале лакше, па стога и подобније за употребу и транспорт.¹⁶

Захваљујући напредовању медицинских наука, развоју нових саобраћајних средстава¹⁷ и комуникација нестала је природна изолованост појединих региона, а стварне раздаљине између појединих земаља и континената нису више никаква препрека. Тако су биљке наркотичких својстава, некад карактеристичне за поједине регионе, постале „домаће“ у читавом свету. Упоредо са развојем цивилизације дошло је и до развоја неконтролисане производње и промета, како опојних, тако и психоактивних дрога (психотропних супстанци), као и употребе истих, које у свом крајњем исходу проузрокују вишеструко штетне последице.

Напомене ради, злоупотреба ових супстанци¹⁸ делује разорно на здравље и радну способност уживалаца, што у случају дуже употребе доводи до тешких здравствених или социјалних проблема. Развија се зависност од тих супстанци која према дефиницији Комитета експерата Светске здравствене организације представља „скуп психолошких, бихејвиоралних и конгнитивних феномена различитог интензитета, у ком узимање психоактивне супстанце заузима приоритет.“

Распрострањеност злоупотребе опојних дрога, као и опасности које оне носе са собом довеле су у протеклом периоду до сазнања (у новије време она је само појачана)

¹⁵ Г. Божиловић, *Кривично – правна заштита у спречавању злоупотребе опојних дрога у нашем законодавству*, оп. цит., стр. 64.

¹⁶ М. Ницовић, *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*, оп. цит., стр. 7.

¹⁷ М. Чубински, *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године*, Издавачка књижарница Геце Кона, Београд, 1930. стр. 391.

¹⁸ „Злоупотреба“ је од стране Комитета експерата Светске здравствене организације за превенцију зависности од наркотичких и психотропних супстанци дефинисана као „дуготрајно или повремено коришћење супстанци које није у складу или није у вези са прихваћеном медицинском праксом.“

да је потребна интервенција у њиховом спречавању и сузбијању на светском нивоу.¹⁹ Злоупотреба опојних дрога као типичан проблем интернационалног карактера навела је државе да већ у првим годинама 20. века закључе међународне споразуме о контроли дрога. Погубност масовне злоупотребе коришћења опојних дрога и прерастања овог некада интерног проблема једног броја држава у међународни проблем доводи до Шангајског састанка.²⁰

Сагласно претходно наведеном, први међународни скуп о забрани опојних дрога одржан је 1909. године у Шангају.²¹ Тема овог међународног скупа била је масовна злоупотреба опијума у Азији. На састанку је било присутно тринаест држава,²² али њихови представници нису имали потребна овлашћења за потписивање међународног споразума, па су могли само да изразе жеље и усвоје резолуције.²³ На овом међународном скупу донето је девет резолуција које, уједно, представљају почетак међународноправне реакције у овој области. Састанак тзв. „Комисије за опијум“ допринео је усвајању прве међународне Конвенције о опијуму. После тога, уследио је низ споразума, конвенција и протокола који су се односили на ограничење производње, промета и употребе дрога.²⁴

Како се злоупотреба опојних дрога ширила и даље невероватном брзином, указала се потреба за ефикаснијим реаговањем на међународном плану, да би се производња, промет и употреба опојних дрога подвргла контроли за то надлежних органа и

¹⁹ О. Перић, *Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци и југословенско законодавство*, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, број 4/1991, Београд, стр. 6.

²⁰ Д. Николић, *Међународни кривични стандарди и друге мере и њихов однос са нашим националним законодавством у области спречавања злоупотребе коришћења опојних дрога*, Међународни научни скуп, Примена међународних кривичних стандарда у националним законодавствима, Тара, Интермех, Београд, 2004. стр. 424.

²¹ The Shanghai Opium Commission, 1909, преузето са : <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html>, приступ: 04.11.2013.

²² Немачка, Аустро – Угарска, Кина, САД, Француска, Велика Британија, Италија, Јапан, Холандија, Персија, Португалија, Русија и Сијам.

²³ О. Перић, *Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци и југословенско законодавство*, оп. цит., стр. 7–8.

²⁴ Н. Важић, *Дилеме о одређивању психоактивних контролисаних супстанци као предмета кривичног дела Неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246. Кривичног законика и сродних кривичних дела*, Билтен Врховног касационог суда, број 2/2012, Београд, стр. 27.

институција. Тако је 23. јануара 1912. године светска заједница приступила сазивању међународне конференције која је одржана у Хагу, на којој је и усвојена Конвенција о опијуму.²⁵ Сврха ове Конвенције о опијуму²⁶ је била заустављање злоупотребе опијума, морфијума, кокаина и других прерађених супстанци и деривата чија би употреба лако довела до злоупотребе. Сагласно овој Конвенцији опијум, морфијум, кокаин и друге прерађене супстанце и деривати се могу користити искључиво у медицинске сврхе. Доношење ове Конвенције представља почетак борбе против злоупотребе опојних дрога и психоактивних супстанци на међународном плану.

Друго заседање међународне конференције одржано је у Женеви 19. фебруара 1925. године.²⁷ Тада је донета Женевска конвенција о опијуму, која је након три године од доношења ступила на снагу, а уређивала је политику издавања увозних и извозних дозвола за закониту трговину опијатима за потребе науке и медицине.²⁸

Конвенција о ограничењу производње и регулисању продаје дрога осим за потребе медицине и науке²⁹ донета је 13. јула 1931. године, такође у Женеви. Значајна новина ове Конвенције се огледала у чињеници да надлежни органи могу у циљу сузбијања злоупотребе опојних дрога исте одузети, уколико су оне дистрибуиране супротно постојећим прописима.

Пет година након доношења Женевске конвенције из 1931. године донета је нова Женевска конвенција о забрани недозвољене трговине и кријумчарења опасних дрога која је усвојена 26. јуна 1936. године³⁰ (важећа од 1939. године). Она уводи по први пут казне за незакониту трговину дрогом и предвиђа превентивне мере за сузбијање злоупотребе дрога. Поред предходно наведених конвенција, на међународном плану је

²⁵ A Century of International Drug Control, UNDC – United Nations Office on Drugs and Crime, The present report is an extended version of Chapter 2 of the World Drug Report, 2008. стр. 51.

²⁶ Germany – *The International Opium Convention, signed at The Hague, January 23, 1912, and subsequent relative papers* [1922] LNT Ser 29; 8 LNTS 187.

²⁷ International Convention, Adopted by the Second Opium Conference (League of Nations), and Protocol relating thereto. Signed at Geneva, February 19, 1925 [1928] LNTSer 231; 81 LNTS 317.

²⁸ Краљевина СХС је ратификовала ову конвенцију Законом о Конвенцији о опијуму („Службене новине Краљевине СХС“, број 225/1929).

²⁹ Ратификована у Југославији 1949. године („Службени лист ФНРЈ“ број 41/1949).

³⁰ Convention of 1936 for the Suppression of the Illicit Traffic in Dangerous Drugs Geneva, 26. June 1936.

донет и одређени број протокола којима су се мењале и допуњавале постојеће конвенције.

Основу савременог система међународних стандарда за спречавање и сузбијање злоупотребе опојних дрога чине:

- 1) Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године и Протокол о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године,
- 2) Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и
- 3) Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци из 1988. године.³¹

Ове конвенције је ратификовала и наша земља³² чиме је преузела обавезу да прихваћена решења унесе у своје национално законодавство.

Доношењем Кривичног законика Краљевине Југославије 1929. године³³ по први пут се у нашој земљи санкционише злоупотреба опојних дрога, у групи кривичних дела против општег здравља, и то чланом 268. Овом законском одредбом инкриминишу се четири облика кривичних дела ове врсте. То су:

- 1) „Опијање малолетника“,
- 2) „Навођење на опијање“,
- 3) „Служење морфиума и сличног напитка“ и

³¹ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, Правна књига, Београд, 2006. стр. 80.

³² Видети: (Уредбу о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама „Службени лист СФРЈ“ – „Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964; Закон о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама, „Службени лист СФРЈ“ – „Међународни уговори“, број 40/1973; Закон о ратификацији Протокола о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961, „Службени лист СФРЈ“ – „Међународни уговори“, број 3/1979 и Закон о ратификацији Конвенције УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, „Службени лист СФРЈ“ – „Међународни уговори“, број 14/1990).

³³ Кривични законик Краљевине Југославије („Службене новине“ број 33–XIV од 09. фебруара 1929. године).

4) „Служење пића противно забрани“.³⁴

Наше законодавство је пратило промене на међународном плану, па следствено томе имамо ситуацију, да су се називи кривичних дела, као и елементи њиховог бића и карактеристике, те облици испољавања мењали кроз историју. Такође се мењао и број кривичних дела која се односе на злоупотребу опојних дрога, као и кривичне санкције које су изрицане учиниоцима³⁵ ових дела.

Позитивно кривично законодавство у Републици Србији одликује постојање три кривична дела којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога. То су:

- 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога;³⁶
- 2) неовлашћено држање опојних дрога³⁷ и
- 3) омогућавање уживања опојних дрога.³⁸

Проучавањем раније важећих правних извора долазимо до закључка да су одређени видови кривичноправног нормирања злоупотребе опојних дрога на овим просторима постојали и раније – почевши од прописа који су важили у Краљевини Југославији, па све до савременог, односно важећег законодавства, а да су и даље чињена кривична дела којима се врши злоупотреба опојних дрога, па су чак ова дела у порасту.

Имајући у виду изнете чињенице, проблем овог истраживања може се у најопштијем смислу одредити као „анализа кривичноправне реакције на понашања човека која представљају различите облике злоупотребе опојних дрога“.

³⁴ Т. Живановић, *Основи кривичног права Краљевине Југославије, Посебни део*, Књига II, Београд, 1936. стр. 193 – 195.

³⁵ С. Цоковић, *Историјско – правни развој инкриминације опојних дрога у нашем кривичном законодавству*, Новопазарски зборник, број 35/2012, Нови Пазар, стр. 162.

³⁶ Члан 246. КЗ РС („Службени гласник Републике Србије“, број 85/2005).

³⁷ Члан 246–а. КЗ РС („Службени гласник Републике Србије“, број 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009).

³⁸ Члан 247. КЗ РС („Службени гласник Републике Србије“, број 85/2005).

Имајући у виду да је проблем овог истраживања одређен као „кривичноправна реакција на она понашања човека која представљају различите облике злоупотребе опојних дрога“, његов предмет може се на најшири начин одредити као:

„Анализа одредаба кривичног материјалног законодавства којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога“.

У оквиру овако одређеног предмета истраживања биће анализирани следећи аспекти:

1. Појам и врсте опојних дрога и њихово дејство на организам човека,
2. Историјски развој друштвене реакције, посебно правне (кривичноправне) на злоупотребу разних врста опојних дрога у великим кривичноправним системима,
3. Усклађеност норми националног кривичног законодавства са важећим међународним правним прописима и то: Јединственом конвенцијом о опојним дрогама из 1961. године, Конвенцијом о психотропним супстанцама из 1971. године, Протоколом о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године и Конвенцијом УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци из 1988. године у борби против злоупотребе опојних дрога,
4. Каква је кривичноправна реакција на злоупотребу разних врста опојних дрога у упоредном праву, са посебним освртом на она законодавства која у овој области имају дугу и богату традицију попут: Немачке, Швајцарске, Русије, Турске, Шведске, Кине, итд.,
5. Историјски развој кривичних дела у вези са злоупотребом опојних дрога у југословенском кривичном законодавству и кривичних дела у вези са злоупотребом опојних дрога у позитивном праву Републике Србије, односно која су то људска понашања (чињења и нечињења) која чине елементе бића кривичних дела и које кривичне санкције се могу изрећи учиниоцима појединих кривичних дела у складу са одредбама Кривичног законика Републике Србије,
6. Да ли су важећи прописи у Републици Србији посвећени кривичноправној реакцији на злоупотребу опојних дрога усклађени са стандардима прокламованим у релевантним међународним правним документима из ове области,

7. Какве су сличности и разлике између решења која су у области кривичноправне реакције на злоупотребу опојних дрога заступљена у кривичном праву Републике Србије и решења која су у овој области заступљена у упоредном праву,

8. Које су предности, а који недостаци (критички осврт) примене позитивноправних прописа у Републици Србији у пракси, а који су од значаја за кривичноправну реакцију на злоупотребу опојних дрога,

9. Каква је пракса судова у Републици Србији када је у питању кривичноправна реакција на злоупотребу опојних дрога – колико се често против учинилаца тих кривичних дела покреће судски поступак, које санкције им се по правилу изричу, која су најспорнија питања која се у овој области јављају у домаћој судској пракси и

10. Конкретни предлози за унапређење кривичноправне реакције на злоупотребу опојних дрога у Републици Србији и њено усклађивање са стандардима који постоје у међународним правним документима и упоредном законодавству из ове области.

Циљ истраживања у овој докторској дисертацији састоји се у правно – теоријској анализи законских норми и међународних докумената који се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци у кривичном праву. У вези са тим у току истраживања биће постављени следећи задаци:

- 1) одредити појам, врсте и дејство опојних дрога на организам човека,
- 2) проучити историјски развој међународних правних прописа из области кривичноправне реакције на злоупотребу опојних дрога,
- 3) анализирати важеће међународноправне прописе из ове области и то: Јединствену конвенцију о опојним дрогама из 1961. године, Конвенцију о психотропним супстанцама из 1971. године, Протокол о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године и Конвенцију УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци из 1988. године,
- 4) упоредити законске прописе којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога у Републици Србији са сличним или другачијим начином инкриминисања злоупотребе опојних дрога у упоредном кривичном законодавству других држава, и то:
1) Албаније, 2) Белорусије, 3) Египта, 4) Естоније, 5) Јордана, 6) Казахстан, 7) Катар, 8) Кине, 9) Литваније, 10) Луксембурга, 11) Молдавије, 12) Немачке, 13) Норвешке, 14)

Русије, 15) Саудијске Арабије, 16) Судана, 17) Турске, 18) Финске, 19) Француске, 20) Хрватске, 21) Швајцарске и 22) Шведске,

5) анализирати појам и карактеристике кривичних дела злоупотребе опојних дрога у другим системима кривичног материјалног права,

6) анализирати историјскоправни развој кривичних дела злоупотребе опојних дрога у Србији почевши од:

- Кривичног законика Краљевине Југославије из 1929. године,
- Кривичног законика ФНРЈ из 1951. године,
- Кривичног закона СФРЈ из 1976. године,
- Закона о изменама и допунама Кривичног закона СРЈ из 2003. године,
- Кривичног законика Републике Србије из 2005. године и
- Новеле Кривичног законика Републике Србије из 2009. године,

7) проучити, појам, објект заштите, радње извршења, облике испољавања, облик кривице учиниоца и запрећене санкције код следећих кривичних дела злоупотребе опојних дрога у позитивном кривичном праву Републике Србије:

- а) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога,
- б) неовлашћено држање опојних дрога и
- в) омогућавање уживања опојних дрога,

8) изнети предлоге за унапређење кривичног материјалног законодавства у смислу ефикасније кривичноправне реакције на злоупотребу опојних дрога у Републици Србији и

9) истражити примену одредаба Кривичног законика Републике Србије које се односе на кривична дела злоупотребе опојних дрога у правосудној пракси (политика кривичног гоњења и казнена политика судова).

Теоријску основу дисертационог истраживања чиниће радови домаћих и страних аутора из области опште теорије права, кривичног права, криминологије, криминалне

политике, судске психијатрије, а такође и филозофије, психологије и логике. У својим истраживањима, аутор ће се ослањати на радове професора Драгана Јовашевића, Љубише Лазаревића, Љубише Јовановића, Боре Чејовића, Зорана Стојановића, Мирослава Ђорђевића, Јанка Таховића, Ђорђа Ђорђевића, Николе Срзентића, Александра Стајића, Милоша Радовановића, Михајла Чубинског, Томе Живановића, Обрада Перића, Живојина Алексића, Фрање Бачића, Наташе Мрвић Петровић, Борислава Петровића, Драгољуба Атанацковића, Владе Камбовског, Слободанке Константиновић Вилић, Миомире Костић, Ђорђа Игњатовића, Александра Игњатовића, Војислава Турђића, Саше Кнежевића, Милана Шкулића, Вељка Икановића, Митра Кокоља, Звонимира Томића, Милоша Бабића, Иванке Марковић, Велинке Грозданић, Марисабел Шкорић, Берислава Павишића, Петра Веића, Ксеније Турковић, Зорана Ћирића, као и на радове других домаћих и страних аутора.

Поставка (теза) и закључак дисертације биће засновани на проучавању и анализи кривичних дела злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству предратне Југославије, односно Кривичном законнику Краљевине Југославије из 1929. године, затим кривичном законодавству Југославије после Другог светског рата, односно Кривичном законнику ФНРЈ из 1951. године, Кривичном закону СФРЈ из 1976. године и кривичном законодавству Републике Србије, односно Кривичном законнику Републике Србије из 2005. године, као и позитивном иностраном кривичном законодавству.

Емпиријску основу дисертације чиниће:

- публикована пракса врховних судова СФРЈ, СРЈ и Србије о донетим пресудама за кривична дела злоупотребе опојних дрога,
- статистички подаци о кривичним делима злоупотребе опојних дрога у Србији и у граду Новом Пазару у периоду од 2006. до 2013. године и
- материјали већег броја пресуда изречених од стране нижестепених судова у Србији у периоду после 2006. године.

У проучавању посматраних кривичних дела злоупотребе опојних дрога биће коришћени следећи методи: историјско – правни, упоредно – правни, позитивно – правни, статистички метод и анализа садржаја.

Предметно истраживање ће бити карактеристично по постављању нових задатака, предлога и аргумената са основних позиција. У питању је теоријско – емпиријско проучавање кривичноправних норми које се односе на кривична дела у вези са злоупотребом опојних дрога прописаних Кривичним закоником Републике Србије из 2005. године, обрађених са свих правних аспеката, уз помоћ методологије научног истраживања.

У дисертацији ће бити истражене:

- закономерности развитка законодавства наше земље у погледу кривичних дела злоупотребе опојних дрога (од Кривичног законика Краљевине Југославије из 1929. године, па до важећег Кривичног законика Републике Србије из 2005. године),
- одредбе Закона о психоактивним контролисаним супстанцама Републике Србије из 2010. године,
- прототипови правних конструкција, термина и решења садржаних у изворима кривичног права,
- одредбе иностраних кривичних законика, као и посебних закона којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога,
- тренутно важеће кривичноправне норме из чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије и образложени предлози за усавршавање, како система ових норми, тако и законодавних решења у погледу кажњавања за учиниоце кривичних дела из предходно наведених чланова, уз давање предлога за решење бројних спорних питања у судској пракси,
- еволуција кривичноправних схватања која су заступали домаћи и инострани правни теоретичари о злоупотреби опојних дрога и мерама за њено спречавање и сузбијање,
- одредбе најзначајнијих међународних докумената (конвенција) о опојним дрогама и психотропним супстанцама и
- примена кривичноправних норми из чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије у правосудној пракси.

Научна новина истраживања налази свој израз у следећим поставкама које ће бити изнесене за одбрану:

1) Анализа домаћих законодавних извора показује да се нормативно – правни прописи којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога у кривичном праву одликују постојаношћу и континуитетом,

2) У свом развоју извори кривичног права прошли су неколико етапа које подразумевају прецизирање и унификацију:

- Кривично законодавство предратне Југославије карактерише доношење Кривичног законика Краљевине Југославије 1929. године³⁹ који је рађен под утицајем немачког кривичног права, односно нацрта Казненог законика Немачке.⁴⁰ Овај Законик по први пут пажњу поклања опојним дрогама и њиховој злоупотреби и то у поглављу XXIII, у групи кривичних дела против општег здравља, чланом 268.,

- Кривични законик ФНРЈ из 1951. године⁴¹ је први писани кривичноправни акт који је донет после Другог светског рата, а који представља пример унификације законодавних прописа. У групи кривичних дела против здравља људи инкриминише се једно кривично дело злоупотребе опојних дрога, као и санкције за његове учиниоце, и то чланом 208. који носи назив: „Неовлашћена производња, прерађивање и продаја опојних дрога и отрова“⁴²,

- Кривични закон СФРЈ из 1976. године⁴³ у глави XII прописује кривична дела против других друштвених вредности, међу којима и кривична дела: неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 245. КЗ СФРЈ и омогућавање

³⁹ Кривични законик Краљевине Југославије („Службене новине“ број 33-XIV од 09. фебруара 1929. године).

⁴⁰ Ф. Бачић, *Кривично право, Опћи дио*, Загреб, 1986. стр. 123.

⁴¹ Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије („Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“, број 13/1951).

⁴² М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд, 1973. стр. 185.

⁴³ Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 44/1976).

уживања опојних дрога⁴⁴ из члана 246. КЗ СФРЈ. Овај Кривични закон поред опојних дрога уводи и психотропне супстанце као објект радње наведених дела,

- Новела Кривичног закона донета је 11. априла 2003. године⁴⁵ у Народној скупштини Републике Србије. Назив Кривичног закона СРЈ се мења и гласи: „Основни Кривични закон“. У члану 17. цитираног Закона назив кривичног дела и члан 245. мења се и гласи:” Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога”. Привилеговани облик⁴⁶ овог кривичног дела представља новину која се први пут појављује у нашем кривичном законодавству исказану у ставу 3. члана 245. која гласи: ”Ко неовлашћено држи супстанце и препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се новчаном казном или затвором до три године“,

- Почетком 2006. године (тачније 1. јануара) у Републици Србији ступило је на снагу ново материјално кривично законодавство. На тај начин је после 145 година (први Казнитељни – Криминални законик за Књажество Србију је донет 1860. године) и после скоро три деценије подељене законодавне надлежности, Србија добила нови, јединствени, систематизовани кодекс кривичноправних норми.⁴⁷ Овај кодекс кривичноправних норми предвиђа два кривична дела у вези са злоупотребом опојних дрога, као и санкције за њихове учиниоце. Члан 246. предвиђа кривично дело под називом: “Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога “. Члан 247. предвиђа кривично дело под називом: ”Омогућавање уживања опојних дрога“,

- Наш законодавац, прво, уводи у оквиру кривичног дела из члана 246. и неовлашћено држање опојних дрога за сопствену употребу, а затим наведену радњу по први пут у нашем законодавству Законом о изменама и допунама Кривичног законика,⁴⁸ издваја у засебно кривично дело, чланом 246–а.,

⁴⁴ Љ. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, Светозар Марковић, Београд, 1983. стр. 325 – 329.

⁴⁵ Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије („Службени гласник Републике Србије“, број 39/2003).

⁴⁶ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Службени гласник, Београд, 2004. стр. 236.

⁴⁷ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2010. стр. 11.

⁴⁸ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 72/2009).

3) Анализа кривичних дела у вези са злоупотребом опојних дрога у упоредном праву у циљу утврђивања сличности и разлика, чиме би се дала нова и квалитетнија решења за нашег законодавца и

4) Анализа примене кривичноправних норми из чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије у правосудној пракси.

Као основна, односно полазна хипотеза може се навести следећа тврдња: „Од најстаријих времена сва друштва до данас траже адекватан одговор на злоупотребу опојних дрога“. У оквиру претходно наведене основне, односно полазне хипотезе може се извести неколико посебних хипотеза.

Прва посебна хипотеза: Узгој, производња, употреба и промет опојних дрога на почетку свог развоја нису биле забрањене делатности.

Друга посебна хипотеза: Инкриминација злоупотребе опојних дрога је присутна у упоредном праву тек у 20. веку после доношења међународних докумената.

Трећа посебна хипотеза: Позитивно кривично законодавство Републике Србије које се односи на инкриминације опојних дрога је у складу са међународним стандардима и присутним решењима у упоредном кривичном праву.

Четврта посебна хипотеза: Систем изречених кривичних санкција у судској пракси указује на блаже кажњавање учинилаца кривичних дела.

Пета посебна хипотеза: Закон о психоактивним контролисаним супстанцама Републике Србије прецизно дефинише појмове који се односе на опојне дроге, психотропне супстанце, производе биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце.

Шеста посебна хипотеза: Закон о психоактивним контролисаним супстанцама је у сагласју са међународним конвенцијама и Кривичним закоником Републике Србије.

Седма посебна хипотеза: Одредбе Кривичног законика Републике Србије не пружају потпуну инкриминацију злоупотребе опојних дрога.

Дисертација ће се састојати из увода и пет поглавља, закључка и списка коришћене литературе. У уводу ће бити образложена актуелност теме, циљ, задаци и предмет истраживања, методологија, теоријске и емпиријске основе, научна новина и

биће формулисане основне поставке. Приликом писања рада аутор ће користити историјско – правни, упоредно – правни, позитивно – правни, анализу садржаја и статистички метод. Све ово условљава неопходност спровођења сложеног истраживања, које ће обухватити приказ историјског развоја инкриминисања опојних дрога, како у домаћем кривичном законодавству, тако и на међународном плану у смислу доношења међународних докумената који регулишу ову област, затим приказ упоредно – правних решења и, на крају, приказ примене кривичноправних одредби у нашој правосудној пракси.

Прва фаза истраживања подразумева примену историјско – правног метода. Историја би се могла кратко, и помало упроштено, дефинисати као „тачно сазнање о ономе што се догодило“ и, по могућности, како и зашто се то и тако догодило.⁴⁹ Метода којом се она служи да дође до тог сазнања јесте историјска, која узима у обзир нарочито неке чиниоце као: хронологију, развој, узрок, последицу.⁵⁰ А главни инструменти да то она постигне јесу разноврсни списи и документи.⁵¹ Ова метода није својствена само историјским наукама, већ и другим наукама као нпр. правним наукама.

Обзиром на претходно наведено, у датом раду истражићемо тенденцију развоја инкриминације злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије, као и тенденцију њеног развоја на међународном плану. Биће узете у обзир кривичноправне норме којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога у различитим историјским епохама. Такође, биће узети у обзир међународноправни акти којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога. Анализа претходно наведеног требало би да укаже на степен разраде и развоја инкриминације злоупотребе опојних дрога, како на домаћем, тако и на међународном плану.

Упоредно – правним методом или, другим речима, компаративним методом долазимо до значајних сазнања и закључака у области кривичног права, а самим тим и о кривичним делима злоупотребе опојних дрога. Овај метод је поступак упоређивања истих или сродних чињеница, појава, процеса и односа, односно утврђивање њихове

⁴⁹ М. Шамић, *Како настаје научно дело – вођење у методологију и технику научноистраживачког рада – општи приступ*, Пето издање, Свјетлост, ООУР Издавачка делатност, Сарајево, 1980. стр. 13.

⁵⁰ Ибид.

⁵¹ Ибид.

сличности у понашању и интензитету и разлика међу њима.⁵² Упоредивањем се треба истаћи оно што је заједничко или оно што је различито.⁵³ Аутор је применом овог метода дошао до сазнања да у одређеном броју кривичних материјалних законодавстава постоје посебни закони којима се инкриминишу кривична дела злоупотребе опојних дрога. На пример, таква ситуација је у Немачкој, Швајцарској, Шведској, Луксембургу, Саудијској Арабији итд.

На другој страни, постоје кривична законодавства, међу које спада и наше, која су карактеристична по томе што се кривичним законима инкриминише злоупотреба опојних дрога. Таква ситуација је, на пример, у Француској, Турској, Русији, Белорусији, Казахстану, Кини итд. Такође, закључено је да су многе земље своје кривично материјално законодавство, по питању кривичних дела у вези са злоупотребом опојних дрога, засновале на одредбама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, Конвенције о психотропним супстанцама из 1971. године, Протокола о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године и Конвенције УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци из 1988. године, међу којима је и Република Србија.

Следећа фаза укључује примену позитивноправног метода. Применом овог метода извршиће се детаљна анализа важећег (позитивног) кривичног материјалног законодавства Републике Србије и других прописа и аката који се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога. Сагласно томе, аутор ће анализирати појам, објект заштите, објект радње, радње извршења, последицу, облик кривице, својство учиниоца, облике испољавања и запрећене санкције за следећа кривична дела: 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, 2) неовлашћено држање опојних дрога и 3) омогућавање уживања опојних дрога.

Након примене позитивноправног метода, следи фаза примене или коришћења методе анализе садржаја. Анализа садржаја представља метод истраживања и анализирања текстуалних материјала. На овом месту ће се применом овог метода анализирати садржај различитих правних извора који су од значаја за инкриминисање злоупотребе опојних дрога. Такође, овим методом ће се анализирати правосудна пракса

⁵² Р. Зеленика, *Методологија и технологија израде знанственог и стручног дјела*, Свеучилиште у Ријеци, 2000. стр. 339.

⁵³ Ибид.

(судске одлуке) у погледу кривичних дела злоупотребе опојних дрога, што треба да нам да слику о примени одредаба чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије током процеса вођења кривичног поступка, а посебно у основним и вишим судовима.

И на крају следи фаза примене статистичког метода у правосудној пракси. Истраживање ће обухватити период од 2006. до 2013. године, где ће се анализирати примењивост одредаба чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика Републике Србије у правосудној пракси у Републици Србији и на подручју града Новог Пазара. Овај метод има за циљ да допринесе стварању слике о размерама (обим, динамика и структура) овог облика криминалитета. Такође, циљ је приказати статистичке податке о пријављеним, оптуженим и осуђеним лицима за поједина кривична дела злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије у периоду од 2006 – 2013. године.

Ова докторска дисертација представља студиозно и продубљено истраживање научних извора. Истраживање ће обухватити практичну анализу проблема везаних за кривична дела злоупотребе опојних дрога, што самом истраживању даје комплексан и системски карактер. Теоријски значај дисертације састоји се у томе да поставке које су формулисане могу бити искоришћене у току даље разраде научних проблема кривичног материјалног права и унапређења законских решења и њихове боље и ефикасније примењивости у судској пракси.

Научни закључци и предлози који су формулисани дају приказ разраде примене кривичних дела злоупотребе опојних дрога у кривичном праву. У раду се објашњавају теоретски образложене карактеристике кривичних дела злоупотребе опојних дрога и то: 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, 2) неовлашћено држање опојних дрога и 3) омогућавање уживања опојних дрога.

Практични значај дисертације се састоји у томе да њени резултати могу бити примењени у процесу усавршавања кривичног материјалног законодавства приликом израде норми о кривичним делима злоупотребе опојних дрога. Такође, проучавање одредби које регулишу кривична дела злоупотребе опојних дрога може бити од посебног значаја за правнике који се баве овом проблематиком у свакодневној пракси, будући да олакшава појашњавање смисла кривичноправних норми. Исто тако, предлози

и закључци који су садржани у овом раду могу се показати као корисни у процесу даљег учења, у пракси примене законских решења, али и за законодавца.

Глава прва

МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ У СУЗБИЈАЊУ ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Производња и употреба опојних дрога није нова појава, већ су људи од давнина производили и користили различите врсте опојних дрога које су изазивале зависност, као што су опијум, кокаин, канабис, кат и друге. Ове опојне дроге су коришћене за исхрану, као лек, приликом религиозних церемонија или за неке друге сврхе.

Почетком XX века друштво је схватило озбиљност проблема масовне злоупотребе опојних дрога, а имајућу у виду штетност коју проузрокује употреба опојних дрога по људски организам и друштво у целини, поставило се питање успостављања контроле над производњом, потрошњом и дистрибуцијом опојних дрога. У истом периоду међународна заједница је почела да развија прве међународне документе у области контроле опојних дрога. На почетку су се те активности обављале под окриљем одређеног броја држава, затим под окриљем Лиге народа и на крају под окриљем Уједињених нација.

Прва активност на међународном плану догодила се у Шангају фебруара 1909. године где је одржана прва Међународна конференција на којој се разговарало о светском проблему злоупотребе опојних дрога. На овој конференцији било је присутно тринаест држава, али представници држава нису били овлашћени да закључују обавезујуће споразуме, па тако није могла бити ни усвојена Конвенција, али је закључено, поред осталог, да производња и трговина опијумом треба да се ограничи само за медицинске и научне сврхе. Иако на овој конференцији није донета Конвенција, она је поставила, на неки начин, темеље борбе против злоупотребе опијума, као и других опојних дрога.

Увидевши штетност и погубност масовне злоупотребе опијума, поједине државе предвођене САД су иницирале доношење конвенције којом би се ограничила, односно спречила злоупотреба опијума. С тим у вези само три године након одржавања прве Међународне конференције у Шангају, тачније 23. јануара 1912. године, у Хагу је донета прва Међународна конвенција о опијуму. Ова Конвенција је била далеко од идеалног у смислу сузбијања масовне злоупотребе опијума, али у извесном смислу представља и напредак. Како је време пролазило јављала се и већа потреба за даљом и широм међународном активношћу у смислу контроле опојних дрога, као и сузбијања њихове злоупотребе, па су у периоду од 1912. године до данас донете бројне међународне конвенције и протоколи, и то:

- 1) Међународна конвенција о опијуму из 1925. године,
- 2) Конвенција о ограничењу производње и регулисању дистрибуције опојних дрога из 1931. године,
- 3) Конвенција о сузбијању незаконите трговине опасним дрогама из 1936. године,
- 4) Протокол из 1946. године,
- 5) Протокол из 1948. године и
- 6) Протокол о ограничењу и регулисању гајења мака, као и производње, међународне трговине, трговине на велико и употребе опијума из 1953. године.

Глобални систем контроле опојних дрога, као и законодавна решења огромног броја држава заснива се на следећим међународним конвенцијама као што су:

- 1) Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године и Протокол о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године,
- 2) Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и
- 3) Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци из 1988. године.

2. МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ У ПЕРИОДУ ПРЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

2. 1. Шангајска конференција⁵⁴

Прва Међународна конференција на којој се разговарало о светском проблему злоупотребе опојних дрога одржана је у Шангају (Кина) фебруара 1909. године.⁵⁵ На овој конференцији било је присутно тринаест држава, и то: Немачка, Аустро – Угарска, Кина, САД, Француска, Велика Британија, Италија, Јапан, Холандија, Персија, Португалија, Русија и Сијам. На почетку је постојала замисао да конференција обухвати само земље Азије, али је касније уочено да је ради решавања проблема, неопходно присуство свих земаља које се баве производњом, прометом или конзумирањем опијума, другим речима, било је потребно да конференција буде мултинационална. Циљ конференције је био сузбијање масовне злоупотребе опијума.

Обзиром на чињеницу да представници држава нису имали овлашћења да закључују обавезујуће споразуме, на овој конференцији донето је девет декларативних резолуција које представљају прва међународна документа са фундаменталним принципом да трговину опијумом треба ограничити искључиво на медицинске и потребе научно истраживачког рада.⁵⁶

Такође су први пут презентовани подаци о укупној производњи опијума на међународном плану. Процена је била да је само у 1906/07. години произведено четрдесет једна хиљада шест стотина тона опијума. Презентовани су подаци и о највећим произвођачима и извозницима опијума. Међу произвођачима су предњачиле Кина, Индија и Персија, док су међу извозницима предњачиле Индија, Хонг Конг и

⁵⁴ The Shanghai Opium Commission, 1909, преузето са : <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html>, приступ: 04.11.2013.

⁵⁵ R. Coomber, *The Control of Drugs and Drug Users: Reason or Reaction?* Amsterdam, The Netherlands, Harwood Academic Publishers, 1998. str. 32.

⁵⁶ Р. Јовић, А. Савић, Р. Куљача, *Дроге и тероризам*, оп. цит., стр. 28.

Сингапур.⁵⁷ Том приликом донет је закључак Међународне опијумске комисије да свака држава треба да донесе законе који ће на директан или индиректан начин спречити кријумчарење опијума на својим територијама. Такође је донет закључак да је свака држава дужна да спречи пошљку опијума у државу која забрањује допремање опијума у било којем облику.⁵⁸

Поред тога што нису донети обавезујући споразуми, ова конференција представља први корак међународне заједнице ка сузбијању злоупотребе опојних дрога, односно опијума, а такође поставља темеље за доношење прве Међународне конвенције о опијуму у Хагу, која је донета само три године касније.

2.2. Хашка конвенција о опијуму⁵⁹

После одржавања прве Међународне конференције о опијуму у Шангају, представници САД су се залагали код других држава за доношење конвенције којом би се ограничила, односно спречила злоупотреба опијума. Само три године након одржавања прве Међународне конференције о опијуму, представници САД су у томе и успели. Холандија је прихватила да буде домаћин међународне конференције.

На овој конференцији која је одржана у Хагу,⁶⁰ донета је 23. јануара 1912. године,⁶¹ прва Међународна конвенција о опијуму уз учешће представника из Кине, Француске, Немачке, Италије, Јапана, Холандије, Персије, Португалије, Русије, Сијама, Велике Британије и САД. Основни циљ ове Конвенције био је спречавање масовне

⁵⁷ Shanghai Opium Conference, преузето са : <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3403100420.html>, приступ: 15.01.2015.

⁵⁸ Report of the *International Opium Commission*, Shanghai, China, February 1 to February 26, 1909. – Vol. I. – Report of the proceedings, Shanghai: Printed and Published by the Nort – China Daily News & Herald Ltd. 1909. str. 84.

⁵⁹ International Opium Convention, signed at the Hague, January 23. rd. 1912. преузето са: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1922/01/19220123%2006-31%20AM/Ch_VI_2p.pdf, приступ: 18.01.2015.

⁶⁰ Duch law, including: Drug Policy of the Netherlands, Constitution of the Netherlands, Abortion in the Netherlands, Prostitution in the Netherlands, Dutch copyright law, Supreme court of the Netherlands, Civil procedure code of the Netherlands, Gedogen, Hephaestus Books, str. 84.

⁶¹ R. Coomber, *The Control of Drugs and Drug Users: Reason or Reaction?*, op. cit., str. 33.

злоупотребе опијума. Потписници Хашке конвенције нису постигли споразум о времену њеног ступања на правну снагу, тако да су после 23. јануара 1912. године, одржане још три конференције у току 1913. и 1914. године.⁶²

Први светски рат прекинуо је ове активности,⁶³ да би се његовим окончањем, већ закључењем Версајског мировног уговора 1918. године, истовремено извршила и ратификација Хашке конвенције о опијуму од стране држава потписница.⁶⁴ Међутим, ова Конвенција је ступила на правну снагу тек 1. јануара 1921. године. Она се састоји од шест поглавља и двадесет пет чланова који уређују питање сузбијања масовне злоупотребе опијума, његових деривата, као и кокаина на међународном плану.⁶⁵

Поглавље I Међународне конвенције о опијуму односи се на сирови опијум. Државе потписнице Конвенције су се обавезале да донесу ефикасне законе и прописе за контролу производње и дистрибуције сировог опијума. Такође, оне су се обавезале да ограниче број градова, лука и других локација које су укључене у трговину опијумом, као и да спрече извоз сировог опијума у државе које забрањују његов увоз. Државе су се обавезале и да означе сваки пакет који садржи сирови опијум за извоз који је тежи од пет килограма. Ово решење је једно од кључних достигнућа ове Конвенције.

Поглавље II поклања пажњу припремљеном опијуму. Државе потписнице Конвенције су се сложиле да постепено елиминишу производњу, унутрашњу трговину и употребу припремљеног опијума, као и да треба, што је пре могуће, забранити увоз и извоз припремљеног опијума. Такође, оне су се обавезале да забране извоз припремљеног опијума у државе које су забраниле његов увоз. Сваки пакет који садржи припремљени опијум за извоз мора да буде правилно обележен и да указује на садржај пакета, а извоз је ограничен на посебно овлашћена лица.

Поглавље III односи се на медицинску употребу опијума, морфијума, хероина и кокаина. Уговорне стране се позивају да донесу фармацеутске законе или прописе

⁶² Д. Николић, *Међународни кривични стандарди и друге мере и њихов однос са нашим националним законодавством у области спречавања злоупотребе коришћења опојних дрога*, оп. цит., стр. 425.

⁶³ Ибид.

⁶⁴ Р. Јовић, А. Савић, Р. Куљача, *Дроге и тероризам*, оп.цит., стр. 72.

⁶⁵ Ова Конвенција је ратификована у Југославији тек 1920. године.

којима би се ограничила употреба морфијума и кокаина само за медицинске сврхе и да међусобно сарађују како би се спречила злоупотреба истих. Уговорне стране ће бити дужне да контролишу све особе које се баве производњом, увозом, продајом, дистрибуцијом и извозом морфијума, кокаина, као и објекте у којима се врши њихова производња или трговина. Поред тога, само специјално лиценцираним установама и лицима биће дозвољено да производе морфијум и кокаин. Прецизирано је да свака продаја неовлашћеним лицима мора бити забрањена. Предвиђено је да сва правила и прописи који се односе на производњу, увоз, продају и извоз морају да буду примењени на:

а) лековит опијум,

б) препарате који садрже више од 0,2 % морфијума или више од 0,1% кокаина,

в) хероин или препарате који садрже више од 0,1% хероина и

г) све нове деривате морфијума, кокаина или њихових соли, као и на сваки други алкалоид опијума који може бити подложен злоупотреби и сличним штетним ефектима.

Поглавље IV се бави углавном проблемом дроге у Кини. Уговорне стране се позивају да предузму све неопходне мере како би спречиле кријумчарење опијума (сировога и припремљеног), морфијума, хероина и кокаина у Кину или у далекоисточне колоније. Кинеска влада, са друге стране, треба да предузме сличне мере за сузбијање кријумчарења ових супстанци из Кине ка страним колонијама и другим државама.

Поглавље V је карактеристично по томе што се од држава тражи да се нелегално поседовање опијума, морфијума, кокаина и њихових препарата карактерише као кривично дело. Јасно се ставља као обавеза уговорних страна да комуницирају једна са другима преко Министарства спољних послова Холандије, да размењују текстове постојећих закона и административних прописа у вези са опојним дрогама и да дају статистичке податке о трговини сировим и припремљеним опијумом, морфијумом, хероином и кокаином.

И на крају, поглавље VI се бави коначним одредбама уговора и процедурама потписивања и ратификације. Позване су све земље да потпишу Конвенцију, укључујући и оне које нису биле присутне приликом њеног доношења.

2.3. Женевска конвенција о опијуму⁶⁶

Међународна конвенција о опијуму, која је донета у Хагу 1912. године, поставила је темеље међународне борбе против злоупотребе опојних дрога. Међутим, она је била далеко од идеалног начина решавања питања злоупотребе опојних дрога, па је било неопходно отклонити одређене мањкавости и издејствовати напреднија решења о питању борбе против злоупотребе опијума. У том контексту 19. фебруара 1925. године је у Женеви (Швајцарска) донета Међународна конвенција о опијуму, а позната је и под називом Женевска конвенција о опијуму.⁶⁷ Она је ступила на снагу три године након доношења, односно 25. септембра 1928. године.

Ова Конвенција се састоји од седам поглавља. У поглављу један дефинисане су врсте опојних дрога: сирови опијум, медицински опијум, морфијум, диацетилморфијум (хероин), лист коке, сирови кокаин, кокаин, индијска конопља и есгопине.

Поглавље два поклања пажњу интерној контроли сировог опијума и листа коке. Уговорне стране су се обавезале да донесу законе и друге прописе којима се осигурава контрола производње, дистрибуције, као и извоза сировог опијума, сем ако закони и прописи за поменути предмет нису већ у примени. Такође се уговорне стране обавезују да периодично преиспитају и ускладе по потреби своје националне прописе и законе који се односе на сирови опијум у складу са постојећом Конвенцијом из 1912. године. Уговорне стране се обавезују и да ограниче број издатих дозвола градовима лукама или другим местима за увоз и извоз сировог опијума и листа коке.

⁶⁶ International Convention, Adopted by the Second Opium Conference (League of Nations), and Protocol relating thereto. Signed at Geneva, February 19, 1925 [1928].

⁶⁷ Женевска конвенција о опијуму ратификована је у Краљевини Југославији 1929. године Законом о Конвенцији о опијуму („Службене новине Краљевине Срба Хрвата и Словенаца“, број 225/1929). Након ратификације ове Конвенције донет је и Кривични законик који по први пут инкриминише злоупотребу опојних дрога и то параграфом 268.

Поглавље три се односи на интерну контролу произведених опојних дрога. Поред осталог, уговорне стране се обавезују да донесу прописе и законе који ограничавају употребу, производњу, увоз, извоз, транспорт и продају ових супстанци, осим у медицинске и научне сврхе. Државе уговорнице би требале да сарађују једна са другом по овом питању.

Поглавље четири садржи одредбе које се односе на индијску конопљу, па се тако уговорне стране обавезују да забране извоз смоле и других препарата добијених од индијске конопље у земље где је њихово коришћење забрањено, осим у медицинске и научне сврхе, али уз писмену потврду владе државе увознице.

Поглављем пет уређује се питање међународне контроле трговине опојних дрога. Свакој од уговорних страна, сагласно одредбама ове Конвенције, даје се могућност да захтева посебну дозволу за увоз опојних дрога на које се односи ова Конвенција. У дозволи за увоз мора бити наведена количина за увоз, као и подаци о увознику и извознику и други потребни подаци које захтева држава увозница.

Поглавље шест поклања пажњу Сталном централном одбору. Овај Одбор се састојао од осам чланица које именује Савет Лиге народа на период од пет година. Одбор непрекидно прати токове међународне трговине и може тражити од држава уговорница да доставе до 31. децембра план увоза потребне количине опојних дрога за наредну годину за унутрашњу потрошњу у медицинске, научне и друге сврхе. Такође Одбор може тражити и периодичне извештаје о производњи, потрошњи, као и о залихама опојних дрога и одузетим количинама истих. Уколико се деси да на основу званичне статистике Одбор увиди да долази до прекорачења промета супстанци за које постоји сумња да ће се злоупотребити може тражити образложење од те државе. Поред наведеног, Одбор може потребне податке затражити и од других држава за које постоји наведена сумња.

У поглављу седам садржане су опште одредбе Конвенције. Поред осталог, уговорне стране се слажу да се кршење закона и прописа адекватно санкционише, укључујући и конфискацију супстанци. Државама уговорницама се препоручује да међусобне спорове у вези трговине и производње супстанцама решавају међусобним договором, а уколико до договора не дође, поступак ће се водити пред Међународним судом правде.

2. 4. Конвенција о ограничењу производње и регулисању дистрибуције опојних дрога⁶⁸

У циљу допуне постојећих конвенција којима се регулише питање злоупотребе опојних дрога донета је нова Конвенција у Женеви (Швајцарска) 13. јула 1931. године под називом „Конвенција о ограничењу производње и регулисању дистрибуције опојних дрога.“⁶⁹ Тек након две године од њеног доношења, тачније 9. јула 1933. године, а након ратификације од стране четрдесет држава, Конвенција је ступила на снагу.

Ова Конвенција се, као и претходно наведена, састоји од седам поглавља којима се уређује сузбијање злоупотребе опојних дрога. У поглављу један дефинисане су врсте опојних дрога које се класификују у две групе. Прву групу чине две подгрупе, и то:

Подгрупа а) : морфијум, диацетилморфијум (хероин), кокаин, dihydrohydrooxycodone, као и њихове соли и деривати и

Подгрупа б) : есгопине, бензил морфијум, тебаин и њихове соли.

Другу групу чине кодеин и етилморфин и њихове соли.

Посебна пажња се у поглављу два ове Конвенције поклања питању подношења посебних докумената Сталном централном одбору, и то у виду извештаја (процене) о дрогама које се користе у научне и медицинске сврхе, и на тај начин успоставља ригорознија контрола на међународном плану могуће злоупотребе опојних дрога. Ове извештаје су подносиле државе које су ратификовале Конвенцију, али уз могућност подношења извештаја од стране других држава најкасније до 1. августа текуће године.

⁶⁸ Convention for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, and Protocol of Signature (*Geneva, 13 July 1931*). Entry into force generally: 9 July 1933.

⁶⁹ Ова Конвенција је ратификована у Југославији тек 1949. године („Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“ број 41/1949), након њених измена Протоколом који је потписан 11. децембра 1946. године у Лејк Саксесу, Сједињене Америчке Државе (*Protocol Bringing under International Control Drugs Outside the Scope of the Convention of 13 July 1931 for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, as amended by the Protocol signed at Lake Success, New York, on 11 December 1946. Paris, 19 November 1948*).

Поглављем три се желела органичити производња опојних дрога, и то у границама потребних количина, а у складу са годишњим проценама за потребне количине опојних дрога.

Поглавље четири носи назив: „Забране и ограничења“. Сагласно одредбама овог поглавља државе потписнице Конвенције се обавезују да забране извоз диацетилморфина (диацетил, хероин) у друге државе, осим у посебним случајевима и по захтеву државе увознице која не производи диацетилморфин, и то само у научне и медицинске сврхе. Поред осталог, забрањује се и производња и продаја листа коке и њених алкалоида, осим у научне и медицинске сврхе. Такође се забрањује увоз или извоз опојне дроге између држава потписница Конвенције, осим у случајевима који су у складу са овом Конвенцијом.

Контрола додатних количина опојних дрога које се користе у медицинске или научне сврхе дефинисана је поглављем пет. Оно што је карактеристично за ово поглавље, поред осталог, је то што је потребно добити сагласност Сталног централног одбора уколико постоји потреба за додатним количинама опојних дрога које се користе у медицинске или научне сврхе преко пет килограма.

У поглављу шест које носи назив: „Административне одредбе“ дефинисане су обавезе држава потписница да спроведу законодавне активности у циљу спровођења одредаба ове Конвенције, односно уређивања, праћења и контроле трговине и производње опојним дрогама, као и да се организује борба против наркоманије. Поред осталог, одредбама ове Конвенције по први пут је прописана могућност уништења опојних дрога које су заплењене као последица недозвољене трговине.

И на крају, поглавље седам поклања пажњу општим одредбама. Између осталог, државе потписнице се обавезују да по ступању на снагу ове Конвенције достављају податке Генералном секретару Лиге народа о произвођачима, трговцима и купцима опојних дрога. Такође државе уговорнице су обавезне да достављају годишње извештаје о кретању опојних дрога Сталном централном одбору.

2. 5. Конвенција о сузбијању незаконите трговине опасним дрогама⁷⁰

Пет година након усвајања Женевске конвенције из 1931. године донета је нова Женевска конвенција о сузбијању незаконите трговине опасних дрога,⁷¹ која је усвојена 26. јуна 1936. године (важећа од 26. октобра 1939. године). Ова Конвенција је донета такође у циљу унапређења постојећих конвенција и представља, на изврстан начин, њихову допуну.

Ова Конвенција, по први пут, прописује обавезу увођења казни за незакониту трговину, производњу, припрему, поседовање, куповину, испоруку у било ком смислу, посредовање, нуђење, транспорт, увоз, и извоз опојних дрога супротно одредбама ове и претходно наведених конвенција. Другим речима, овом Конвенцијом је детаљније нормирана обавеза држава да инкриминишу одговарајућим прописима радње у вези са производњом и прометом наркотика⁷² као кажњива дела.

Државе уговорнице се обавезују да ће применити принцип екстериторијалности за учиниоце кривичних дела злоупотребе опојних дрога. Такође се државе обавезују да кроз своје националне законе санкционишу гајење, скупљање и обраду биљака у циљу добијања опојних дрога.

Конвенцијом је прописано и то да ће се конфисковати опојне дроге и друге супстанце, као и предмети намењени за извршење кривичног дела злоупотребе опојних дрога. Обавезују се државе уговорнице да предузму и превентивне мере у циљу сузбијања злоупотребе дрога.

⁷⁰ Convention of 1936 for the Suppression of the Illicit Traffic in Dangerous Drugs Geneva, 26. June 1936. str. 2 – 5.

⁷¹ J. G. Starke, *The Convention of 1936 for the Suppression of the Illicit Traffic in Dangerous Drugs*, *The American Journal of International Law*, Vol. 31, No. 1 (Jan. 1937), str. 31.

⁷² М. Ковачевић, *Сузбијање злоупотребе опојних дрога*, *Правни живот – Часопис за правну теорију и праксу*, Удружење правника Србије, број 10/2009, Београд, стр. 710.

3. МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ У ПЕРИОДУ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

3.1. Протокол из Њујорка⁷³

Након Другог светског рата настављена је активност на међународном плану у вези инкриминације злоупотребе опојних дрога. У том смислу је донет Протокол у Сједињеним Америчким Државама (Лејк Саксес, Њујорк) 11. децембра 1946. године који је ступио на снагу 1947. године.

Овим Протоколом се мењају и допуњавају већ донете међународне конвенције: Међународна конвенција о опијуму из 1912. године, Међународна конвенција о опијуму из 1925. године, Конвенција о ограничењу производње и дистрибуције опојних дрога из 1931. године и Конвенција о сузбијању незаконите трговине опасних дрога из 1936. године у смислу преношења надлежности на међународном плану са Лиге народа на Организацију Уједињених нација.⁷⁴

3.2. Париски Протокол⁷⁵

Поред претходно наведеног Протокола из 1946. године, донет је у Паризу (Француска) 19. новембра 1948. године нови Протокол који је ступио на снагу 1. децембра 1949. године, што представља даљи наставак активности на међународном плану по питању инкриминације злоупотребе опојних дрога.

⁷³ Protocol amending the Agreements, Conventions and Protocols on Narcotic Drugs, concluded at The Hague on 23 January 1912, at Geneva on 11 February 1925 and 19 February 1925, and 13 July 1931, at Bangkok on 27 November 1931 and at Geneva on 26 June 1936. Lake Success, New York, 11 December 1946.

⁷⁴ Уједињене нације као универзална, међународна међудржавна организација основане су потписивањем Повеље Уједињених нација у Сан Франциску 1945. године након Другог светског рата.

⁷⁵ Protocol Bringing under International Control Drugs Outside the Scope of the Convention of 13 July 1931 for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, as amended by the Protocol signed at Lake Success, New York, on 11 December 1946. Paris, 19 November 1948.

Узимајући у обзир убрзани развој фармацеутске и хемијске индустрије, а самим тим и проналажење нових врста опојних дрога (посебно синтетичких дрога) које проузрокују зависност, уочена је потреба за међународноправном реакцијом од стране Уједињених нација и Светске здравствене организације.

С тим у вези, овим Протоколом из 1948. године су под међународну контролу стављене и синтетичке дроге које нису биле обухваћене Конвенцијом о ограничењу производње и дистрибуције опојних дрога из 1931. године и Протоколом из 1946. године.

3.3. Протокол о ограничењу и регулисању гајења мака, као и производње, међународне трговине, трговине на велико и употребе опијума⁷⁶

Даљом активношћу Уједињених нација на међународном плану донет је Протокол о ограничењу и регулисању гајења мака, као и производње, међународне трговине, трговине на велико и употребе опијума који је усвојен у Њујорку (Сједињене Америчке Државе) 23. јуна 1953. године, а ступио је на снагу 8. марта 1963. године.

На овом месту ће бити речи о најважнијим одредбама Протокола за нашу тему. Сагласно одредбама поглавља два овог Протокола које носи назив: „Регулисање производње и употребе опијума и трговине опијумом“ дозвољена је производња, употреба и трговина опијумом у државама производње, али само у медицинске и научне сврхе. Такође је потребно истаћи да је овај Протокол дозвољавао и производњу опијума у медицинске и научне сврхе у такстативно наведеним државама, и то: Грчкој, Индији, Бугарској, Ирану, Турској, Савезу Совјетских Социјалистичких Република и Југославији.

Поред осталог, овај Протокол прописује да ће сав опијум који се налази у илегалној трговини бити уништен или у целини или делимично прерађен за медицинске и научне потребе.

⁷⁶ Protocol for Limiting and Regulating the Cultivation of the Poppy Plant, the Production of, International and Wholesale Trade in, and use of Opium, New York, 23 June 1953.

3.4. Јединствена конвенција о опојним дрогама⁷⁷ са Протоколом о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама⁷⁸

Даљим активностима међународне заједнице, првенствено Организације Уједињених нација, иницирано је одржавање међународне конференције на којој је донета Јединствена конвенција о опојним дрогама. На тај начин су јединственим инструментом замењени многострани инструменти који постоје у овој области чиме се смањио и број међународних органа створених постојећим инструментима који се баве искључиво контролом опојних дрога и тако обезбедила контрола производње сировина за опојне дроге.⁷⁹ С тим у вези, Економско социјални савет Уједињених нација 28. јула 1958. године доноси Резолуцију⁸⁰ којом се сазива конференција пуномоћника ради усвајања Јединствене конвенције о опојним дрогама. Седамдесет три представника држава је присуствовало конференцији која је одржана у периоду од 24. јануара до 25. марта 1961. године у седишту Уједињених нација (Њујорк, САД) ради усвајања Јединствене конвенције о опојним дрогама.⁸¹

У преамбули Јединствене конвенције о опојним дрогама детаљно су наведени разлози њеног доношења. Наиме, представници држава су изражавали забринутост за физичко и морално здравље човечанства, као и друге последице које је проузроковала

⁷⁷ Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. New York, 30. March 1961.

⁷⁸ Protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. Geneva, 25 March 1972.

⁷⁹ Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, *Пречишћени текст са уграђеним Протоколом о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године* („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964 и „Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори“, број 3/1978 – др. закон).

⁸⁰ Резолуција број 689. Ј (XXVI) од 28. јула 1958. године.

⁸¹ Авганистан, Мексико, Албанија, Монако, Аргентина, Никарагва, Аустралија, Нигерија, Бурма, Норвешка, Боливија, Нови Зеланд, Бразил, Пакистан, Бугарска, Панама, Камбоџа, Парагвај, Канада, Холандија, Чиле, Перу, Кина, Филипини, Конго, Пољска, Костарика, Португалија, Дахомеј, Уједињена Арапска Република, Данска, Република Кореја, Шпанија, Доминиканска Република, Сједињене Америчке Државе, Савезна Република Немачка, Финска, Белоруска Совјетска Социјалистичка Република, Француска, Украјинска Совјетска Социјалистичка Република, Гана, Румунија, Грчка, Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске, Гватемала, Света Столица, Хаити, Салвадор, Мађарска, Сенегал, Индија, Шведска, Индонезија, Швајцарска, Ирак, Чад, Иран, Чехословачка, Израел, Тајланд, Италија, Тунис, Јапан, Турска, Јордан, Савез Совјетских Социјалистичких Република, Либан, Уругвај, Либериа, Венецуела, Мадагаскар, Мароко и Југославија.

масовна злоупотреба опојних дрога. Постојала је сагласност за употребу опојних дрога у медицинске сврхе, и у том смислу морају бити предузете одређене мере како би се обезбедило да опојне дроге буду расположиве за ову сврху. Сви су били свесни да је токсикоманија несрећа за појединца и да представља привредну и социјалну опасност за човечанство. Такође сви су били свесни и тежине задатка који им се поставља у циљу борбе против овог друштвеног зла. Констатовано је да су у циљу ефикасније борбе против злоупотребе опојних дрога потребне мере које треба да буду координисане и опште, али уз међународну сарадњу руковођену истим начелима и усмерену заједничким циљевима.⁸²

Имајући у виду претходно наведено, одржавање ове конференције је уродило плодом, па је 20. марта 1961. године и донета Јединствена конвенција о опојним дрогама, којом приликом је и усвојено неколико резолуција, и то:

- 1) Резолуција I „Техничка помоћ у погледу контроле опојних дрога“,
- 2) Резолуција II „Лечење токсикомана“,
- 3) Резолуција III „Недозвољена трговина“,
- 4) Резолуција IV „Састав комисије за опојне дроге“ и
- 5) Резолуција V „Међународни контролни апарат“.

Тачно једанаест година након доношења Јединствене конвенције о опојним дрогама, имајући у обзир извесне потребе у циљу сузбијања злоупотребе опојних дрога међународна заједница је иницирала доношење Протокола о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, што је и учињено у Женеви (Швајцарска) 25. марта 1972. године.

Јединствену конвенцију о опојним дрогама Социјалистичка Федеративна Република Југославија је ратификовала готово три године након њеног доношења,

⁸² Уводни део Јединствене конвенције о опојним дрогама.

тачније 26. фебруара 1964. године,⁸³ и на тај начин преузела обавезу да одредбе ове Конвенције инкорпорира у свом националном законодавству.

Наша држава је шест година након његовог доношења, тачније 1978. године ратификовала и Протокол о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године.⁸⁴

Јединствена конвенција о опојним дрогама⁸⁵ садржи педесет и један члан који се, на директан или индиректан начин, односе на опојне дроге. Ратификацијом ове Конвенције државе су презеле обавезу да инкорпоришу њене одредбе у својим националним законодавствима. Од значаја за нашу тему су само поједини чланови, односно одредбе Конвенције, и о њима ће бити речи у наредном излагању. При томе је неопходно поменути да су овом Конвенцијом уређена четири списка (табеле) свих опојних дрога и препарата на које се она односи, а који су подложни изменама у складу са чланом 3. Конвенције.

Признајући надлежност Организације Уједињених нација у погледу међународне контроле опојних дрога државе уговорнице су према члану 5. Конвенције повериле ове послове Комисији за опојне дроге, Економско – социјалном савету и Међународном контролном органу за опојне дроге.

Државе уговорнице су се обавезале сагласно члану 33. Конвенције да на својим територијама неће дозволити држање опојних дрога без законом одређених дозвола. Поред тога, чланом 34. дефинисане су и мере за надзор и инспекцију према којима су се државе уговорнице обавезале:

а) да сва лица којима су издате лиценце применом ове Конвенције или која заузимају руководећа или контролна места у неком државном предузећу образованом у

⁸³ Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964), стр. 105 – 136.

⁸⁴ Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, *Пречишћени текст са уграђеним Протоколом о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године* („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964 и „Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори“, број 3/1978 – др. закон).

⁸⁵ У даљем тексту Конвенција.

складу са овом Конвенцијом поседују потребна својства да би успешно и верно примењивала законе и прописе издате у циљу примене ове Конвенције и

б) да административне власти, фабриканти, трговци, научници, научне установе и болнице воде регистре у које ће уносити количине сваке фабриковане опојне дроге или сваку радњу која се односи на стицање или отуђивање опојних дрога. Ти регистри чуваће се најмање две године.

Конвенција чланом 35. поклања пажњу борби против недозвољене трговине према којем су државе уговорнице сагласно својим уставним, правним и другим нормама обавезне да:

а) обезбеђују на националном пољу усклађивање превентивне и репресивне акције против недозвољене трговине у ком циљу оне могу одредити одговарајућу службу за координацију,

б) узајамно се помажу у борби против недозвољене трговине опојним дрогама,

в) тесно сарађују међусобно и са надлежним међународним организацијама чије су чланице како би водиле усклађену борбу против недозвољене трговине опојним дрогама,

г) настоје да се међународна сарадња одговарајућих служби обавља брзим путем,

д) обезбеђују да се достављање судских исправа између земаља ради вођења судског поступка обавља брзим путем на адресу судског органа који одреде стране уговорнице. Ова одредба не може да иде на штету права страна уговорница да захтевају да им се судске исправе достављају дипломатским путем,

ђ) пружају Органу и Комисији, ако то сматрају за сходно, посредством генералног секретара, поред обавештења у складу са овом Конвенцијом, и обавештења која се односе на недозвољене радње које су установљене унутар њихових граница, а које се нарочито односе на недозвољено гајење, производњу, фабрикацију и трговину опојним дрогама и

е) пружају обавештења наведена у тачки ђ), у границама могућности, на начин и у дане које Орган одреди самостално или на захтев стране уговорнице. Орган може да

свакој држави помогне у пружању ових података и да подржи њене напоре ради смањења недозвољених радњи у вези са опојним дрогама унутар својих граница.

За нашу тему од изузетног значаја су одредбе дефинисане чланом 36. ове Конвенције који носи назив: „Казнене одредбе“:

I) Државе уговорнице су сагласно својим уставним, правним и другим нормама обавезне да пропишу у својим кривичним законодавствима кривична дела, односно тешка кривична дела злоупотребе опојних дрога, за која су прописане казне затвора или друге казне лишења слободе. Ова кривична дела, односно казне се односе на сваког ко се намерно (умишљајно) бави гајењем и производњом, фабрикацијом, вођењем, препарирањем, држањем, понудом, пуштањем у продају, расподелом, куповином, продајом, испоруком ма по ком основу, посредовањем, одашиљањем, експедовањем за транзит, превозењем, увозом и извозом опојних дрога који нису у складу са одредбама ове Конвенције, као и предузимањем сваке друге радње која је по мишљењу те стране противна одредбама ове Конвенције. Поред казне затвора или друге казне лишења слободе, за кривична дела, односно тешка кривична дела злоупотребе опојних дрога, државе уговорнице могу уместо осуде или казнене мере против њихових учинилаца или као допуну осуде или казне, да их подвргне мерама лечења, образовања, посткуративним мерама рехабилитације или поновном укључивању у друштво.

II) Државе уговорнице сагласно својим уставима, њиховом правном систему и њиховом националном законодавству су обавезне да:

а) сматрају свако кривично дело које је прописано овом Конвенцијом као посебно кривично дело уколико је учињено у разним земљама,

б) намерно (умишљајно) учешће у неком од поменутих кривичних дела, удруживање или договор у циљу његовог извршења или покушај да се такво кривично дело учини, као и умишљајно извршење припремне и финансијске радње у вези са кривичним делима о којима је реч у овом члану, дефинишу као кривична дела за која се могу изрећи наведене казне,

в) осуде изречене у иностранству за ова кривична дела узимају у обзир ради утврђивања рецидива,

г) поменута тешка кривична дела, било да су их учинила домаћа или страна лица, гони држава уговорница на чијој је територији кривично дело учињено или страна уговорница на чијој ће се територији учинилац наћи ако његова екстрадиција није прихватљива према законодавству стране уговорнице којој је захтев упућен и ако поменути учинилац није био гоњен и осуђиван,

д) свако од горе наведених кривичних дела из овог члана сматра се по сили закона као случај за екстрадицију из било ког уговора о екстрадицији закљученог између страна уговорница. Стране уговорнице се обавезују да ова кривична дела сматрају као случајеве за екстрадицију из споразума у сваком уговору о екстрадицији које би оне међусобно закључиле,

ђ) ако једна страна уговорница условљава екстрадицију постојањем уговора, па је поднела захтев за екстрадицију другој страни уговорници са којом није везана уговором о екстрадицији, има право да сматра ову Конвенцију као правни основ за екстрадицију у погледу набројаних кривичних дела.

е) уговорне стране које не условљавају екстрадицију постојањем уговора који признаје наведена кривична дела као случај за међусобну екстрадицију узимају услове предвиђене у праву замољене стране уговорнице и

ж) екстрадиција се одобрава у складу са законодавством стране уговорнице којој је упућен захтев за екстрадицију, а ова држава уговорница има право да одбије одобрење екстрадиције ако надлежне власти сматрају да кривично дело није довољно тешко.

Битно је и напоменути да ниједна одредба овог члана Конвенције не дира у одредбе кривичног права неке државе уговорнице у погледу јурисдикције, као и да ће одредбе овог члана бити ограничене, у погледу надлежности, кривичним законодавством сваке стране уговорнице.

Такође значајана одредба за нашу тему дефинисана је чланом 37. Конвенције који се односи на заплону и конфискацију. Наиме, овим чланом је прописано да ће моћи да се заплене и конфискују све опојне дроге, све супстанце и сав материјал употребљен за извршење неког од кривичних дела о којима је било речи у члану 36. или су намењени за извршење таквог кривичног дела.

Даље следи члан 38. који је такође значајан за нашу тему, а којим се прописују мере против злоупотребе опојних дрога. Сагласно садржини овог члана, државе уговорнице су дужне да разматрају с нарочитом пажњом злоупотребу опојних дрога и да предузимају све могуће мере да би спречиле и обезбедиле брзо отклањање, лечење, образовање, посткуративно лечење, рехабилитацију и поновно укључивање ових лица у друштво, као и да усклађују своје напоре који теже овим циљевима. У складу са претходно наведеним, државе уговорнице треба да подстичу, уколико је то могуће, школовање особља ради обезбеђења лечења, посткуративног лечења, рехабилитације и поновног укључивања у друштво лица која на било који начин злоупотребљавају опојне дроге. Државе уговорнице су дужне и да предузимају све могуће мере како би помогле лицима, којима је то потребно приликом вршења своје дужности да стекну знања о проблемима које изазива злоупотреба опојних дрога и спречавање злоупотребе и како би ова знања шириле у јавности, ако постоји бојазан да ће се злоупотреба опојних дрога много проширити.

Конвенција даље прописује члан 38. бис који се односи на закључивање споразума који предвиђају стварање регионалних центара. Наиме, уколико једна држава уговорница сматра пожељним у борби коју води против недозвољене трговине опојним дрогама и водећи рачуна о својим уставним, правним и другим нормама, она ће настојати, тражећи ако то жели стручна мишљења од Органа или специјализованих установа, да закључи, саветујући се са осталим заинтересованим странама, споразуме који предвиђају стварање регионалних центара за научно истраживање и за образовање, ради решавања проблема који произилазе из недозвољене употребе и трговине опојним дрогама.

Ова Конвенција чланом 39. даје могућност државама уговорницама примену строжијих домаћих контролних мера од оних које предвиђа Конвенција. У складу са садржином овог члана, без обзира на одредбе ове Конвенције, ниједна држава уговорница неће бити или се неће сматрати да је спречена да донесе домаће контролне мере ограниченије или строжије од оних које предвиђа ова Конвенција, ако она то сматра потребним или погодним ради заштите народног здравља.

Сагласно члану 44. ове Конвенције, одмах по ступању на снагу, њеним одредбама се, између страна уговорница, укидају и замењују одредбе претходно донетих међународноправних аката, као што су:

- 1) Међународна конвенција о опијуму потписана у Хагу 23. јануара 1912. године,
- 2) Споразум о фабриковању, унутрашњој трговини и употреби препарираниог опијума потписан у Женеви 11. фебруара 1925. године,
- 3) Међународна конвенција о опијуму потписана у Женеви 19. фебруара 1925. године,
- 4) Конвенција о ограничењу фабриковања и регулисању расподеле опојних дрога потписана у Женеви 13. јула 1931. године,
- 5) Споразум о контроли потрошње опијума за пушење на Крајњем Истоку потписан у Банкоку 27. новембра 1931. године,
- 6) Протокол потписан у Лејк Саксесу 11. децембра 1946. године којим се мењају и допуњују споразуми, конвенције и протоколи о опојним дрогама закључени у Хагу 23. јануара 1912. године, у Женеви 11. фебруара 1925. године, 19. фебруара 1925. године и 13. јула 1931. године, у Банкоку 27. новембра 1931. године и у Женеви 26. јуна 1936. године, осим у погледу његовог дејства на последњу од ових конвенција,
- 7) Конвенције и споразуми: *(1. Међународна конвенција о опијуму потписана у Хагу 23. јануара 1912. године, 2. Споразум о фабриковању, унутрашњој трговини и употреби препарираниог опијума потписан у Женеви 11. фебруара 1925. године, 3. Међународна конвенција о опијуму потписана у Женеви 19. фебруара 1925. године, 4. Конвенција о ограничењу фабриковања и регулисању расподеле опојних дрога потписана у Женеви 13. јула 1931. године, 5. Споразум о контроли потрошње опијума за пушење на Крајњем Истоку потписан у Банкоку 27. новембра 1931. године, 6. Протокол потписан у Лејк Саксесу 11. децембра 1946. године којим се мењају и допуњују споразуми, конвенције и протоколи о опојним дрогама закључени у Хагу 23. јануара 1912. године, у Женеви 11. фебруара 1925. године, 19. фебруара 1925. године и 13. јула 1931. године, у Банкоку 27. новембра 1931, и у Женеви 26. јуна 1936. године, осим у погледу његовог дејства на последњу од ових конвенција), измењени и допуњени Протоколом од 1946. године, о коме је реч у Протоколу потписаном у Лејк Саксесу 11. децембра 1946. године којим се мењају и допуњују споразуми, конвенције и протоколи о опојним дрогама закључени у Хагу 23. јануара 1912. године, у Женеви 11. фебруара 1925. године, 19. фебруара 1925. године и 13. јула 1931. године, у Банкоку 27. новембра*

1931. године и у Женеви 26. јуна 1936. године, осим у погледу његовог дејства на последњу од ових конвенција,

8) Протокол потписан у Паризу 19. новембра 1948. године којим су стављене под међународну контролу неке дроге које нису поменуте у Конвенцији од 13. јула 1931. године за ограничење фабриковања и регулисање расподеле опојних дрога, измењеној и допуњеној Протоколом потписаним у Лејк Саксесу 11. децембра 1946. године и

9) Протокол о ограничењу и регулисању гајења мака, као и производње, међународне трговине, трговине на велико и употребе опијума потписан у Њујорку 23. јуна 1953. године, ако тај Протокол ступи на снагу.

Као што смо и у уводном делу навели, Социјалистичка Федеративна Република Југославија је ратификовала готово шест година након његовог доношења, тачније 1978. године, Протокол о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године и на тај начин преузела обавезу да одредбе овог Протокола инкорпорира у свом законодавству. Међутим, приликом ратификације нису прихваћени поједини чланови Протокола, па се тако члан 9. и члан 11. неће примењивати на територији Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

3.5. Конвенција о психотропним супстанцама⁸⁶

Пуних десет година од доношења Јединствене конвенције о опојним дрогама у Њујорку 20. марта 1961. године, којом су се желели заменити многострани инструменти, смањио број међународних органа који се баве искључиво контролом опојних дрога и обезбедила контрола производње сировина за опојне дроге, уочено је да ова Конвенција има одређених мањкавости које се, пре свега, односе на психотропне супстанце које нису биле њоме обухваћене, па је донет нови међународноправни акт из ове области под називом Конвенција о психотропним супстанцама. Ова Конвенција донета је у Бечу (Аустрија) 21. фебруара 1971. године на конференцији која се одржавала у периоду од 12. до 21. фебруара исте године, на којој је присуствовао

⁸⁶ Convention on psychotropic substances, Vienna, 21. February 1971. (including Final Act and Resolutions, as agreed by the 1971 United Nations Conference for the Adoption of a Protocol on Psychotropic Substances, and the Schedules annexed to the Convention), United Nations.

седамдесет и један представник држава, међу којима и представник Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Разлози за доношење ове Конвенције су наведени у њеној преамбули и њима се изражава забринутост држава потписница за народно здравље и друштвене проблеме које проузрокује злоупотреба психотропних супстанци. Напомене ради, познато је да се услед конзумирања психотропних супстанци, као и код опојних дрога, ствара стање зависности, а самим тим нарушава физичко и ментално здравље људи и уништава друштво у целини. Државе потписнице, одлучне да спрече и сузбију злоупотребу психотропних супстанци и њихову недозвољену трговину, признају надлежност Организације Уједињених нација у области контроле психотропних супстанци и изражавају жељу да међународни органи који се баве таквом контролом буду у оквиру ове организације. Такође се истиче да је неопходно предузети строжије мере у циљу сузбијања злоупотребе психотропних супстанци, а да те мере истовремено буду усклађене и универзалне.

Поред наведеног, државе потписнице су свесне и нужности употребе психотропних супстанци у медицинске и научне сврхе, те у те сврхе не би требало бити безразложних ограничења.

Стога су државе потписнице под окриљем Организације Уједињених нација усвојиле ову Конвенцију 1971. године, која садржи тридесет и три члана и табеле I, II, III и IV у којима су наведене врсте психотропних супстанци које подлежу одредбама ове Конвенције.⁸⁷ Ратификацијом Конвенције државе су преузеле обавезу да инкорпорирају њене одредбе у својим националним законодавствима, међу којима и Социјалистичка Федеративна Република Југославија, и то након две и по године од њеног усвајања, тачније 19. јула 1973. године, с тим што је наша држава ставила резерву по питању примене одредбе члана 27.⁸⁸

На овом месту биће речи о, за нашу тему, најзначајнијим одредбама ове Конвенције. Ради се, пре свега, о одредбама чланова: 1) мере против злоупотребе

⁸⁷ Израз „психотропна супстанца“ означава сваку супстанцу, природну или синтетичку, или сваки природни производ из таблице I, II, III или IV.

⁸⁸ Закон о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – „Међународни уговори“, број 40/1973), стр. 1193 – 1215.

психотропних супстанци (члан 20.), 2) борба против недозвољене трговине (члан 21.), 3) казнене одредбе (члан 22.) и 4) примена строжијих контролних мера од оних које предвиђа ова Конвенција (члан 23.).

Конвенција о психотропним супстанцама прописује мере против злоупотребе психотропних супстанци у одредби члана 20. Државе потписнице су дужне да предузму све могуће мере којима се може спречити злоупотреба психотропних супстанци и осигурати њено брзо откривање и лечење, одгој, посттерапијско лечење, рехабилитација и поновно укључивање појединаца у друштвену заједницу. У том циљу државе потписнице треба да врше оспособљавање особља које се бави посттерапијским лечењем, рехабилитацијом и поновним укључивањем у друштвену заједницу особа које злоупотребљавају психотропне супстанце. Поред наведеног, нужно је вршити и оспособљавање особа којима професија налаже поседовање знања из области злоупотребе психотропних супстанци и њеног сузбијања.

Ова Конвенција такође обавезује државе потписнице на борбу против недозвољене трговине⁸⁹ и то чланом 21. С тим у вези, државе су сагласно својим уставима, правном систему и националном законодавству обавезне да осигурају да се на домаћој територији ускладе превентивне и репресивне мере против недозвољене трговине психотропним супстанцама, да узајамно пружају помоћ једна другој у борби против недозвољене трговине психотропним супстанцама, да чврсто сарађују са међународним организацијама чије су чланице ради заједничке борбе против недозвољене трговине и, на крају, да се та сарадња обавља на што бржи начин. Државе се обавезују и да једна другој достављају списе предмета у најкраћем року у циљу вођења судског поступка.

Државе потписнице се обавезују такође и да у свом националном законодавству инкорпорирају одредбе које су садржане у члану 22. Конвенције под називом: „Казнене одредбе“. Овим одредбама је дефинисана обавеза држава да предвиде кажњивом сваку радњу која је учињена умишљајно ако представља кршење одредаба Конвенције. За кажњива дела, односно тешка кривична дела, потребно је прописати одговарајуће казне, као што су казна затвора или нека друга казна лишења слободе. Поред наведених казни, за кривична дела злоупотребе психотропних супстанци, учиниоцима се могу

⁸⁹ Израз „недозвољена трговина“ означава производњу и трговину психотропним супстанцама која се обавља противно одредбама ове Конвенције.

изрећи и одређене мере као што су: лечење, одгој, посттерапијско лечење, рехабилитација и поновно укључивање у друштвену заједницу. Потребно је напоменути да је свако умишљајно саучесништво у чињењу кривичног дела у вези са злоупотребом психотропних супстанци, као и покушај или помагање у чињењу истог, кажњиво дело.

Сагласно својим уставима, правном систему и националном законодавству, државе потписнице ће сматрати посебним кривичним делима она кривична дела која су међусобно повезана, а учињена су у различитим земљама. Казне изречене у иностранству за кривична дела злоупотребе психотропних супстанци узимаће се у обзир приликом утврђивања поврата. Независно од тога да ли је кривично дело учинио домаћи или страни држављанин, учиниоца ће гонити држава на чијој је територији кривично дело учињено или држава на чијој територији се учинилац налази уколико је његова екстрадиција противна законодавству државе којој је захтев за екстрадицију упућен и ако учинилац није претходно већ био гоњен или осуђен за то дело.

Овим чланом је такође прописана и могућност за државе потписнице да могу запленити и конфисковати сваку психотропну супстанцу, као и сваку другу ствар која је била употребљена или је било планирано да ће бити употребљена за извршење било којег кривичног дела злоупотребе психотропних супстанци које је прописано Конвенцијом.

Ова Конвенција чланом 23. даје могућност државама потписницама да примењују строжије контролне мере од оних које предвиђа она сама. Наиме, уколико је то потребно или нужно за заштиту здравља и добробит народа, држава може у свом националном законодавству прописати и строжије контролне мере од оних које су предвиђене овом Конвенцијом.

3. 6. Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци⁹⁰

Од посебног значаја за спречавање и сузбијање кривичних дела злоупотребе опојних дрога су и одредбе Конвенције Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци која је усвојена на шестом пленарном заседању у Бечу (Аустрија) 19. децембра 1988. године.⁹¹ У преамбули Конвенције државе потписнице су детаљно изнеле разлоге њеног усвајања у жељи да закључе свеобухватну, ефикасну и оперативну међународну конвенцију која је конкретно уперена против незаконитог промета и која узима у обзир различите аспекте овог проблема у целини, нарочито оне аспекте који нису предвиђени постојећим споразумима⁹² у области опојних дрога и психотропних супстанци. На почетку се наводи да су, због величине и раста незаконите производње, тражње и промета опојних дрога и психотропних супстанци што представља озбиљну опасност за здравље и добробит људских бића и негативно утиче на привредне, културне и политичке темеље друштва, државе потписнице веома забринуте.

Такође се изражава забринутост због сталног и све већег продирања незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци у разне социјалне групе, а посебно због чињенице да се у многим деловима света деца користе као незаконити потрошачи дрога и за сврхе незаконите производње, дистрибуције и трговине опојним дрогама и психотропним супстанцама, што повлачи непроцењиву опасност. Велику опасност представља и постојање везе између незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци и других организованих криминалних активности које подривају легитимне економије и угрожавају стабилност, безбедност и суверенитет држава, наводећи да њихово сузбијање захтева неодложну пажњу и највиши приоритет.

⁹⁰ United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Vienna, 20. December 1988.

⁹¹ У даљем тексту Конвенција.

⁹² То се односи на одредбе Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године и Протокола из 1972. године о изменама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, као и на одредбе Конвенције о психотропним супстанцама из 1971. године.

Констатовано је да незаконити промет опојним дрогама и психотропним супстанцама доноси велику финансијску добит и богатство које омогућава транснационалним организацијама криминалаца да уђу у структуре власти, легитимног пословног и финансијског света и друштва на свим нивоима и да их кваре и корумпирају. Стога је потребно та лица лишити добити остварене криминалном делатношћу и тиме уклонити главни подстицај за такву делатност. Такође је потребно искоренити узроке проблема злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци, укључујући и незакониту тражњу за таквим дрогама и супстанцама и огромне профите стечене незаконитим прометом. Констатовано је и да су неопходне мере за праћење одређених супстанци, укључујући прекурсоре, хемикалије и раствараче који се користе у производњи опојних дрога и психотропних супстанци, чија доступност је повећала тајну производњу таквих дрога и супстанци.

Обзиром на решеност држава потписница да побољшају међународну сарадњу на сузбијању незаконитог промета морем, а признајући да је искорењивање незаконитог промета колективна одговорност свих држава и да је, у том циљу, неопходна координирана акција у оквиру међународне сарадње, потврђује се надлежност Уједињених нација у области контроле опојних дрога и психотропних супстанци и изражава жеља да међународни органи који се баве таквом контролом буду у оквиру ове организације. Из тих разлога су државе потписнице под окриљем Уједињених нација усвојиле Конвенцију 1988. године, а која садржи тридесет и четири члана. Ратификацијом ове Конвенције државе су преузеле обавезу да инкорпорирају њене одредбе у својим националним законодавствима. Конвенцију је, поред осталих држава, али након две године од њеног усвајања, ратификовала и Социјалистичка Федеративна Република Југославија.⁹³

Чланом 2. Конвенција дефинише циљеве истичући у први план сарадњу држава на међународном плану у циљу што ефикасније борбе против различитих видова злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци. Међутим, и поред обавезе да државе међусобно сарађују то не значи да ће моћи једна другој да задиру у територијални интегритет и суверенитет.

⁹³ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против незаконитог промета опојним дрогама и психотропних супстанци („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори“, број 14/1990).

Из одредбе члана 3. Конвенције произилазе обавезе држава потписница да у својим националним законодавствима инкриминишу одређене радње злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци. Наиме, ради се о радњама које се односе на производњу, прераду, екстракцију, припрему, понуду, понуду за продају, дистрибуцију, продају, испоруку под било којим условима, посредовање, слање, слање у транзиту, транспорт, увоз или извоз било које опојне дроге или било које психотропне супстанце супротно одредбама Конвенције из 1961. године, измењене Конвенције из 1961. године или Конвенције из 1971. године.

Даље следе радње које се односе на узгој опијумског мака, жбунова коке или биљке канабис за производњу опојних дрога супротно одредбама наведених Конвенција, као и поседовање или куповина опојних дрога или психотропних супстанци за неку од претходно наведених активности. Што се тиче радњи које се односе на производњу, транспорт или дистрибуцију опреме, материјала или супстанци наведених у Конвенцији, са знањем да ће се користити у циљу незаконитог узгоја, производње или прераде опојних дрога или психотропних супстанци, такође се утврђује обавеза држава да инкриминише ове радње, као и радње којима се врши организовање, управљање или финансирање било које од претходно набројаних радњи.

Одредбама члана 3. ова Конвенција намеће и обавезу државама потписницама да инкриминишу радње које се односе на трансфер својине, уз знање да је таква својина стечена на основу једног или више кажњивих дела у складу са овим чланом или на основу учешћа у таквом кажњивим делу или кажњивим делима у циљу скривања или прикривања незаконитог порекла својине или помагања неком лицу које је умешано у чињење таквог или таквих кажњивих дела да би избегло законске последице својих дела. Обавеза држава потписница је да инкриминишу и радње скривања или прикривања праве природе, извора, места, располагања, кретања, права у вези са својином или над својином, уз знање да је таква својина стечена на основу једног или више кажњивих дела утврђених у складу са овим чланом или учешћем у једном или више таквих кажњивих дела. То је основ за успостављање кривичног дела прања новца.

Сагласно уставним нормама и основним концепцијама свог правног система, државе потписнице су обавезне да инкриминишу и радње које се односе на стицање, поседовање или коришћење својине, са знањем у време пријема да је таква својина стечена на основу једног или више кажњивих дела утврђених Конвенцијом или

учешћем у таквом кажњивом делу или кажњивим делима. Такође су државе обавезне да инкриминишу и поседовање опреме, материјала или супстанци за које се зна да се користе или да ће се користити у циљу незаконитог узгоја, производње или прераде опојних дрога или психотропних супстанци, као и јавно подстицање или навођење других, на било који начин, да учине било које од кажњивих дела или да незаконито користе опојне дроге или психотропне супстанце.

Учествовање, удруживање или завера ради чињења, покушај да се учини и помогне, подстиче, олакша и саветује о чињењу било ког од кажњивих дела утврђених у складу са овом Конвенцијом представља обавезу држава да предвиди њихову кажњивост. Свака држава потписница је обавезна да усвоји и неопходне мере да се као кривична дела по домаћем закону сматрају дела која се учине намерно (умишљајно), а која се односе на поседовање, куповину или гајење опојних дрога или психотропних супстанци за личну потрошњу супротно одредбама Конвенције из 1961. године, измењене Конвенције из 1961. године или Конвенције из 1971. године.

Прописивање одговарајућих санкција за учиниоце кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци, које су дефинисане овом Конвенцијом, такође представља обавезу држава потписница. Државама стоје на располагању казне затвора или друге казне лишавања слободе, као и новчане казне и конфискација имовине. Поред наведених санкција, за учиниоце кажњивих дела се могу прописати и одређене мере као што су: лечење, едукација, нега после лечења, рехабилитација или социјална реинтеграција итд.

Државе потписнице су дужне да обезбеде и да њихови судови и други државни органи узму у обзир околности које вршење кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци чине посебно озбиљним, као што су:

- 1) умешаност учиниоца у кажњиво дело организоване групе криминалаца којој учинилац припада,
- 2) умешаност учиниоца у друге међународне организоване криминалне активности,
- 3) умешаност учиниоца у друге незаконите радње омогућене чињењем кажњивог дела,

4) употреба насиља или ватреног оружја од стране учиниоца,

5) чињеница да је учинилац запослен у служби и да постоји веза између кажњивог дела и службе коју обавља,

6) виктимизација или коришћење малолетника,

7) чињеница да је кажњиво дело учињено у казненој институцији, у институцији за преваспитање, у објекту друштвене службе или у њиховој непосредној близини или на другим местима на која школска деца, ђаци и студенти одлазе ради образовања, спортских и друштвених активности и

8) претходно осуђивање, нарочито због сличних кажњивих дела, у земљи или иностранству, у мери у којој то дозвољава домаћи закон државе потписнице.

Поред осталих обавеза држава потписница, исте су дужне и да обезбеде да се законска овлашћења која се односе на гоњење учинилаца кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци врше тако да се максимизира делотворност законских мера у вези са тим кажњивим делима и уз пуно поштовање потребе да се спречи чињење таквих кажњивих дела. Њихова је и обавеза да по потреби, на основу свог закона, утврде дуг рок застарелости за покретање поступка због било ког кажњивог дела утврђеног у Конвенцији, као и да предузму одговарајуће мере у складу са својим правним системом, како би се обезбедило присуство лица које је оптужено или осуђено због ових кажњивих дела.

Ова Конвенција је дефинисала и одређене обавезе држава које се односе на заплону (конфискацију) и то чланом 5. Тако се свака држава потписница обавезује да ће у националном законодавству усвојити неопходне мере како би се омогућило њеним надлежним органима да идентификују, открију и, на крају, заплене приходе стечене предузимањем наведених кажњивих радњи, као и опојне дроге и психотропне супстанце, материјала и опреме или других инструмената који су коришћени или намењени коришћењу на било који начин у наведеним кривичним делима. У циљу спровођења ових мера држава потписница ће овластити своје судове или друге надлежне органе да наложе да банкарска, финансијска или комерцијална евиденција буду стављене на располагање или заплењене. Како је и за ефикасну примену ових мера неопходна међународна сарадња, државе потписнице требају настојати да закључе билатералне и мултилатералне уговоре, споразуме или аранжмане којима ће повећати

ефикасност међународне сарадње не задирући у територијални интегритет и суверенитет других држава.

Чланом 6. ове Конвенције дефинише се питање екстрадиције за учиниоце кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци. Наиме, државе потписнице се обавезују да ће свако од кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци бити обухваћено споразумом о екстрадицији који постоји између држава потписница као дело који подлеже екстрадицији. Уколико држава потписница која екстрадицију условљава постојањем споразума прими захтев за екстрадицију од неке државе потписнице са којом нема закључени споразум о екстрадицији, она може ову Конвенцију сматрати правним основом за екстрадицију.

Члан 9. Конвенције поклања пажњу осталим облицима сарадње и обуке на међународном плану. С тим у вези, државе потписнице се обавезују да ће међусобно тесно сарађивати у складу са својим правним и управним системима ради повећања ефикасности законске акције за сузбијање чињења кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци. Оне ће, на основу билатералних или мултилатералних споразума или аранжмана, пружати помоћ једна другој, као и размењивати информације преко надлежних агенција и других надлежних државних органа.

И на крају, чланом 11. ове Конвенције прописују се обавезе држава потписница које се односе на контролисану испоруку. Наиме, уколико то дозвољавају национални прописи, државе потписнице ће у оквиру својих могућности предузети потребне мере да омогуће одговарајуће коришћење контролисане испоруке на међународном нивоу, на основу споразума или аранжмана које међусобно усагласе, ради идентификовања лица умешаних у кажњива дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци и предузимања законских мера против њих. Мера контролисане испоруке ће се заснивати на претходно донетој одлуци, а она ће се доносити за сваки случај понаособ, с тим што се незаконита пошиљка са опојним дрогама или психотропним супстанцама, уз сагласност заинтересованих страна, може запленити или се дозволити да настави пут недирнута, или ће предмет пошиљке бити уклоњен или замењен у целини или делимично.

Глава друга

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У УПОРЕДНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Злоупотреба опојних дрога представља проблем који је међународна заједница препознала, те је у том смислу иницирала доношење бројних међународних конвенција које су предвиделе мере, средства и поступке држава потписница у спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога. Државе су ратификацијом ових конвенција преузеле обавезу да у својим националним законодавствима инкорпорирају кривичноправне норме које се односе на одговорност и кажњивост за злоупотребу опојних дрога. Са једне стране, постоје државе као нпр: Србија, Кина, Русија, Француска, Хрватска, Казахстан, Турска и друге које су кривична дела ове врсте инкорпорирале у кривичним законима (законима), док са друге стране постоје државе као нпр: Немачка, Швајцарска, Шведска, Саудијска Арабија, Судан, Катар и друге, које су ове норме инкорпорирале у посебним законима о опојним дрогама, у којима су садржана кривична дела и кривичне санкције за њихове учиниоце.

Обзиром на претходно наведено, а у циљу спровођења компаративне анализе, која је од великог значаја, за унапређење нашег кривичног законодавства, за правну науку, судску праксу, као и за давање нових идеја законодавцу, није довољно посветити пажњу само кривичноправним одредбама које се односе на злоупотребу опојних дрога у Републици Србији, већ је потребно анализирати различите кривичноправне одредбе које се односе на злоупотребу опојних дрога у упоредном кривичном законодавству.

У том циљу ћемо ради свеобухватности посматране проблематике у раду анализирати појам, врсте и обележја разних кривичних дела злоупотребе опојних дрога, као и кривичне санкције прописане за њихове учиниоце. На овом месту биће речи о

кривичним законима (законима) или о посебним законима о опојним дрогама које ћемо анализирати на следећи начин:

1) Законодавство источноевропских држава:

- Албанија,
- Белорусија,
- Естонија,
- Литванија,
- Молдавија и
- Русија,

2) Законодавство западноевропских држава:

- Луксембург,
- Немачка,
- Норвешка,
- Финска,
- Француска,
- Хрватска,
- Швајцарска и
- Шведска,

3) Законодавство блискоисточних држава:

- Јордан,
- Катар,
- Саудијска Арабија и
- Турска,

4) Законодавство афричких држава:

– Египат и

– Судан и

5) Законодавство азијских држава:

– Казахстан и

– Кина.

2. ЗАКОНОДАВСТВО ИСТОЧНОЕВРОПСКИХ ДРЖАВА

2. 1. Албанија

Кривични законик Републике Албаније⁹⁴ је донет 27. јануара 1995. године, у Народној скупштини Републике Албаније, и од тада је више пута мењан и допуњаван. Последња измена и допуна је извршена 2013. године Законом број 144. У секцији III, у групи: „Кривичних дела против јавне безбедности“ Законик прописује следећа кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога:

1) производња и продаја наркотика (члан 283.),

2) трговина наркотицима (члан 283/а.),

3) омогућавање уживања и коришћења опојних дрога (члан 283/б.),

4) узгој наркотичких биљака (члан 284.),

5) организовање и управљање криминалним организацијама (члан 284/а.),

6) производња и фабриковање опојних дрога и психотропних супстанци (члан 284/ц.),

⁹⁴ Kodi Penal i përditësuar dhe me praktikë gjyqësore, Botime Juridike, Alb Juris 2013, Tiranë, str. 140 – 144.

- 7) незаконита производња, трговина и употреба прекурсора (члан 284/ч.),
- 8) држање, производња и транспорт хемијских супстанци (члан 285.),
- 9) преуређење просторија за употребу опојне дроге (члан 285/а.),
- 10) одлагање или бацање шприцева (члан 285/б.),
- 11) навођење на коришћење опојне дроге (члан 286.) и
- 12) незаконита употреба високе технологије (члан 286/а.).

Основни облик кривичног дела производња и продаја наркотика из члана 283. КЗ чини лице које врши продају, нуђење на продају, пружање или узимање у било којем облику, дистрибуцију, трговину, транспортовање, слање, преношење, као и држање, осим у сврху сопствене употребе и то у веома малој количини, опојних дрога и психотропних супстанци, као и семена наркотичких биљки, противно закону или прекорачењем границе датог одобрења. За основни облик овог кривичног дела прописана је казна затвора од пет до десет година (члан 283. став 1.).

Поред основног облика, прописана су и два квалификована облика кривичног дела. Први квалификовани облик овог кривичног дела постоји када је основни облик извршен у саучесништву или више од једног пута. Прописана санкција за ово дело је казна затвора од седам до петнаест година (члан 283. став 2.).

Други квалификовани облик дела за који је прописана казна затвора од десет до двадесет година чини лице које врши организовање, управљање или финансирање делатности везане за опојну дрогу (члан 283. став 3.).

Кривично дело трговина наркотицима из члана 283/а. КЗ чини лице које неовлашћено увози, извози, превози и тргује опојним дрогама и психотропним супстанцама, као и семенима наркотичких биљака. За ово кривично дело запрећена је казна затвора од седам до петнаест година (члан 283/а. став 1.).

Први тежи, односно квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако се основни облик дела учини у саучесништву или више од једног пута (дакле, у поврату) за шта је прописана казна затвора од десет до двадесет година (члан 283/а. став 2.). За организовање, управљање или финансирање ове делатности, учинилац се кажњава затвором од најмање петнаест година (члан 283/а. став 3.).

Треће кривично дело у албанском Кривичном законнику носи назив: „Омогућавање уживања и коришћења опојних дрога“. За ово дело је прописана казна затвора од три до седам година. Она се изриче лицу које у оквиру свог радног ангажовања има додир са опојним дрогама па противно закону врши омогућавање уживања и коришћења опојних дрога или психотропних супстанци (члан 283/б.).

Следеће кривично дело прописано је чланом 284. овог Законика. Оно носи назив: „Узгој наркотичких биљака“. Прописана је казна затвора од три до седам година за лице које противно закону врши узгој биљака са наркотичким својствима, које се користе или се зна да се користе за добијање опојних дрога или психотропних супстанци (члан 284. став 1.).

Поред основног облика, прописана су и два квалификована облика овог кривичног дела. Први квалификовани облик дела постоји када је основни облик дела учињен у саучесништву или више од једног пута за шта је прописана казна затвора од пет до десет година (члан 284. став 2.).

Други квалификовани облик овог кривичног дела за који је прописана казна затвора од седам до петнаест година чини лице које врши организовање, управљање или финансирање ове делатности (члан 284. став 3.).

Казна затвора у трајању од десет до двадесет година прописана је за учиниоца кривичног дела: „Организовање и управљање криминалним организацијама“ (члан 284/а.). Ово кривично дело чини онај ко врши организовање, управљање и финансирање криминалних организација у циљу незаконитог узгоја, производње, прераде или трговине опојним дрогама (члан 284/а. став 1.). За државног службеника који ствара услове за извршење или помагање оваквих делатности, прописана је казна затвора од пет до петнаест година (члан 284/а. став 2.).

Чланом 284/ц. прописано је кривично дело под називом: „Производња и фабриковање опојних дрога и психотропних супстанци“. Основни облик овог кривичног дела, за које је прописана казна затвора од пет до десет година, чини лице које без дозволе или прекорачујући овлашћења врши производњу, фабриковање, експлоатацију, прераду или припремање опојних дрога или психотропних супстанци (284/ц. став 1.).

Казна затвора у трајању од седам до петнаест година прописана је за први квалификовани облик овог кривичног дела који постоји када се ово дело учини у саучесништву или више од једног пута (284/ц. став 2.).

Организовање, управљање или финансирање ове делатности представља други квалификовани облик овог кривичног дела за који је прописана казна затвора од десет до двадесет година (284/ц. став 3.).

Кривично дело из члана 284/ч.: „Незаконита производња, трговина и употреба прекурсора“ чини лице које неовлашћено производи, увози, извози, превози, врши промет и држи прекурсоре који су сагласно закону, наведени у табелама о прекурсорима. За учиниоца овог кривичног дела је прописана казна затвора до пет година (члан 284/ч. став 1.).

Тежи, односно квалификовани облик дела постоји ако се основни облик дела изврши у саучесништву или више од једног пута за који је прописана казна затвора од три до седам година (члан 284/ч. став 2.). Други квалификовани облик овог дела постоји када се врши организовање, управљање или финансирање ове делатности, за шта је прописана казна затвора од пет до петнаест година (члан 284/ч. став 3.).

Следеће кривично дело је: „Држање, производња и транспорт хемијских супстанци“ које је прописано чланом 285. Законика. Запрећена санкција за учиниоца овог кривичног дела је казна затвора од три до десет година. Она се може изрећи лицу које врши производњу, држање, транспорт или дистрибуцију базних хемијских супстанци или других супстанци било које врсте, опреме или материјала, у случају да се зна да се оне користе или да ће се користити за производњу или превоз незаконитих наркотичких или психотропних супстанци.

Чланом 285/а. Законика прописано је кривично дело: „Преуређење просторија за употребу опојне дроге“. Ово дело чини лице које преуређује или даје сагласност за преуређење просторија, стана, моторних средстава и сваког другог јавног средства ради приватног окупљања лица у циљу да они конзумирају наркотичке или психотропне супстанце. Прописана санкција за учиниоца овог кривичног дела је казна затвора до пет година.

„Одлагање или бацање шприцева“ је кривично дело које је прописано чланом 285/б. КЗ. Ово кривично дело чини лице које на јавним местима или местима која су

отворена за јавност, као и на приватним поседима одлаже или баца шприцеве или опасне инструменте који су употребљавани за конзумирање опојних дрога или психотропних супстанци. За ово кривично дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до једне године.

Кривично дело из члана 286. Законика носи назив: „Навођење на коришћење опојне дроге“. Основни облик овог дела чини онај ко наводи друге на коришћење опојних дрога или психотропних супстанци или даје ове супстанце другоме ради употребе или убризгавања истих другима без њиховог знања или сагласности. За овај облик кривичног дела где су инкриминисане радње подстрекавања и помагања прописана санкција је казна затвора од пет до десет година (члан 286. став 1.).

Квалификовани облик дела постоји ако се основни облик дела учини употребом принуде или се учини према деци или у казним установама, школским, спортским или установама било које друге друштвене активности. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора најмање петнаест година (члан 286. став 2.).

Казна затвора у трајању до пет година прописана је за кривично дело: „Незаконита употреба високе технологије“. Ово кривично дело чини онај ко врши производњу или употребу система, средстава или високотехнолошких помагала ради извршења кривичних дела прописаних од члана 283. до члана 286/а. Законика или да би се омогућило или олакшало конзумирање опојних дрога или психотропних супстанци или да би се јавно пропагирало коришћење ових супстанци (члан 286/а.).

2. 2. Белорусија

У Кривичном законнику Републике Белорусије из 1999. године⁹⁵ прописан је већи број кривичних дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога. Ова кривична дела систематизована су у оквиру поглавља Х, у групи: „Кривичних дела против становништва“. То су следећа кривична дела:

⁹⁵ Уголовный кодекс Республики Беларусь, 9 июля 1999 г. № 275-З, (Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года, одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года, са Изменения и дополнения Закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 60-3) преузето са: <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=101163>, приступ: 30.12.2013.

1) крађа наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора (члан 327.),

2) незаконит промет наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора (члан 328.),

3) незаконито сађење усева или гајење биљака, односно гљива које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце (члан 329.),

4) кршење правила процеса производње наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових прекурсора и замена (члан 330.),

5) навођење на употребу наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена (члан 331.) и

б) организација и одржавање скровишта или обезбеђивање објеката за коришћење наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или других опојних средстава (члан 332.).

Кривично дело крађа наркотичких средстава⁹⁶, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора (члан 327.), има основни облик и два квалификована облика. За основни облик овог кривичног дела, који чини лице које краде наркотичка средства, психотропне супстанце, као и њихове замене или прекурсоре, прописана је казна затвора до пет година (став 1.).

Први квалификовани облик дела постоји уколико је основни облик дела учињен од стране повратника, групе лица или лица коме су та прописана средства поверена у вези са његовим службеним положајем, професијом, односно лица које је претходно учинило кривична дела прописана члановима 328, 329. и 331. Законика, као и у погледу нарочито опасних наркотичких средстава или психотропних супстанци. Учиниоцу овог кривичног дела је запређена казна затвора од три до десет година, уз могућност конфискације имовине или одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности (став 2.).

⁹⁶ Д. Јовашевић, *Кривична дела у вези са опојним дрогама у упоредном кривичном законодавству*, Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу, број 3/2009, Нови Сад, стр. 49 – 50.

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено изнудом, разбојништвом или од стране организоване групе лица, односно у погледу велике количине наркотичких средстава. За овај облик дела прописана је казна затвора од седам до петнаест година, уз могућност конфискације имовине (став 3.).

Сагласно напмени под бројем 1, 2. и 3. овог Законика дефинисано је шта се подразумева под појмом наркотичка средстава, психотропне супстанце, нарочито опасна наркотичка средстава или психотропне супстанце, као и њихове замене и прекурсори.

Кривично дело незаконит промет наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора (члан 328.) дефинише два основна облика, као и два квалификована облика кривичног дела. Први основни облик дела постоји ако учинилац без умишљаја незаконито врши промет, производњу, прераду, куповину, складиштење, транспорт или испоруку наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора. Прописана казна за учиниоца овог облика дела је ограничење слободе до пет година или казна затвора у трајању од две до пет година (став 1.).

Други основни облик кривичног дела постоји ако учинилац са умишљајем, незаконито врши промет, производњу, прераду, куповину, складиштење, транспорт или испоруку наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора. За учиниоца овог облика дела прописана је казна затвора од пет до седам година, уз могућност конфискације имовине (став 2.).

Први квалификовани облик дела постоји уколико је основни облик умишљајног дела учињен од стране групе лица, лица које злоупотребљава свој службени положај, односно лица које је претходно учинило кривична дела прописана члановима 327, 329. и 331. Законика, као и у погледу велике количине наркотичких средстава или психотропних супстанци, односно у погледу нарочито опасних наркотичких средстава или психотропних супстанци или од стране лица које врши промет наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или прекурсора у образовним установама, здравственим установама, војним јединицама, казнено поправним установама, притвору, или на местима где су јавни догађаји. Учиниоцу овог облика кривичног дела је запређена казна затвора од осам до тринаест година, уз могућност конфискације имовине (став 3.).

Други квалификовани облик дела постоји уколико је умишљајно основно кривично дело учињено од стране организоване групе лица. За овај облик дела прописана је казна затвора од десет до петнаест година, уз могућност конфискације имовине (став 4.).

Законик прописује могућност ослобађања од кривичне одговорности учиниоца овог кривичног дела уколико добровољно преда наркотичка средства, психотропне супстанце, њихове замене или прекурсоре, као и ако је активно допринео откривању и сузбијању кривичних дела повезаних са противзаконитом трговином тих средстава, супстанци, те идентификовању лица која су их учинила, као и откривању покретне и непокретне имовине прибављене овим кривичним делом.

Кривично дело: „Незаконито сађење усева или гајење биљака, односно гљива које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце“ (члан 329.) садржи основни и два квалификована облика. Основни облик кривичног дела постоји ако је незаконито сађење усева или гајење биљака или гљива које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце учињено у циљу производње и промета наркотичких средстава или психотропних супстанци. За учиниоца овог кривичног дела прописана је алтернативно новчана казна, казна затвора до шест месеци, ограничење слободе у трајању до три године или казна затвора до три године (став 1.).

Први квалификовани облик дела постоји уколико је основни облик овог дела учињен од стране лица у поврату, групе лица, односно лица које је претходно учинило кривична дела прописана члановима 327, 328. и 331. овог Законика. За учиниоца овог облика кривичног дела прописана је алтернативно казна ограничења слободе у трајању до пет година или казна затвора у трајању од три до седам година (став 2.).

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено од стране организоване групе лица. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора од пет до петнаест година, уз могућност конфискације имовине (став 3.).

Кривично дело: „Кршење правила процеса производње наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових прекурсора и замена“ чини лице које је обавезно на поштовање правила, а које управо кршењем правила процеса производње, производи, прерађује, складишти, евидентира, реализује испоруке, продаје, дистрибуира, транспортује, купује, користи, увози, извози или уништава наркотичка средства или

психотропне супстанце или њихове прекурсоре или алате и опрему која се користи за производњу наркотичких средстава или психотропних супстанци које се налазе под посебном контролом, па из непажње проузрокује губитак или проневеру тих средстава, супстанци или предмета. За ово кривично дело прописана је алтернативно новчана казна, казна затвора до шест месеци, казна ограничења слободе у трајању до пет година или казна затвора у трајању до пет година, уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности (члан 330.).

Кривично дело: „Навођење на употребу наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена“ (члан 331.) чини лице које стално наводи друго лице на употребу наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена. За овај облик кривичног дела прописана казна је алтернативно одређена, па се учиниоцу може изрећи казна затвора до шест месеци, казна ограничења слободе за временски период до пет година или казна затвора до пет година (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основни облик дела учињен у односу на два или више лица, у односу на малолетника или употребом насиља, односно од стране лица које је претходно учинило кривична дела прописана члановима 327, 328. и 329. овог Законика, као и у погледу нарочито опасних наркотичких средстава или психотропних супстанци. За учиниоца овог облика дела прописана је казна затвора од три до десет година (став 2.).

Кривично дело: „Организација и одржавање скровишта или обезбеђивање објеката за коришћење наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или других опојних средстава“ из члана 332. КЗ чини лице које врши обезбеђивање објеката за коришћење наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или других опојних средстава. За ово кривично дело је алтернативно прописана новчана казна, казна затвора до шест месеци или казна ограничења слободе до пет година (став 1.).

Онај ко врши организацију и одржавање скровишта ради коришћења наркотичких средстава, психотропних супстанци, њихових замена или других опојних средстава чини тежи облик овог кривичног дела за које је алтернативно прописана казна ограничења слободе од две до пет година или казна затвора у трајању од три до седам година (став 2.).

2.3. Естонија

Као и у одређеном броју кривичних законодавстава других земаља, одредбе које су од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога у Републици Естонији садржане су у Кривичном законнику,⁹⁷ и то у поглављу XII, у групи: „Кривичних дела против здравља људи“. Нови Кривични законик Република Естонија добија 6. јуна 2001. године, а ступио је на снагу 1. септембра наредне године. Овај Законик је, као и многи други, више пута ревидиран, па је последњи Закон о изменама и допунама овог законика ступио на снагу 15. 07. 2013. године.⁹⁸

На овом месту биће речи о следећим кривичним делима:

- 1) противправно располагање малим количинама опојних дрога или психотропних супстанци,
- 2) противправно располагање великим количинама опојних дрога или психотропних супстанци,
- 3) давање на уживање опојних дрога или психотропних супстанци лицима млађим од осамнаест година,
- 4) подстицање на неовлашћено уживање опојних дрога или психотропних супстанци,
- 5) подстицање малолетника на неовлашћено уживање опојних дрога или психотропних супстанци,
- 6) неовлашћено гајење мака, канабиса или грмасте коке,
- 7) припрема за пуштање у промет опојних дрога или психотропних супстанци,
- 8) кршење услова за располагање опојним дрогама, психотропним супстанцама или њиховим прекурсорима или кршење услова њиховог евидентирања или пријаве,
- 9) омогућавање чињења незаконитих делатности,
- 10) припрема, набавка и поседовање опојних дрога или психотропних супстанци

⁹⁷ Penal Code, Passed 6. June 2001 (*RT I 2001, 61, 364; consolidated text RT I 2002, 86, 504*), entered into force 1. September 2002. преузето са: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/33>, приступ: 20.10.2014.

⁹⁸ В. В. Запелова, Н. И. Манцева, *Уголовниј кодекс Естонској Републики*, Санкт Петербург, 2001, стр. 193 – 197.

од стране затвореника, лица у притвору или лица лишеног слободe и коришћење таквих дрога или супстанци од стране затвореника лица у притвору или лица лишеног слободe, а без прописаног лекарског рецепта и

11) недозвољени увоз и извоз забрањене робе или робе која захтева посебну дозволу.

Кривично дело противправно располагање малим количинама опојних дрога или психотропних супстанци садржи основни и квалификовани облик (члан 183.).

Основни облик овог кривичног дела чини лице које неовлашћено обавља трговину или посредовање малим количинама опојних дрога или психотропних супстанци или које неовлашћено производи, набавља или поседује малу количину опојних дрога или психотропних супстанци са намером њиховог пуштања у промет. За основни облик дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до три године (став 1.).

Квалификовани облик овог дела постоји ако је основни облик учињен од стране групе лица или је лице извршило поред овог дела у стицају и крађу, пљачку, неовлашћени увоз, извоз, односно снабдевање опојних дрога или психотропних супстанци или руковање опојним дрогама или психотропним супстанцама унутар казнене установе. За квалификовани облик овог дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до пет година (став 2.).

Кривичним делом противправно располагање великим количинама опојних дрога или психотропних супстанци такође је прописан основни и два квалификована облика (члан 184.).

Основни облик овог кривичног дела постоји ако лице врши неовлашћену производњу, набавку, поседовање, пуштање у промет, посредовање, транспорт, увоз, извоз, транзит или друге врсте неовлашћеног располагања великим количинама опојних дрога или психотропних супстанци. За основни облик овог дела прописана је казна затвора од једне до десет година (став 1.). Уколико је овај облик кривичног дела учињен од стране правног лица, прописана је новчана казна (став 3.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране групе лица или ако је лице извршило у стицају поред наведеног дела и крађу, пљачку, неовлашћени увоз, извоз, односно снабдевање опојних дрога или психотропних супстанци или руковање опојним дрогама или психотропним

супстанцама унутар казнене установе. За овај квалификовани облик дела прописана је казна затвора од три до петнаест година.

Уколико је ово кривично дело учињено ради стицања противправне имовинске користи или од стране организоване криминалне групе, прописана је алтернативно казна затвора од шест до двадесет година или казна доживотног затвора (став 2.). Уколико је овај облик кривичног дела учињен од стране правног лица, прописана је алтернативно новчана казна или принудни поништај дозволе за рад (став 4.). Суд може учиниоцу овог кривичног дела изрећи и допунску казнену меру, односно новчану казну, као и одузимање противправно стечене имовинске користи (став 5.).

Кривично дело давање на уживање опојних дрога или психотропних супстанци лицима млађим од осамнаест година садржи основни и два квалификована облика (члан 185.).

Основни облик овог кривичног дела постоји ако лице неовлашћено даје мале количине опојних дрога или психотропних супстанци на уживање особи млађој од осамнаест година. За основни облик овог дела прописана је казна затвора до пет година (став 1.).

Први квалификовани облик дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране групе лица или је лице извршило у стицају поред наведеног дела и крађу, пљачку, неовлашћени увоз, извоз, односно снабдевање опојних дрога или психотропних супстанци или руковање опојним дрогама или психотропним супстанцама унутар казнене установе, или ако се ради о снабдевању великим количинама опојне дроге или психотропних супстанци. За овај квалификовани облик овог дела прописана је казна затвора од три до петнаест година (став 2.).

Други квалификовани облик дела постоји ако је основно кривично дело учинило лице у циљу снабдевања или подстицања малолетног лица да набави опојне дроге или психотропне супстанце или ради пружања помоћи у таквом подстицају. За овај квалификовани облик дела прописана је алтернативно казна затвора од шест до двадесет година или казна доживотног затвора (став 3.). Суд може учиниоцу овог кривичног дела изрећи допунску казнену меру, односно новчану казну, као и одузимање противправно стечене имовинске користи (став 4.).

Кривично дело подстицање на неовлашћено уживање опојних дрога или психотропних супстанци постоји када лице подстиче другог на неовлашћено уживање

опојних дрога или психотропних супстанци. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до три године (члан 186.). Овде радња подстрекавања није облик саучесништва, већ самостално кривично дело.

Кривично дело постицање малолетника на неовлашћено уживање опојних дрога или психотропних супстанци има основни и квалификовани облик (члан 187.).

Основни облик овог кривичног дела постоји ако пунолетно лице подстиче малолетно лице, односно особу млађу од осамнаест година да неовлашћено ужива опојне дроге или психотропне супстанце или им даје ове супстанце у ову сврху. За основни облик дела прописана је казна затвора од једне до десет година (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране лица које је у стицају поред наведеног дела учинило и крађу, пљачку, неовлашћени увоз, извоз, односно снабдевање опојних дрога или психотропних супстанци или руковање опојним дрогама или психотропним супстанцама унутар казнене установе. За квалификовани облик овог дела прописана је казна затвора од три до петнаест година (став 2.).

Кривично дело неовлашћено гајење мака, канабиса или грмасте коке, такође садржи основни и квалификовани облик (члан 188.).

Основни облик овог кривичног дела чини лице које неовлашћено гаји мак, канабис или грмасту коку. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до пет година (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране групе лица или је лице извршило у стицају поред наведеног дела и крађу, пљачку, неовлашћени увоз, извоз, односно снабдевање опојних дрога или психотропних супстанци или руковање опојним дрогама или психотропним супстанцама унутар казнене установе. За овај квалификовани облик дела прописана је казна затвора од једне до десет година (став 2.).

Кривично дело припрема за пуштање у промет опојних дрога или психотропних супстанци постоји када лице производи, поседује или врши испоруку апарата, опреме или супстанци неопходних за извршење дела противправно располагање великим количинама опојних дрога или психотропних супстанци из члана 184. КЗ односно обезбеђује финансијска средства за његово извршење. За ово кривично дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до пет година (члан 189. став 1.).

Уколико је ово дело учињено од стране правног лица прописана је новчана казна (став 2.). Суд може наложити одузимање противправно стечене имовине или средстава учиниоцу овог кривичног дела (став 3.).

Кривично дело кршење услова за располагање опојним дрогама, психотропним супстанцама или њиховим прекурсорима или кршење услова њиховог евидентирања или пријаве постоји ако одговорно лице из нехата крши услове за производњу, узгајање, прераду, паковање, складиштење, транспорт, увоз, извоз, транзит, испоруку или евидентирање, као и пријаву опојних дрога, психотропних супстанци или њихових прекурсора, и на тај начин дође до неовлашћене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцама. За ово кривично дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до три године (члан 190. став 1.). Уколико је ово дело учињено од стране правног лица, прописана је новчана казна (став 2.). Суд ће обавезно конфисковати предмет или супстанцу која је предмет кривичног дела, као и средство за његову припрему (члан 191.).

Кривично дело омогућавање чињења незаконитих делатности чини лице које омогући простор за неовлашћено уживање опојних дрога или психотропних супстанци, односно за организовање нелегалног коцкања. За ово кривично дело, такође, је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до пет година (члан 268. став 1.). Учиниоцу овог дела суд може изрећи допунску казнену меру, односно новчану казну, као и одузимање противправно стечене имовинске користи (став 2.).

За кривично дело припрема, набавка и поседовање опојних дрога или психотропних супстанци од стране затвореника, лица у притвору или лица лишеног слободe и коришћење таквих дрога или супстанци од стране затвореника, лица у притвору или лица лишеног слободe, а без прописаног лекарског рецепта, прописана је казна затвора до три године (члан 331.).

И на крају, кривично дело недозвољени увоз и извоз забрањене робе или робе која захтева посебну дозволу садржи основни и квалификовани облик (члан 392.).

Основни облик овог кривичног дела чини лице које врши превоз забрањене робе или радиоактивних материја, експлозивних материја, опојних дрога или психотропних супстанци, прекурсора опојних дрога или психотропних супстанци, одређених медицинских производа, опасних хемикалија или отпада, стратешке робе, оружја или муниције без обавезног документа или без уноса у државни регистар, а преко границе

царинске територије Европске уније или преко државне границе Естоније. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до пет година (став 1.). Уколико је овај облик кривичног дела учињен од стране правног лица, прописана је новчана казна (став 3.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране државних званичника који користе свој службени положај или групе лица. За квалификовани облик овог дела прописана је казна затвора од две до десет година (став 2.). Закоником је изричито прописано да ће суд конфисковати предмет или супстанцу која је била предмет кривичног дела (став 4.), а може и наложити одузимање противправно стечене имовине или средстава, учиниоцу овог кривичног дела (став 5.).

2. 4. Литванија

Кривична дела злоупотребе опојних дрога прописана су важећим Кривичним законом⁹⁹ Републике Литваније, у глави XXXVII која носи назив: „Кривична дела и прекршаји у вези са поседовањем опојних или психотропних, токсичних или високо активних супстанци“. То су следећа кривична дела:

1) неовлашћено поседовање опојних или психотропних супстанци, у другу сврху осим пуштања у промет (члан 259.),

2) неовлашћено поседовање опојних или психотропних супстанци у сврху пуштања у промет или неовлашћено поседовање великих количина опојних или психотропних супстанци (члан 260.),

3) пуштање у промет опојних или психотропних супстанци међу малолетницима (члан 261.),

4) израда инсталација за производњу опојних или психотропних супстанци или развој технологије или спецификација за производњу опојних или психотропних супстанци (члан 262.),

⁹⁹ Criminal Code of the Republic of Lithuania, 26. september 2000. No VIII – 1968. (As last amended on 11. february 2010 – No XI – 677), str. 111 – 115.

5) крађа, изнуда или друго незаконито одузимање опојних или психотропних супстанци (члан 263.),

6) навођење на употребу опојних или психотропних супстанци (члан 264.),

7) неовлашћено гајење мака или конопље (члан 265.) и

8) неовлашћено поседовање прекурсора опојних или психотропних супстанци прве категорије (члан 266.).¹⁰⁰

Кривично дело неовлашћено поседовање опојних или психотропних супстанци у другу сврху осим пуштања у промет постоји ако лице неовлашћено производи, прерађује, набавља, чува, превози или прослеђује опојне или психотропне супстанце у другу сврху осим продаје или које их на други начин пушта у промет. За овај облик кривичног дела прописана је новчана казна, хапшење или казна затвора у трајању до две године (члан 259. став 1.). Уколико је ово дело учињено у погледу мале количине опојних или психотропних супстанци, сматраће се да је учињен прекршај, а прописана казна за учиниоца је принудни друштвено корисни рад, ограничавање слободе, новчана казна или хапшење (став 2.).

Овим чланом је такође прописана могућност, за лице које се добровољно јави установи за здравствену заштиту ради пружања медицинске помоћи или које се обрати државној установи како би предало опојне или психотропне супстанце, а које су неовлашћено произведене, стечене и чуване у другу сврху осим пуштања у промет, ослобођења од кривичне одговорности за ово дело (став 3.).

Кривично дело неовлашћено поседовање опојних или психотропних супстанци у сврху пуштања у промет или неовлашћено поседовање великих количина опојних или психотропних супстанци садржи основни и два квалификована облика (члан 260.). Основни облик дела постоји ако лице неовлашћено производи, прерађује, набавља, чува, превози или прослеђује опојне или психотропне супстанце ради продаје или на други начин пушта у промет опојне или психотропне супстанце. Прописана казна за овај облик дела је казна затвора у трајању од две до осам година (став 1.).

Први квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основно дело учињено у погледу велике количине опојних или психотропних супстанци. Прописана

¹⁰⁰ О. В. Богдашич, *Уголовниј кодекс Литовској Републики*, Москва, 2004, стр. 133 – 136.

казна за овај облик кривичног дела је казна затвора у трајању од осам до десет година (став 2.).

Други квалификовани облик овог дела постоји уколико је основно дело учињено у погледу веома велике количине опојних или психотропних супстанци. Прописана казна за овај облик кривичног дела је казна затвора у трајању од десет до петнаест година (став 3.).

Сагласно Закону, прописано је да ће и правно лице бити кривично одговорно за ово кривично дело (став 4.).

Кривично дело пуштање у промет опојних или психотропних супстанци међу малолетницима постоји ако лице пушта у промет опојне или психотропне супстанце међу малолетницима узраста до 18. година. Прописана казна за ово дело је казна затвора у трајању од три до дванаест година (члан 261.).

Кривично дело израда инсталација за производњу опојних или психотропних супстанци или развој технологије или спецификација за производњу опојних или психотропних супстанци постоји ако лице неовлашћено израђује, чува, превози или користи машинерију или неку другу инсталацију за производњу опојних или психотропних супстанци или неовлашћено развија или дистрибуира технологије или спецификације за производњу опојних или психотропних супстанци. Прописана казна за ово дело је новчана казна, хапшење или казна затвора у трајању до четири године (члан 262.).

Кривично дело крађа, изнуда или друго незаконито одузимање опојних или психотропних супстанци постоји ако лице краде, одузима путем обмане (преваре) или проневери опојне или психотропне супстанце које су му поверене или које су му на располагању. За ово дело је прописана казна одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности, хапшење или казна затвора у трајању до пет година (члан 263. став 1.).

Поред основног прописана су и два квалификована облика овог кривичног дела. Први квалификовани облик кривичног дела постоји ако лице врши изнуду или заплону опојне или психотропне супстанце уз употребу физичког или психичког насиља. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од три до десет година (став 2.).

Други квалификовани облик кривичног дела постоји уколико се извршењем основног дела долази до великих количина опојних или психотропних супстанци или ако се као члан организоване групе долази до опојних или психотропних супстанци. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора у трајању од пет до петнаест година (став 3.).

Кривично дело навођење на употребу опојних или психотропних супстанци постоји ако лице помаже другом лицу приликом набавке, форсира, подстиче или на други начин навикава то лице на употребу опојних или психотропних супстанци у друге сврхе осим лечења. За ово дело прописана је казна затвора у трајању до пет година или хапшење (члан 264. став 1.).

Поред основног облика кривичног дела, постоји и квалификовано дело уколико је радња извршења учињена према малолетнику. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од три до десет година (став 2.).

Кривично дело неовлашћено гајење мака или конопље постоји ако лице противно закону узгаја велику количину мака, конопље или других биљака означених као опојне или психотропне супстанце. Прописана казна за учиниоца је принудни друштвено корисни рад, ограничавање слободе, новчана казна, хапшење или казна затвора у трајању до пет година (члан 265. став 1.). Законом је изричито прописано да ће и правно лице бити кривично одговорно за ово кривично дело (став 2.).

Кривично дело неовлашћено поседовање прекурсора опојних или психотропних супстанци прве категорије постоји ако лице неовлашћено производи, набавља, чува, превози, прослеђује, продаје или на други начин рукује прекурсорима опојних или психотропних супстанци прве категорије. Прописана казна за учиниоца је новчана казна, хапшење или казна затвора у периоду до четири године (члан 266. став 1.). Такође је прописано да ће и правно лице бити кривично одговорно за ово кривично дело (став 2.).

2. 5. Молдавија

Одредбе које су од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству Републике Молдавије садржане су у Кривичном закону¹⁰¹ од 18. априла 2002. године, који је од тада више пута ревидиран. То су следећа кривична дела:

1) укључивање малолетника у неовлашћено конзумирање дроге, лекова и других супстанци са опојним дејством (члан 209.),

2) неовлашћено стављање у промет опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена, које се не чини у циљу отуђења (члан 217.),

3) неовлашћено стављање у промет опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена, које се чини у циљу отуђења (члан 217.1.),

4) неовлашћено пуштање у промет прекурсора у сврху производње или прераде опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена (члан 217.2.),

5) неовлашћено пуштање у промет материјала и опреме у циљу производње или прераде опојних или психотропних супстанци, или њихових хемијских замена (члан 217.3.),

6) крађа или изношћивање опојних или психотропних супстанци (члан 217.4.),

7) неовлашћено јавно конзумирање или организација неовлашћеног конзумирања опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена (члан 217.5.),

8) намерно неовлашћено уношење опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена у тело друге особе против његове или њене воље (члан 217.6.),

9) неовлашћено прописивање опојних или психотропних супстанци или повреде правила промета (члан 218.),

¹⁰¹ The Criminal Code of the Republic of Moldova, No. 985-XV dated 18.04.2002, (*Republished: Official Monitor of the Republic of Moldova No. 72-74/195 dated 14.04.2009. Official Monitor of the Republic of Moldova No. 128-129/1012 dated 13.09.2002*), str. 89, 92 – 98, 147.

10) организација и одржавање просторије за коришћење опојних или психотропних супстанци (члан 219.) и

11) неовлашћено достављање забрањених предмета лицима заточеним у казнено поправним заводима (члан 332.).

Кривично дело укључивање малолетника у неовлашћено конзумирање дроге, лекова и других супстанци са опојним дејством садржи основни и тежи облик (члан 209.). Основни облик дела постоји када пунолетно лице укључује малолетно лице у неовлашћено конзумирање дроге, лекова и других супстанци са опојним дејством. За ово дело је прописана алтернативно новчана казна у износу од две стотине до шест стотина конвенционалних јединица или казна затвора до пет година (став 1.).

Тежи облик овог кривичног дела постоји ако је основно дело учињено уз употребу насиља или уз претњу насиљем. За тежи облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од четири стотине до осам стотина конвенционалних јединица или казна затвора од три до шест година (став 2.).

Кривично дело неовлашћено стављање у промет опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена које се не чини у циљу отуђења садржи два основна и два тежа облика (члан 217.). Први основни облик дела постоји када лице неовлашћено сади или гаји биљке које садрже опојне или психотропне супстанце или када обрађује или употребљава такве биљке у великој количини, али не у циљу продаје. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од две стотине до четири стотине конвенционалних јединица или принудни друштвено корисни рад у трајању од стотину сати, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од две хиљаде до четири хиљаде конвенционалних јединица уз лишавање права на вршење одређених делатности или ликвидација правног лица (став 1.).

Други основни облик дела постоји када лице неовлашћено врши производњу, припрему, експериментисање, вађење, обраду, прераду, откуп, складиштење, транспорт или превоз опојних, психотропних супстанци или њихових хемијских замена у великим количинама, али не у циљу продаје. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од четири стотине до седам стотина конвенционалних јединица или принудни друштвено корисни рад у трајању од стотину педесет сати или казна затвора у трајању до једне године, док је за правно лице прописана новчана казна у

износу од четири хиљаде до шест хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на вршење одређених делатности или ликвидација правног лица (став 2.).

Први тежи облик овог кривичног дела постоји ако су претходно наведени основни облици учињени: 1) од стране два или више лица, 2) од стране пунолетног лица, али уз учешће малолетног лица, 3) уз употребу опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена чија је употреба у медицинске сврхе забрањена, 4) злоупотребом службеног положаја и 5) на територији образовних установа, установа социјалне рехабилитације, завода, војних јединица, рекреативних центара, места на којима се одржава образовање и обука малолетника и младих или друге културне и спортске манифестације или у непосредној близини истих. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању до четири године уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању од две до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од шест хиљада до осам хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности или ликвидација правног лица (став 3.).

Други тежи облик дела постоји ако је основно дело учињено у односу на опојне психотропне супстанце или њихове хемијске замене у нарочито великим количинама. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора у трајању од једне до шест година уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању од две до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од шест хиљада до десет хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности или ликвидација правног лица (став 4.).

Законик је изричито прописао могућност ослобођења од кривичне одговорности лица које је учинило кривично дело наведено у члану 217. или 217.1. уколико је активно допринело решавању или спречавању кривичних дела у вези са неовлашћеним прометом опојних и психотропних супстанци или њихових хемијских замена, указало на извор куповине тих супстанци, открило лица која су допринела извршењу кривичних дела или дало информације о новцу, роби или приходима који проистичу из овог кривичног дела. Уколико је дошло до заплене опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена у току притвора лица или током кривичне

истраге у циљу њиховог откривања и заплене, то се не сматра добровољним давањем таквих супстанци (став 5.).

Кривично дело неовлашћено стављање у промет опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена које се чини у циљу отуђења садржи два основна и два тежа облика (члан 217.1.). Први основни облик овог дела постоји када лице неовлашћено сади или гаји биљке које садрже опојне или психотропне супстанце или када обрађује или употребљава такве биљке, али у циљу продаје. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од шест стотина до девет стотина конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до две године, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од три хиљаде до пет хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на вршење одређених делатности или ликвидација правног лица (став 1.).

Други основни облик овог дела постоји када лице неовлашћено врши производњу, припрему, експериментисање, вађење, обраду, прераду, откуп, складиштење, транспорт или превоз опојних, психотропних супстанци или њихових хемијских замена у циљу продаје, као и када врши неовлашћену продају психотропних супстанци или њихових хемијских замена. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од две до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од четири хиљаде до шест хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на вршење одређених делатности или ликвидација правног лица (став 2.).

Први тежи облик дела постоји ако је основно дело учињено: 1) од стране повратника, 2) од стране два или више лица, 3) од стране пунолетног лица уз учешће малолетног лица, 4) уз употребу опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена чија је употреба у медицинске сврхе забрањена, 5) злоупотребом службеног положаја, 6) на територији образовних установа, установа социјалне рехабилитације, завода, војних јединица, рекреативних центара, места на којима се одржава образовање и обука малолетника и младих или друге културне и спортске манифестације или у непосредној близини истих и 7) у великој количини. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора у трајању од три до седам година уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању од три до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу

од шест хиљада до осам хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности или ликвидација правног лица (став 3.).

Други тежи облик дела постоји ако је основно дело учињено: 1) од стране организоване криминалне групе или криминалне организације или у њихову корист и 2) у нарочито великим количинама опојне, психотропне супстанце или њихове хемијске замене. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од седам до петнаест година уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању од две до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од осам хиљада до десет хиљада конвенционалних јединица, као и ликвидација правног лица (став 4.).

Кривично дело неовлашћено пуштање у промет прекурсора у сврху производње или прераде опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена постоји ако лице неовлашћено врши производњу, припрему, експериментисање, вађење, обраду, прераду, откуп, складиштење, транспорт, продају или на други начин укључује прекурсоре у процес производње или прераде опојних, психотропних супстанци или њихових хемијских замена. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна у износу од осам стотина до једне хиљаде конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до две године, при чему је прописано и лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од седам хиљада до десет хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности или ликвидација правног лица (члан 217.2.).

Кривично дело неовлашћено пуштање у промет материјала и опреме у циљу производње или прераде опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена садржи основни и два тежа облика (члан 217.3.). Основни облик овог дела постоји ако лице неовлашћено врши производњу, припрему, куповину, складиштење, превоз, пренос или продају материјала или опреме у циљу производње, припреме или прераде опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена или врши гајење биљака које садрже ове супстанце. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна у износу од сто педесет до три стотине конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до две године, уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању до пет година, док је за правно

лице прописана новчана казна у износу од једне хиљаде до три хиљаде конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности (став 1.).

Први тежи облик овог кривичног дела постоји ако је основно дело учињено од стране два или више лица или злоупотребом службеног положаја. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна у износу од пет стотина до једне хиљаде конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до три године, уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању од две до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од две хиљаде до пет хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности (став 2.).

Други тежи облик дела постоји ако је основно дело учињено: 1) од стране организоване криминалне групе или криминалне организације или у њихову корист и 2) на територији образовних установа, установа социјалне рехабилитације, завода, војних јединица, рекреативних центара, места на којима се одржава образовање и обука малолетника и младих или друге културне и спортске манифестације или у непосредној близини истих. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од две до пет година уз лишавање права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању од две до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од шест хиљада до осам хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права обављања одређених делатности или ликвидација правног лица (став 3.).

Кривично дело крађа или изнуђивање опојних или психотропних супстанци постоји када лице краде или изнуђује опојне или психотропне супстанце. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од три стотине до две хиљаде конвенционалних јединица, принудни друштвено корисни рад у трајању од стотину осамдесет до две стотине четрдесет сати, као и казна затвора у трајању до пет година (члан 217.4. став 1.).

Поред основног облика овог кривичног дела, прописана су и два тежа облика. Први тежи облик овог дела постоји када је основно дело учињено: 1) од стране два или више лица, 2) злоупотребом службеног положаја, 3) уз неовлашћен улазак у просторије или складишта, 4) применом насиља које није опасно по живот и здравље лица или уз претњу таквим насиљем и 5) у великој количини опојних, психотропних супстанци или

њихове хемијске замене. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од три до осам година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од пет стотина до три хиљаде конвенционалних јединица (став 2.).

Други тежи облик дела постоји ако је основно дело учињено: 1) од стране организоване криминалне групе или криминалне организације или у њихову корист, 2) применом насиља које је опасно по живот и здравље лица или уз претњу таквим насиљем и 3) у нарочито великим количинама опојних, психотропних супстанци или њихове хемијске замене. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од седам до петнаест година уз новчану казну у износу од једне хиљаде до пет хиљада конвенционалних јединица (став 3.).

Кривично дело неовлашћено јавно конзумирање или организација неовлашћеног конзумирања опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена се јавља у два основна облика (члан 217.5.). Први основни облик дела постоји када лице неовлашћено врши конзумирање опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена јавно или на територији образовних установа, установа социјалне рехабилитације, завода, војних јединица, рекреативних центара, места на којима се одржава образовање и обука малолетника и младих или друге културне и спортске манифестације или у њиховој непосредној близини. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од четири стотине до седам стотина конвенционалних јединица или принудни друштвено корисни рад у трајању од стотину осамдесет до две стотине четрдесет сати (став 1.).

Други основни облик дела постоји када лице неовлашћено организује конзумирање опојних или психотропних супстанци. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од четири стотине до седам стотина конвенционалних јединица или казна затвора у трајању од две до пет година (став 2.).

Кривично дело намерно неовлашћено уношење опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена у тело друге особе против његове или њене воље садржи основни и тежи облик (члан 217.6.). Основни облик дела постоји ако лице врши намерно неовлашћено уношење, без обзира на начин, опојних или психотропних супстанци или њихових хемијских замена у тело друге особе против његове или њене воље. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од четири стотине до седам стотина конвенционалних јединица, принудни друштвено корисни

рад у трајању од стотину педесет до две стотине сати или казна затвора у трајању до три године (став 1.).

Тежи облик овог дела постоји када је основно дело учињено: 1) против два или више лица, 2) против особе за коју се зна да је малолетник или против трудница или уз искоришћавање познатог или очигледно беспомоћног стања жртве које је резултат поодмакле старосне доби, болести, физичког или менталног деформитета или других фактора и 3) уз употребу опојних или психотропних супстанци чија је употреба у медицинске сврхе забрањена. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од две до седам година (став 2.).

Кривично дело неовлашћено прописивање опојних или психотропних супстанци или повреда правила промета се јавља у три основна облика и два тежа облика (члан 218.). Први основни облик овог дела постоји ако лице врши неовлашћено прописивање другогме опојних или психотропних супстанци. За учиниоца овог дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од две стотине до осам стотина конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до три године, уз могућност лишења права на вршење одређене функције или обављања одређених делатности у трајању до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од једне хиљаде до три хиљаде конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности (став 1.).

Други основни облик овог дела постоји ако лице врши фалсификовање прописаних рецепата или других докумената који омогућавају особи да дође до опојних или психотропних супстанци. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од две стотине до четири стотине конвенционалних јединица, принудни друштвено корисни рад у трајању од стотину осамдесет до две стотине четрдесет сати или казна затвора у трајању до једне године, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од три хиљаде до пет хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права на обављање одређених делатности или ликвидација правног лица (став 2.).

Тежи облик овог кривичног дела постоји уколико су прва два основна облика дела учињена од стране два или више лица или у циљу набавке опојних или психотропних препарата или супстанци у посебно великим количинама. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од пет стотина до једне хиљаде конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до пет година уз могућност

лишавања права на вршење одређене функције или обављања одређених делатности у трајању до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од пет хиљада до десет хиљада конвенционалних јединица и ликвидација правног лица (став 3.).

Такође, основни облик овог кривичног дела постоји ако лице, које је дужно да се понаша у складу са прописаним правилима, крши прописана правила за производњу, припрему, обраду, куповину, складиштење, бележење, пуштање у промет, продају, дистрибуцију, транспорт, отпремање, употребу, увоз или извоз или крши правила за уништавање опојних или психотропних супстанци или материјала или опреме коришћене за производњу или прераду опојних или психотропних супстанци и гајење биљака које садрже опојне или психотропне супстанце, што је довело до њихових губитака. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу од три стотине до шест стотина конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до две године уз могућност лишавања права на вршење одређене функције или обављања одређених делатности у трајању до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од две хиљаде до четири хиљаде конвенционалних јединица уз лишавање права обављања одређених делатности или ликвидација правног лица (став 4.).

Уколико је ово треће основно дело из става 4. учињено ради стицања противправне имовинске користи или је њиме услед несмотрености проузрокована штета по здравље људи или проузрокована друга тешка последица тада постоји тежи облик овог дела за који је прописана алтернативно новчана казна у износу од шест стотина до једне хиљаде конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до пет година уз могућност лишавања права на вршење одређене функције или обављања одређених делатности у трајању од три до пет година, док је за правно лице прописана новчана казна у износу од четири хиљаде до шест хиљада конвенционалних јединица уз лишавање права обављања одређених делатности или ликвидација правног лица (став 5.).

Кривично дело организација и одржавање просторије за коришћење опојних или психотропних супстанци постоји ако лице врши организовање или одржавање просторије за коришћење опојних или психотропних супстанци, као и нуђење просторија или објеката за такве намене. За овај облик дела прописана је алтернативно

новчана казна у износу од две стотине до осам стотина конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до четири године (члан 219. став 1.).

Уколико је ово дело учињено од стране организоване криминалне групе или криминалне организације, тада постоји тежи облик овог дела за који је прописана алтернативно новчана казна у износу од пет стотина до једне хиљаде конвенционалних јединица или казна затвора од три до седам година (став 2.).

Кривично дело неовлашћено достављање забрањених предмета лицима заточеним у казнено поправним заводима постоји ако лице врши скривено достављање или покушај да се на било који начин доставе алкохолна пића, опојне дроге, лекови или друге супстанце са опојним дејством, као и други забрањени предмети лицима која су заточена у казнено поправним заводима, под условом да је такво дело извршено организовано или у великој количини. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна у износу до три стотине конвенционалних јединица, принудни друштвено корисни рад у трајању од стотину осамдесет до две стотине четрдесет сати или казна затвора у трајању до две године (члан 322. став 1.)

Тежи облик овог кривичног дела постоји када је основно дело учињено злоупотребом службеног положаја. За ово дело је прописана алтернативно новчана казна у износу од две стотине до пет стотина конвенционалних јединица или казна затвора у трајању до три године уз могућност лишавања права на вршење одређене функције или обављања одређене делатности у трајању до пет година (став 2.).

2. 6. Русија

Кривичноправне одредбе које се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога у позитивном праву Руске федерације садржане су у Кривичном закону од 13. јуна 1996. године, са последњим изменама и допунама од 1. септембра 2014. године.¹⁰²

¹⁰² Законы и Кодексы, *Уголовный кодекс Российской Федерации*, текст с изменениями и дополнениями на 1. сентября 2014. года, ЭКСМО, Москва, 2014. стр. 126 – 133.

Ова кривична дела су систематизована у глави XXV која носи назив: „Кривична дела против здравља становништва и друштвеног морала“.¹⁰³

Прво кривично дело садржано је у члану 228. Законика за које је прописана новчана казна до четрдесет хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица за период до три месеца или казна обавезног рада у периоду до четири стотине осамдесет часова или казна корективног рада у трајању до две године или ограничење слободе у периоду до три године или казна затвора у истом трајању. Дело чини лице које врши противзакониту набавку, складиштење, транспорт, производњу и прераду наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена у значајним количинама, као и противзакониту набавку, складиштење и транспорт биљака које садрже наркотичка својства или психотропне супстанце или делова тих биљака у значајним количинама, али без намере да се продају (став 1.).

Квалификовани или тежи облик овог дела постоји када је основно дело учињено у великим количинама. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора од три до десет година или новчана казна до пет стотина хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до три године, као и могућност ограничења слободе у периоду до једне године (став 2.).

Други квалификовани облик дела постоји када је основно дело учињено у односу на наркотичка средства, психотропне супстанце или њихове замене у нарочито великим количинама. За овај облик дела прописана је казна затвора од десет до петнаест година или новчана казна до пет стотина хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до три године, као и могућност ограничења слободе у периоду до једне године и шест месеци (став 3.).¹⁰⁴

¹⁰³ А. И. Рарог, Г. А. Есаков, А. И. Чучаев, В. П. Степалин, *Уголовное право России*, Части обшјаја и особенаја, Курс Лекциј, Москва, 2007. стр. 370 – 377.

¹⁰⁴ Напомена: 1) Сагласно овом Законику прописана је могућност ослобађања од кривичне одговорности учиниоца кривичног дела из претходно наведеног члана уколико добровољно преда наркотичка средства, психотропне супстанце или њихове замене, биљке које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове делове који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце и да је активно допринео откривању и сузбијању кривичних дела повезаних са противзаконитом трговином тих средстава, супстанци или њихових замена, као и противзаконитом набавком, складиштењем, превозом таквих биљака или њихових делова који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце, те идентификовањем лица која су их учинила, као и откривању покретне и непокретне имовине прибављене поменутиим кривичним делом. С тим у вези, не може се прихватити добровољна предаја наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена, биљака које

Друго кривично дело дефинисано је чланом 228.1. Законика. Оно се односи на незакониту производњу, промет или транспорт наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена, као и незаконит промет или транспорт биљака које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове делове који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце. Прописана санкција за учиниоца овог кривичног дела је казна затвора у временском трајању од четири до осам година, уз могућност ограничења слободе у трајању до једне године (став 1.).

Такође основни облик овог кривичног дела постоји уколико се врши продаја наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена: а) у истражном затвору, казнено поправној установи, управној згради, административном објекту, образовним установама, спортским објектима, као и у железничком, ваздушном, поморском или речном саобраћају или подземном јавном превозу или простору у којем се врши забава или рекреација или б) коришћењем средства јавног информисања, електронских, информационих или телекомуникационих мрежа (укључујући и „Интернет“). Прописана санкција за овај облик кривичног дела је казна затвора од пет до дванаест година, уз могућност изрицања новчане казне у износу до пет стотина хиљада рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до три године или ограничење слободе у периоду до једне године (став 2.).

Поред основних облика овог кривичног дела, овим чланом су дефинисана и три тежа, односно квалификована облика. За први квалификовани облик дела прописана је казна затвора од осам до петнаест година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од пет стотина хиљада рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до три године или ограничење слободе у периоду до две године лицу које основно дело учини: а) у групи лица по претходном договору и б) у погледу значајније количине наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена (став 3.).

садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове делове који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце од стране лица у притвору и лицима према којима се примењују истражне радње ради откривања и заплена тих средстава, супстанце или њихових замена, биљака или делова који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце. 2) Одлуком владе Руске федерације, дефинише се појам „велика“ и „нарочито велика количина“ наркотичких и психотропних супстанци, као и „велика“ и „нарочито велика“ количина биљака које садрже наркотичке и психотропне супстанце или њихових делова и 3) појам „велика“ и „нарочито велика“ количина замене наркотичких и психотропних супстанци.

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено од стране: а) организоване криминалне групе, б) особе која користи свој службени положај, в) пунолетног лица, али према малолетнику и г) и у погледу велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихове замене. Запрећене санкције за овај квалификовани облик дела су казна затвора у трајању од десет до двадесет година, уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности у трајању до двадесет година. Такође, уз наведене казне учиниоцу се може изрећи и новчана казна у износу од милион рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до пет година (став 4.).

Најтежи квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено у погледу нарочито велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихове замене. За овај облик дела прописана је казна затвора од петнаест до двадесет година, уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности у трајању до двадесет година, као и могућност изрицања новчане казне у износу од милион рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до пет година или казне доживотне робије (став 5.).

Следеће кривично дело прописано је чланом 228.2. Законика које гласи: „Кршење правила процеса производње наркотичких средстава или психотропних супстанци“.¹⁰⁵ За основни облик овог дела запрећена је новчана казна до сто двадесет хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или других доходака осуђеног у периоду до једне године или казна обавезног рада у периоду до три стотине шездесет часова, уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности у трајању до три године учиниоцу који је обавезан на поштовање правила процеса производње које крши и производи, прерађује, складишти, евидентира, реализује испоруке, продаје, дистрибуира, транспортује, купује, користи, увози, извози или уништава наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове прекурсоре или алате и опрему која се користи за производњу наркотичких средстава или психотропних супстанци које се налазе под посебном контролом.

¹⁰⁵ С. М. Кочои, *Уголовное право, Общая и особенная части*, Учебник Краткий курс ЗАО „Юридическая фирма КОНТРАКТ“ Москва, 2009. стр. 323.

Дело чини и лице које крши правила гајења биљака које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове прекурсоре за употребу у научне и образовне сврхе, као и за обављање стручних активности, као и кршењем правила складишти, евидентира, реализује испоруке, продаје, дистрибуира, транспортује, купује, користи, увози, извози или уништава биљке које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове прекурсоре, као и њихове делове који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове прекурсоре (став 1.).

Ако је основно дело учињено из користољубља или је услед немара проузроковало штету по људско здравље или друге тешке последице тада постоји тежи, односно квалификовани облик дела за који је прописана новчана казна од сто хиљада до три стотине хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или других доходака осуђеног у периоду од једне до две године или казна обавезног рада у периоду до четири стотине осамдесет часова или ограничење слободе у трајању до три године или казна затвора у истом трајању уз одузимање права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности у трајању до три године (став 2.).

Даље следи, кривично дело које је дефинисано чланом 228.3. Законика¹⁰⁶ којим је прописан основни и квалификовани облик. Основни облик дела постоји уколико се противзаконито и у великим количинама врши набавка, складиштење или превоз прекурсора наркотичких средстава или психотропних супстанци, као и противзаконита набавка, чување или превоз биљака које садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци или њихових делова који садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци. За основни облик дела запређена је новчана казна у износу од две стотине хиљада до три стотине хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до девет месеци или казна обавезног рада у периоду до стотину осамдесет часова или казна корективног рада у трајању до годину дана или казна ограничења слободе до годину дана (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако се основно дело учини у погледу нарочито велике количине прекурсора наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена. За ово дело запређена је новчана казна у износу од три стотине хиљада до пет стотина хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или

¹⁰⁶ И. Федосова, Т. Скуратова, *Уголовный кодекс Российской Федерации*, Москва, 2005. стр. 168 – 171.

другог дохотка осуђеног лица у периоду од девет месеци до годину дана или казна обавезног рада у периоду од стотину осамдесет до две стотине четрдесет часова или казна корективног рада у трајању до две године или казна ограничења слободe у периоду до две године или казна затвора у истом трајању (став 2.).¹⁰⁷

Чланом 228.4. Законика прописано је дело које постоји уколико се врши противзаконита и у великим количинама производња, продаја или пренос прекурсора наркотичких средстава или психотропних супстанци, као и продаја или пренос биљака које садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци или њихових замена које садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци. За ово дело је запређена казна ограничења слободe у периоду до четири године или казна затвора до пет година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од две стотине хиљада до три стотине хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до девет месеци (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако основно дело учини: а) група лица по претходном договору, б) организована криминална група, в) особа која користи свој службени положај и г) лице у погледу нарочито велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена које садрже прекурсоре. За квалификовани облик дела запређена је казна затвора од четири до десет година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од три стотине хиљада до пет стотина хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног

¹⁰⁷ Напомена: 1) Сагласно овом Законику прописана је могућност ослобађања од кривичне одговорности учиниоца кривичног дела из овог члана уколико исти добровољно преда прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци или њихових замена, биљке које садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци и ако је активно допринео откривању и сузбијању кривичних дела повезаних са противзаконитом трговином прекурсорима или њиховим заменама, као и противзаконитом набавком, складиштењем или превозом таквих биљака или њихових делова који садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци, те идентификовању лица која су их учинила, као и откривању покретне и непокретне имовине прибављене поменутиим кривичним делом. С тим у вези, не може се прихватити добровољна предаја прекурсора наркотичких средстава или психотропних супстанци или њихових замена, биљке које садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци од стране лица у притвору и оних лица према којима се примењују истражне радње ради откривања и заплене тих прекурсора или њихових замена, биљака или делова који садрже прекурсоре наркотичких средстава или психотропних супстанци. 2) Одлуком Владе Руске федерације дефинише се појам „велика“ и „нарочито велика количина“ прекурсора, наркотичких средстава и психотропних супстанци, као и „велика“ и „нарочито велика“ количина биљака које садрже прекурсоре, наркотичка средства и психотропне супстанце или њихове делове. Ова одлука се односи на чланове 228.3. и 228.4. као и члан 229.1. овог Законика. 3) Чланови 228.3. и 228.4. као и члан 229.1. овог Законика, примењују се на трговину прекурсора који подлежу контроли у Руској Федерацији.

лица у периоду од девет месеци до годину дана или ограничење слободe до две године (став 2.).

Кривично дело предвиђено чланом 229. Законика¹⁰⁸ садржи основни и три квалификована облика. Основни облик дела за који је прописана казна затвора од три до седам година, уз могућност ограничења слободe до једне године постоји ако учинилац врши крађу или изнуђивање наркотичких средстава или психотропних супстанци и биљака које садрже наркотичка средстава или психотропне супстанце или њихове делове који садрже наркотичка средстава или психотропне супстанце (став 1.).

За први квалификовани облик овог кривичног дела прописана је казна затвора од шест до десет година уз могућност изрицања новчане казне у износу од пет стотина хиљада рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до три године или ограничење слободe до једне године лицу које основно дело учини: а) у групи лица по претходном договору, б) коришћењем службеног положаја, в) применом насиља које није опасно по живот и здравље људи, односно претњом таквим насиљем или г) у погледу значајне количине наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена који садрже прекурсоре (став 2.).

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено од стране организоване криминалне групе или у погледу велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци и биљака које садрже наркотичка средстава или психотропне супстанце или њихове делове који садрже наркотичка средстава или психотропне супстанце или је примењено насиље које је опасно по живот и здравље људи, односно претња таквим насиљем. Запрећене санкције за овај квалификовани облик кривичног дела су казна затвора у трајању од осам до петнаест година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од пет стотина хиљада рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до три године или ограничење слободe до две године (став 3.).

Трећи, најтежи облик дела постоји уколико је основно дело учињено у погледу нарочито велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена. За овај облик дела прописана је казна затвора од петнаест до двадесет година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од милион рубаља или новчана

¹⁰⁸ А. И. Рарог, *Уголовное право России*, Особеннаја част, Москва, 2008. стр. 436 – 439.

казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до пет година или ограничење слободе до две године (став 4.).

Чланом 229.1. Законика прописано је кривично дело које се састоји у кријумчарењу наркотичких средстава, психотропних супстанци и њихових прекурсора или замена, биљака које садрже наркотичка средства, психотропне супстанце или њихове прекурсоре или њихових делова који садрже наркотичка средства, психотропне супстанце или њихових прекурсора, као и алата и опреме који се налазе под посебним надзором, а који се користе за производњу наркотичких средстава или психотропних супстанци, уколико је дело учињено преко граница Царинске уније у оквиру евроазијске економске заједнице, односно државне границе Руске Федерације и држава чланица Царинске уније у оквиру евроазијске економске заједнице. За учиниоца дела је прописана казна затвора од три до седам година, уз могућност изрицања новчане казне у износу до милион рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до пет година и ограничење слободе до једне године (став 1.).

Поред основног, прописана су и три квалификована облика кривичног дела. За први квалификовани облик дела запређена је казна затвора од пет до десет година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од милион рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до пет година или ограничење слободе до једне и по године лицу које основно дело учини: а) у групи лица по претходном договору, б) коришћењем службеног положаја и в) у погледу значајније количине наркотичких средстава, психотропних супстанци и биљака које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове делове који садрже наркотичка средства или психотропне супстанце (став 2.).

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено у погледу велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци и њихових прекурсора или замена, биљака које садрже наркотичка средства, психотропне супстанце или њихове прекурсоре или њихових делова који садрже наркотичка средства, психотропне супстанце или њихових прекурсора. Учиниоцу овог дела је запређена казна затвора од десет до двадесет година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од милион рубаља или новчана казна у износу плате или другог дохотка осуђеног лица у периоду до пет година или ограничење слободе до две године (став 3.).

Трећи квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено: а) од стране организоване криминалне групе, б) у погледу нарочито велике количине наркотичких средстава, психотропних супстанци и њихових прекурсора или замена, биљака које садрже наркотичка средстава, психотропне супстанце или њихове прекурсоре или њихових делова који садрже наркотичка средстава, психотропне супстанце или њихових прекурсора или в) употребом насиља према лицима која врше царински надзор и контролу. Учиниоцу овог дела је забрањена казна затвора од петнаест до двадесет година, уз могућност изрицања новчане казне у износу од милион рубаља или новчане казне у износу плате или другог дохода осуђеног лица у периоду до пет година или ограничење слободе до две године или казна доживотне робије (став 4.).

„Навођење на употребу наркотика, психотропних супстанци или њихових замена“¹⁰⁹ је следеће кривично дело прописано чланом 230. КЗ. Лицу које другога стално наводи на употребу наркотика, психотропних супстанци или њихових замена, прописана је казна ограничења слободе до три године, казна затвора до шест месеци или казна затвора од три до пет година (став 1.).

Уколико је основно дело учињено у групи лица по претходном договору или од стране организоване групе, у односу на две или више особа или употребом насиља или претњом насиљем, постоји квалификовани облик овог кривичног дела за који је забрањена казна затвора од пет до десет година, уз могућност ограничења слободе у временском периоду до две године (став 2.).

Квалификовани облик дела такође постоји уколико је основно дело учињено према малолетном лицу или је наступила смрт жртве или нека друга тешка последица. За учиниоца дела је прописана казна затвора од десет до петнаест година, уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности у временском трајању до двадесет година или уз могућност ограничења слободе до две године (став 3.).

¹⁰⁹ Напомена: Овај члан се не односи на коришћење пропаганде за превенцију ХИВ-а и других заразних болести, одговарајућих алата и опреме која се користи за потрошњу наркотичких средстава и психотропних супстанци, ако су ова дела извршена у консултацији са извршним властима у области здравства и надлежних власти за праћење промета наркотичких средстава и психотропних супстанци.

Чланом 231. прописано је кривично дело незаконито гајење велике количине биљака које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове прекурсоре.¹¹⁰ За овај облик дела прописана је новчана казна до три стотине хиљада рубаља или новчана казна у висини плате или других доходака осуђеног у периоду до две године, односно обавезни рад у трајању до четири стотине осамдесет часова или ограничење слободе до две године или казна затвора у истом трајању (став 1.). Уколико је основно дело учињено у групи лица по претходном договору или од стране организоване групе или у погледу нарочито велике количине биљака, постоји квалификовани облик овог кривичног дела за који је прописана казна затвора у трајању до осам година уз могућност ограничења слободе до две године (став 2.).

Кривично дело организација и одржавање скровишта или систематско¹¹¹ пружање објеката за коришћење наркотичких средстава, психотропних супстанци или њихових замена прописано је чланом 232. КЗ. За учиниоца дела је прописана казна затвора у трајању до четири године, уз могућност ограничења слободе у трајању до једне године (став 1.).

Уколико је основни облик дела учињен у групи лица по претходном договору, тада постоји квалификовано дело за које је запређена казна затвора од две до шест година, уз могућност ограничења слободе до две године (став 2.). Такође, квалификовани облик дела постоји ако је основно дело учињено од стране организоване криминалне групе за који је запређена казна затвора од три до седам година, уз могућност ограничења слободе до две године (став 3.).

Последње кривично дело прописано је чланом 233. КЗ. То је незаконито издавање или фалсификовање рецепата или других документа који дају право на стицање наркотичких средстава или психотропних супстанци за које је запређена новчана казна до осамдесет хиљада рубаља или новчана казна у износу плате или других доходака осуђеног у периоду до шест месеци или казна обавезног рада до три стотине шездесет часова или казна корективног рада до једне године или ограничења слободе до две

¹¹⁰ Напомена: појам речи „велике“ и „нарочито велике“ количине гајења биљака које садрже наркотичка средства или психотропне супстанце или њихове прекурсоре, сагласно овом члану, одређује Влада Руске Федерације.

¹¹¹ Напомена: Под систематским пружањем објеката у овом Законику подразумева се пружање објеката за коришћење више од два пута.

године, односно принудни рад у трајању до две године или казна затвора до две године уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности у трајању до три године.

3. ЗАКОНОДАВСТВО ЗАПАДНОЕВРОПСКИХ ДРЖАВА

3.1. Луксембург

Норме које се односе на инкриминисање злоупотребе опојних дрога у Војводству Луксембург садржане су у Закону који се односи на продају медикаментозних супстанци и борбу против токсикоманије од 19. фебруара 1973. године, а који је последњи пут ревидиран 14. априла 2008. године.¹¹² Кривични законик¹¹³ се примењује само у погледу одредаба које се односе на: 1) повратнике у извршењу кривичног дела и 2) конфискацију. Од значаја за нашу тему су следећи чланови закона: 1) члан 7, 2) члан 8, 3) члан 9, 4) члан 10, 5) члан 11, 6) члан 12. и 7) члан 14.

Прво кривично дело којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога прописано је чланом 7. Закона који се односи на продају медикаментозних супстанци и борбу против токсикоманије. Ово кривично дело постоји ако је лице противправно користило, једну или неколико опојних средстава, једну или неколико токсичних, омамљујућих или психотропних супстанци дефинисаних актом Великог војводе. За ово дело прописано је кумулативно изрицање казне затвора од три месеца до три године и новчане казна од хиљаду до сто хиљада франака или алтернативно изрицање само једне од ових казни. Ове казне се могу изрећи и лицу које поседује за личну употребу опојна средства и супстанце, као и лицу које ове супстанце транспортује, држи или набавља за новац или бесплатно (став 1.). Такође, исте казне биће изречене и лицима која су

¹¹² Loi du 19. février 1973. concernant la vente de substances médicamenteuses et la lutte contre la toxicomanie, str. 4 – 5.

¹¹³ Code Pénal, En vigueur dans le grand – duché de Luxembourg, Septembre 2010, Publié par le ministère de la justice, Service central des Imprimés de l’Etat, str. 1.

одбила да се подвргну лекарском тестирању, што је прописано као обавеза овим Законом (став 2.).

Друго кривично дело којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога прописано је чланом 8. Закона. За ово дело предвиђено је кумулативно изрицање казне затвора од једне до пет година и новчане казне од пет хиљада до пет милиона франака или алтернативно изрицање само једне од ових казни лицу које:

а) на противзаконит начин увози, извози, производи, продаје или нуди на продају или на било који други начин нуди или ставља у промет, једну или више, супстанци наведених у члану 7. Закона,

б) подстрекава или наводи другу особу да на противзаконит начин транспортује, држи или набавља за новац или бесплатно једну или више ових супстанци,

в) организује мрежу препродаваца или посредника у вези једне или више ових супстанци,

г) омогући или олакша употребу ових супстанци другој особи, са или без новчане надокнаде, било стављањем на располагање просторије ради злоупотребе супстанци или на било који други начин,

д) шири пропаганду или рекламира ове супстанце или ко на ма који други начин крши чланове од 7. до 10. овог Закона,

ђ) на основу лажних или фиктивних лекарских рецепата или због личног уживања, користећи лажни потпис или нека друга лажна средства, издаје једну или више ових супстанци, као и ако познаје учиниоца тог дела, а не открије његов идентитет,

е) у својству лекара или стоматолога неосновано прописује или даје једну или више ових супстанци како би створио, одржао или прикрио токсикоманију и

ж) у својству лекара, стоматолога, фармацеута или другог овлашћеног лица поседује ове супстанце на противзаконит начин, али за сопствену употребу.

Законодавац прописује, поред основног, и два тежа облика. Први тежи облик дела прописан је чланом 9. овог Закона. Он постоји уколико је основни облик дела учињен према малолетном лицу млађем од осамнаест година или ако је употребом супстанци

изазвана неизлечива болест друге особе, трајна неспособност за рад, апсолутни губитак неког органа или наступање других тешких последица. За овај облик дела прописана је кумулативно казна затвора и новчана казна од педесет хиљада до педесет милиона франака.

Други тежи облик кривичног дела прописан је чланом 10. овог Закона. Овај облик дела постоји ако је основно дело учињено учешћем у главној мрежи препродаваца или посредника или у оквиру секундарне делатности мреже. За овај облик дела прописана је кумулативно казна принудног рада у трајању од петнаест до двадесет година и новчана казна од педесет хиљада до педесет милиона франака. Такође овај облик кривичног дела постоји и уколико је дело учињено према малолетном лицу испод осамнаест година, а употреба супстанце је проузроковала смрт лица, за шта је учиниоцу прописана казна доживотног принудног рада.

Сагласно члану 11. овог Закона прописано је да је удружење или удруживање ради вршења кривичних дела предвиђених чланом 8. кажњиво истом казном која је прописана и за свршено кривично дело. Исто је и са покушајем кривичних дела прописаних члановима од 8. до 10. овог Закона.

Даље следи члан 12. којим је предвиђено да ће се у случају повратника у извршењу кривичног дела у року од пет година након изрицања пресуде за кривично дело из чланова од 8. до 11. прописане казне удвостручити или ће се повећати у складу са чланом 54. Кривичног законика, који гласи:¹¹⁴

„Свако лице које, пошто је осуђено на кривично дело, поново учини кривично дело за које је прописана казна затвора од пет до десет година, биће осуђено на казну затвора од десет до петнаест година.

Ако је за кривично дело прописана казна затвора у трајању од десет до петнаест година, учинилац ће бити осуђен на казну затвора од петнаест до двадесет година.

Ако је за кривично дело прописана казна затвора у трајању од петнаест до двадесет година, учинилац ће бити осуђен на казну затвора у трајању од најмање седамнаест година“.

¹¹⁴ Code Pénal, En vigueur dans le grand – duché de Luxembourg, op. cit., str. 18.

Што се тиче изречених пресуда у иностранству, и оне ће бити узете у обзир у случају утврђивања својства повратника, и третираће се као кривична дела који су једнако кажњива према члановима од 8. до 11. Закона.

И на крају, чланом 14. Закона прописано је да ће се конфисковати покретна и непокретна имовина, односно противправно стечена имовинска корист, као и средства која су служила за извршење кривичног дела¹¹⁵ у случају изрицања осуђујуће пресуде за учиниоце и саучеснике у извршењу кривичних дела прописаних члановима од 7. до 11. (став 1.). Судија може, поред конфискације, учиниоцу кривичног дела привремено или трајно забранити обављање делатности лечења, као и занимање фармацеута или парамедицинске професије (став 2.). Судија такође може, лично или путем посредника, забранити осуђеном лицу привремено или трајно рад у институцији или било ком другом месту где је кривично дело учињено, а може и наложити привремено или трајно затварање тих институција (став 3.).

У случају да је осуђеном лицу изречена новчана казна као главна казна, трајање забране рада или затварање институције тече од дана када одлука суда постане правноснажна (став 4.). Уколико је осуђеном изречена казна лишења слободе, овај рок почиње да тече од дана када осуђени буде почео да издржава казну или ако буде условно ослобођен, почев од дана пуштања на слободу (став 5.). У овим случајевима забрана или затварање ће постати правноснажни од дана када је новчана казна постала правноснажна (став 6.).

3. 2. Немачка

Кривично законодавство Савезне Републике Немачке које се односи на инкриминацију злоупотребе опојних дрога чини Кривични законик из 1998. године и Закон о промету опојних дрога¹¹⁶ који је објављен 1. марта 1994. године, а последњи пут ревидиран 9. јула 2013. године. Кривичним закоником прописане су поједине

¹¹⁵ Code Pénal, En vigueur dans le grand – duché de Luxembourg, op. cit., str. 12 – 14.

¹¹⁶ StGB, *Strafgesetzbuch, BetäubungsmittelG, WehrstrafG, WirtschaftsstrafG, Völkerstrafgesetzbuch und weitere Vorschriften*, 51. Auflage 2013, Beck – Texte im dtv, München, str. 231.

кривичне санкције за учиниоце кривичних дела предвиђених Законом о промету опојних дрога. У шестом поглављу које носи назив: „Кривична дела и прекршаји“ Закона о промету опојних дрога у члановима 29, 29-а, 30, 30-а, 30-б, 31. и 31-а.¹¹⁷ прописана су кривична дела, као и кривичне санкције за њихове учиниоце.

Прво кривично дело предвиђено је чланом 29. став 1. Закона којим је алтернативно прописана казна затвора до шест година или новчана казна лицу које:

1) опојне дроге неовлашћено производи, прерађује, нуди на продају, тргује, извози, увози, даје и неовлашћено ставља у промет, стиче или набавља на било који други начин,

2) производи препарате наведене у анексима од I до III који су у целости или делимично изузети из Закона о опојним дрогама без дозволе за трговину опојним дрогама Федералног завода за лекове и медицинска средства, која је потребна сваком ко планира производњу изузетих препарата,

3) поседује опојне дроге без поседовања писмене дозволе,

4) противправно врши увоз, извоз или транзит опојних дрога без поседовања дозволе за трговину опојним дрогама и одобрења Федералног завода за лекове и медицинска средства. Према слову Закона транспорт и руковање опојним дрогама може се спровести само под контролом надлежног органа управе царина, при чему подносиоцу захтева или трећем лицу опојне дроге нису ни у једном тренутку на располагању. Такође, изузети препарати се не могу извозити у земље које су забраниле њихов увоз,

5) прописује, издаје на рецепт, управља или оставља за непосредну употребу опојне дроге. Опојне дроге наведене у анексу III могу бити прописане само од стране доктора, стоматолога и ветеринара, и то једино као део медицинског, стоматолошког или ветеринарског третмана, укључујући одобрено медицинско лечење зависности од опојних дрога или неку другу врсту употребе са применом на људском или животињском телу. Њихова примена није оправдана ако се очекивани исход може

¹¹⁷ StGB, *Strafgesetzbuch, BetäubungsmittelG, WehrstrafG, WirtschaftsstrafG, Völkerstrafgesetzbuch und weitere Vorschriften*, op. cit., str. 252 – 255.

постићи другим методама. Опојне дроге наведене у анексима I и II не могу се прописати, издати или користити,

6) у својству лекара изда готове фармацеутске препарате без издавања рецепта под неоснованим изговором да постоји неодложна потреба за коришћењем опојних дрога у медицинске сврхе, што је иначе у складу са овим Законом када је то основано и неопходно,

7) даје опојне дроге у апотекама, ветеринарским апотекама или даје диаморфин као фармацеутски посредник. Закон прописује да се наведене опојне дроге могу издати само у складу са прописима рада апотеке и на основу приложеног рецепта. Диаморфин могу издати само фармацеутске компаније и признате установе на основу приложеног рецепта. У складу са радом ветеринарске станице могу се издати само опојне дроге наведене у анексу III и то само у сврху коришћења од стране власника апотеке намењене лечењу животиње,

8) врши рекламирање опојне дроге. Сагласно члану 14. Закона који носи назив: „Обележавање и рекламирање“ опојне дроге наведене у анексу I не могу се рекламирати, а опојне дроге наведене у анексима II и III могу се рекламирати само у стручним, индустријским и трговинским круговима од стране лица и удружења која су власници апотека или ветеринарских станица, док се опојне дроге наведене у анексу III могу рекламирати код лекара, стоматолога и ветеринара,

9) даје нетачне или непотпуне информације како би добило преписани рецепт опојних дрога за себе, неког другог или неку животињу,

10) одобри неовлашћену куповину или неовлашћену испоруку опојних дрога другом лицу, такву могућност отворено и за своју корист изрекне или друго лице наводи на коришћење опојних дрога које су у складу са Законом забрањене,

11) без прописане дозволе за вођење центара у којима се користе опојне дроге сагласно члану 10–а. допусти коришћење опојних дрога, као и ван центра (објекта) према члану 10–а. отворено нуди опојне дроге за коришћење,

12) јавно, на неком скупу или у писменој форми наводи друга лица на коришћење опојних дрога које нису легитимно прописане,

13) обезбеђује материјална средства другом лицу ради чињења овог кривичног дела из члана 29. став 1. тачка: 1, 5, 6, 7, 10, 11. или 12. и

14) крши пропис члана 11. став 2. или члан 13. став 3., односно уредбу Савезне владе којом је забрањен увоз, извоз или транзит одређених опојних дрога и ограничених количина у или кроз поједине земље или из појединих земаља или крши владину уредбу непрописним издавањем рецепата, неевидентирањем промета опојних дрога и залиха лекара, стоматолога, ветеринара, апотека, ветеринарских или апотекарских станица, болница, клиника, пензионерских и старачких домова, објеката специјализованог амбулантног палијативног збрињавања, установа хитне службе и других установа у складу са овим Законом.

Испорука стерилних шприцева зависницима опојних дрога и давање информација о томе не значи обезбеђивање или јавно навођење на коришћење опојних дрога према ставу 1. тачка 11. овог члана, па ове радње нису кажњиве.

Сагласно ставу 2. овог члана покушај кривичног дела из става 1. тачка 1, 2, 5. или 6. је кажњив.

Тежи облик овог кривичног дела прописан је ставом 3. Он се односи на посебно тешке случајеве. Овај облик дела постоји уколико учинилац основног дела јавно делује или чињењем кривичног дела нарушава здравствено стање више људи. За тежи облик дела прописана је казна затвора од најмање једне године.

Лакши облик овог дела прописан је ставом 4. овог члана. Овај облик дела постоји уколико је учинилац нехатно учинио основно дело за што је прописана алтернативно казна затвора до једне године или новчана казна.

Ставом 5. прописана је могућност суда да одустане од изрицања прописане казне према учиниоцима кривичног дела из става 1, 2. или 4. ако се ради о мањој количини и за сопствене потребе ако учинилац производи, прерађује, набавља, доставља, купује или на други начин стиче или поседује супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге.

Друго кривично дело прописано је чланом 29–а. Закона који предвиђа основни и лакши облик. Основни облик дела је прописан ставом 1. овог члана за који је запрећена казна затвора од најмање годину дана лицу:

1) које је старије од двадесет једне године, а противно закону даје (нуди) опојне дроге малолетним лицима, односно лицима млађим од осамнаест година или

2) које без законом прописане дозволе недозвољено тргује опојним дрогама, у већој количини их производи, нуди или их поседује.

Лакши облик дела прописан је ставом 2. овог члана за који је запређена казна затвора од три месеца до пет година лицу које учини ово кривично дело у лакшим случајевима.

Даље следи кривично дело прописано чланом 30. овог Закона који такође садржи основни и лакши облик. Основни облик дела прописан је ставом 1. овог члана за што је запређена казна затвора од најмање две године лицу које:

1) опојне дроге неовлашћено производи, прерађује, нуди на продају, тргује, извози, увози, даје, неовлашћено ставља у промет, стиче или набавља на било који начин или ове радње чини као припадник криминалне групе,

2) има навршених двадесет једну годину, а противно закону, јавно тргује, даје (нуди) опојне дроге малолетним лицима, односно лицима млађим од осамнаест година,

3) опојне дроге нуди или доставља другим лицима чиме несмотрено из нехата изазове смрт другог лица и

4) незаконито поседује опојне дроге у већим количинама.

Лакши облик овог кривичног дела прописан је ставом 2. овог члана за који је запређена казна затвора од три месеца до пет година лицу које учини ово кривично дело у лакшим случајевима.

Следеће кривично дело прописано је чланом 30-а. Закона. Оно садржи два основна облика и један лакши облик. Први основни облик овог кривичног дела прописан је ставом 1. овог члана за који је запређена казна затвора од најмање пет година лицу које опојне дроге у већим количинама неовлашћено производи, прерађује, нуди на продају, тргује, извози, увози, даје, неовлашћено ставља у промет, стиче или набавља на било који други начин или ове радње чини као припадник криминалне групе,

Други основни облик дела прописан је ставом 2. овог члана за што је забрањена казна затвора од најмање пет година лицу које:

1) има навршених двадесет једну годину, а противно закону наводи малолетна лица, односно лица млађа од осамнаест година да незаконито тргују опојним дрогама, даје им исте за продају или на други начин помаже у пуштању у промет или унапређује трговину опојних дрога и

2) незаконито тргује, набавља или на други начин добија опојне дроге у већим количинама, при чему носи са собом ватрено оружје или други предмет који по својој природи може да проузрокује озбиљне повреде.

Лакши облик овог кривичног дела прописан је ставом 3. овог члана за што је забрањена казна затвора од шест месеци до десет година лицу које предузме радњу извршења у мање озбиљним случајевима.

Последње кривично дело је прописано чланом 30–б. Закона. Према овом законском решењу постоји кривично дело прописано чланом 129. Кривичног законика под називом: „Формирање криминалних организација“ за које је прописана алтернативно казна затвора до пет година или новчана казна. Дело чини лице које формира организацију чија је сврха или делатност усмерена на неовлашћено дистрибуирање опојних дрога које је учињено у иностранству.

Законодавац је сагласно члану 31. Закона о промету опојних дрога прописао могућност ублажавања или ослобађања од казне. Суд може учиниоцу казну ублажити када постоје посебне олакшавајуће околности из члана 49. став 1. Кривичног законика или када учиниоцу кривичног дела није претила казна затвора дуже од три године. Такође, суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дела који довољно допринесе правди давањем информација о чињеницама које се односе на његово или туђа кривична дела и њихове учиниоце, као и учиниоца који добровољно и на време надлежном државном органу пријави своја сазнања о планираном кривичном делу.

Посебно је уређено питање кривичног гоњења у члану 31–а. Закона. Уколико се у поступку утврди постојање кривичног дела сходно члану 29. став 1, 2. или 4. јавно тужилаштво може да одустане од кривичног гоњења ако се кривица учиниоца може сматрати мањом и ако нема никаквог јавног интереса за даље кривично гоњење или уколико учинилац опојне дроге производи, увози или извози искључиво у малим

количинама и за сопствене потребе или на други начин долази у њихов посед. Од даљег кривичног гоњења ће се одустати и у случајевима када учинилац поседује мању количину опојних дрога које ужива у просторији за конзумирање, а које се према ставу 10-а. могу толерисати, чак и у случајевима када нема никакве потврде о пријему опојних дрога. Такође, постоји могућност да суд обустави кривични поступак у било којој фази, иако је оптужница подигнута.

3.3. Норвешка

У Норвешкој су незаконите радње везане за злоупотребу опојних дрога инкриминисане у члановима 162. и 317. Кривичног законика који је донет 22. маја 1902. године, а последњи пут ревидиран 1. јула 2014. године.¹¹⁸ Изузетно се употреба и поседовање мањих количина опојних дрога кажњава на основу чланова 22, 24. и 31. Закона о медицинским производима који је донет 4. децембра 1992. године, а последњи пут измењен 1. јула 2014. године.¹¹⁹

Законом о медицинским производима прописано је да Краљ одређује које супстанце се сматрају опојним дрогама (члан 22.). Такође, овим Законом инкриминисана је употреба и поседовање мањих количина опојних дрога без правног основа, односно противно прописима. При томе, законодавац прави разлику између речи „поседовање“ и речи „складиштење“. Под појмом „поседовање“ се у Закону о медицинским производима подразумева привремено поседовање у циљу коришћења одређене илегалне опојне дроге, док се у Кривичном законнику користи реч „складиштење“, под којом се подразумева поседовање опојне дроге које траје већ неко време (члан 24.). Овај Закон прописује и казне за употребу и поседовање мање количине опојне дроге противно прописима, као што су новчана казна или казна затвора у трајању до шест месеци. Иста казна прописана је за саучесништво, као и за покушај овог дела (члан 31.).

¹¹⁸ Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), преузето са: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10>, приступ, 05.11.2014.

¹¹⁹ Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven), преузето са: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132#KAPITTEL_8, приступ, 05.11.2014.

Главна норма којом се инкриминише злоупотреба опојних дрога садржана је у члану 162. Кривичног законика којим се прописује неколико облика кривичног дела. Први облик кривичног дела злоупотребе опојних дрога постоји ако лице незаконито производи, увози, извози, набавља, складишти, шаље или преноси сваку супстанцу која се сходно законској одредби сматра опојном дрогом. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до две године (став 1.).

Други облик злоупотребе опојних дрога представља тешко кривично дело. При процени да ли је кривично дело тешко или не, посебна пажња ће бити посвећена природи супстанце која представља предмет радње извршења, њеном квантитету, као и природи самог кривичног дела (тј. да ли је супстанца систематски продавана групама које се сматрају посебно угроженим, као што су ученици, затвореници у затворима и клијенти у социјалним установама). За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора у трајању до десет година¹²⁰ (став 2.).

Трећи облик кривичног дела злоупотребе опојних дрога постоји уколико је предмет радње извршења веома велика количина опојних дрога. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању од три до петнаест година.¹²¹ Уколико су постојале посебно отежавајуће околности приликом извршења овог дела, учиниоцу се може изрећи казна затвора у трајању до двадесет једне године (став 3.).

Уколико је кривично дело учињено нехатно за учиниоца је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до две године (став 4.).¹²² Саучесништво, као и подстрекавање на кривично дело злоупотребе опојних дрога је кажњиво, па се учиниоцу може изрећи казна која је прописана и за свршено кривично дело (став 5.).¹²³ Уз казну затвора учиниоцу се могу изрећи и додатне новчане казне (став 6.).

Кривичним делом које је прописано чланом 317. Кривичног законика инкриминисано је чињење лица које се односи на примање, за себе или неког другог

¹²⁰ J. Andenæs, K. V. Andorsen, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, Universitetsforlaget, 5. opplag 2014. str. 246.

¹²¹ J. Andenæs, K. V. Andorsen, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, *ibid.*, str. 248.

¹²² J. Andenæs, K. V. Andorsen, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, *ibid.*, str. 250.

¹²³ Ибид.

набављање, било којег дела прихода стеченог кривичним делом или чињење лица које се односи на помагање и подстицање на обезбеђивање таквих прихода за друго лице. За ово кривично дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до три године. Под помагањем и подстицањем сматрају се прикупљање, чување, прикривање, транспорт, слање, пренос, претварање, одлагање, залагање, задуживање или инвестирање прихода. Било која средства, потраживања или услуге које се узимају у замену за приход сматрају се еквивалентним кривичним делом (став 1.).

Поред наведеног основног облика кривичног дела, предвиђен је и тежи облик дела за који је прописана казна затвора у трајању до шест година. При процени да ли је дело тешко или не, посебна пажња ће бити посвећена природи кривичног дела путем кога се до прихода дошло, вредности прихода који се везује за учиниоца, износу сваке противправне користи коју је учинилац имао или добио, како за себе, тако и за друго лице, као и чињеници да ли се учинилац редовно бавио оваквим кривичним делима. Ако су приходи добијени на основу кривичног дела злоупотребе опојних дрога, пажња ће посебно бити посвећена природи и квалитету супстанце са којом се приход повезује (став 2.).

Други тежи облик овог кривичног дела постоји ако се дело везује за приходе добијене на основу чињења кривичног дела злоупотребе опојних дрога, али под условом да се ради о приходима који су стечени под посебно отежавајућим околностима. За овај облик дела прописана је казна затвора у трајању до двадесет једне године (став 3.).

Ако је дело учињено из нехата, за учиниоца је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до две године (став 4.).

Од изрицања наведених казни постоји изузетак који се примењује на: 1) свако лице које добија ове приходе на основу регуларног издржавања за себе или друга лица, 2) приход који даје особа која је дужна да обезбеди издржавања и 3) лице које је приход добило у виду нормалног плаћања за обичну робу широке потрошње, предмете за свакодневну употребу или услуге (став 5.).

3. 4. Финска

Кривични закон Финске у поглављу педесет које носи назив: „Кривична дела везана за опојне дроге“ инкриминише различите облике злоупотребе опојних дрога. То су:

- 1) кривична дела везана за опојне дроге (члан 1.),
- 2) тешка кривична дела везана за опојне дроге (члан 2.),
- 3) неовлашћено коришћење опојних дрога (члан 2–а.),
- 4) припрема за извршење кривичног дела везаног за опојне дроге (члан 3.),
- 5) подстицање кривичних дела везаних за опојне дроге (члан 4.),
- 6) подстицање тешких кривичних дела везаних за опојне дроге (члан 4–а.) и
- 7) корпоративна кривична одговорност (члан 8.).¹²⁴

Кривична дела везана за опојне дроге постоје ако лице неовлашћено (члан 1.):

1) производи или покуша да произведе опојну супстанцу или узгаја или покуша да узгаја биљку коке, кат (*Catha edulis*) или *psilocybe* печурке,

2) узгаја или покуша да узгаја опијумски мак, конопљу или кактус биљке које садрже мескалин у сврху употребе у виду опојне супстанце или сировине за опојне супстанце у циљу употребе у производњи или у индустријској преради опојних супстанци,

3) увози или покуша да увезе или извезе или покуша да само извезе опојну супстанцу или је пренеси или наложи да се пренесе или покуша да је пренесе или покуша да наложи да се пренесе,

4) продаје, набавља, испоручује или на други начин пушта у промет или покуша да пусти у промет опојну супстанцу или

¹²⁴ The Criminal Code of Finland (39/1889, amendments up to 927/2012 included), преузето са: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>, приступ, 04.11.2014.

5) поседује или покуша да набави опојну супстанцу.

За ова кривична дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до две године.

Поред наведених дела законодавац инкриминише и тешка кривична дела везана за опојне дроге (члан 2.). Ова кривична дела постоје ако се извршење кривичног дела везаног за опојне дроге.¹²⁵

1) односи на предмет кривичног дела – веома опасна опојна супстанца или већа количина опојних супстанци,

2) предузима у циљу остварења знатне финансијске користи,

3) предузима од лица као члана групе организоване у циљу даљег извршења оваквог дела,

4) предузима тако да доводи до озбиљне опасности по живот или здравље више људи или

5) односи на опојну супстанцу која се дистрибуира малолетницима или се предузима на одређени безобзиран начин.

Да ли постоји тешко кривично дело везано за опојне дроге, цени се у сваком конкретном случају. За ово дело је прописана казна затвора у трајању од једне до десет година.

Кривично дело неовлашћено коришћење опојних дрога постоји ако лице неовлашћено користи или поседује за личну употребу или покуша да набави мању количину опојних супстанци. За ово дело је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до шест месеци (члан 2-а.).

Кривично дело припрема за извршење кривичног дела везаног за опојне дроге постоји ако лице производи, увози, набавља или прима средства, опрему или материјал погодан за извршење кривичног дела из члана 1. става 1–4. КЗ. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до две године (члан 3. став 1.). Покушај овог кривичног дела је такође кажњив (став 2.).

¹²⁵ Б. Кривокапић, *Увод у право Финске*, Београд, 2005. стр. 176 – 181.

Кривично дело подстицање на кривична дела везана за опојне дроге постоји ако лице у циљу неовлашћене производње, узгајања, увоза или извоза опојних супстанци производи, превози или испоручује средства, опрему или материјал свесно у коју ће се сврху они користити (члан 4. став 1.).

Ово дело постоји такође и ако лице позајмљивањем средстава или другим начином финансирања подстиче на кривично дело везано за опојне дроге или врши припрему за његово извршење или се бави активностима свесно у коју сврху ће се ове финансије користити, осим ако дело није кажњиво као саучесништво у чињењу кривичног дела везаног за опојне дроге или тешког кривичног дела везаног за опојне дроге. За ово дело прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до две године (став 2.). Покушај овог кривичног дела је такође кажњив.

Даље следи кривично дело подстицање на тешка кривична дела везана за опојне дроге (члан 4–а.). Ово дело постоји ако приликом подстицања на извршење кривичних дела везаних за опојне дроге учинилац делује као члан криминалне групе организоване посебно ради извршења кривичних дела везаних за опојне дроге (став 1.) и ако су средства, залихе или супстанце које су предмет овог кривичног дела намењене производњи, узгајању, увозу и извозу веома опасне опојне дроге или велике количине опојних дрога (став 1. тачка 1.) или ако се потражује позамашна финансијска корист као надокнада за подстицање на тешка кривична дела везана за опојне дроге или услед подстицања таквог дела. Да ли постоји подстицање на тешко кривично дело везано за опојне дроге, цени се у сваком конкретном случају. За ово дело је прописана казна затвора у трајању од четири месеца до шест година (став 1. тачка 2.). Покушај овог кривичног дела је такође кажњив (став 2.). Према учиниоцу овог дела се изриче и конфискација средстава, залиха или супстанци коришћених у извршењу кривичних дела, као и материјалних средстава која се наводе у овом поглављу (члан 6.).

Законодавац прописује могућност одустанка од оптужбе и изрицања казне учиниоцу кривичног дела за коришћење опојних супстанци или за друго дело које се односи на употребу опојних супстанци уколико се процени да је ситно дело узимајући у обзир: а) количину и врсту супстанци, б) ситуацију у којој су супстанце коришћене и в) друге околности. Од оптужбе и казне се такође може одустати и ако је учинилац потражио помоћ у смислу лечења које је одобрено од стране Министарства за социјална питања и здравство (члан 7.).

Законодавац прописује да се одредбе о корпоративној кривичној одговорности примењују и за кривична дела везана за опојне дроге, тешка кривична дела везана за опојне дроге, припреме за извршење кривичних дела везаних за опојне дроге, подстицање на кривична дела везана за опојне дроге и подстицање на тешка кривична дела везана за опојне дроге (члан 8.).

3. 5. Француска

Нови Кривични законик Република Француска је добила 16. децембра 1992. године, који је почео са применом 1. марта 1994. године, а од тада више пута мењан и допуњаван. Последња измена и допуна Законика ступила је на снагу 12. јула 2013. године.¹²⁶ Овај Законик у поглављу IV које носи назив: „Трговина дрогом“ прописује више кривичних дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога и казне за њихове учиниоце. На овом месту биће речи о законском опису следећих чланова: 222 – 34, 222 – 35, 222 – 36, 222 – 37, 222 – 38, 222 – 39, 222 – 40, 222 – 41, 222 – 42, 222 – 43 и 222 – 43 – 1.¹²⁷

Прво кривично дело инкриминише планирање или организацију групе која има за циљ производњу, продукцију, увоз, извоз, транспорт, поседовање, нуђење, продају, стицање или коришћење профита од опојних дрога. За ово дело је прописана казна доживотног затвора и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Прва два става члана 132 – 23.¹²⁸ релативно су примењива у области периода безбедности (члан 222 – 34.).

¹²⁶ Code Pénal France, Dalloz, La Tipografica Varese (LTV), Juillet 2012, Edition 2013, Paris, str. 1.

¹²⁷ Code Pénal France, op. cit., str. 649 – 658.

¹²⁸ Члан 132 – 23: Лица осуђена на казну затвора у временском трајању мањем од десет година за кривична дела која су изричито прописана предвиђеним законом немају право на период безбедности сагласно одредбама које се односе на обуставу или смањење казне, привремена одсуства или условни отпуст (став 1.). Период безбедности може трајати до половине укупног трајања изречене казне, а у случају изрицања казне доживотног затвора период безбедности траје осамнаест година. Суд може посебном одлуком повећати трајање овог времена до две трећине изречене казне, а у случају казне доживотног затвора до двадесет две године. Такође, суд може одлучити и да смањи тај период безбедности после изречене казне (став 2.).

Друго кривично дело инкриминише продукцију или производњу опојних дрога. За овај облик дела прописана је казна затвора од двадесет година и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Квалификовани облик дела постоји када је основно дело учињено од стране организоване криминалне групе (банде). За квалификовани облик дела прописана је казна затвора од тридесет година и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Прва два става члана 132 – 23. релативно су примењива у области периода безбедности који је предвиђен предходним чланом (члан 222 – 35.).

Овим кривичним делом инкриминисан је увоз или извоз опојних дрога. За овај облик дела прописана је казна затвора од десет година и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Квалификовани облик овог дела постоји када је основно дело учињено од стране организоване криминалне групе (банде). За квалификовани облик дела прописана је казна затвора од тридесет година и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Прва два става члана 132 – 23. релативно су примењива у области периода безбедности који је предвиђен чланом (члан 222 – 36. став 1.).

Физичким и правним лицима која су осуђена за ово кривично дело прописана је додатна казна: забрана обављања послова у систему образовања у смислу члана L. 6313 – 1. Закона о раду у периоду од пет година. Сагласно члану 222 – 40. Законика, за покушај основног облика овог дела прописана је казна, као и за свршено кривично дело (став 2.).

Следеће кривично дело инкриминише транспорт, поседовање, нуђење, продају, куповину или коришћење илегалних опојних дрога. За ово дело је прописана казна затвора преко десет година и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Иста казна је прописана и за омогућавање коришћења лекова на било који начин или било којим средствима који би обезбеђивали набавку, коришћење и уживање опојних дрога из лекова преко сачињених фиктивних налога и набавке дроге, те презентацијом лажних налога (рецепата). Прва два става члана 132 – 23. релативно су примењива у области периода безбедности. Чланом 222 – 40. Законика за покушај овог дела је прописана казна као и за свршено кривично дело (члан 222 – 37.).

Даље следи кривично дело којим се инкриминише сваки вид омогућавања и лажног оправдавања правним актима и потврдама порекла имовине или прихода

учиниоца кривичног дела из члана 222 – 34. до 222 – 37. које су од помоћи за инвестиционе трансакције, прикривање или конверзију производа једног од ових кривичних дела. Прописана казна за ово кривично дело је казна затвора од десет година и новчана казна од седам стотина и педесет хиљада евра. Међутим, законодавац даје могућност да прописана казна може бити повећана до једне половине вредности имовине или средстава трансакцијске суме у делатности прања новца (члан 222 – 38. став 1.).

Учиниоца кривичног дела из члана 222 – 34., 222 – 35. и 222 – 36. који је стекао противправну имовинску корист казниће се предвиђеном казном за то дело уколико је кривично дело учинио при пуној свести. Прва два става члана 132 – 23. релативно су примењива у области периода безбедности. Чланом 222 – 40. КЗ покушај овог дела је кажњив као и свршено кривично дело (став 2.).

Ово кривично дело инкриминише продају или вршење испоруке илегалне опојне дроге лицу за своју личну употребу. Прописана казна за овај облик дела је казна затвора од пет година и новчана казна од седамдесет пет хиљада евра (члан 222 – 39. став 1.). Поред основног, прописан је и квалификовани облик дела који постоји уколико је основно дело учињено према малолетницима или у образовно васпитним установама или институцијама локалне управе, приликом уласка или напуштања истих или на јавним местима која се налазе у непосредној близини наведених институција и установа. За квалификовани облик дела прописана је казна затвора од десет година. Прва два става члана 132 – 23. релативно су примењива у области периода безбедности. Покушај овог дела је инкриминисан као и свршено кривично дело чланом 222 – 40. (став 2.).

Правна лица која подлежу кривичној одговорности сагласно члану 121 – 2.¹²⁹ за кривична дела прописана члановима 222 – 34. до 222 – 39. могу бити кажњена санкцијама које су прописане члановима 131 – 38. и 131 – 39. (члан 222 – 42.). Сагласно члану 131 – 38. КЗ максимални износ казне за правна лица се креће од износа који се може изрећи физичком лицу до петоструког износа. Уколико физичком лицу за

¹²⁹ Члан 121 – 2: Правна лица, осим државе, кривично су одговорна, у складу са члановима 121 – 4. и 121 – 7. за кривична дела која су учињена у њихово име од стране њихових агената или представника. Међутим, локалне власти и њихови представници нису кривично одговорни за кривична дела која су учињена у вршењу радњи које могу бити предмет делатности јавне службе.

кривично дело није прописана казна, правном лицу ће бити изречена новчана казна у износу од милион евра.¹³⁰

Чланом 131 – 39. прописано је да против правног лица као учиниоца кривичног дела, када то закон налаже, може бити изречена једна или више следећих санкција.¹³¹

1) распуштање корпорације која се бавила чињењем кривичних дела за која би физичко лице било кажњено од три и више година затвора,

2) трајна забрана или забрана на период од пет или више година вршења директних или индиректних професионалних и друштвених активности ,

3) правни надзор корпорације на период од пет или више година,

4) трајно затварање или затварање на период од пет или више година једне или више установа и објеката компаније који су се користили за извршење кривичног дела,

5) трајно искључивање или искључивање на период од пет или више година из система јавних набавки,

6) трајна забрана или забрана на период од пет или више година спровођења јавне понуде хартија од вредности или трговине својим хартијама од вредности на организованом тржишту,

7) забрана издавања чекова на период од пет или више година, осим оних који омогућавају исплату средстава, издавање сертификата или коришћење платних картица у циљу исплате потражиоцу,

8) конфискација имовине под условима и на начин предвиђен у члану 131 – 21. КЗ,

9) објављивање судске одлуке у штампаним и електронским медијима,

10) конфисковање животиња које су коришћене као средство за извршење кривичног дела или су биле жртве кривичног дела и

¹³⁰ Code Pénal France, op. cit., str. 310.

¹³¹ Code Pénal France, ibid., str. 310 – 311.

11) трајна забрана или забрана на период од пет или више година држања животиња.

Члан 222 – 43. КЗ даје могућност смањења прописане казне затвора за једну половину учиниоцу или саучеснику кривичних дела прописаних у члановима од 222 – 35. до 222 – 39. уколико је обавестио судске или административне власти о кривичном делу, помогао у идентификацији учинилаца кривичног дела и престао са криминалним понашањем. У случају кривичног дела предвиђеног чланом 222 – 34. казна доживотног затвора се мења у казну затвора од двадесет година. Такође, овим Закоником прописана је могућност ослобађања од казне за сваког ко је одустао од извршења кривичног дела, ако је обавестио судске или управне органе, те је на тај начин спречио извршење кривичног дела и помогао уколико је потребно у идентификацији осталих учинилаца или саучесника (члан 222 – 43 – 1.).

Законик у поглављу V које носи назив: „Остале казне које се примењују на појединце“ прописује следеће додатне казне физичким лицима осуђеним за кривична дела из овог поглавља које се могу изрећи истовремено са главном казном:¹³² 1) забрана у складу са условима предвиђеним у члану 131 – 27. било да се ради о обављању јавне или друштвене функције и у току обављања професионалне активности, као и у вези са вршењем активности којима је кривично дело из следећих чланова извршено (222 – 34, 222 – 35, 222 – 36, 222 – 37, 222 – 38. и 222 – 39.) и 2) забрана која се односи на обављање заната или професије, директног или индиректног управљања или контроле у било ком својству, за свој рачун или за рачун других у пословно индустријским или трговинским предузећима (члан 222 – 44. став 1.).

Као додатну казну, Законик прописује протеривање странца из земље у случајевима када су учињена кривична дела из чланова 222 – 34. до 222 – 40. У случајевима када су учињена кривична дела из чланова 222 – 34. до 222 – 40. против малолетника може се учиниоцу изрећи забрана уласка и боравка у земљи на период од пет и више година од дана напуштања територије републике (члан 222 – 47.).

Забрана боравка на територији Француске се може изрећи у складу са чланом 131 – 30. трајно или у периоду од десет или више година странцу осуђеном за кривично дело из чланова 222 – 34. до 222 – 39. (члан 222 – 48.).

¹³² Code Pénal France, *ibid.*, str. 658 – 663.

3. 6. Хрватска

Одредбе од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога у позитивном праву Републике Хрватске садржане су у Казненом закону који је Хрватска усвојила на седници Сабора 21. октобра 2011. године, а који је ступио на снагу 1. јануара 2013. године.¹³³ Даном ступања на снагу Казненог закона престао је да важи стари Казнени закон из октобра 1997. године.¹³⁴ Новим Законом у поглављу XIX у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ инкриминисана је злоупотреба опојних дрога прописивањем два кривична дела:

- 1) неовлашћена производња и промет дрогама (члан 190.) и
- 2) омогућавање уживања дрога (члан 190.).

Прво кривично дело од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога према Казненом закону прописано је чланом 190. који гласи: „Неовлашћена производња и промет дрогама“.¹³⁵

Казна затвора од шест месеци до пет година прописана је за лице које неовлашћено произведе или преради супстанце које су прописом проглашене дрогом (став 1.). А казна затвора од једне до дванаест година запрећена је лицу које произведе, преради, пренесе, извезе, увезе, набави или поседује супстанце које су намењене неовлашћеној продаји или стављању на други начин у промет или их неовлашћено понуди на продају, прода или посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено стави у промет (став 2.).

За лице које нуди на продају, прода или посредује у продаји супстанци које су проглашене дрогом особи с тежим душевним сметњама или детету или то учини у школи или на другом месту које служи образовању, одгоју, спортској или друштвеној активности деце или у његовој непосредној близини или у казненој установи или ко за вршење дела искористи дете или ако то учини службена особа у вези са службом или

¹³³ Kazneni zakon (*Urednički pročišćeni tekst*, „Narodne novine“, broj 125/11 i 144/12).

¹³⁴ Kazneni zakon (*Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, broj 110/97...*).

¹³⁵ К. Турковић ет. ал., *Коментар казненог закона*, Загреб, 2013. стр. 250 – 258.

својом јавном власти, прописана је казна затвора од три до петнаест година (став 3.). За лице које организује мрежу препродаваца или посредника ради чињења овог кривичног дела прописана је казна затвора од најмање три године (став 4.).

За тежи облик овог дела прописана је казна затвора од најмање пет година лицу које чињењем основног дела проузрокује знатно оштећење здравља већег броја људи или смрт особе којој је продао супстанце или је посредовао у њиховој продаји (став 5.).

Прописана казна за лакши облик овог кривичног дела је казна затвора од шест месеци до пет година. Ово дело чини лице које направи, набави или поседује опрему, материјал или супстанце које се могу употребити за израду супстанци које су проглашене за дроге, за које зна да су намењене њиховој неовлашћеној производњи (став 6.).

Под производњом дроге у смислу овога Закона сматра се и неовлашћени узгој биљке или гљиве из које се може добити дрога (став 7.). Сагласно Закону одузеће се од учиниоца супстанце које су проглашене за дроге, супстанце које се могу употребити за њихову израду, биљке, гљиве или делови биљака или гљива из којих се могу добити ове супстанце, средства за њихову производњу или прераду, превозна средства преуређена за скривање тих супстанци и средства за њихово коришћење (став 8.).

Законодавац је прописао и могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела у било ком облику који је добровољно и битно допринео откривању кривичног дела (став 9.).

Друго кривично дело од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога према Казненом закону прописано је чланом 191. и гласи: „Омогућавање уживања дрога“.¹³⁶

За основни облик овог дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година лицу које наводи другога на коришћење супстанци које су проглашене за дроге или да их користи он или друга особа или које стави другоме на располагање простор ради њиховог трошења или му на други начин омогући њихово коришћење (став 1.).

Поред основног, прописана су и два квалификована, односно тежа облика дела. Први квалификовани облик овог дела постоји ако је основно дело учињено: 1) према

¹³⁶ Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, *Коментар Казненог закона*, Загреб, 2007. стр. 458 – 462.

детету или особи с тежим душевним сметњама, 2) у школи или на другом месту које служи образовању, одгоју, спортској или друштвеној активности деце или у његовој непосредној близини или у казненој установи, 3) према више особа или 4) ако је дело учинила службена особа, здравствени радник, социјални радник, наставник, старатељ или тренер искориштавајући свој положај. За овај облик дела прописана је казна затвора од једне до десет година (став 2.).

За други квалификовани облик овог кривичног дела који постоји ако је основним делом проузрокована смрт лица коме су дате супстанце које су проглашене за дроге, прописана је казна затвора од три до петнаест година (став 3.).

Супстанце и средства за њихово припремање и коришћење се обавезно одузимају (став 4.). Суд може сагласно овом Закону ослободити од казне учиниоца дела који је добровољно и битно допринео откривању кривичног дела (став 5.).

3. 7. Швајцарска

Када је у питању инкриминација злоупотребе опојних дрога у Швајцарској Конфедерацији кривична дела, као и кривичне санкције прописане су Федералним законом о опојним дрогама и психотропним супстанцама од 3. октобра 1951. године, а који је ступио на снагу 1. јуна 1952. године и који је до сада више пута ревидиран.¹³⁷ На овом месту ће бити речи о следећим члановима из поглавља IV овог Закона које носи назив: „Казнене одредбе“: 1) члан 19, 2) члан 19-бис, 3) члан 19-а, 4) члан 19-б, 5) члан 19-ц, 6) члан 20, 7) члан 21, 8) члан 22, 9) члан 23, 9) члан 24. и 10) члан 26.¹³⁸

Прво кривично дело прописано је чланом 19. које има основни и квалификовани облик. За основни облик дела запрећена је казна затвора до три године или новчана казна лицу које:

¹³⁷ Bundesgesetz über die Betäubungsmittel und die psychotropen Stoffe (*Betäubungsmittelgesetz, BetmG*) vom 3. Oktober 1951. (Stand am 1. April 2013), Die Bundesversammlung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, gestützt auf die Artikel 118 und 123 der Bundesverfassung nach Einsicht in eine Botschaft des Bundesrates vom 9. April 1951, str. 1.

¹³⁸ M. Alehander – Niggli, StGB, StPO, *Schweizerisches Strafgesetzbuch, Strafprozessordnung und Nebenerlasse*, 4. Auflage, 2012. Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, str. 364 – 367.

- а) недозвољено производи или узгаја опојна средства,
- б) недозвољено чува, дистрибуира, увози или извози опојна средства,
- в) недозвољено прописује опојна средства, добавља их другим лицима или их ставља у промет,
- г) недозвољено поседује, чува или на неки други начин добија опојна средства,
- д) финансира или посредује у финансирању недозвољене продаје опојних средстава,
- ђ) јавно промовише уживање опојних средстава и различите могућности њихове набавке и уживања и
- е) поново учини ово кривично дело.

Поред основног, прописан је и квалификовани облик дела. Учиниоцу овог облика дела може бити изречена казна затвора не мања од једне године и новчана казна уколико:

- а) зна или претпоставља да злоупотреба опојних средстава посредно или непосредно може бити опасна по здравље већег броја људи,
- б) је у вези са групом која се бави недозвољеном трговином опојних средстава,
- в) планском трговином стекне велике залихе опојних средстава или знатну материјалну добит и
- г) се бави препродајом опојних средстава у образовним институцијама које похађају млади или се бави препродајом истих у њиховој близини (став 2.).

Законодавац прописује могућност ублажавања запрећене казне када суд то процени у следећим случајевима:

- а) када је учинилац овог кривичног дела повратник у извршењу кривичног дела и
- б) када је учинилац овог кривичног дела повратник у извршењу кривичног дела, а истовремено и зависник од опојних средстава и уколико је недозвољен промет био намењен финансирању опојних средстава за његову личну употребу (став 3.).

Уколико је ово кривично дело учињено у иностранству учинилац се може казнити прописаном казном, иако се налази у Швајцарској и неће бити изручен другој држави, уколико је кривично дело прописано и по основу закона места извршења кривичног дела. Уколико је закон места извршења кривичног дела (*lex loci delicti*) блажи, тада се примењује блажа казна. Члан 6.¹³⁹ Кривичног законика се може применити у овим случајевима (став 4.) који гласи: „Кривично гоњење за кривична дела учињена у иностранству“.

Према овом законском решењу свако ко учини кривично дело у иностранству, а Швајцарска се обавезала на кривично гоњење међународним споразумом подлеже овом закону уколико је учињено кривично дело кажњиво или уколико није кажњиво ако се учинилац налази у Швајцарској и неће бити изручен страниој земљи (став 1.). Суд ће кривичне санкције, извршити тако да оне не буду превише оптерећујуће за учиниоца, а у складу са законом о извршењу (став 2.). Кривични суд у Швајцарској неће кривично гонити учиниоца кривичног дела у иностранству уколико га је инострани суд ослободио кривице или је пресудом изречена казна у иностранству одслужена или је застарело кривично гоњење (став 3.).¹⁴⁰

Уколико је учинилац осуђен за кривично дело у иностраној земљи, а казна је у тој земљи само делимично извршена, суд у Швајцарској ће наложити издржавање преосталог дела изречене казне. Суд одлучује да ли ће се учинилац кривичног дела изручити иностраној земљи и тамо наставити са извршењем делимично извршене казне и да ли ће му се рачунати изречена казна у Швајцарској (став 4.).

Казна затвора до три године или новчана казна прописана је чланом 19-бис. за лице које особи млађој од осамнаест година без медицинских индикација нуди или даје опојна средства или их на други начин чини доступним.

Чланом 19-а. прописана је новчана казна за учиниоца који противправно и свесно ужива опојна средства или ко учини прекршај у вези са опојним средствима у смислу члана 19. (став 1.). У лаким случајевима се може одустати од процеса или казне или се може изрећи само мера упозорења учиниоцу (став 2.).

¹³⁹ C. Schwarzenegger, Professor an der Universität Zürich, StGB, StPO, *Schweizerisches Strafgesetzbuch, Strafprozessordnung und weitere Erlasse*, Liberalis plus, 7. Auflage, Stand der Gesetzgebung 1. Sept. 2013. str. 25.

¹⁴⁰ Н. Ф. Кузњецова, А. В. Серебренникова, *Уголовниј кодекс Швецјарии*, Москва, 2000. стр. 12 – 14.

Овим чланом је такође прописана могућност одустанка од кривичног гоњења уколико се учинилац због уживања опојних средстава подвргне лекарском надзору. Поступак ће се спровести уколико учинилац и уживалац опојних средстава не желе медицински надзор или лекарску помоћ (став 3.).

Уколико је учинилац зависник од опојних средстава, судија га може упутити у институцију за болести зависности. Учиниоцу овог дела суд може изрећи условну осуду прописану чланом 44. Кривичног законика¹⁴¹ према којој суд може делимично или у потпуности одложити извршење прописане казне и изрећи пресудом условну осуду од две до пет година затвора (став 4.).

Члан 19–б. предвиђа могућност некажњавања лица које поседује или припрема мању количину опојних средстава за сопствене потребе или је без материјалне надокнаде даје лицу старијем од осамнаест година, док је чланом 19–ц. запрећена новчана казна за лице које другу особу умишљајно наводи на противправно конзумирање опојних средстава или ко покушава да то учини.

Следеће кривично дело које се односи на опојна средства прописано је чланом 20. Законика којим је запрећена казна затвора до три године лицу које:

а) подноси захтев са неистинитим подацима како би себи или другом прибавио дозволу за увоз, извоз или транзит опојних средстава,

б) има швајцарску дозволу за извоз опојних средстава сходно члану 3. став 1., а без поседовања друге дозволе преусмери опојна средства у друго одредиште у земљи или ван ње,

в) сходно члану 7. без дозволе гаји, производи, чува или употребљава опојна средства или иста ставља у промет,

г) као медицински радник употребљава или даје опојна средства у супротности са одредбама чланова 11. и 13. и

д) као лекар или ветеринар прописује опојна средства у супротности са одредбама члана 11.

¹⁴¹ C. Schwarzenegger, Professor an der Universität Zürich, StGB, StPO, *Schweizerisches Strafgesetzbuch, Strafprozessordnung und weitere Erlasse*, op. cit., str. 36.

Учиниоцу овог кривичног дела ће се изрећи казна затвора не мања од једне године уколико организованим бављењем трговине дође у посед веће количине опојних средстава или њоме стекне знатну материјалну добит. Уз запрећену казну затвора за ово кривично дело се може изрећи и новчана казна.

Казна затвора до три године или новчана казна прописана је чланом 21. став 1. КЗ за лице које свесно:¹⁴²

а) не изради пријаве сходно члану 11. став 1. до 16. и сходно члану 17. став 1. не обезбеди прописане пропратне документе и формуларе за контролу опојних средстава или ко у њих унесе нетачне податке или не унесе податке које је према прописима требало да унесе и

б) злоупотребљава пропратне документе или формуларе за контролу опојних средстава који садрже нетачне или непотпуне податке.

Ставом 2. овог члана прописана је новчана казна за учиниоца овог кривичног дела уколико је исто учињено немарно и несавесно.

Новчана казна је сагласно члану 22. прописана сваком лицу које свесно или услед немара:

а) као одговорна особа не испуњава предвиђене обавезе у вези са прометом опојних средстава,

б) прекрши одредбе у вези са рекламирањем опојних средстава или пружа недозвољене информације у вези са њима,

в) повреди правила складиштења и чувања опојних средстава и

г) прекрши прописе Савезног савета или надлежне службе који се сматрају кажњивим.

Квалификаторна околност за учињена кривична дела из чланава 19. до 22. КЗ прописана је чланом 23. уколико је учинилац службеник који има везе са имплементирањем и спровођењем овог Закона за шта ће се прописана казна сразмерно

¹⁴²Betäubungsmittel, Herausgegeben von der Bundeskanzlei, 2013. Vertrieb: BBL, Verkauf Bundespublikationen, CH – 3003, Bern, str. 18.

увећати (став 1.). А уколико службеник који је задужен за борбу против опојних средстава у циљу добијања релевантних података и решења случаја прихвати опојна средства, неће бити кажњен, чак и ако не открије свој идентитет и функцију коју обавља (став 2.).

Сагласно члану 24. став 1. материјална корист стечена на противзаконит начин припасти држави уколико се већ налази на територији Швајцарске. Ова одредба важи и за случајеве извршења кривичних дела у иностранству. Уколико не постоји адекватна судска инстанца сходно члану 32. Законика о кривичном поступку од 5. октобра 2007. године надлежним ће се сматрати кантон на чијој територији се налази противзаконито стечена имовина. Што се тиче обезбеђења и уништења заплених опојних средстава, за то су задужене надлежне службе које су дошле до опојних средстава приликом спровођења закона (став 2.).

Уколико овим Законом нису прописане друге посебне одредбе, примењиваће се опште одредбе Кривичног законика (члан 26.).¹⁴³

3. 8. Шведска

Одредбе којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога у праву Краљевине Шведске садржане су у Кривичном закону о опојним дрогама,¹⁴⁴ Кривичном законик¹⁴⁵ и Закону о санкцијама за кријумчарење робе.¹⁴⁶

¹⁴³ Betäubungsmittel, op. cit., str. 20.

¹⁴⁴ Narkotikastrafflag (1968:64), Departement/myndighet: Justitiedepartementet L5, Utfärdad: 1968-03-08, Ändrad: t.o.m. SFS 2006:46, преузето са: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64/, приступ, 20.10.2014.

¹⁴⁵ Brottsbalk (1962:700), Departement/myndighet: Justitiedepartementet L5, Utfärdad: 1962-12-21 Ändrad: t.o.m. SFS 2014:615, преузето са: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/, приступ, 20.10.2014.

¹⁴⁶ Lag (2000:1225) om straff för smuggling, Departement/myndighet: Finansdepartementet S3 Utfärdad: 2000-11-30, Ändrad: t.o.m. SFS 2014:677, преузето са: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-20001225-om-straff-for-sfs-2000-1225/>, приступ, 20.10.2014.

Кривичним законом о опојним дрогама који је донет 8. марта 1968. године са последњим изменама и допунама Законом број (2006:46) прописана су кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога, као и санкције за њихове учиниоце, и то у следећим параграфима: 1, 2, 3, 3–а, 3–б, 4, 5, 6, 7, 8. и 9. Кривичним закоником¹⁴⁷ су у поглављу 23. које носи назив: „За покушај, припрему и саучесништво“ прописане кривичне санкције за учиниоца кривичног дела из става 4, 5. и 6. Кривичног закона о опојним дрогама, док је Законом о санкцијама за кријумчарење робе прописана казна за противзаконит увоз и извоз опојних дрога и незаконито бављење опојним дрогама у неким случајевима сагласно параграфу 1. Кривичног закона о опојним дрогама.

Прво кривично дело инкриминисано Кривичним законом о опојним дрогама прописује казну затвора до три године за сваког ко умишљајно предузима неку од набројаних противзаконитих делатности (параграф 1. став 1.):

- 1) преноси опојну дрогу,
- 2) припрема опојну дрогу намењену за противправно коришћење,
- 3) прибавља опојну дрогу у циљу снабдевања,
- 4) набавља, прерађује, пакује, превози, складишти или предузима друге радње у вези са опојном дрогом које нису намењене за личну употребу,
- 5) нуди опојну дрогу на продају, складишти или наплаћује опојну дрогу, врши посредовање између продавца и купца или предузима било које друге сличне радње у циљу промовисања трговине опојним дрогама и
- б) поседује, користи или предузима другу радњу са опојном дрогом.

Казна за противзаконит увоз и извоз опојних дрога и незаконито бављење опојним дрогама у одређеним случајевима садржана је у Закону о санкцијама за кријумчарење робе. Сагласно овом Закону учиниоцу овог кривичног дела се могу изрећи, поред наведених казни, и новчана казна или казна затвора до две године, а за тешко кријумчарење и казна затвора од шест месеци до шест година (параграф 1. став 2.).

¹⁴⁷ Н. Ф. Кузњецова, С. С. Бељајев, *Уголовниј кодекс Швецији*, Санкт Петербург, 2001. стр. 191 – 196.

Кривично дело из става 1. параграфа 1. овог Закона има један лакши и један тежи, односно квалификовани облик:

Ако је учињено кривично дело прописано у ставу 1. параграфа 1. овог Закона с обзиром на врсту и количину дроге и друге околности које се сматрају лаким, учиниоцу се може изрећи новчана казна или казна затвора до шест месеци (параграф 2.).¹⁴⁸

За тежи, односно квалификовани облик дела прописаног у ставу 1. параграфа 1. предвиђена је казна затвора у трајању од најмање две године, а не више од десет година.¹⁴⁹ Процена постојања квалификованог облика дела се заснива на процени чињеница у сваком конкретном случају, где треба посебно обратити пажњу на то да ли је кривично дело учињено у оквиру делатности које су се спроводиле у великим размерама, професионално, а у којима су присутне нарочито велике количине опојних дрога или је дело учињено на нарочито опасан или безобзиран начин (параграф 3.).

Следеће кривично дело прописује новчану казну или казну затвора до једне године за лице које нехатно учини кривично дело које је прописано параграфом 1. Закона, а односи се на ставове од 1. до 5. Када су учињени лакши облици овог кривичног дела законодавац прописује могућност ослобођења од кажњавања таквог лица (параграф 3–а.).

Овим кривичним делом инкриминисано је противзаконито пословање прекурсорима¹⁵⁰ за које је прописана казна затвора до две године лицу које умишљајно предузима неку од наведених противзаконитих делатности (параграф 3–б. став 1.):

1) преноси, производи, набавља на било који начин, прерађује, пакује или транспортује прекурсоре који су намењени за нелегалну производњу дрога или

¹⁴⁸ M. Andersson, P. Asp, P. Swenson – Claréus, A. Hempel, E. Kankaanpää, K. Lundqvist, I. Salomonsson, F. Zanetti, *Narkotika – Brotten, En Kommentar till de centrala bestämmelserna om narkotikabrott*, Iustus Förlag, Stockholm 2012. str. 48.

¹⁴⁹ M. Andersson, P. Asp, P. Swenson – Claréus, A. Hempel, E. Kankaanpää, K. Lundqvist, I. Salomonsson, F. Zanetti, *Narkotika – Brotten, En Kommentar till de centrala bestämmelserna om narkotikabrott*, op. cit., str. 62.

¹⁵⁰ Под прекурсорима се у овом Закону подразумевају супстанце које се могу користити за производњу опојне дроге и које су наведене у складу са уредбама Европског парламента и Уредбе Савета (ЕГ) број 273/2004 од 11. фебруара 2004. године о прекурсорима за опојне дроге или са уредбом Савета (ЕГ) број 111/2005 од 22. децембра 2004. године о правилима за праћење трговине прекурсора за опојне дроге између европске заједнице и трећих земаља (члан 9.).

2) задржава, поседује или предузима неку другу противзакониту делатност са прекурсорима.

Лакши облик овог кривичног дела, постоји ако се кривично дело с обзиром на врсту и количину дроге и друге околности сматра лаким. За ово дело учиниоцу ће се изрећи новчана казна или казна затвора до шест месеци (став 2.).

Поред лакшег, законодавац прописује и тежи, односно квалификовани облик кривичног дела за који је предвиђена казна затвора у трајању од шест месеци до шест година. Приликом процене постојања квалификованог облика дела треба посебно обратити пажњу на то да ли је кривично дело учињено у оквиру делатности које су се спроводиле у великим размерама, професионално, намењено за производњу великих количина опојних дрога или је дело учињено на нарочито опасан или безобзиран начин (став 3.).

За покушај или припремање кривичног дела или тешког кривичног дела у вези са опојним дрогама, као и за удруживање ради вршења кривичног дела у вези са опојним дрогама које се не сматра лакшим или је то дело тешко, а уколико се оно односи на друге радње осим оних наведених у параграфу 1. првом ставу, број 6. учинилац ће бити осуђен сагласно одредбама поглавља 23. Кривичног законика¹⁵¹ (параграф 4. став 1.).

За покушај незаконитог бављења дрогом, ако се то дело односи на друге радње, осим оних које су предвиђене у параграфу 3–б. први став, број 2. учинилац ће бити осуђен сагласно одредбама поглавља 23. Кривичног законика (став 2.).

¹⁵¹ Поглавље 23. „Покушај, припрема, удруживање и саучесништво“. Параграф 1) Ако је неко лице започело извршење одређеног кривичног дела, а није довршило кривично дело, њему ће се судити за покушај кривичног дела, за случајеве који су одређени посебним одредбама, уколико је постојала таква опасност која је водила извршењу кривичног дела или да је таква опасност само због постојања привремених околности била искључена. Казна за покушај биће иста као и за свршено кривично дело. Овде постоји једно одступање, па се учиниоцу кривичног дела у покушају неће изрећи прописана казна затвора уколико је за свршено кривично дело запређена као најнижа казна затвора од две године или више. Параграф 2) Казна за припрему или удруживање утврђује се на основу највише, а може бити испод најниже границе која важи за свршено кривично дело. Већа казна од две године затвора може се одредити само ако је казна затвора од осам година или више прописана за свршено кривично дело. Ако је постојала опасност мањег значаја за покушај кривичног дела, учинилац се неће сматрати кривично одговорним.

Уколико је учествовало више лица у извршењу кривичног дела које је прописано параграфима од 1–4. и које обухвата радњу која није прописана у параграфу 1. првом ставу, број 6. или параграфу 3–б. први став, број 2. учинилац ће бити осуђен сагласно одредбама поглавља 23. Кривичног законика (параграф 5.).

Опојна дрога¹⁵² која је предмет кривичног дела према овом Закону биће одузета, осим уколико то није очигледно неосновано. Чак и имовинска корист стечена чињењем тог кривичног дела биће одузета, осим уколико то није очигледно неосновано. Исто важи и за ону имовинску корист коју је неко лице добило као накнаду за трошкове у вези са сваким таквим кривичним делом или вредношћу од тога што је преузело, ако оно представља радњу кривичног дела по овом закону. Ове одредбе које се односе на опојне дроге, важе и за прекурсоре (параграф 6. став 1.).

Имовина која се користила као помоћно средство приликом извршења кривичног дела по овом Закону мора се одузети ако је то неопходно у циљу спречавања чињења кривичног дела или ако постоје посебни разлози. Такође ће се одузети:

1) имовина која је намењена да се користи као помоћно средство за извршење кривичног дела према овом Закону, ако је дело свршено или да је само дело кажњиво и у покушају или је кажњиво и као припремање или организовање и

2) имовина са којом се извршило дело које се третира као кривично дело по овом Закону (став 2.).

Уместо такве имовине, њена вредност се може одузети. Уколико се пронађу шприцеви или игле које се могу користити за убризгавање дроге у људско тело или други предмети који су погодни за употребу опојне дроге или чињење других радњи са опојном дрогом код лица које је учинило кривично дело или се пронађу у простору којим то лице располаже, они ће бити одузети без обзира коме припадају, осим уколико то није очигледно неосновано (став 3.).

Што се тиче одузимања имовине, сагласно параграфу 6. важе одредбе о одузимању имовине према Законнику о судском поступку (параграф 7.).

¹⁵² Под опојним дрогама се сагласно овом Закону подразумевају лекови, супстанце, препарати који су опасни по здравље, са својствима које узрокују зависност или еуфоричне ефекте или средства која се могу лако претворити у производе с таквим својствима и карактеристикама или ефектима које узрокују (члан 8.).

4. ЗАКОНОДАВСТВО БЛИСКОИСТОЧНИХ ДРЖАВА

4.1. Јордан

Кривичноправне норме које се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога у Краљевини Јордан садржане су у Закону о дрогама и опојним супстанцама који је донет 1988. године, са изменама и допунама из 2002. године.¹⁵³ У првом делу Закона одређен је појам „дрогe“, па се тако под овим појмом подразумева свако опојно средство природног или индустријског порекла које утиче на психофизичку способност лица које га конзумира (члан 2.).

Овим Законом су прописане одређене забране у циљу санкционисања разних облика злоупотребе дрога и опојних супстанци. То су:

а) забрана производње, увоза, извоза, трговине, чувања, набављања, преношења или било какве друге трансакције дрога и других опојних супстанци, осим у медицинске сврхе, али уз посебну дозволу Министарства здравља¹⁵⁴ (члан 3.),

б) забрана фармацеутским фирмама да се баве увозом или производњом наведених средстава, осим уз посебну дозволу Министарства (члан 4.),

в) сагласно наведеном, дозвола за увоз или купопродају наведених средстава може бити издата само у медицинске или у научне сврхе и то научно образовним установама, као и другим државним институцијама које се баве тиме (члан 5.) и

г) забрањен је увоз или извоз, као и бављење производњом биљака које се користе за производњу дрога и опојних средстава. Забрањено је, такође, вршити било какву трансакцију са овим супстанцама, превозити, вршити трговину, поседовати, набављати, предавати или посредовати у било каквој трансакцији.

¹⁵³ لسنة (13) رقم المؤقت والمعدل ([1]) 1988 لسنة 11 رقم قانون العقابية والمؤثرات المخدرات قانون 2002([2]), (Закон о дрогама и опојним супстанцама, Краљевине Јордан) преузето са: <http://dabbaslawfirm.com/shownews.php?id=173>, приступ: 01.11.2014.

¹⁵⁴ Надлежно министарство сачињава списак и даје дозволу правним и физичким лицима за производњу увоз и извоз дрога и других опојних средстава (члан 19).

У поглављу: „Санкције“ Закон прописује кривичне санкције учиниоцима кривичних дела која се односе на злоупотребу опојних дрога. У питању су следећи чланови: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 23, 24. и 25.

Казна затвора од три месеца до две године, као и новчана казна од једне до три хиљаде јорданских динара прописана је за учиниоца који је за сопствене потребе, а не у циљу трговине, поседовао, куповао, набављао, преносио или производио дроге или опојне супстанце на противправан начин (члан 7.).

Казна затвора од петнаест година са тешким принудним радом, као и новчана казна не мања од десет до двадесет хиљада јорданских динара прописана је за учиниоца који је у циљу трговине, купопродаје, као и дистрибуције, поседовао, куповао, набављао, преносио или производио дроге или опојне супстанце на противправан начин (члан 8.).

Смртна казна је прописана учиниоцу који је:

- а) повратник у чињењу кривичног дела из члана 8. овог Закона,
- б) службеник који ради у органима који се баве спречавањем и откривањем учинилаца овог кривичног дела,
- в) лице које је при чињењу овог кривичног дела користило и злоупотребило особу са смањеним умним способностима,
- г) лице за које се докаже да је члан међународне криминалне групе у којој учествује и бави се вршењем кривичног дела из члана 8. и
- д) лице које је поред чињења кривичног дела трговине дрогом и опојним средствима учинило и неко међународно кривично дело као нпр. тероризам, трговина оружјем, прање новца или друго међународно кривично дело које се односи на више држава (члан 9.).

Казна затвора од десет година, као и новчана казна од три до петнаест хиљада јорданских динара, прописана је за учиниоца који је пружао помоћ приликом куповине, увоза или производње дроге или опојне супстанце на противправан начин (члан 10.).

Казна затвора од три године, као и новчана казна од десет до двадесет хиљада јорданских динара прописана је за лекара који омогући лицу добијање опојног средства на противправан начин и не у циљу лечења (члан 11.).

Казна затвора од једне године, као и новчана казна од хиљаду до три хиљаде јорданских динара прописана је за учиниоца који неовлашћено произведе, увезе или извезе било које средство које се може користити за производњу дрога и опојних средстава (члан 12. став 1.), док је новчана казна у износу од пет стотина јорданских динара и казна затвора од шест месеци предвиђена за лице које пружи помоћ у производњи, увозу или извозу дрога и опојних средстава (став 2.).

Казна затвора од једне године, као и новчана казна од хиљаду до три хиљаде јорданских динара прописана је за учиниоца који омогући другом лицу да на противправан начин дође до дрога и опојних средстава (члан 13.).

Казна затвора од једне до две године прописана је за учиниоца који омогући другом лицу бављење узгојем биљака од којих се добија дрога и опојна средства (члан 14.).

Изричито је прописано да се одредбе овог Закона односе на сваког ко учини ова кривична дела независно од тога да ли је постојао умишљај или не (члан 15.).

Такође је Законом прописана могућност ослобађања од кривичне одговорности учиниоца кривичних дела из члана 9. и 10. уколико представницима надлежних државних органа за борбу против опојних дрога пружи корисне информације у циљу откривања учинилаца кривичних дела или организованог криминала на домаћем или међународном плану (члан 23.).

За саучесника у вршењу кривичних дела злоупотребе опојних дрога или других супстанци прописана је иста врста и мера казне као и за извршиоца дела (члан 24.).

Имовина која је стечена вршењем наведених кривичних дела обавезно се одузима од извршиоца или саучесника (члан 25.).

4. 2. Катар

Одредбе од значаја за инкриминацију злоупотребе опојних дрога у позитивном праву државе Катар садржане су у Закону о дрогама и опојним средствима¹⁵⁵ који је донет под редним бројем 7. 1998. године¹⁵⁶ и представља измену првобитног Закона под редним бројем 9. из 1987. године.

Овим Законом прописано је да дроге и опојна средства представљају опасне и штетне материје које проузрокују штетне последице по здравље лица које их користе (члан 1.). Због тога је према слову Закона¹⁵⁷ забрањено увозити, производити, гајити, поседовати, посредовати у трговини, препродавати или превозити дроге и опојна средства, осим у законом прописаним случајевима (члан 2.). Такође није дозвољено увозити супстанце које се могу користити као опојна средства, осим у случају добијања посебне дозволе Министарства здравља (члан 3.). У вези са тим, сачињава се посебна листа правних и физичких лица који имају право увоза дроге и опојних средстава. Уз листу се налазе и посебна упутства која се морају поштовати приликом увоза ових средстава (члан 4.). Овим Законом, такође, није дозвољено гајити биљке које су дрога или се користе за производњу опојних средстава (члан 28.), као и увозити, куповати, продавати, преузимати или превозити ове биљке, нити посредовати приликом увоза истих, осим у законом прописаним случајевима (члан 29.).

У поглављу: „Санкције“ прописане су кривичне санкције учиниоцима кривичних дела која се односе на злоупотребу опојних дрога која су предвиђена у следећим члановима: 34, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 44, 46, 50, 51. и 52.

¹⁵⁵ بعض بـ تعديل 1998 لـ سنة 7 رقم قانون المخدرات مكافحة قانون المخدرات مكافحة /الرئـ يسة الـ صـ فحة¹⁵⁵ والاتـ جار اسـ عملها وتـ نظـ يمـ الـ خطرـ العـ قـ لـ يـهـ والـ مؤثـ راتـ الـ مخدراتـ مكافحة شأن في 1987 لـ سنة 9 رقم القانون أحكام (Закон о дрогама и опојним средствима, државе Катар), преузето са: <http://www.moi.gov.qa/site/arabic/departments/DrugsDept/news/2010/12/26/17434.html>, приступ: 01.11.2014.

¹⁵⁶ Овај Закон ставља ван снаге Закон број 28. о сузбијању штетних супстанци и дрога из 1966. године, Закон број 20. из 1972. године, Закон из 1983. године, Закон из 1986. године, као и сваку одредбу која је у супротности са овим Законом (члан 63.).

¹⁵⁷ Министарство здравља и министарство унутрашњих послова дају дозволу и сачињајају списак правних и физичких лица која имају дозволу за производњу, увоз и извоз дрога и других опојних средстава (члан 57.).

Чланом 34. прописана је алтернативно смртна казна или доживотна робија, као и новчана казна од три стотине до пет стотина хиљада катарских ријала:

1) лицу за које се докаже да је увозило дроге и опојна средства супротно правилима и процедурама прописаним чланом 3. овог Закона,

2) лицу које се бави производњом опојних средстава у циљу њихове продаје и даље дистрибуције и

3) лицу које се бави узгојем опојног биља с циљем даље продаје и дистрибуције.

Смртна казна се изриче и у случајевима када је ово кривично дело учињено: 1) од стране повратника, 2) од стране радника служби за борбу против наркотика и 3) када се у чињење дела укључи лице млађе од осамнаест година, неко од чланова своје породице или лица која се налазе под старатељством учиниоца.

Сагласно члану 35. прописана је казна затвора од петнаест до двадесет година и новчана казна у износу од три стотине до пет стотина катарских ријала лицу које:

1. набави, превози, преузме или пренесе дрогу и опојна средства у циљу трговине супротно закону,

2. прода кориснику дрогу или опојно средство или му омогући да до њих дође,

3. злоупотреби дозволу коју је добио од надлежних служби, па трговину дрогом и другим опојним средствима спроведе на недозвољен начин и

4. организује, припреми и омогући другом лицу конзумирање дроге и других опојних средстава.

Уколико лице учини ово кривично дело без новчане накнаде, тада му се изриче казна затвора у трајању од пет до десет година и новчана казна од сто до двеста хиљада катарских ријала. Уколико се ради о повратнику, према њему се изриче доживотна робија, као и новчана казна од двеста до четири стотине хиљада катарских ријала. Повратником се сматра особа која учини идентично кривично дело у периоду од пет година након извршења кривичне санкције за претходно кривично дело.

Члан 36. прописује казну затвора у трајању од пет до десет година и новчану казну од сто до двеста хиљада ријала лицу које у својству лекара омогући другом лицу

коришћење опојних средстава без медицински оправданог разлога и противно законом прописаној процедури или лицу које свесно помогне другоме да користи опојна средства знајући да то није медицински неопходно.

У одредби члана 37. прописана је казна затвора од шест месеци до три године, као и новчана казна у износу од десет до двадесет хиљада ријала лицу које купи, увезе, произведе или набави дрогу или друго опојно средство у циљу личног конзумирања, уз могућност суда да таквом учиниоцу одреди и принудно лечење у специјализованим здравственим установама.

Сагласно члану 38. неће се покретати кривични поступак против зависника који по сопственој вољи започне коришћење одређених опојних средстава у циљу лечења. Такво лице се ставља под посебан медицински надзор до две недеље, након чега му здравствена установа може продужити боравак за још три месеца ради лечења.

Одредбом члана 41. прописана је казна затвора у трајању од три до седам година и новчана казна од сто до двеста хиљада катарских ријала лицу које без посебне законом прописане дозволе купи, увезе, набави, пренесе или произведе дроге или опојно средство, али не у циљу трговине, дистрибуције, диловања и конзумирања.

Члан 42. прописује казну затвора од шест месеци до годину дана, као и новчану казну у износу од пет хиљада до десет хиљада катарских ријала учиниоцу који омогући другоме коришћење опојних дрога на тај начин што обезбеди простор за њено конзумирање другим лицима. Ова одредба се не односи на супружнике и чланове уже породице.

Сагласно члану 44. одредбе овог Закона се односе на свако лице које учини ова кривична дела независно од тога да ли је постојало умишљај или не.

Члан 46. прописује новчану казну у износу од десет до двадесет хиљада ријала одговорном лицу у правном лицу које има дозволу за увоз и трговину са опојним средствима сагласно закону уколико се утврди да није вођена уредна евиденција или се утврди најмања неправилност у вођеној евиденцији.

Овај Закон сагласно члану 50. изричито даје могућност опрштаја учиниоцу кривичних дела из чланова 34, 35. и 51., који обавести надлежне државне органе о извршеном делу, али пре него што оно буде откривено.

Казна затвора у трајању од пет до десет година прописана је за лице које унесе у земљу новац који је зарађен трговином дрогама и опојним средствима.

Чланом 51. прописано је да се лице које краде дрогу и опојна средства из здравствених установа, научно истраживачких установа или из царинских депоа у циљу конзумирања кажњава казном затвора од пет до десет година. Уколико је ово кривично дело учињено на посебан начин: 1) ноћу, 2) организовано и 3) употребом физичке силе, тада је прописана казна затвора од десет до петнаест година. А уколико се ово кривично дело учини у циљу продаје, тада је прописана казна затвора од петнаест до двадесет година. Ако се при извршењу овог кривичног дела употреби оружје, при чему као последица наступи смрт службеника запосленог у наведеним установама, учиниоцу се изриче смртна казна.

И на крају, овај Закон чланом 52. прописује казну затвора од седам до петнаест година за лице које спречава службена лица у вршењу својих службених дужности. Уколико ово кривично дело доводи до угрожавања безбедности службених лица или је учинилац користио ватрено оружје, тада се изриче смртна казна. Ако услед предузете радње наступи смрт неког лица, учиниоцу се такође изриче смртна казна.

4.3. Саудијска Арабија

У Краљевини Саудијској Арабији злоупотреба опојних дрога је окарактерисана као грубо кршење закона за што су прописане кривичне санкције. У Саудијској Арабији службено се примењује ханбелијско тумачење Шеријата, али судови могу да следе и тумачење осталих сунитских правних школа, уколико је то у општем интересу.¹⁵⁸ Шеријатско право је право које се заснива на исламској религији и Кур'ану као основном извору права, а обзиром на то да је ова појава релативно нова, у односу на основне постулате овога права, Краљ Саудијске Арабије је донео Акт 7. августа 1426. хиџретске године под бројем 39. о забрани опојних дрога и психотропних

¹⁵⁸ Ф. Карчић, Е. Карић, *Шеријатско право у савременим друштвима*, Правни центар, Сарајево, 1998. стр. 15.

супстанци¹⁵⁹ који је заснован на одлуци Врховног већа исламских учењака број 50/51. од 11. јула 1425. хиџретске године, као и Министарског већа број 152. од 12. јуна 1426. хиџретске године. Одредбе које су од значаја за ову тему налазе се у члану 3. овог Акта под насловом: „Кривична дела“ и поглављу „Санкције“, у коме су прописане кривичне санкције за учиниоце кривичних дела предвиђених следећим члановима: 1) члан 37, 2) члан 38, 3) члан 39, 4) члан 41, 5) члан 42, 6) члан 43, 7) члан 47. и 8) члан 50.

Сагласно члану 3. који гласи: „Кривична дела“ следеће радње се сматрају кривичним делима:

1. кријумчарење опојних дрога¹⁶⁰ и психотропних супстанци,¹⁶¹

2. набавка опојних дрога или психотропних супстанци или њихова производња, куповина, продаја, понуда, преузимање, уручивање, преношење, складиштење, конзумирање, посредовање, као и омогућавање набавке, поклањање, финансирање набавке и испорука опојних дрога или психотропних супстанци, осим у законом дозвољеним случајевима,

3. узгој биљака од којих се производи опојна дрога или психотропне супстанце или њихова производња, куповина, продаја, понуда, преузимање, уручивање, преношење, складиштење, конзумирање, посредовање, омогућавање набавке, поклањање, финансирање набавке и испорука, осим у законом дозвољеним случајевима,

4. производња опреме или алата који служи за производњу опојних дрога или психотропних супстанци, њихова продаја, превоз и дистрибуција противно закону,

5. прање новца стеченог чињењем овог кривичног дела,

6. саучесништво у чињењу кривичног дела из чланова: 1, 2, 3, 4. и 5. и

7. покушај кривичног дела из чланова 1, 2, 3, 4, 5. и 6.

¹⁵⁹ المخدرات مكافحة نظام (Акт о забрани опојних дрога и психотропних супстанци Краљевине Саудијске Арабије) преузето са: <http://faculty.ksu.edu.sa/shaimaaatalla/Pages/nezam9.aspx>, приступ, 01.11.2013.

¹⁶⁰ Опојна дрога је свако средство природног или синтетичког порекла које има негативно дејство по људско здравље, изазива зависност и утиче на психофизичке способности људи.

¹⁶¹ Психотропна супстанца је свако средство природног или синтетичког порекла које има негативно дејство по људско здравље, изазива зависност и утиче на психофизичке способности људи.

Чланом 37. став 1. овог Акта прописана је смртна казна за свако лице за које се докаже да је учинило:

- 1) кријумчарење опојних дрога или психотропних супстанци,
- 2) преузимање или примање опојних дрога или психотропних супстанци од кријумчара,
- 3) увоз, извоз, производњу или узгој биљака од којих се производи опојна дрога или психотропне супстанце, као и преузимање прекурсора од којих се производи опојна дрога или психотропне супстанце противно закону,
- 4) понуду опојних дрога или психотропних супстанци у саучесништву са другим лицима,
- 5) понуду опојних дрога или психотропних супстанци, али као повратник у извршењу овог дела понуде и
- 6) први пут понуду опојних дрога или психотропних супстанци, али је повратник у чињењу овог кривичног дела из тачке 1, 2. или 3.

Овим чланом дата је могућност суду да може заменити у посебним случајевима смртну казну и то кумулативним изрицањем казне затвора која не може бити мања од петнаест година и казне педесет удараца бичем, као и новчане казне која не може бити мања од сто хиљада ријала (став 2.).

Уколико се учиниоцу кривичног дела из става 1. не изрекне смртна казна, изрећи ће му се кумулативно казна затвора од двадесет пет година, као и казна педесет удараца бичем и новчана казна од стотину педесет хиљада ријала и то у следећим случајевима:

1. уколико је учинилац кривичног дела повратник,
2. уколико је учинилац службеник по уговору на одређено време или је био овлашћен за спровођење одредаба закона или је био задужен да врши надзор над опојним дрогама или психотропним супстанцама,
3. уколико се докаже да је учинилац кривичног дела припадник међународне криминалне организације и

4. уколико учинилац за извршење кривичног дела користи ватрено оружје (став 3.).

Чланом 38. овог Акта предвиђен је основни и квалификовани облик кривичног дела. За основни облик дела прописана је кумулативно казна затвора од пет до петнаест година, педесет удараца бичем и новчана казна од једне хиљаде до педесет хиљада ријала лицу које врши набавку, куповину, преузимање, превоз, продају или другу трансакцију са прекурсорима од којих се може произвести опојна дрога или психотропне супстанце (став 1.).

Квалификовани облик дела постоји ако је основно дело учињено на један од следећих начина: а) ако је учинилац члан међународне криминалне организације, б) ако се учини кривично дело у цамији, школи или другој јавној установи, в) ако се произведу психоактивне супстанце које су сличне законом одређеним психотропним супстанцама које се користе за производњу опојних дрога и чије су последице скоро исте, г) ако учинилац приликом извршења кривичног дела искористи лице коме је старатељ или претпостављени или се ради о лицу које је ограничених умних способности и д) ако је учинилац организовао место или обезбедио за накнаду у новцу место за конзумирање опојних дрога и психотропних супстанци (став 2.).

Овај Акт чланом 39. прописује кумулативно изрицање казне затвора од две до пет година, казне педесет удараца бичем, као и новчане казне од три хиљаде до тридесет хиљада ријала лицу које учини кривично дело преноса или трговине опојних дрога и психотропних супстанци, али без намере да њима тргује, дилује или их препродаје, већ за личне потребе.

Чланом 41. прописана је казна затвора од шест месеци до две године лицу које чини дела из чланова 37. и 38. овог Акта, али за сопствене потребе. Отежавајућа околност при одмеравању казне постоји уколико се ради о службенику који се бави сузбијањем опојних дрога или психотропних супстанци или уколико је извршено дело од стране лица које се налази на службеној дужности.

Према члану 42. неће бити кривично одговорно лице које користи опојну дрогу или психотропну супстанцу или је уручује својим најближима у циљу лечења (став 1.). Али кривична одговорност постоји за: а) особу која је млађа од двадесет година, б) уколико се извршење овог дела коси са одредбама шеријатског права, в) уколико као

последица дела наступи смртни случај или нека тежа последица и г) уколико се у току истраге или приликом лишења слободе учиниоца угрози безбедност овлашћених службених лица или безбедност других лица (став 2.).

Према слову члана 43. зависнику од опојних дрога се може уместо прописане казне одредити принудно лечење у специјализованим болницама.

Члан 47. прописује кривичну санкцију – протеривање странца из земље и његово стављање на посебну листу о забрани уласка у земљу уколико је учинилац кривичног дела странац који борави на хаџилуку и за кога се установи да конзумира опојну дрогу или психотропне супстанце.

И на крају, члан 50. даје могућност преиначења казне за учиниоца кривичног дела из члана 41. Акта у меру обавезног лечења у психијатријским установама у циљу одвикавања од зависности од опојних дрога или психотропних супстанци.

4. 4. Турска

Кривичноправне норме у Републици Турској које се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога садржане су у Кривичном законнику, који је донет 2004. године, и од тада је више пута мењан и допуњаван. У трећем поглављу под називом: „Кривична дела против здравља друштва“ налазе се кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога. На овом месту биће речи о законском опису следећих кривичних дела:

- 1) производња и трговина дрога или опојних материја (члан 188.),
- 2) спровођење мера предострожности према правним лицима (члан 189.),
- 3) олакшавање употребе дрога или опојних материја (члан 190.),
- 4) куповина, примање или поседовање дроге или опојних материја ради употребе (члан 191.) и

5) ефективно покајање (члан 192.).¹⁶²

Кривично дело производња и трговина дрога или опојних материја чини лице које без дозволе или супротно закону производи, увози или извози дрогу или опојне материје. За учиниоца дела је прописана казна затвора од најмање десет година и судска новчана казна у вредности до двадесет хиљада дана (члан 188. став 1.). Део извршене казне која је изречена у земљи у којој се извоз дроге или опојних материја карактерише као увоз истих, ће се урачунати у казну која је изречена након суђења у Турској за извоз дроге или опојних материја (став 2.).

Ко без дозволе или супротно закону продаје у држави, нуди на продају, другима даје, преноси, превози, држи у депоима, купује, прихвата и држи код себе дрогу или опојне материје казниће се за кривично дело затвором од пет до петнаест година и судском новчаном казном у вредности до двадесет хиљада дана (став 3.).

Први квалификовани облик овог дела постоји уколико се дрога или опојна материја јави као хероин, кокаин, морфијум или базморфијум. За ово дело се зависно од предузете радње извршења казна двоструко повећава (став 4.).

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено унутар делатности организације основане ради чињења кривичних дела у ком случају се казна двоструко повећава (став 5.).

Ово кривично дело се предузима и у односу на све врсте материја које проузрокују дејство дроге или опојних материја, а које се производе на основу дозволе надлежних државних органа или продају по рецепту издатом од стране овлашћеног лекара. У овом случају, учиниоцу кривичног дела се запрећена кривична санкција може смањити за половину (став 6.).

Ко у државу увози, производи, продаје, купује, преноси, превози, држи у депоима или извози материје које не проузрокују дејство дроге или опојних материја, али се користе у производњи дроге или опојних материја и чији увоз или производња зависе од дозволе надлежних државних органа, казниће се затвором од најмање четири године и судском новчаном казном у вредности до двадесет хиљада дана (став 7.).

¹⁶² Türk Ceza Kanunu (*Bu Kanunun yürürlük ve uygulama şekli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununa çeşitli mevzuatta yapılan atıflarla ilgili olarak 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Kanuna bakınız*), Cep Kanunları Serisi 02, Beta, 6. Baskı – Ağustos 2012 – İstanbul, str. 95 – 100.

Трећи квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено од стране лекара, стоматолога, фармацеута, хемичара, ветеринара, здравственог радника, лаборанта, бабице (породиље), медицинске сестре, зубног техничара, неговатеља, особе која обавља услуге лечења, особе која се бави хемикалијама или особе која се бави трговином лекова. Учиниоцу се прописана казна двоструко повећава (став 8.).

Уколико се кривично дело производња и трговина дроге или опојних материја учини унутар деловања правног лица, тада се доноси пресуда у складу са мерама безбедности специфичним за то правно лице (члан 189.).

Кривично дело из члана 190. Законика које носи назив: „Олакшавање употребе дроге или опојних материја“ чини лице које предузме следеће радње како би олакшао другоме употребу дроге или опојних материја:

а) обезбеди посебно место, опрему или средства,

б) предузме мере да би отежао привођење лица која употребљавају дрогу или опојне материје или

в) даје другима податке о начинима употребе дроге или опојних материја.

За учиниоца овог облика дела је прописана казна затвора од две до пет година (став 1.).

Лице које јавно и отворено подстиче друге на употребу дроге или опојних материја или у том смислу врши емитовање, казниће се затвором од две до пет година (став 2.).

Квалификовани облик овог дела постоји уколико је основно дело учињено од стране лекара, стоматолога, фармацеута, хемичара, ветеринара, здравственог радника, лаборанта, бабице (породиље), медицинске сестре, зубног техничара, неговатеља, особе која обавља услуге лечења, особе која се бави хемикалијама или особе која се бави трговином лекова. За ово дело се забрањена казна може двоструко повећати (став 3.).

Чланом 191. прописано је кривично дело: „Куповина, примање или поседовање дроге или опојних материја ради употребе“. Ово дело чини лице које прима или поседује дрогу или опојне материје ради употребе. Прописана санкција за учиниоца овог дела је казна затвора од једне до две године (став 1.).

Овај Законик прописује могућност да суд у кривичном поступку који се води због овог кривичног дела, пре него што донесе пресуду, може донети одлуку да особи која употребљава дрогу или опојне материје изрекне меру лечења, или надзиране слободе. Суд такође може донети одлуку да особи, која поред тога што је није употребила, купује, прима или поседује дрогу или опојне материје ради употребе, изрекне меру надзиране слободе (став 2.). Особа у вези које се донесе одлука о лечењу и надзираној слободи дужна је да се опходи и понаша у складу са потребама мера лечења и надзиране слободе које се спроводе у одређеној институцији. Тој особи се одређује стручњак који ће јој бити водич. Овај стручњак ће током процеса спровођења мера безбедности особи за коју је задужен износити податке о утицају и последицама употребе дроге и опојних материја, саветоваће је и упућивати на развој свести о одговорности и састављаће једном у три месеца извештај о развоју и понашању особе и те извештаје ће достављати судији (став 3.).

Мера надзиране слободе, која траје током процеса лечења, наставиће се још годину дана од датума када је лечење завршено. Такође се може донети одлука да се период надзиране слободе продужи. Међутим, у тој ситуацији овај период не може бити дужи од три године (став 4.). Особи која се понаша у складу са правилима мере лечења и надзиране слободе, доноси се одлука да се процес суђења који је покренут обустави. У супротном, процес суђења се наставља и доноси се пресуда (став 5.).

Особа која употребљава дрогу или опојне материје и у вези које је донета осуђујућа пресуда због тога што је куповала, примала или поседовала дрогу или опојне материје ради употребе, након пресуде може се такође подвргнути лечењу и надзираној слободи. У том случају извршење осуђујуће пресуде се одлаже. Међутим, неопходно је да пре тога није донета одлука о мерама лечења и надзиране слободе у вези те особе због кривичног дела (став 6.).

Уколико се особа придржавала и поштовала правила мера лечења и надзиране слободе, сматраће се да је изречена пресуда извршена. У супротном, одмах се приступа извршењу пресуде (став 7.).

Чланом 192. је прописана могућност ефективног покајања. Уколико је особа која је учествовала у кривичним делима производње и продаје дроге или опојних материја, пре него што званични државни органи буду обавештени о томе, исте обавестила о осталим саучесницима у кривичном делу и открије место где се крије или производи

дрога или опојне материје и уколико те информације буду омогућиле лишавање слободе саучесника у кривичном делу или заплону дроге или опојних материја, онда се тој особи неће одређивати санкција (став 1.).

Уколико особа која је куповала, примала или поседовала дрогу или опојне материје ради употребе, пре него што званични државни органи буду обавештени о томе, исте обавести од кога је, где и када обезбедила ту материју и уколико те информације буду омогућиле лишавање слободе учиниоца кривичног дела или заплону дроге или опојних материја, онда се тој особи такође неће одређивати санкција (став 2.).

За особу која се након сазнања о овим кривичним делима добровољно пријави да послужи и помогне откривању кривичног дела и лишењу слободе учинилаца и саучесника у кривичном делу, смањиће се казна од четвртине до половине зависно од природе пружене помоћи (став 3.).

Ако се особа која је употребљавала дрогу или опојне материје, пре него што се покрене кривични поступак против ње због куповања, примања или поседовања дроге или опојне материје ради употребе, обрати званичним државним органима ради лечења, онда се тој особи неће одређивати санкција (став 4.).

За учиниоце кривичних дела који су зависници су алкохола, дроге или опојних материја као мера безбедности изриче се лечење у посебним здравственим установама намењеним за ове зависнике. Лечење ових особа траје све док се не излече од зависности од алкохола, дроге или опојних материја. Ове особе се могу ослободити одлуком суда на основу извештаја који сачињава здравствена установа у којој су оне смештене (члан 57. став 7.).¹⁶³

¹⁶³ Türk Ceza Kanunu (Bu Kanunun yürürlük ve uygulama şekli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununa çeşitli mevzuatta yapılan atıflarla ilgili olarak 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Kanuna bakınız), op. cit., str. 28 – 29.

5. ЗАКОНОДАВСТВО АФРИЧКИХ ДРЖАВА

5. 1. Египат

У кривичном законодавству Арапске Републике Египат одредбе које се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога садржане су у Закону о борби против дрога који је обнародован Законом број 182. из 1960. године, а допуњен Законом број 122. из 1989. године.¹⁶⁴ У поглављу девет: „О казнама“ овог специјалног Закона прописана су кривична дела, као и казне за њихове учиниоце. Од значаја су следеће одредбе: 1) члан 33., 2) члан 34., 3) члан 34. бис., 4) члан 35., 5) члан 37., 6) члан 38., 7) члан 39., 8) члан 40. и 9) члан 41. којима су прописана неименована кривична дела и казне за њихове учиниоце.

Прво кривично дело прописано је чланом 33. Закона. За ово кривично дело прописано је кумулативно изрицање смртне казне и новчане казне од сто хиљада фунти до пет стотина хиљада фунти лицу које противно закону:

а) врши производњу или промет опојних супстанци пре добијања дозволе дефинисане овим Законом,

б) врши производњу опојних супстанци у циљу трговине,

в) врши узгој биљака које служе за производњу опојних супстанци или куповину, набавку или промет наведених биљака, као и ко преноси и доставља у било којој фази развоја ових биљака и њеног семена у циљу трговине и

г) организује криминалну групу у држави или у иностранству, управља организованом криминалном групом или је члан те групе којој је циљ трговина или понуда опојних супстанци.

¹⁶⁴ *المصري المخدرات مكافحة قانون* (Закон о борби против дрога Арапске Републике Египат), преузето са: http://homatalhaq.com/view_article.php?a_id=734&ar_t=%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%20%D9%85%D9%83%D8%A7%D9%81%D8%AD%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%8A, приступ, 13.11.2014.

За ово дело се, поред прописаних казни, изриче као додатна казна, и плаћање царине.

Друго кривично дело прописано је чланом 34. Закона. За ово кривично дело прописана је алтернативно смртна казна или казна доживотног затвора и новчана казна од једне стотине хиљада фунти до пет стотина хиљада фунти лицу које противно закону:

а) купује, поседује, продаје, предаје другом или врши транспорт опојних супстанци у циљу промета,

б) злоупотреби на било који други начин одобрено поседовање опојне супстанце за тачно одређену сврху и

в) управља или обезбеди одређени простор, уз одређену надокнаду, који служи за понуду опојних супстанци.

Учиниоцу овог последњег облика дела ће бити изречена смртна казна и новчана казна од једне стотине до пет стотина фунти у следећим случајевима:

1) ако учинилац искористи приликом извршења кривичног дела лице које није старије од двадесет једне године или искористи неког од својих потомака, предака, брачног друга или лице које је под његовим старатељством, као и лице које је у подређеном положају,

2) ако је учинилац овлашћено службено лице које је задужено за спровођење овог Закона или лице задужено за борбу против опојних супстанци и контролу над њиховим прометом, поседовањем или лице задужено за контролу лица која имају контакт са овим супстанцама на било који начин,

3) ако учинилац свој службени положај који му је додељен законом или Уставом злоупотребљава у циљу чињења овог кривичног дела,

4) уколико је учињено кривично дело у неком од верских објеката, образовним установама и њиховим помоћним објектима, клубовима, јавним парковима, здравственим установама, друштвеним организацијама, казнено поправним заводима, војним објектима или у објектима који се налазе у непосредној близини ових места,

5) уколико је учинилац предао или продао опојну супстанцу лицу које није старије од двадесет једне године или га је на то подстрекао, принудио на било који начин, преварио, примамом или му олакшао њено коришћење,

б) ако је дело учињено у односу на опојну супстанцу, кокаин, хероин или било коју другу врсту супстанце прописане овим Законом и

7) уколико је учинилац повратник у извршењу овог кривичног дела.

Треће кривично дело прописано је чланом 34. бис. Закона. За ово кривично дело прописано је кумулативно изрицање смртне казне и новчане казне од једне стотине хиљада фунти до пет стотина хиљада фунти лицу које другог присили средствима принуде, преваре или на било који други начин на употребу кокаина, хероина или друге врсте опојних супстанци које су прописане законом.

Четврто кривично дело прописано је чланом 35. Закона. За ово кривично дело прописано је кумулативно изрицање казне доживотног затвора и новчане казне од педесет хиљада фунти до две стотине хиљада фунти лицу које управља или обезбеђује одређени простор који служи за понуду опојних супстанци без надокнаде. Ове казне су прописане и за лице које омогућава или олакшава другоме употребу опојних супстанци без надокнаде или на било који други начин који је противан закону. Овде се ради о помагању на употребу опојне дроге које не представља облик саучесништва, већ посебно кривично дело.

Следеће кривично дело прописано је чланом 37. Закона. За ово кривично дело прописано је кумулативно изрицање казне затвора и новчане казне у износу од десет хиљада фунти до педесет хиљада фунти лицу које опојне супстанце поседује, купује, производи, издваја или опојне биљке узгаја, поседује или купује, али за личну употребу, противно Закону. Суд ће учиниоцу овог кривичног дела одредити издржавање казне у институцијама или затворима који су предвиђени за зависнике од опојних супстанци. Суд такође може донети одлуку да уместо прописане казне за учињено кривично дело зависнику од дроге изрекне меру обавезног лечења у специјализованим установама у којима може боравити од шест месеци до три године.

Даље следи кривично дело прописано чланом 38. Закона. За свако лице које у одсуству умишљаја за употребу и трговину, производи, купује, набавља, или транспортује опојне супстанце, као и за лице које врши узгој биљака које служе за

производњу опојних супстанци, као и куповину, набавку или транспорт биљака, прописано је кумулативно изрицање казне затвора и новчане казне у износу од педесет хиљада до две стотине хиљада фунти, али под условом да учинилац није претходно осуђиван тежим казнама. Свако ко поседује хероин или кокаин без намере употребе, биће кажњен казном доживотног затвора и новчаном казном у износу од једне стотине хиљада до пет стотина хиљада фунти.

Према слову овог Закона члан 39. садржи следеће кривично дело. За ово кривично дело прописано је кумулативно изрицање казне затвора од једне године и новчане казне у износу од једне хиљаде фунти до три хиљаде фунти лицу које свесно ради на месту које је припремљено за промет опојних супстанци, а затекне се на месту у току рације. Овим чланом законодавац даје могућност суду да удвостручи прописану казну уколико су у питању опојне супстанце, хероин или кокаин.

Овај Закон у члану 40. прописује кривично дело које чини лице које нападне или спречава овлашћено службено лице приликом вршења службене дужности. За ово дело прописана је кумулативно казна затвора и новчана казна у износу од десет хиљада до двадесет хиљада фунти. Такође је прописана кумулативно казна доживотног затвора и новчана казна у износу од двадесет хиљада до педесет хиљада фунти за лице које подстиче на напад на овлашћено службено лице од којег се тешко одбранити или које носи ватрено оружје или је учинилац лице из општинског обезбеђења, бегунац или се брани од извршења овог Закона узимањем таоца. Овим чланом је инкриминисана и свака делатност којом се проузрокује смрт другог лица за шта је прописана кумулативно смртна казна и новчана казна у износу од педесет хиљада до једне стотине хиљада фунти.

И на крају, кривично дело прописано чланом 41. Закона инкриминише свако умишљајно лишење живота службеног лица задуженог за спровођење овог Закона. За ово кривично дело прописана је кумулативно смртна казна и новчана казна у износу од једне стотине хиљада до две стотине хиљада фунти.

5. 2. Судан

Република Судан различите облике злоупотребе опојних дрога инкриминише Законом о забрани опојних дрога и других супстанци које утичу на психофизичко стање човека из 1994 године.¹⁶⁵ У глави IV која носи назив: „Кривична дела и казне“ овог Закона систематизована су кривична дела, као и казне за њихове учиниоце. Сагласно Закону забрањено је поседовање, трговина или конзумирање било које врсте опојне дроге или психотропне супстанце. Изузетак од ове забране постоји у случају употребе опојне дроге или психотропне супстанце у медицинске сврхе за што је потребна посебна дозвола надлежних министарстава.

На овом месту биће речи о следећим кривичним делима:

- 1) трговина опојним дрогама и психотропним супстанцама (члан 15.),
- 2) омогућавање опојних дрога и психотропних супстанци (члан 16.),
- 3) сарадња са међународним криминалним групама у извршењу кривичног дела из члана 15. или 16. (члан 17.),
- 4) преписивање на противправан начин лекарских рецепата за злоупотребу опојних дрога и психотропних супстанци (члан 18.),
- 5) производња прекурсора који се користе за производњу опојних дрога и психотропних супстанци (члан 19.) и
- 6) конзумирање опојних дрога и психотропних супстанци (члан 20.).

Кривично дело трговина опојним дрогама и психотропним супстанцама садржи основни и квалификовани облик (члан 15.). Основни облик дела чини лице које врши:

- а) противправно производњу, увоз, извоз или транспорт опојних дрога или психотропних супстанци,

¹⁶⁵ لسنة العقابية والمؤثرات المخدرات قانون 1994. (Закон о забрани опојних дрога и психотропних супстанци, које утичу на психофизичко стање човека из 1994. године, Републике Судан), преузето са: <http://www.parliament.gov.sd/ar/index.php/site/LigsualtionVeiw/120>, приступ: 01.11.2013.

б) куповину опојних дрога или психотропних супстанци, као и биљака или семена од којих се може произвести опојна дрога или психотропне супстанце, осим у законом дозвољеним случајевима,

в) гајење биљака од којих се може произвести опојна дрога или психотропне супстанце или вршење промета или трансакције са овим биљкама и

г) поседовање оружја или експлозивних материја у циљу извршења ових кривичних дела.

Прописана казна за овај облик кривичног дела је одређена кумулативно, па ће се учиниоцу изрећи казна доживотне робије и новчана казна чију висину одређује суд у сваком конкретном случају (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране:

а) повратника у извршењу овог кривичног дела,

б) државног службеника задуженог за сузбијање и борбу против опојних дрога или психотропних супстанци и

в) лица које даје опојне дроге или психотропне супстанце малолетним или ментално оболелим лицима.

За учиниоца квалификованог облика дела прописана је смртна казна (став 2.).

Кривично дело омогућавање опојних дрога и психотропних супстанци садржи основни и квалификовани облик (члан 16.).

Основни облик дела постоји ако лице омогући или уручи другом лицу опојне дроге или психотропне супстанце са или без новчане надокнаде или му обезбеди објекте или просторије за њихово уживање. За овај облик дела прописана је кумулативно казна затвора од десет година и новчана казна чију висину одређује суд у сваком конкретном случају (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основно дело учињено од стране:

1) повратника у извршењу овог кривичног дела,

2) државног службеника задуженог за сузбијање и борбу против опојних дрога или психотропних супстанци,

3) учиниоца који је приликом извршења дела укључио малолетно лице или лице ограничених менталних способности и

4) уколико је основни облик дела учињен у васпитно образовним установама.

За овај облик дела прописана је алтернативно смртна казна или казна доживотне робије (став 2.).

Кривично дело сарадња са међународним криминалним групама у извршењу кривичног дела из члана 15. или 16. постоји уколико се докаже да је лице у сарадњи са криминалним групама из других држава које се баве трговином опојним дрогама или психотропним супстанцама или криминалним групама које се баве тероризмом, трговином оружјем или прањем новца учинило кривично дело из члана 15. или 16. овог Закона. За ово дело је прописана смртна казна (члан 17.).

Кривично дело преписивање на противправан начин лекарских рецепата за злоупотребу опојних дрога или психотропних супстанци постоји ако доктор медицине противно закону изда или препише рецепт којим се другоме омогућава злоупотреба опојних дрога или психотропних супстанци. За ово дело прописана је кумулативно казна затвора од пет година и новчана казна чију висину одређује суд у сваком конкретном случају (члан 18.).

Кривично дело производња прекурсора који се користе за производњу опојних дрога и психотропних супстанци постоји када лице врши противправну производњу прекурсора који се користе за производњу опојних дрога или психотропних супстанци, осим у законом дозвољеним случајевима. За ово дело прописана је кумулативно казна затвора од три године и новчана казна чију висину одређује суд у сваком конкретном случају (члан 19.).

Кривично дело конзумирање опојних дрога и психотропних супстанци постоји ако лице конзумира било коју врсту опојних дрога или психотропних супстанци или купује, увози или производи опојне дроге или психотропне супстанце у циљу конзумирања. За ово дело прописана је кумулативно казна затвора од пет година и новчана казна чију висину одређује суд у сваком конкретном случају (члан 20. став 1.).

Овај члан закона се не односи на лице које је својевољно конзумирало опојну дрогу у циљу лечења (став 2.).

Учиниоцу неког од наведених кривичних дела, поред казне, суд ће издати наредбу за одузимање опојних дрога и психотропних супстанци, биљака, семена биљака или прекурсора који служе за производњу опојних дрога и психотропних супстанци (члан 21.).

Поред тога, сваки власник или одговорно лице ресторана или других угоститељских објеката у којима се изврши кривично дело из члана 15. или 16. казниће се затварањем тог објекта (члан 22. став 1.). Уколико странац учини ова кривична дела, поред прописане казне, изриче му се и мера протеривање странца из земље (став 2.).

Овим Законом је прописана и могућност ослобођења од кривичне одговорности учиниоца кривичног дела из члана 15. или 16. уколико сарађује са надлежним државним органима у смислу пружања информација које су допринеле откривању и сузбијању кривичних дела која се односе на злоупотребу опојних дрога, те идентификацији лица која су их учинила (члан 23.).

6. ЗАКОНОДАВСТВО АЗИЈСКИХ ДРЖАВА

6.1. Казахстан

У глави X Кривичног законика Републике Казахстан која носи назив: „Кривична дела против јавног здравља и морала“ прописана су кривична дела која се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога. Овај Законик донет је 16. јула 1997. године, а последње измене и допуне извршене су 4. јула 2013. године. На овом месту биће речи о следећим кривичним делима:

- 1) недозвољена производња, прерада, откуп, складиштење, превоз, пренос или промет наркотичких средстава или психотропних супстанци,
- 2) крађа или изнуђивање наркотичких средстава или психотропних супстанци,

- 3) навођење на употребу наркотичких средстава и психотропних супстанци,
- 4) незаконито гајење забрањених биљака које садрже наркотичка средства,
- 5) незаконит промет отровних материја и материјала, алата и опреме који се користе за производњу или прераду наркотичких средстава, психотропних супстанци или отровних материја,
- 6) организација и одржавање скровишта за коришћење наркотичких средстава или психотропних супстанци или обезбеђивање објеката за исте намене,
- 7) кршење правила процеса производње наркотичких средстава, психотропних супстанци или отровних материја и
- 8) незаконите медицинске и фармацеутске делатности и незаконито издавање или подела рецепата или других докумената на основу којих се долази до наркотичких средстава или психотропних супстанци.¹⁶⁶

Кривично дело недозвољена производња, прерада, откуп, складиштење, превоз, пренос или промет наркотичких средстава или психотропних супстанци садржи два основна и два квалификована облика (члан 259.). Први основни облик овог кривичног дела постоји ако лице врши незакониту куповину, транспорт и складиштење, али не у сврху промета, наркотичких средстава или психотропних супстанци у нарочито великој количини. За овај облик дела прописана је казна затвора од три до седам година (став 1-1.).

Други основни облик овог кривичног дела постоји ако лице врши незакониту куповину, транспорт и складиштење у сврху промета, производње, прераде, преноса или продаје наркотичких средстава или психотропних супстанци. За овај облик дела прописана је казна затвора од пет до десет година уз конфискацију имовине (став 2.). Уколико се ради о незаконитој куповини, транспорту и складиштењу у сврху промета, производње, прераде, преноса или продаје наркотичких средстава или психотропних супстанци у великим количинама, прописана је казна затвора од шест до дванаест година уз конфискацију имовине (став 2 – 1.).

¹⁶⁶ Уголовный кодекс Республики Казахстан от 16 июля 1997 года № 167-І (с изменениями и дополнениями по состоянию на 04.07.2013 г.), преузето са: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032#sub_id=2590000, приступ: 28.12.2013.

Први квалификовани облик кривичног дела постоји ако се врши незаконита куповина, транспорт или складиштење у сврху промета, производње, прераде, преноса или продаје наркотичких средстава или психотропних супстанци на један од следећих начина: 1) у групи лица по претходном договору, 2) од стране повратника, 3) у погледу наркотичких средстава или психотропних супстанци у нарочито великој количини и 4) злоупотребом службеног положаја. За овај облик дела прописана је казна затвора од десет до петнаест година уз конфискацију имовине (став 3.).

Други квалификовани облик кривичног дела постоји ако се врши незаконита куповина, транспорт или складиштење у сврху промета, производње, прераде, преноса или продаје наркотичких средстава или психотропних супстанци на један од следећих начина: 1) од стране организоване групе или криминалне организације, 2) у образовним установама и 3) у односу на малолетника. За овај облик дела прописана је алтернативно казна затвора од петнаест до двадесет година уз конфискацију имовине или казна доживотног затвора уз конфискацију имовине (став 4.).

Законик изричито прописује могућност ослобађања од кривичне одговорности учиниоца кривичног дела из овог члана уколико се добровољно јави медицинској установи за пружање медицинске помоћи у вези са употребом наркотичких средстава, као и ако је активно допринео откривању и сузбијању кривичних дела повезаних са противзаконитом трговином наркотичких средстава или супстанци, те идентификовању лица која су их учинила, као и откривању покретне и непокретне имовине прибављене овим кривичним делом.

Кривично дело крађа или изнуђивање наркотичких средстава или психотропних супстанци садржи основни и три квалификована облика (члан 260.). Основни облик овог дела постоји ако лице краде или изнуђује наркотичка средства или психотропне супстанце. За овај облик дела прописана је казна затвора од три до седам година (став 1.).

Први квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен: 1) у групи лица по претходном договору, 2) од стране повратника, 3) насиљем које није опасно по живот или здравље људи или претњом таквим насиљем и 4) злоупотребом службеног положаја. За овај облик дела прописана је казна затвора од шест до десет година уз конфискацију имовине (став 2.).

Други квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основно дело учињено: 1) од стране организоване групе, 2) у погледу наркотичких средстава или психотропних супстанци у великој количини и 3) насиљем које није опасно по живот или здравље људи или претњом таквим насиљем. За овај облик дела прописана је казна затвора од десет до петнаест година уз конфискацију имовине (став 3.).

Трећи квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основно дело учињено у погледу наркотичких средстава или психотропних супстанци у посебно великој количини. За овај облик дела прописана је алтернативно казна затвора од петнаест до двадесет година уз конфискацију имовине или казна доживотног затвора уз конфискацију имовине (став 4.).

Кривично дело навођење на употребу наркотичких средстава и психотропних супстанци чини лице које стално наводи друга лица на употребу наркотичких средстава или психотропних супстанци. За овај облик дела прописана је алтернативно казна ограничења слободе за временски период до три године или казна затвора до четири године (члан 261. став 1.).

Ово дело има и три квалификована облика. Први квалификовани облик дела постоји уколико је основни облик дела учињен у групи лица по претходном договору или од стране повратника. За овај облик дела прописана је казна затвора од три до осам година (став 2.).

Други квалификовани облик дела постоји уколико је основно дело учињено: 1) у односу на малолетника, 2) према две или више особа или 3) уз употребу насиља или претњом насиљем. За овај облик дела прописана је казна затвора од седам до десет година (став 3.).

Трећи квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основно дело имало за последицу смрт жртве или другу тежу последицу. За овај облик дела прописана је алтернативно казна затвора од петнаест до двадесет година уз конфискацију имовине или казна доживотног затвора уз конфискацију имовине (став 4.).

Кривично дело незаконито гајење забрањених биљака које садрже наркотичка средства садржи основни и квалификовани облик (члан 262.). Основни облик дела постоји ако лице противно забрани за гајење, сади или гаји биљке, разне сорте

коноплје, мака или других биљака које садрже наркотична својства. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна од пет стотина до седам стотина месечних обрачуна за процену или казна затвора до две године (став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основни облик дела учињен: 1) у групи лица по претходном договору, 2) од стране повратника и 3) у односу на велику количину биљака са наркотичким својствима. За овај облик дела прописана је казна затвора од три до осам година (став 2.).

Кривично дело незаконит промет отровних материја и материјала, алата и опреме који се користе за производњу или прераду наркотичких средстава, психотропних супстанци или отровних материја садржи два основна и два квалификована облика (члан 263.).

Први основни облик дела постоји ако лице незаконито врши производњу, прераду, откуп, складиштење, транспорт, преношење у сврху промета и незаконит промет отровних материја које нису наркотичка средства или психотропне супстанце, или алат и опрему за њихову производњу или прераду. За овај облик дела прописана је казна затвора до пет година (став 1.).

Други основни облик овог дела постоји ако лице незаконито врши производњу, стицање, поседовање, превоз, трансфер у циљу промета, као и незаконит промет материјала, алата и опреме која се користи за производњу или прераду наркотичких средстава или психотропних супстанци. За овај облик дела је прописана казна затвора до шест година (став 2.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је неки од основних облика дела учињен: 1) злоупотребом службеног положаја, 2) у групи лица по претходном договору или 3) од стране повратника. За овај облик дела прописана је казна затвора од пет до осам година (став 3.).

Такође, квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је неки од основних облика учињен од стране организоване групе. Прописана казна за овај облик дела је казна затвора од седам до десет година уз конфискацију имовине (став 4.).

Кривично дело организација и одржавање објеката за коришћење наркотичких средстава или психотропних супстанци или обезбеђивање објеката за исте намене чини

лице које организује или одржава објекте за коришћење наркотичких средстава или психотропних супстанци или обезбеђује објекте за ову сврху. Прописана казна за овај облик дела је казна затвора од три до седам година уз конфискацију имовине (члан 264. став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основни облик дела учињен: 1) злоупотребом службеног положаја, 2) од стране организоване групе лица или 3) од стране повратника. За овај облик дела прописана је казна затвора од седам до дванаест година уз конфискацију имовине (став 2.).

Кривично дело кршење правила процеса производње наркотичких средстава, психотропних супстанци или отровних материја чини лице које је обавезно на поштовање правила, па кршењем правила процеса производње врши производњу, прераду, набавку, складиштење, евиденцију, испоруку, транспорт, увоз, извоз, пренос или уништавање наркотичких средстава, психотропних супстанци или отровних материја. За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна од две стотине до пет стотина месечних обрачуна за процену, казна рада у јавном интересу у периоду до једне године или казна затвора до једне године, уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности до три године (члан 265. став 1.).

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је чињењем основног облика дела дошло до крађе наркотичких средстава, психотропних супстанци или отровних материја или је на други начин проузрокована значајнија штета. За овај облик дела прописана је алтернативно казна рада у јавном интересу у периоду до две године, ограничење слободе за период до две године или казна затвора у трајању до три године, са одузимањем права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности до три године (став 2.).

Последње кривично дело ове врсте у Законнику Казахстана је кривично дело незаконите медицинске и фармацеутске делатности или незаконито издавање или подела рецепата или других докумената на основу којих се долази до наркотичких средстава или психотропних супстанци (члан 266.). Од значаја за тему рада је одредба садржана у последњем ставу овог члана где је прописано незаконито издавање или подела рецепата или других докумената на основу којих се долази до наркотичких средстава или психотропних супстанци. За овој облик дела прописана је казна затвора

до пет година уз могућност одузимања права на обављање одређених дужности или права на обављање одређених делатности до три године (став 5.).

6. 2. Кина

Злоупотреба опојних дрога у Народној Републици Кини је прописана кроз десет кривичних дела која су садржана у Кривичном законнику Народне Републике Кине, који је ступио на снагу 1. октобра 1997. године, после чега је више пута ревидиран.¹⁶⁷ Те одредбе систематизоване су у поглављу VI, у групи: „Кривичних дела против кријумчарења, трговине, транспорта и производње опојних дрога“. То су кривична дела прописана од члана 347. до члана 357.¹⁶⁸

Чланом 347. КЗ прописано је да ће лице које неовлашћено врши кријумчарење, трговину, превоз или производњу опојне дроге,¹⁶⁹ без обзира на њену количину бити кривично одговорно (став 1.). Ово кривично дело постоји ако учинилац неовлашћено врши кријумчарење, трговину, превоз или производњу опојне дроге (став 2.). За овај облик кривичног дела прописане су алтернативно казна затвора у трајању од петнаест година, казна доживотног затвора или смртна казна, уз одузимање имовине лицу које:

1) учини кривично дело кријумчарења, трговине, превоза или производње опијума у количини од хиљаду грама, као и хероина или метиланилина у количини од педесет грама или других опојних дрога у великим количинама,

2) је вођа банде која се бави кријумчарењем, трговином, транспортом или производњом опојних дрога,

¹⁶⁷ Criminal Law of the People's Republic of China (*Adopted at the Second Session of the Fifth National People's Congress on July 1, 1979, Revised at the Fifth Session of the Eighth National People's Congress on March 14, 1997*),..., Amendment VIII, adopted at the 19th Meeting of the Standing Committee of the Eleventh National People's Congress on February 25, 2011., преузето са: <http://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/criminal-law-of-the-peoples-republic-of-china#2%20Chapter%20VI.4>, приступ: 20.10.2014.

¹⁶⁸ C. D. Paglee, *China law, Criminal code*, Beijing, 1997. str. 62 – 66.

¹⁶⁹ Термин „опојне дроге“ који је коришћен у овом законнику односи се на опијум, хероин, метиланилин, морфијум, марихуану, кокаин и друге опојне и психотропне супстанце које могу изазвати зависност код људи услед њиховог коришћења и које су под контролом државних органа (члан 357).

3) учини кривично дело кријумчарења, трговине, транспорта или производње опојних дрога уз коришћење оружја,

4) пружи отпор у великој мери и уз употребу насиља приликом вршења инспекције или лишења слободе или

5) учествује у организованој међународној трговини дрогом.

Законик прописује казну затвора од седам година као и новчану казну учиниоцу који врши противправно кријумчарење, трговину, превоз или производњу опијума у количини од две стотине до хиљаду грама или хероина или метиланилина у количини од десет до педесет грама или било које друге опојне дроге у релативно великим количинама (став 3.).

Кривично дело постоји и ако учинилац врши противправно кријумчарење, трговину, превоз или производњу опијума у количини од две стотине грама или хероина или метиланилина у количини од десет грама или било које друге опојне дроге у малим количинама. За овај облик кривичног дела прописана је алтернативно казна затвора до три године, кућни притвор или јавни надзор, као и новчана казна. Ако су постојале теже околности приликом извршења дела учиниоцу се може изрећи казна затвора у трајању од три до седам година, као и новчана казна (став 4.).

Уколико је ово кривично дело учињено од стране групе лица, чланови групе ће се казнити новчаном казном, а лица која њоме директно управљају, као и лица која су непосредно одговорна за учињено кривично дело казниће се у складу са одредбама претходна три става (став 5.).

Овај облик кривичног дела постоји и ако учинилац искористи малолетника или му помогне и пружи подршку да прокријумчари, тргује, превози или производи опојне дроге или ако продаје опојне дроге малолетницима. За овај облик дела је прописана тежа казна (став 6.). Лицима која су у више наврата кријумчарила, трговала, превозила или производила опојне дроге, а нису раније била осуђивана за та кривична дела, количина опојних дрога укључена у ова дела, биће израчуната кумулативно (став 7.), што утиче на правну квалификацију дела.

Кривично дело из члана 348. постоји ако учинилац неовлашћено поседује опијум у количини од хиљаду грама или хероин или метиланилин у количини од педесет

грама, као и било коју другу опојну дрогу у великим количинама. За ово кривично дело прописане су алтернативно казна затвора у трајању од седам година, казна доживотног затвора и новчана казна.

Такође ово кривично дело постоји ако учинилац неовлашћено поседује опијум у количини од две стотине до хиљаду грама или хероин или метиланилин у количини од десет до педесет грама, као и било коју другу опојну дрогу у релативно великим количинама. За ово кривично дело прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор или јавни надзор и новчана казна. Уколико су постојале теже околности приликом извршења овог кривичног дела за учиниоца је прописана казна затвора у трајању од три до седам година, као и новчана казна.

Кривично дело из члана 349. постоји ако је учинилац лице које пружа заштиту учиниоцу кривичног дела који је извршио кривично дело кријумчарења, трговине, превоза или производње опојне дроге или лице које пружа уточиште, пребацује или прикрива опојну дрогу или материјалне и друге користи добијене од криминалних активности, као и учиниоце ових кривичних дела. За ово дело прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор или јавни надзор. Уколико су постојале теже околности приликом извршења овог кривичног дела за учиниоца је прописана казна затвора у трајању од три до десет година (став 1.).

Службеници за борбу против наркотика или државни функционери који штите или прикривају учиниоце кривичних дела који се баве кријумчарењем, трговином, превозом или производњом опојних дрога биће кажњени у складу са одредбама става 1. овог члана.

Конспиратори наведених кривичних дела сматраће се удруженим учиниоцима кривичног дела кријумчарења, трговине, транспорта или производње опојних дрога и биће кажњени прописаном казном за ово дело (став 3.).

Кривично дело из члана 350. постоји ако учинилац противно прописима на територији Кине врши неовлашћени пренос или врши увоз или извоз супстанци, препарата или сировина које се користе за производњу опојних дрога или који противно прописима неовлашћено врши купопродају наведених супстанци, препарата или сировина. За ово кривично дело прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор, јавни надзор, или новчана казна. Ако је предмет овог

кривичног дела већа количина наведених супстанци, препарата или сировина, прописана је казна затвора од три до десет година, као и новчана казна (став 1.).

Лице које врши снабдевање другог лица наведеним супстанцама знајући да то лице производи опојне дроге, сматра се такође учиниоцем кривичног дела производње опојних дрога и биће кажњено у складу са законом прописаном казном (став 2.).

У случају да група лица учини ово кривично дело учиниоци ће бити кажњени новчаном казном, а лица која групом директно управљају и остала лица која су непосредно одговорна за учињено кривично дело казниће се у складу са одредбама Законика (став 3.).

Кривично дело из члана 351. постоји ако учинилац неовлашћено гаји матичне биљке опојних дрога, као што су опијумски мак и марихуана за што је прописана алтернативно казна затвора у трајању до пет година, кућни притвор, јавни надзор или новчана казна (став 1.). Ово кривично дело чини лице које:

1. гаји опијумски мак у количини од пет стотина до три хиљаде биљака или било које друге матичне биљке других опојних дрога у релативно великим количинама,
2. поново гаји матичне биљке опојних дрога као повратник у чињењу овог кривичног дела или
3. пружи отпор при искорењивању таквих матичних биљака.

Квалификовани облик овог кривичног дела постоји ако је учинилац лице које неовлашћено гаји опијумски мак у количини од три хиљаде биљака или матичне биљке других опојних дрога у великим количинама. За овај облик дела прописана је алтернативно казна затвора од пет година, новчана казна или казна одузимања имовине (став 2.).

За учиниоца који неовлашћено гаји опијумски мак или матичне биљке других опојних дрога и који добровољно искорени исте пре бербе, постоји могућност ослобођења од прописане казне (став 3.).

Кривично дело из члана 352. постоји ако учинилац неовлашћено купује или продаје, превози, преноси или поседује релативно велику количину семена или садница матичних биљака опојних дрога, као што је опијумски мак итд. За ово кривично дело

прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор, јавни надзор или новчана казна.

Кривично дело из члана 353. постоји ако учинилац намамљује, помаже, подржава или превари друго лице да оралним путем или ињекцијом унесе опојну дрогу у организам. За основни облик дела прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор или јавни надзор, као и новчана казна. Уколико су постојале теже околности приликом извршења овог кривичног дела за учиниоца је прописана казна затвора у трајању од три до седам година, као и новчана казна (став 1.).

Први квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико је основно дело учињено присиљавањем другог лица да оралним путем или ињекцијом унесе опојну дрогу у организам. За овај облик кривичног дела прописане су алтернативно казна затвора у трајању од три до десет година, кућни притвор или јавни надзор, као и новчана казна (став 2.).

Други квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико учинилац мами, помаже, подржава или преваром наведе малолетно лице да оралним путем или ињекцијом унесе опојну дрогу у организам или присили малолетника на такво коришћење опојних дрога. За овај облик кривичног дела прописана је тежа казна (став 3.).

Кривично дело из члана 354. постоји ако учинилац пружи уточиште другом лицу како би оно оралним путем или ињекцијом унело опојну дрогу у свој организам. За овај облик дела прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор или јавни надзор, као и новчана казна.

Кривично дело из члана 355. постоји ако је учинилац лице којем је законом дозвољено да се бави производњом, транспортом, администрацијом или коришћењем контролисаних опојних и психотропних супстанци, а које у супротности са прописима доставља опојне и психотропне супстанце које могу изазвати зависност код људи услед њиховог коришћења и које су под контролом државних органа лицима која их оралним путем или ињекцијом уносе у свој организам. За овај облик кривичног дела прописане су алтернативно казна затвора у трајању до три године, кућни притвор или новчана казна.

Уколико су постојале теже околности приликом извршења овог кривичног дела, за учиниоца је прописана казна затвора у трајању од три до седам година, као и новчана казна. Такође наведено кривично дело постоји и уколико се врши снабдевање учинилаца кривичних дела који се баве кријумчарењем или пуштањем у промет контролисаних опојних и психотропних супстанци које могу изазвати зависност код људи услед њиховог коришћења и које су под контролом државних органа ради стицања противправне имовинске користи или снабдевање опојним и психотропним супстанцама лица која опојне дроге уносе оралним путем или ињекцијом у свој организам. Учиниоцу овог кривичног дела прописана је казна сагласно одредбама члана 347. овог Законика (став 1.).

У случају да група лица учини ово кривично дело, учинилац ће бити кажњен новчаном казном, а лица која групом директно управљају и остала лица која су непосредно одговорна за поменуто кривично дело, казниће се у складу са одредбама претходног става (став 2.).

Кривично дело из члана 356. постоји ако је учинилац лице које је претходно већ кажњено за кривично дело кријумчарења, трговину, транспорт, производњу или неовлашћено поседовање опојне дроге, па поново учини било које од кривичних дела злоупотребе опојних дрога. У том случају је прописана тежа казна за повратника.

Глава трећа

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Питању злоупотребе опојних дрога у кривичноправном смислу, можемо слободно рећи, није довољно посвећивана пажња гледано кроз историју. При томе се може такође констатовати да злоупотреба опојних дрога егзистира дуги низ година, како у нашој, тако и у другим државама. О последицама које проузрокује злоупотреба опојних дрога по људско здравље и друштво у целини, сувишно је говорити. Свака држава се на различите начине борила против овог друштвеног зла које не постоји од „јуче“, већ од „давнина“. Зато се сада са правом поставља питање да ли је уопште могуће искоренити ову негативну друштвену појаву која егзистира деценијама уназад.

Историјски развој инкриминације злоупотребе опојних дрога у нашој држави можемо поделити у три фазе:

- 1) кривично законодавство предратне Југославије,
- 2) кривично законодавство Југославије после Другог светског рата и
- 3) кривично законодавство Републике Србије.

Свака од ових развојних фаза инкриминације злоупотребе опојних дрога носи са собом одређене специфичности. У првој фази развоја, односно у кривичном законодавству предратне Југославије по први пут се инкриминише злоупотреба опојних дрога доношењем Кривичног законика Краљевине Југославије 27. јануара 1929. године, и то параграфом 268.

Што се тиче друге развојне фазе, односно кривичног законодавства Југославије после Другог светског рата, она представља најдужи период развоја инкриминације

злоупотребе опојних дрога који почиње 1950. и траје до краја 2005. године. У овом временском периоду донето је више закона (законика) којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога, а биће анализирани одредбе следећих закона (законика):

1) Закон о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије из 1950. године,

2) Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије из 1951. године,

3) Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије из 1959. године,

4) Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије из 1973. године,

5) Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије из 1976. године,

6) Закон о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије из 1990. године и

7) Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије из 2003. године.

Трећу развојну фазу инкриминације злоупотребе опојних дрога представља период кривичног законодавства Републике Србије, који почиње ступањем на снагу Кривичног законика Републике Србије 1. јануара 2006. године, а наставља се доношењем његове новеле августа 2009. године.

2. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО ПРЕДРАТНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

2.1. Кривични законик Краљевине Југославије

Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије донет је 27. јануара 1929. године, а ступио на снагу 1. јануара 1930. године (у даљем тексту КЗ КЈ)¹⁷⁰ и први пут ревидиран 1931. године. Био је у примени на територији целе државе све до 1941. године. Доношењем овог Кривичног законика у Краљевини Југославији се по први пут инкриминише злоупотреба опојних дрога, што уједно представља и почетак развоја и унапређења кривичноправних норми које се односе на инкриминацију различитих облика злоупотребе опојних дрога. Оно што је такође карактеристично за овај Законик, поред тога што по први пут инкриминише злоупотребу опојних дрога, јесте да кривична дела не носе називе, што је и била пракса законика тог времена.

У глави XXIII Законика, у групи: „Кривичних дела против општег здравља“ из формулације параграфа 268. произилази да се ради о инкриминисању злоупотребе опојних дрога. Кривично дело из параграфа 268. према законском опису гласи:¹⁷¹

„Затвором до шест месеци и новчано до 5.000 динара, казиће се:

1) гостионичар и кафеџија који служи јака пића малолетницима испод шеснаест година ради непосредне или посредне употребе;

2) ко наведе лице испод шеснаест година да се на јавном месту опије;

3) ко неовлашћено служи морфијум, кокаин, опијум и друге сличне напитке који штетно дејствују на здравље и

4) ко знајући за забрану из параграфа 55.¹⁷² служи ту означеном лицу оваква пића.“

¹⁷⁰ Кривични законик Краљевине Југославије („Службене новине“ број 33-XIV од 09. фебруара 1929. године).

¹⁷¹ Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, Државна штампарија, Београд, 1929. стр. 70 – 71.

Из наведене формулације можемо закључити да се радња извршења овог кривичног дела у ставу 1. састоји у недопуштеном служењу или давању јаких пића¹⁷³ малолетним лицима која нису навршила шеснаест година ради непосредне или посредне употребе.¹⁷⁴ Учиниолац кривичног дела може бити само гостионичар или држалац кафане¹⁷⁵ који служи јака пића малолетницима испод шеснаест година ради непосредне или посредне употребе. Дело је свршено моментом предаје, односно давања јаких пића, малолетном лицу испод шеснаест година или другом лицу за малолетника.

По ставу 2. радња извршења овог кривичног дела се састоји у подстрекавању или навођењу малолетног лица узраста испод шеснаест година да се на јавном месту опије. Учиниолац кривичног дела може бити свако лице које подстрекава или наводи малолетно лице испод шеснаест година да се на јавном месту опије. Дело је свршено моментом наступања последице, а то је опијање малолетног лица, и то на јавном месту. На жалост, кажњавање подстрекавања ове врсте допуштено је само у случају навођења на опијање на јавном месту.¹⁷⁶

Према ставу 3. радња извршења овог кривичног дела се састоји у неовлашћеном служењу морфијума, кокаина, опијума и других сличних напитака који штетно дејствују на здравље људи, или другачије речено, неовлашћено служење белим отровом.¹⁷⁷ Учиниолац кривичног дела може бити свако лице које неовлашћено, дакле, противно закону служи морфијум, кокаин, опијум и друге сличне напитке. Међутим, овлашћено служење ових напитака није кажњиво где спада давање по лекарском

¹⁷² Параграф 55. КЗ КЈ гласи: „Ко је учинио кривично дело у пијанству, а у пићу је склон изгредима, суд ће му забранити посећивање крчми за време од три месеца до две године, рачунајући од дана када је пресуда стала на снагу; ако је и казна изречена, онда по издржаној казни.“

¹⁷³ М. Чубински, *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године*, оп. цит., стр. 410.

¹⁷⁴ Т. Живановић, *Основи кривичног права Краљевине Југославије, Посебни део*, оп. цит., стр. 13.

¹⁷⁵ Ибид.

¹⁷⁶ М. Чубински, *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године*, оп. цит., стр. 411.

¹⁷⁷ Т. К. Јанковић, *Кривични законик Краљевине Југославије са практичним коментаром и посебним објашњењем за извођење наставе у жандармерији*, Штампарско и издавачко Д. Д. Нови Сад, стр. 236.

рецепту.¹⁷⁸ Дело је свршено моментом неовлашћене предаје другом лицу морфијума, кокаина, опијума и других сличних напитака који штетно дејствују на здравље људи. Ако банда кријумчари опијум и продаје га апотекама или грађанима у иностранству, не представља ово кривично дело, већ је то монополска кривица.¹⁷⁹

Радња извршења кривичног дела из параграфа 268. став 4. се састоји у служењу у крчми јаких пића, морфијума, кокаина, опијума и других сличних напитака који штетно дејствују на здравље лицима којима је изречена мера безбедности забрана посећивања крчме у одређеном временском периоду сагласно параграфу 55. КЗ КЈ. Учиница кривичног дела може бити само држалац крчме.¹⁸⁰ Дело је свршено моментом предаје јаких пића, морфијума, кокаина, опијума и других сличних напитака лицу коме је забрањено посећивање крчми у одређеном временском периоду због изречене мере безбедности забрана посећивања крчме сагласно параграфу 55. КЗ КЈ, што мора бити познато учиниоцу дела.

Објект заштите код овог кривичног дела је здравље људи. У погледу кривице, потребно је да се дело врши умишљајно, тј. врши се са свешћу о својој радњи и околностима које ту радњу чине забрањеном,¹⁸¹ односно са свешћу о објекту радње: јаком пићу, морфијуму, кокаину, опијуму и другим сличним напицима.

Законодавац за ово кривично дело прописује кумулативно изрицање казне затвора до шест месеци и новчане казне до пет хиљада динара.

Овим Закоником по први пут се прописује одређени број мера безбедности које се могу изрећи учиниоцима кривичних дела. Од значаја за нашу тему су мере безбедности прописане параграфима 54. и 55.

Према параграфу 54. уколико суд утврди да је учинилац дела пијаница може наредити да се исти упути у завод за лечење пијаница у коме ће остати највише до две

¹⁷⁸ Д. М. Лазих, *Кривични законик од 27. јануара 1929. године са изменама и допунама од 9. октобра 1931. године, I књига, Општи део*, Штампарија Владете С. Јанићијевића, Београд, 1932. стр. 230.

¹⁷⁹ Т. К. Јанковић, *Кривични законик Краљевине Југославије са практичним коментаром и посебним објашњењем за извођење наставе у жандармерији*, оп. цит., стр. 236.

¹⁸⁰ Т. Живановић, *Основи кривичног права Краљевине Југославије, Посебни део*, оп. цит., стр. 13.

¹⁸¹ М. Чубински, *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године*, оп. цит., стр. 410 – 411.

године. Постојала је могућност да се пијанац пусти и раније из завода за лечење уколико управа завода извести суд да је излечен. Учинио се упућује у завод за лечење пијаница после издржане или опрштене казне.¹⁸²

Параграфом 55. прописано је да ће лицу које учини кривично дело у пијанству, а у пићу је склон изгредима, суд забранити посећивање крчми за време од три месеца до две године, рачунајући од дана када је пресуда стала на снагу, а уколико је казна изречена, онда после издржане казне.¹⁸³

Примећујемо да се у претходно наведеним мерама безбедности, не појављује ни једна реч која се односи на опојна средства, опојне отрове итд. Потребно је напоменути да се појам речи „пијаница“ у Кривичном законнику Краљевине Југославије схватао знатно шире, па је поред пијанице, у смислу оног ко се опијао услед конзумирања алкохола, обухватао и оног ко се опио услед конзумирања опојних отрова, тј. опојних средстава.

3. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО ЈУГОСЛАВИЈЕ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

3.1. Закон о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије

Први правни акт којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога после Другог светског рата у Федеративној Народној Републици Југославији је Закон о опојним дрогама од 4. марта 1950. године.¹⁸⁴ Овим Законом прописано је шта се подразумева под термином „опојна дрога“, регулисано је питање производње, фабрикације и прераде опојних дрога, као и промет опојним дрогама. Такође је утврђена контрола производње, фабрикације, прераде, као и промета опојним дрогама. Поред наведеног,

¹⁸² Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, оп. цит., стр. 15.

¹⁸³ Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, ибид., стр. 16.

¹⁸⁴ Закон о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“*, број 16/1950), стр. 381 – 382.

овај Закон по први пут у послератној Југославији садржи и одређени број прекршајних и кривичноправних норми које се односе на злоупотребу опојних дрога.

У првом делу овог Закона, у поглављу првом које носи назив: „Опште одредбе“ дефинисано је шта се подразумева под „опојним дрогама“. Опојне дроге у смислу овог Закона, подељене су у три групе (члан 2.).

Прву групу опојних дрога чине: а) сирови опијум, б) кока лишће и в) индиска конопља.

Другу групу опојних дрога чине: а) медицински опијум и препарати добијени непосредно од опијума који садрже више од 0,2 % морфина, б) препарати индиске конопље (екстракти, тинктуре и смоле), в) морфин, његове соли и препарати, официнални и неофицинални који садрже више од 0,2 % морфина, г) диацетилморфин (хероин) и остали екстракти морфина, њихове соли и сви препарати који садрже диацетилморфин, д) дихидрооксикодеинон (еукодал), дихидрокодеинон (дикодид), дихидроморфинон (дилаудид), метилдихидроморфинон (металпон), ацетилдихидрокодеинон (ацедикон), дихидроморфин (параморфин), њихови екстрати и соли ма које од ових супстанција и њихових екстрата, Н – оксиморфин (геноморфин), Х – оксиморфинске комбинације, као и остале морфинске комбинације на петовалентном азоту, њ) кокаин, његове соли и сви препарати који садрже више од 0,1% кокаина, е) екгонин, екстрати екгонина и њихове соли и ж) синтетични препарати: етил 1, метил 4, фенилпиперидин 4, карбоксилат хидролорид (долантин, петидин, демерол) 16 и дифенил 8.

И на крају трећу групу опојних дрога чине: а) табаин и његове соли и б) метилморфин (кодеин), етилморфин (дионин), бензилморфин (перонин) и њихове соли.

Важнији део овог Закона чини поглавље друго које гласи: „Производња, фабрикација и прерада опојних дрога“. У овом поглављу дефинисано је да се сирови опијум може производити само на одређеним подручјима по одобрењу министра пољопривреде ФНРЈ који одређује за сваку економску годину подручја и површину која ће се засејати маком за производњу опијума. Произвођачи су дужни да предају своје производе, односно сирови опијум овлашћеним државним откупним предузећима у складу са законом (члан 3.). Производња кока – лишћа и индиске конопље је забрањена, осим у научно истраживачке сврхе (члан 4.). Фабрикација и прерада

опојних дрога дозвољена је само у медицинске и научне сврхе (члан 5.), као и у количинама које су одређене државним привредним планом за сваку годину (члан 6.).

У поглављу трећем које носи назив: „Промет опојним дрогама“ прописано је да се откупом, испоруком, продајом, извозом и увозом опојних дрога могу бавити предузећа, или установе која овласти надлежни министар владе ФНРЈ.

Такође овим Законом, у поглављу четвртм: „Контрола производње, фабрикације, прераде и промета опојних дрога“, дефинисан је начин контроле производње, фабрикације, прераде и промета опојних дрога. Сагласно Закону, постоји обавеза вођења посебних књига о примању и издавању опојних дрога за предузећа која се баве откупом сировог опијума, за предузећа која се баве фабрикацијом, односно прерадом опојних дрога, за републичка предузећа која се баве набавком и расподелом лекова, за предузећа која врше увоз и извоз опојних дрога, као и за апотеке, апотекарске станице и продавнице ветеринарских лекова (члан 12.). Контрола производње, фабрикације, прераде и промета опојних дрога је у надлежности Комитета за заштиту народног здравља владе ФНРЈ преко одређених органа, док је контрола увоза и извоза опојних дрога у надлежности министарства спољне трговине ФНРЈ (члан 13.).

Законодавац је у поглављу шестом: „Казнене одредбе“ прописивао и одређени број прекршајних и кривичноправних норми којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога који се састоје у кршењу појединих законских одредби.

Прекршај је постојао уколико нису вођене посебне књиге о примању и издавању опојних дрога од стране руководиоца или одговорног службеника предузећа или установе која се бави откупом сировог опијума, прерадом опојних дрога, набавком и расподелом лекова, као и увозом и извозом опојних дрога. За учиниоца овог прекршаја била је прописана новчана казна у износу до двадесет хиљада динара (члан 15.).

Прво кривично дело постојало је уколико произвођач не преда овлашћеном државном откупном предузећу произведену количину сировог опијума у законом одређеном року. За учиниоца овог кривичног дела била је прописана алтернативно новчана казна у износу до педесет хиљада динара или казна поправног рада (члан 16.).

Друго кривично дело има основни и квалификовани облик (члан 17.). Основни облик овог дела постојао је ако је лице у циљу зараде неовлашћено производило, фабриковало или прерађивало опојне дроге или ако је неовлашћено продавало или на

други начин стављало у промет, као и куповало или преносило опојне дроге. За учиниоца основног облика кривичног дела била је прописана алтернативно казна поправног рада или казна лишења слободе до две године (став 1.). Ово дело је претеча касније уведеног кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога.

Квалификовани облик овог кривичног дела постојао је ако је основни облик дела учињен од стране лица које је члан кријумчарске банде, који ово дело врши у виду заната или га учини у поврату. За учиниоца квалификованог облика кривичног дела била је прописана казна лишења слободе с принудним радом до три године (став 2.). Ово дело квалификују три квалификаторне околности: а) организовано вршење дела (у банди), б) вршење дела у виду заната (ради прибављања имовинске користи) и в) вршење дела у поврату.

Треће кривично дело такође има основни и квалификовани облик (члан 18.). Основни облик овог кривичног дела чини лице које неовлашћено износи из земље или уноси у земљу опојне дроге. За учиниоца основног облика дела била је прописана алтернативно казна поправног рада или казна лишења слободе до три године (став 1.).

Уколико је основни облик кривичног дела учињен од стране лица које је члан кријумчарске банде или ово дело врши у виду заната или га учини у поврату, постојао је квалификовани облик. За учиниоца овог квалификованог облика кривичног дела била је прописана казна лишења слободе с принудним радом до пет година (став 2.).

Према слову Закона, опојне дроге које су предмет кривичних дела прописаних члановима 16, 17. и 18. обавезно се одузимају (члан 19.).

3. 2. Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије

Федеративна Народна Република Југославија први Кривични законик добија 9. марта 1951. године (у даљем тексту КЗ ФНРЈ).¹⁸⁵ Овај Законик представља први писани кодекс кривичноправних норми који је донет после Другог светског рата, а који је на јединствен начин регулисао материју општег и посебног дела кривичног права.

У глави XVIII КЗ ФНРЈ у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ инкриминисана је злоупотреба опојних дрога чланом 208. који гласи: „Неовлашћена производња, прерађивање и продаја опојних дрога и отрова“. Кривично дело из члана 208. према законском опису гласи:

„1) Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или на други начин стави у промет или ради продаје купује или преноси опијум, кокаин, морфиум или друге опојне дроге или отрове, казниће се затвором од три месеца до три године.

2) Ако се дело из става 1. овог члана врши у виду заната или од стране више лица која су се удружила за вршење оваквих дела, учинилац ће се казнити затвором најмање шест месеци или строгим затвором до пет година.

3) Опојне дроге, односно отрови, као и средства за њихово справљање одузеће се.“

Из наведене законске формулације можемо закључити да ово дело има основни и квалификовани облик.

Основни облик кривичног дела прописан је ставом 1. овог члана. Радња извршења овог облика дела састоји се у неовлашћеној производњи, прерађивању, продаји или на други начин стављању у промет опојних дрога или отрова. Такође радњу извршења кривичног дела представља и куповина или преношење опијума, кокаина, морфиума или друге опојне дроге или отрова у циљу продаје. Учиниолац кривичног дела може бити свако лице које неовлашћено предузима наведене радње. Дело је свршено моментом предузимања неке од радњи извршења. За постојање дела је битно да се

¹⁸⁵ Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије („Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“, број 13/1951), стр. 206.

радња извршења предузима: а) на посебан начин, неовлашћено, противзаконито и б) према одређеном објекту: опијуму, кокаину, морфијуму, другим опојним дрогама или отровима. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора од три месеца до три године.

Квалификовани облик овог кривичног дела прописан је ставом 2. овог члана. Радња извршења овог облика дела састоји се у предузимању радње извршења на посебан начин: а) у виду заната и б) од стране више лица која су се удружила за вршење оваквих дела.¹⁸⁶ Учиниоца кривичног дела може бити свако лице. За квалификовани облик кривичног дела прописана је алтернативно казна затвора од најмање шест месеци или строги затвор до пет година.

Објект заштите код овог кривичног дела је здравље људи. У погледу кривице потребан је умишљај.¹⁸⁷ Опојне дроге, односно отрови, као и средства за њихово справљање одузеће се.

Кривични законик ФНРЈ је прописивао три мере безбедности, и то: 1) упућивање у завод ради чувања и лечења (члан 61.), 2) одузимање предмета (члан 62.) и 3) протеривање из земље (члан 63.).¹⁸⁸

Из ове формулације закључујемо да није постојала ниједна мера безбедности која се директно односила на наркомане, али се према њима могла применити мера безбедности упућивање у завод ради чувања и лечења, уколико суд утврди да је учинилац услед злоупотребе опојних дрога довео себе у стање неурачунљивости или смањене урачунљивости и тако постао опасан за своју околину. Суд ће учиниоца дела у овом случају упутити у завод за душевно болесна лица или други завод за чување и лечење.

Отпуштање из завода суд ће одредити када утврди да је његово даље задржавање у заводу непотребно. Ово нас наводи на закључак да законодавац није одредио

¹⁸⁶ Ј. Ђ. Таховић, *Коментар Кривичног законика*, Савремена администрација, Издавачко штампарско предузеће, Београд, 1956. стр. 439.

¹⁸⁷ М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Издавачко – штампарско предузеће, Београд, 1973. стр. 186.

¹⁸⁸ Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“*, број 13/1951), стр. 191.

прецизно време трајања мере безбедности упућивање у завод ради чувања и лечења, него је одредио да мера траје онолико времена колико постоји потреба за чувањем и лечењем.

3. 2. 1. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије

Законом о изменама и допунама Кривичног законика ФНРЈ од 29. јула 1959. године¹⁸⁹ назив кривичног дела из члана 208. остаје непромењен и гласи: „Неовлашћена производња, прерађивање и продаја опојних дрога и отрова.“¹⁹⁰ Новину овог Закона у смислу претходно наведеног члана представља поштравање прописане казне за основни облик овог кривичног дела. Учиниоцу основног облика дела које је садржало исти опис може се изрећи казна затвора од најмање три месеца. Примећујемо да је одређена само доња граница прописане казне, док горња граница није одређена, већ се примењује општа горња граница за казну затвора,¹⁹¹ а то је сагласно овом Законику период до пет година.¹⁹²

Што се тиче квалификованог облика овог кривичног дела, прописана казна остаје иста. Новину представља декриминализовање једног облика радње извршења, односно чињење овог кривичног дела у виду заната.¹⁹³

Новину овог Законика представља и прописивање по први пут у нашем кривичном законодавству посебне мере безбедности која се директно односи на

¹⁸⁹ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије („Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“, број 39/1959), стр. 841.

¹⁹⁰ Н. Срзентић, А. Стајић, *Кривично право, Општи и посебни део*, Завод за издавање уџбеника, Сарајево, 1968. стр. 370.

¹⁹¹ Члан 30. став 1. КЗ ФНРЈ: „Казна затвора не може бити краћа од три дана ни дужа од пет година.“

¹⁹² Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије („Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“, број 13/1951), стр. 188.

¹⁹³ Кривични законик са уводним законом, напоменама, кривичним одредбама из других савезних закона и регистром, Службени лист ФНРЈ, Београд, 1961. стр. 116.

наркомане. Ова мера безбедности носи назив: „Обавезно лечење алкохоличара и наркомана“ (члан 61–а.) и прописана је чланом 36. овог Закона. Сагласно овом члану, суд може одредити да се подвргне обавезном лечењу учинилац који се одао уживању алкохола или опојних дрога и због тога је учинио кривично дело, а постоји опасност да ће поново учинити кривична дела. Обавезно лечење се извршава у казнено поправној установи или у заводу за лечење и чување. Такође, треба напоменути да законодавац није ниједном одредбом одредио време трајања ове мере безбедности.

3. 2. 2. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије

После скоро четрнаест година од доношења Закона о изменама и допунама КЗ ФНРЈ из 1959. године спроведена је нова ревизија Кривичног законика у погледу члана 208. и то доношењем Закона о изменама и допунама КЗ ФНРЈ из 1973. године.¹⁹⁴ Овом новелом назив кривичног дела: „Неовлашћена производња, прерађивање и продаја опојних дрога и отрова“ није мењан, али је битно промењена садржина истог, у смислу прописивања нових радњи извршења кривичног дела, како за основни, тако и за квалификовани облик дела, као и у смислу прописивања строжијих казни. Ово кривично дело појављује се у два основна облика¹⁹⁵ и једном квалификованом облику.

Први основни облик кривичног дела прописан је ставом 1. овог члана. Радња извршења састоји се у неовлашћеној производњи, прерађивању, продаји или нуђењу на продају или на други начин стављању у промет супстанци или препарата који су проглашени за опојне дроге или отрове. Такође радњу извршења кривичног дела, представља и куповина, држање или преношење у циљу продаје или посредовање у продаји или куповини ових супстанци или препарата. Учинилац кривичног дела може бити свако лице,¹⁹⁶ које неовлашћено предузима наведене радње.

¹⁹⁴ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 6/1973), стр. 135 – 136.

¹⁹⁵ М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 185.

¹⁹⁶ М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, ибид., стр. 186.

Дело је свршено моментом предузимања неке од алтернативно наведених радњи извршења. Битно је да се ова радња извршења предузима: а) на одређен начин, неовлашћено, противзаконито и б) у односу на одређени објект, супстанце и препарате који су законом проглашени за опојне дроге или отрове. За овај облик кривичног дела прописана је алтернативно казна затвора од најмање три месеца или казна строгог затвора до пет година.¹⁹⁷

Други основни облик кривичног дела прописан је ставом 2. овог члана. Радња извршења састоји се у навођењу другог на уживање опојне дроге или давању другоме опојне дроге да је ужива он или друго лице или у стављању другоме на располагање просторије ради уживања опојне дроге. Учиниолац кривичног дела може бити свако лице. Дело је свршено моментом предузимања неке од наведених радњи извршења. Овде су инкриминисане радње: а) подстрекавања – навођење другог да започне или настави са уживањем опојне дроге и б) помагања – давање другоме опојне дроге или стављање другоме просторија на располагање ради уживања опојне дроге. То нису радње саучесништва, већ представљају радње извршења кривичног дела. За овај облик кривичног дела прописана је алтернативно казна затвора од најмање три месеца или казна строгог затвора до пет година.

Квалификовани облик овог кривичног дела прописан је ставом 3. овог члана и постоји када се:

- 1) радња извршења састоји у чињењу првог основног облика кривичног дела од стране више лица која су се удружила за вршење оваквих кривичних дела,
- 2) дело састоји у предузимању радње извршења према малолетном лицу и
- 3) последица радње извршења јави у виду изазивања нарочито тешких последица за оштећеног.

Учиниолац ових облика кривичног дела може бити свако лице.¹⁹⁸ За квалификовани облик кривичног дела прописана је казна строгог затвора до десет

¹⁹⁷ Члан 28. КЗ ФНРЈ: „Казна строгог затвора не може бити краћа од шест месеци ни дужа од двадесет година, а изриче се на пуне године и месеце.“

¹⁹⁸ Ж. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 1973. стр. 147.

година.¹⁹⁹ Опојне дроге и отрови, као и средства за њихово справљење обавезно се одузимају применом мере безбедности одузимања предмета²⁰⁰ (члан 62).

Кривично дело се може извршити само са умишљајем.²⁰¹

Такође, треба напоменути да се мера безбедности обавезно лечење алкохоличара и наркомана могла изрећи учиниоцима овог кривичног дела, под условима и на начин који је прописан новелом Кривичног законика ФНРЈ из 1959. године.

3.3. Кривични закон

Социјалистичке Федеративне Републике Југославије

После доношења Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије од 21. фебруара 1974. године извршена је подела законодавне надлежности у области кривичног права између федерације, република и покрајина. Кривични законик ФНРЈ од 9. марта 1951. године²⁰² престао је да важи 1. јула 1977. године и од тада се почело примењивати девет кривичних закона. Међутим, питање инкриминације злоупотребе опојних дрога остало је у надлежности федерације због тога што је њихово прописивање, не само резултат високе друштвене опасности ових дела, него и међународна обавеза СФРЈ.²⁰³

Кривични закон Социјалистичка Федеративна Република Југославија добија 8. октобра 1976. године (у даљем тексту КЗ СФРЈ). Овај Закон у глави двадесет другој, у групи: „Кривичних дела против других друштвених вредности“ прописује два кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога. Прво кривично дело је неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога које је

¹⁹⁹ М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 186.

²⁰⁰ Ж. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 147.

²⁰¹ Ибид.

²⁰² Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије („Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“, број 13/1951, 39/1959 и „Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 6/1973).

²⁰³ Д. Атанацковић, *Кривично право, Посебни део*, Привредна штампа, Београд, 1981. стр. 310.

прописано чланом 245., док је друго кривично дело омогућавање уживања опојних дрога прописано чланом 246. овог Закона.²⁰⁴

Кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 245. према законском опису гласи:

„1) Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ради продаје купује, држи или преноси или посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанције или препарате који су проглашени за опојне дроге или психотропне супстанције, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

2) Ако је дело из става 1. овог члана извршило више лица која су се удружила за вршење тих дела или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника или ако је дело учињено са нарочито опасном дрогом или психотропном супстанцијом, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година.

3) Опојне дроге и психотропне супстанције, као и средства за њихово прављење, одузеће се.“

На основу наведене законске формулације кривичног дела из члана 245. можемо закључити да је прописан основни и квалификовани облик дела.

Основни облик кривичног дела,²⁰⁵ прописан је ставом 1. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се у неовлашћеној производњи, преради, продаји или нуђењу на продају или ради продаје куповини, држању или преносу или посредовању у продаји или куповини или на други начин неовлашћеном стављању у промет супстанције или препарата који су проглашени за опојне дроге или психотропне супстанције. Битно је да се радња извршења предузима: а) на одређен начин – неовлашћено, противно постојећим прописима и б) у односу на одређени објект – опојне дроге или психотропне супстанције. Учинилац кривичног дела може бити свако лице које неовлашћено предузима радње. Дело је свршено моментом предузимања неке

²⁰⁴ Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 44/1976), стр. 1362.

²⁰⁵ Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, Коментар Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Савремена администрација, Београд, 1978. стр. 754.

од алтернативно наведених радњи извршења. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година.²⁰⁶

Квалификовани облик кривичног дела прописан је ставом 2. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела постоји: 1) ако је основни облик кривичног дела учињен од стране више лица која су се удружила за вршење тих дела, 2) ако је учинилац организовао мрежу препродаваца или посредника и 3) ако је дело учињено са нарочито опасном дрогом или психотропном супстанцијом. Учиниоца кривичног дела може бити свако лице. Дело је свршено моментом предузимања неке од наведених радњи извршења. Последица дела је апстрактна опасност за здравље људи. За квалификовани облик кривичног дела прописана је казна затвора од једне до десет година.

Објект заштите код овог кривичног дела је здравље људи.²⁰⁷ У погледу кривице учиниоца потребан је умишљај. Опојне дроге и психотропне супстанције, као и средства за њихово прављење, имају се обавезно одузети, сагласно ставу 3. применом мере безбедности одузимања предмета.

Друго кривично дело злоупотребе опојних дрога у законодавству СФРЈ из 1976. године је кривично дело омогућавање уживања опојних дрога из члана 246. Оно према законском опису гласи:

„1) Ко наводи другог на уживање опојне дроге или психотропне супстанције или му даје опојну дрогу или психотропну супстанцију да је ужива он или друго лице или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или психотропне супстанције или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу или психотропну супстанцију, казниће се затвором од три месеца до пет година.

2) Ако је дело из става 1. овог члана учињено према малолетнику или према већем броју лица или са нарочито опасном опојном дрогом или психотропном супстанцијом или је изазвало нарочито тешке последице, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година.

²⁰⁶ Љ. Лазаревић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд, 1993. стр. 114 – 116.

²⁰⁷ Љ. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, Светозар Марковић, Београд, 1983. стр. 325.

3) Опојне дроге и психотропне супстанције одузеће се.²⁰⁸

Из наведене законске формулације кривичног дела из члана 246. закључујемо да је прописан основни и квалификовани облик дела.

Основни облик кривичног дела прописан је ставом 1. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се из више алтернативно предвиђених делатности које представљају подстрекавање и помагање као облике радњи као што су:

а) навођење другог на уживање опојне дроге или психотропне супстанције,

б) давање опојне дроге или психотропне супстанције другоме да је ужива он или друго лице,

в) стављање на располагање просторије другоме ради уживања опојне дроге или психотропне супстанције и

г) омогућавање другом да ужива опојну дрогу или психотропну супстанцију на други начин.²⁰⁹

Учинилац кривичног дела може бити свако лице које умишљајно врши неку од наведених делатности,²¹⁰ при чему умишљај мора да обухвати свест да своју радњу врши у односу на опојне дроге или психотропне супстанције. Дело је свршено моментом предузимања неке од наведених радњи извршења. За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора од три месеца до пет година.

Поред наведеног основног облика кривичног дела, прописан је и квалификовани облик дела (став 2.). Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се у предузимању радње извршења основног облика дела:

а) према малолетнику (где је узраст пасивног субјекта квалификаторна околност),

²⁰⁸ Кривични закон СФРЈ са напоменама и регистром појмова и Закон о кривичном поступку, Нип Експорт – Пресс, Београд, 1977. стр. 87.

²⁰⁹ Д. Јовашевић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Службени гласник, Београд, 2002. стр. 289 – 291.

²¹⁰ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, Студентски културни центар, Ниш, 1995. стр. 147.

б) према већем броју лица (где је потребно да је радња предузета према пет или више лица),

в) са нарочито опасном опојном дрогом или психотропном супстанцијом (при чему закон или други прописи изричито одређују које су то опојне дроге или психотропне супстанце „нарочито опасне“, дакле, делују нарочито опасно на здравље људи) и

г) што је изазвало нарочито тешке последице.²¹¹

Учинилац кривичног дела може бити свако лице.²¹² Дело је свршено моментом предузимања неке од наведених радњи извршења. За квалификовани облик кривичног дела прописана је казна затвора од једне до десет година.

Као и код кривичног дела из претходног члана,²¹³ објект заштите је здравље људи, а у погледу кривице потребан је умишљај. Опојне дроге и психотропне супстанције морају се одузети, сагласно ставу 3. применом мере безбедности одузимања предмета.

Лицу које је учинило кривично дело услед зависности од сталне употребе алкохола или опојних дрога и код кога постоји опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела суд може изрећи меру безбедности обавезно лечење алкохоличара и наркомана која је прописана чланом 65. КЗ СФРЈ. Ова мера се извршава у установи за извршење казне или у здравственој или другој специјализованој установи. Време проведено у таквој установи урачунава се у казну. Уколико је мера безбедности изречена уз казну, законодавац не одређује време њеног трајања, а уколико је изречена уз условну осуду она може трајати најдуже две године.²¹⁴ Ова мера безбедности била је предвиђена и раније у члану 61–а. Кривичног законика из 1951. године.²¹⁵

²¹¹ Н. Мрвић – Петровић, *Кривично право*, Службени гласник, Београд, 2005. стр. 221 – 222.

²¹² Љ. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 328.

²¹³ Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, *Коментар Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије*, оп. цит., стр. 754.

²¹⁴ Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 44/1976), стр. 1337.

²¹⁵ Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, *Коментар Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије*, оп. цит., стр. 274.

3.3.1. Закон о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије

Одредбе које се односе на инкриминацију злоупотребе опојних дрога у Кривичном закону СФРЈ ревидиране су 1990. године Законом о изменама и допунама Кривичног закона СФРЈ.²¹⁶ У новели наведеног Закона приметно је поштравање прописаних казни за учиниоце кривичних дела злоупотребе опојних дрога. Прописана казна за учиниоца основног облика кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога замењена је тежом запређеном казном, па се учиниоцу овог облика дела сада могла изрећи казна затвора од једне до десет година.²¹⁷ Што се тиче квалификованог облика овог кривичног дела, Новелом закона одређена је само доња граница, па се учиниоцу могла изрећи казна затвора од најмање три године,²¹⁸ док горња граница није била одређена, па се примењивала општа горња граница за казну затвора.²¹⁹

Поред претходно наведеног, новину код овог кривичног дела представља инкриминисање неовлашћеног прављења, набављања, поседовања или давања на употребу опреме, материјала или супстанција за које се зна да су намењене за производњу опојних дрога,²²⁰ за шта је била прописана казна затвора од шест месеци до пет година.²²¹ Ово је нови посебан облик кривичног дела из члана 245. Кривичног

²¹⁶ Закон о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 3/1990, 38/1990, 45/1990, 54/1990).

²¹⁷ З. Кандић – Поповић, *Кривично право, Посебни део*, Научна књига, Београд, 1991. стр. 120.

²¹⁸ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2000. стр. 324.

²¹⁹ Члан 38. КЗ СФРЈ: „Казна затвора не може бити краћа од петнаест дана ни дужа од петнаест година. Затвор се изриче се на пуне године и месеце, а до шест месеци и на пуне дане.“

²²⁰ З. Кандић – Поповић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 120.

²²¹ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, Српско удружење за кривично право, Београд, 1997. стр. 147.

закона СФРЈ којим се кажњавају припремне радње за неовлашћену производњу опојних дрога.²²²

Што се тиче кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога прописане казне за основни и квалификовани облик остају непромењене. Новела овог закона доноси новину само код квалификованог облика овог кривичног дела на тај начин што се формулација „већег броја лица“ мења формулацијом „према више лица“,²²³ што значи да се радња извршења може предузети према два или више лица.

Што се тиче мере безбедности обавезно лечење алкохоличара и наркомана, која је била прописана чланом 65. КЗ СФРЈ, она остаје непромењена у погледу садржине, услова за примену, дужине трајања и начина њеног извршења.²²⁴

3. 4. Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије

Кривични закон СРЈ је ревидиран 11. априла 2003. године.²²⁵ Овим ревидирањем, поред осталог, долази до промене назива закона, па уместо назива: „Кривични закон Савезне Републике Југославије“, Закон добија назив: „Основни кривични закон“.

У погледу кривичних дела којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога, такође је било одређених измена и допуна, па је тако чланом 17. цитираног Закона назив кривичног дела и члан 245. промењен и сада гласи: „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“.²²⁶ Према овој Новели основни облик кривичног дела из става 1. чини лице које неовлашћено производи, прерађује, продаје

²²² З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, Службени гласник, Београд, 2000. стр. 80 – 83.

²²³ З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Јавно предузеће Службени лист, Београд, 1999. стр. 264.

²²⁴ Б. Чејовић, *Кривично право, Општи део*, Службени лист, Београд, 2002. стр. 527 – 529.

²²⁵ Закон о изменама и допунама Кривичног закона, Савезне Републике Југославије („Службени гласник Републике Србије, број 39/2003). стр. 1, 3 – 4.

²²⁶ С. Вуковић, *Коментар Основног кривичног закона и Кривичног закона Републике Србије*, Пословни биро ДОО, Београд, 2003. стр. 124.

или нуди на продају или ради продаје купује, држи или преноси или посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце и препарате који су проглашени за опојне дроге. Према овим законским решењима објект радње су супстанце или препарати који су проглашени за опојне дроге, а изостављен је термин „психотропне супстанце“. Приметно је и да је прописана строжија казна за учиниоца основног облика овог кривичног дела, па се уместо казне затвора од једне до десет година, учинилац сада кажњава казном затвора од најмање пет година.

Квалификовани облик кривичног дела, према овој Новели, постоји уколико је основни облик дела учинило више лица која су се удружила за вршење тих дела или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника. Из законског описа квалификованог облика кривичног дела изостављена је радња која се састојала у предузимању делатности неовлашћене производње и стављања у промет „нарочито опасне опојне дроге или психотропне супстанце“. Такође је приметно да је прописана строжија казна за учиниоца квалификованог облика овог кривичног дела, па се уместо казне затвора од најмање три године учинилац сада кажњава казном затвора од најмање седам година.

Посебно је интересантна новина која се први пут појављује у нашем кривичном законодавству²²⁷ исказана у ставу 3. поменутог члана Закона који гласи: „Ко неовлашћено држи супстанце и препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се новчаном казном или затвором до три године“²²⁸. Ово дело састоји се у неовлашћеном држању супстанција или препарата који су проглашени за опојне дроге.²²⁹ На овај начин је и само поседовање, држање (државинска, фактичка власт) опојне дроге добила карактер кривичног дела, а не као до сада прекршаја.

Што се тиче става 4., он остаје непромењен, па се за неовлашћено прављење, набављање, поседовање или давање другогме на употребу опреме, материјала или супстанција за које се зна да су намењене за производњу опојних дрога учиниоцу могла

²²⁷ С. Цоковић, *Историјско – правни развој инкриминације опојних дрога у нашем кривичном законодавству*, оп. цит., стр. 166.

²²⁸ Ђ. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2011. стр. 140 – 141.

²²⁹ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Службени гласник, Београд, 2004. стр. 236.

изрећи казна затвора од шест месеци до пет година. Сагласно ставу 5. опојне дроге и средства за њихово справљање обавезно се одузимају применом мере безбедности одузимања предмета.

Друго кривично дело омогућавање уживања опојних дрога из члана 246. је задржало стари назив кривичног дела, али су прописане казне за основни и квалификовани облик промењене. Приметно је да је прописана строжија казна за учиниоца основног облика овог кривичног дела, па се уместо казне затвора од три месеца до пет година, учинилац сада кажњава казном затвора од једне до десет година.²³⁰ Такође се уочава да је прописана строжија казна за учиниоца квалификованог облика овог кривичног дела, па се уместо казне затвора од једне до десет година, учинилац кажњава казном затвора од најмање три године, уз коју се применом мере безбедности обавезно одузимају опојне дроге.

Мера безбедности обавезно лечење алкохоличара и наркомана,²³¹ која је била прописана чланом 65. КЗ СФРЈ, остала је непромењена и егзистирала је као таква све до доношења Кривичног законика Републике Србије, који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године.

4. КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

4.1. Кривични законик Републике Србије

У Републици Србији 29. септембра 2005. године донет је нови Кривични законик који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године (у даљем тексту КЗ РС)²³² којим је на јединствен начин регулисана материја општег и посебног дела кривичног права. Даном

²³⁰ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, Правни факултет, Београд, 2003. стр. 85.

²³¹ С. Вуковић, *Коментар Основног кривичног закона и Кривичног закона Републике Србије*, оп. цит., стр. 64 – 65.

²³² Кривични законик Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број, 85/2005), стр. 81. Више: Д. Јовашевић, *Кривични законик Републике Србије са уводним коментаром*, Службени лист, Београд, 2006. стр. 37.

ступања на снагу овог Законика престао је да важи Основни кривични закон.²³³ Као и претходно наведени кривични законици (закони) од 1929. до 2005. године, и овај Кривични законик инкриминише више облика злоупотребе опојних дрога. Законик у глави двадесет трећој, у групи: „Кривична дела против здравља људи“ прописује два кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога.

Прво кривично дело неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога²³⁴ прописано је чланом 246. за разлику од Основног кривичног закона који је прописивао исто кривично дело чланом 245. Овим чланом прописано је неколико облика овог кривичног дела: основни, посебни и тежи облици.

Основни облик кривичног дела прописан је ставом 1. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела је одређена алтернативно²³⁵ и састоји се у неовлашћеној производњи, преради, продаји или нуђењу на продају или ради продаје куповини,²³⁶ држању или преносу или посредовању у продаји или куповини или на други начин неовлашћеном стављању у промет супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге. За овај облик дела прописана је казна затвора од две до дванаест година.²³⁷

Квалификовани облик кривичног дела, прописан ставом 2. овог члана, постоји уколико је радња извршења основног облика дела предузета од стране више лица која су се удружила за вршење тих дела²³⁸ или је учинилац дела организовао мрежу препродаваца или посредника. За овај облик дела прописана је казна затвора од пет до петнаест година.

²³³ Основни кривични закон („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ број 44/1976, 36/1977, 34/1984, 37/1984, 74/1987, 57/1989, 3/1990, 38/1990, 45/1990, 54/1990 и „Службени лист Савезне Републике Југославије“, број, 35/1992, 16/1993, 31/1993, 37/1993, 24/1994, 61/2001 и „Службени гласник Републике Србије, број 39/2003).

²³⁴ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, *Кривично право*, Пројурис, Београд, 2014. стр. 179 – 180.

²³⁵ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет, Бања Лука, 2009. стр. 169.

²³⁶ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 146.

²³⁷ Н. Мрвић – Петровић, *Кривично право, Општи и посебни део*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Службени гласник, Београд, 2006. стр. 286.

²³⁸ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 323.

Први посебни облик кривичног дела прописан је ставом 3. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се у неовлашћеном држању супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге.²³⁹ За овај облик дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до три године. Такође је потребно истаћи да је Законик сагласно ставу 4. овог члана предвидео и могућност ослобођења од казне учиниоца који опојну дрогу држи ради сопствене употребе.

Ослобођење од казне могуће је у још једном случају.²⁴⁰ Наиме, сагласно ставу 5. овог члана учинилац основног, квалификованог и првог посебног облика дела који открије од кога набавља опојну дрогу може се ослободити од казне.

Други посебни облик кривичног дела прописан је ставом 6. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се у неовлашћеном прављењу, набављању, поседовању или давању другоме на употребу опреме, материјала или супстанце за које се зна да су намењене за производњу опојних дрога. За овај облик дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година.²⁴¹

Друго кривично дело омогућавање уживања опојних дрога прописано је чланом 247. Законика, за разлику од Основног кривичног закона који је прописивао ово кривично дело чланом 246.²⁴² За разлику од претходног кривичног дела којим је инкриминисана неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога и све друге делатности у вези са тим, овим кривичним делом инкриминишу се све делатности које иду за тим да се омогући другоме уживање опојних дрога.²⁴³ Наведеним чланом Законик прописује основни и квалификовани облик овог дела.

Основни облик кривичног дела прописан је ставом 1. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се из више алтернативно предвиђених делатности као што су:

²³⁹ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, Пројурис, Београд, 2007. стр. 199.

²⁴⁰ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 224.

²⁴¹ А. Игњатовић, *Кривично право, Посебни део*, Привредна академија, Нови Сад, 2007. стр. 98.

²⁴² Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Досије, Београд, 2014. стр. 214 – 216.

²⁴³ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 147.

- 1) навођење другог на уживање опојне дроге,
- 2) давање опојне дроге другоме да је ужива он или друго лице,
- 3) стављање на располагање просторије ради уживања опојне дроге и
- 4) на други начин омогућавање другом да ужива опојну дрогу.²⁴⁴

За овај облик кривичног дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година.²⁴⁵

Квалификовани облик кривичног дела прописан је ставом 2. овог члана. Радња извршења овог облика кривичног дела састоји се у чињењу основног облика дела према:

- 1) малолетном лицу²⁴⁶,
- 2) више лица и
- 3) ако је дело изазвало нарочито тешке последице.²⁴⁷

За квалификовани облик кривичног дела прописана је казна затвора од две до десет година.²⁴⁸

Учиниоцу који је извршио кривично дело из члана 246. и 247. КЗ РС услед зависности од сталне употребе опојних дрога и код кога постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела суд обавезно изриче меру безбедности обавезно лечење наркомана која је прописана чланом 83. КЗ РС.²⁴⁹ Ова мера се извршава у заводу за извршење казне или у здравственој или другој специјализованој установи и траје док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три

²⁴⁴ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, оп. цит., стр. 200.

²⁴⁵ С. Цоковић, *Омогућавање уживања опојних дрога*, Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу, број 3–4/2013, Нови Сад, стр. 148.

²⁴⁶ Н. Мрвић – Петровић, *Кривично право, Општи и посебни део*, оп. цит., стр. 289.

²⁴⁷ З. Кандић – Поповић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 121.

²⁴⁸ А. Игњатовић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 98.

²⁴⁹ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2011. стр. 339 – 340.

године. Време проведено у таквој установи урачунава се у изречену казну. Уколико је ова мера изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне, извршава се на слободи и не може трајати дуже од три године.²⁵⁰

Такође ће се учиниоцу наведених кривичних дела обавезно изрећи мера безбедности одузимање предмета, односно опојне дроге из члана 87. КЗ РС.

4. 2. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије

Новелом Кривичног законика Републике Србије, од 31. августа 2009. године,²⁵¹ поред кривичних дела из члана 246. и 247. КЗ РС, прописано је и треће кривично дело којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога.²⁵²

Неовлашћено држање опојних дрога, које је до тада било инкриминисано у оквиру члана 246. КЗ РС²⁵³, по први пут се издваја у нашем кривичном законодавству као засебно кривично дело које је прописано чланом 246–а. Кривично дело се састоји у неовлашћеном држању супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге у мањој количини за сопствену употребу.²⁵⁴ За ово је дело је прописана новчана казна или казна затвора до три године, али је Законик предвидео да се учинилац може у потпуности ослободити од казне²⁵⁵ уколико открије од кога набавља опојну дрогу.

У важећем Кривичном законнику сада егзистирају три кривична дела којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога и то:

²⁵⁰ Б. Чејовић, *Кривично право, Општи и посебни део*, Досије, Београд, 2006. стр. 392.

²⁵¹ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

²⁵² С. Цоковић, *Criminal act unauthorized possession of narcotic drugs*, International Conference „Law, Economy and Management in Modern Ambience“, LEMIMA 2013, Belgrade, стр. 272.

²⁵³ И. Симић, А. Трешњев, *Кривични законик са краћим коментаром*, Ингпро, Београд, 2010. стр. 180.

²⁵⁴ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, оп. цит., стр. 782 – 783.

²⁵⁵ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2010. стр. 138.

- 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246.),
- 2) неовлашћено држање опојних дрога (члан 246-а.) и
- 3) омогућавање уживања опојних дрога (члан 247.).

О појму, карактеристикама, облицима испољавања и елементима бића ових кривичних дела у теоријском и практичном смислу биће више говора у следећој глави овог рада.

Глава четврта

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Крајем 2005. године, тачније 29. септембра у Народној скупштини Републике Србије донет је нови Кривични законик (КЗ РС) који је ступио на снагу почетком 2006. године (1. јануара).²⁵⁶ Даном ступања на снагу овог Законика престали су да важе Основни кривични закон и Кривични закон Републике Србије.²⁵⁷ На тај начин је после 145 године (први Казнитељни – Криминални законик за Књажество Србију је донет 1860. године) и после скоро три деценије подељене законодавне надлежности Србија добила нови, јединствени, систематизовани кодекс кривичноправних норми.²⁵⁸

Наша држава је, као и многе друге савремене државе, увидевши да је злоупотреба опојних дрога, не само национални, него и глобални проблем, ратификовала најзначајније међународне конвенције у области контроле, спречавања и сузбијања злоупотребе опојних дрога. Ради се о следећим међународним конвенцијама:

- 1) Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године,

²⁵⁶ Кривични законик Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014).

²⁵⁷ Даном ступања на снагу овог законика престају да важе, Основни кривични закон („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 44/1976, 46/1977, 34/1984, 37/1984, 74/1987, 57/1989, 3/1990, 38/1990, 45/1990 и 54/1990, „Службени лист Савезне Републике Југославије“, број 35/1992, 16/1993, 31/1993, 37/1993, 24/1994 и 61/2001, „Службени гласник Републике Србије“, број 39/2003), и Кривични закон Републике Србије („Службени гласник Социјалистичке Републике Србије“, број 26/1977, 28/1977, 43/1977, 20/1979, 24/1984, 39/1986, 51/1987, 6/1989 и 42/1989, „Службени гласник Републике Србије“, број 21/1990, 16/1990, 26/1991, 75/1991, 9/1992, 49/1992, 51/1992, 23/1993, 67/1993, 47/1994, 17/1995, 44/1998, 10/2002, 11/2002, 80/2002, 39/2003 и 67/2003).

²⁵⁸ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 11.

- 2) Протокол о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године,
- 3) Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и
- 4) Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци из 1988. године.

Ратификацијом ових међународних конвенција наша држава се обавезала да њихове одредбе инкорпорира у домаћем кривичном законодавству, што је и учињено.

Наиме, у групи „Кривичних дела против здравља људи“ наведеног кодекса кривичноправних норми била су прописана два кривична дела злоупотребе опојних дрога, као и санкције за њихове учиниоце. Члан 246. предвиђао је кривично дело под називом: „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“, док је у члану 247. било предвиђено кривично дело под називом: „Омогућавање уживања опојних дрога“. Наш законодавац прво уводи као облик кривичног дела из члана 246. и „неовлашћено држање опојних дрога за сопствену употребу“, а затим наведену радњу по први пут у нашем законодавству Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године²⁵⁹ издваја у засебно кривично дело чланом 246–а. Другим речима, сада у нашем кодексу кривичноправних норми егзистирају три кривична дела злоупотребе опојних дрога, и то:

- 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246.),
- 2) неовлашћено држање опојних дрога (члан 246–а.) и
- 3) омогућавање уживања опојних дрога (члан 247.).

Законодавац у новом Законику одређује и појам опојних дрога, па су се тако под опојним дрогама подразумевале супстанце и препарати који су прописима заснованим на закону проглашени за опојне дроге. Међутим, Новелом Кривичног законика од 24. децембра 2012. године ревидиран је, поред осталог, и појам опојних дрога, па се данас под опојним дрогама сматрају супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге и остале психоактивне

²⁵⁹ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

контролисане супстанце (члан 112. став 15. КЗ РС).²⁶⁰ Примећујемо да је законодавац у појам опојних дрога увео и термин „психоактивне контролисане супстанце“, што је по нама било исправно, управо због доношења нових прописа који уређују област производње и промета опојних дрога.

Поред кривичноправних норми којима се инкриминишу разни облици злоупотребе опојних дрога, у сагласју са наведеним међународним конвенцијама, наш законодавац 22. децембра 2010. године, доноси и нови Закон о психоактивним контролисаним супстанцама, којим се детаљније уређује област производње и промета психоактивних контролисаних супстанци, а самим тим и област опојних дрога, као и друга питања из ове области значајна за заштиту живота и здравља људи.²⁶¹

2. ПОЈАМ И ВРСТЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

2.1. Закон о психоактивним контролисаним супстанцама

Да бисмо одредили општи појам опојних дрога, неопходно је консултовати одредбе Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, који је донет крајем 2010. године (тачније 22. децембра),²⁶² а ступио на снагу 4. јануара следеће године. Даном ступања на снагу овог Закона престали су да важе дотадашњи прописи из ове области који су регулисали питање производње и промета опојних дрога, односно Закон о производњи и промету опојних дрога²⁶³ и Закон о одређивању органа за вршење одређених послова у области производње и промета опојних дрога.²⁶⁴

²⁶⁰ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 121/2012).

²⁶¹ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник Републике Србије“, број 99/2010).

²⁶² Ибид.

²⁶³ Закон о производњи и промету опојних дрога („Службени лист Савезне Републике Југославије“, број 46/96 и „Службени гласник Републике Србије“, број 37/2002 и 108/2005).

²⁶⁴ Закон о одређивању органа за вршење одређених послова у области производње и промета опојних дрога („Службени гласник Социјалистичке Републике Србије“, број 8/1980).

Примећујемо да је законодавац 2010. године променио и назив самог закона, па он сада гласи: „Закон о психоактивним контролисаним супстанцама“. Овим Законом уређују се услови за производњу и промет психоактивних контролисаних супстанци, услови и поступак за издавање дозволе за производњу, промет, извоз, увоз и транзит психоактивних контролисаних супстанци, услови за гајење, прераду и промет биљака од којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, примена психоактивних контролисаних супстанци, надзор над спровођењем овог Закона, као и друга питања из ове области значајна за заштиту живота и здравља људи (члан 1.).

Под психоактивним контролисаним супстанцама у смислу овог Закона подразумевају се супстанце које се налазе на Списку психоактивних контролисаних супстанци (члан 2. став 1.). Психоактивне контролисане супстанце су:

- 1) опојне дроге, односно наркотици,
- 2) психотропне супстанце,
- 3) производи биолошког порекла који имају психоактивно дејство и
- 4) друге психоактивне контролисане супстанце (члан 2. став 2.).

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама дефинише појам опојних дрога, па се тако под термином опојна дрога подразумева свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла која се налази на Списку у складу са Јединственом конвенцијом о опојним дрогама из 1961. године,²⁶⁵ односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система (члан 3. став 1.).

Такође овај Закон дефинише и појам психотропних супстанци, па се тако под овим појмом подразумева свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла која се налази на Списку у складу са Конвенцијом о психотропним супстанцама из 1971. године,²⁶⁶ односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем и

²⁶⁵ Више: Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964).

²⁶⁶ Више: Закон о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – „Међународни уговори“, број 40/1973).

мења мождане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање (члан 3. став 2.).

Напомене ради, према Закону о производњи и промету опојних дрога, који је важио до 4. јануара 2011. године, под појмом опојна дрога сматрале су се супстанце природног или синтетичког порекла чијом се употребом могу створити стања зависности која могу да изазову оштећења здравља или да на други начин угрозе људски интегритет у физичком, психичком или социјалном смислу. Такође под овим појмом су се подразумевале и психотропне супстанце (члан 2.).

На основу наведених формулација, примећујемо да је новим Законом, приликом дефинисања општег појма опојних дрога, као и психотропних супстанци, изостављена формулација „чијом се употребом могу створити стања зависности“, што је било прописано старим законом.

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама прописује и бројне забране (односно мере активне контроле) у области производње, промета, употребе и доставе, давања и одлагања психоактивних контролисаних супстанци и биљака из којих се оне могу добити. Тако:

1) забрањена је производња, промет и употреба психоактивних контролисаних супстанци, као и достава психоактивних контролисаних супстанци и биљака из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, осим под условима прописаним овим Законом (члан 5. став 1.),

2) забрањено је гљиве из породице *Psilocybe*, као и друге гљиве из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, достављати на било који начин другим лицима (члан 5. став 2.),

3) забрањено је с храном, пићем или на било који други начин давати другоме психоактивне контролисане супстанце, осим у сврху прописаног лечења, у складу са овим законом и прописима донетим за спровођење овог закона (члан 6. став 1.),

4) забрањено је психоактивне контролисане супстанце и медицинска средства која су употребљена за њихову примену одлагати на начин и на месту које није посебно одређено за ту сврху, супротно овом Закону и прописима донетим за његово спровођење (члан 6. став 2.) и

5) забрањено је оглашавање психоактивних контролисаних супстанци²⁶⁷ у одређеним случајевима, односно њихово оглашавање је дозвољено под законом одређеним условима и на законом одређени начин (члан 7.).

Овим Законом је уређено и питање класификације психоактивних контролисаних супстанци. Наиме, министру надлежном за послове здравља је поверена надлежност за утврђивање Списка психоактивних контролисаних супстанци (члан 8. став 1.), на предлог Комисије за психоактивне контролисане супстанце.²⁶⁸ Списак садржи психоактивне контролисане супстанце у складу с потврђеним конвенцијама Уједињених нација које уређују област психоактивних контролисаних супстанци, као и психоактивне контролисане супстанце утврђене на предлог органа надлежних у области психоактивних контролисаних супстанци (члан 8. став 2.).

Закон је, приликом регулисања питања идентификације и испитивања психоактивних контролисаних супстанци (укључујући и овлашћења и дозволе за обављање овог посла), као и за производњу, промет, извоз, увоз, транзит и гајење истих, прописао строги систем контроле и забрана.

Тако је забрањено гајење биљака из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, као и њихов промет и поседовање, осим под условима прописаним законом и прописима донетим за спровођење закона (члан 58.).

Забрањене су следеће делатности:

- 1) гајење врста и варијетета конопље (род *Cannabis*) који могу садржати више од 0,3 % супстанци из групе тетра hidro канабинола,
- 2) гајење грма коке из породице *Erythroxylon*,
- 3) гајење мака (*Papaver somniferum L., Papaveraceae*),

²⁶⁷ Оглашавање психоактивних контролисаних супстанци, у смислу овог закона, је сваки облик давања информација о психоактивним контролисаним супстанцама општој и стручној јавности.

²⁶⁸ Ради усклађивања стручних ставова у области психоактивних контролисаних супстанци, као и давања стручних мишљења у складу са овим законом, Влада образује Комисију за психоактивне контролисане супстанце коју чине представници министарстава надлежних за: здравље, просвету, унутрашње послове, рад и социјалну политику, одбрану, омладину и спорт, културу, правду, пољопривреду и ветерину, локалну самоуправу, као и истакнути стручњаци у области психоактивних контролисаних супстанци (члан 4.).

- 4) гајење биљке кат из рода *Catha* (*Catha edulis*),
- 5) гајење биљке пејота (*Lophophora williamsii*),
- 6) гајење печурака из рода *Psilocybe* које садрже халуциногени алкалоид псилоцибин и
- 7) гајење паразитских гљивица *Claviceps purpurea* (Fries) Tulasne, *Clavicipitaceae* (познатих као *ergot* гљивице) ради изоловања, односно прераде лисергинске киселине.

Законом је регулисана и примена психоактивних контролисаних супстанци у оквиру заштите здравља, дефинисане су програмске активности за превенцију, лечење и смањење потражње психоактивних контролисаних супстанци, прописана је дужност обавештавања и евидентирања у одговарајућим регистрима, утврђен је поступак са одузетим психоактивним контролисаним супстанцама, утврђена је надлежност и надзор над спровођењем закона, као и прописане казне за привредне преступе и прекршаје.

2. 2. Медицински аспект злоупотребе опојних дрога

Обзиром на то да употреба опојних дрога, односно психоактивних контролисаних супстанци, доводи до измена стања психе (поремећаја), неопходно је поред појма опојних дрога у општем смислу о којем је било речи у претходном излагању, одредити и појам опојних дрога у медицинском смислу.

Напомене ради, по дефиницији Светске здравствене организације дрога је свака супстанца, која, унесена у организам, може да модификује једну или више функција.²⁶⁹

Када говоримо о изменама стања психе, односно о поремећајима као последици конзумирања опојних дрога, неопходно је истаћи да је за нашу тему од највећег значаја питање зависности од опојних дрога. На почетку је потребно нагласити да постоје бројне дефиниције зависности од опојних дрога, односно психоактивних контролисаних супстанци. Преовлађују медицинске и психијатријске дефиниције, али се најчешће наводе дефиниције Светске здравствене организације – Комитета експерата

²⁶⁹ Ј. Букелић, *Дрога у школској клупи*, Веларта, Београд, 1995. стр. 8.

за дроге.²⁷⁰ Према овој дефиницији, наркоманија је стање периодичне или хроничне интоксикације штетно како за појединца, тако и за друштво, до кога долази поновљеним узимањем неке природне или синтетичке дроге.²⁷¹ Једну од прихватљивијих дефиниција је дала Светска здравствена организација, по којој је зависност стање периодичне или хроничне интоксикације (затрованости) које је изазвано поновљеним узимањем дроге.²⁷²

Зависност од опојних дрога постоји, уколико постоје минимум од три доле наведена феномена:

- „1) неодољива потреба и жудња за узимањем дроге која се ужива,²⁷³
- 2) стална тенденција да се појединачна или дневна доза повећа, да би се постигао њен ефект,
- 3) отежана контрола понашања везаног за узимање супстанце,
- 4) појава апстиненцијалног синдрома у виду психичких и телесних сметњи при прекиду узимања дроге или њеног смањеног узимања, као и ублажавање ових сметњи поновном употребом исте или сличне супстанце,
- 5) прогресивно занемаривање ранијих интереса и задовољстава услед околности да је све више времена потребно за набавку и узимање дроге и
- б) наставак употребе супстанце и поред јасне спознаје да она доводи до штетних последица на психичком и телесном плану.“²⁷⁴

Што се тиче врста опојних дрога које њиховим конзумирањем (употребом) проузрокују одређене измене стања психе, односно поремећаје, постоје разне поделе и то по различитим критеријумима. По пореклу материје и начину на које се производе,

²⁷⁰ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, Пеликан Принт, Ниш, 2009. стр. 397.

²⁷¹ Ибид.

²⁷² З. Ђирић, *Судска психијатрија*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, Ниш, 2013. стр. 189.

²⁷³ Б. Крстић, *Судска психијатрија*, Пунта, Ниш, 2002. стр. 155.

²⁷⁴ З. Ђирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, Студентски културни центар, Ниш, 2009. стр. 77.

опојне дроге можемо поделити на природне, полусинтетичке и синтетичке.²⁷⁵ Потребно је издвојити и поделу коју заступа Светска здравствена организација, према којој постоје четири врсте опојних дрога, односно психоактивних контролисаних супстанци, с обзиром на њихово деловање на централни нервни систем. То су: 1) депресори, 2) стимуланси, 3) халуциногени и 4) канабис.²⁷⁶ Међутим, код бројних аутора преовладало је гледиште према којем се све дроге могу поделити у три велике групе: депресорне, стимулативне и халуциногене.²⁷⁷

Депресори утичу на смањење функција централног нервног система доводећи до смирења, ублажавања болова, поспаности и опадања моторике.²⁷⁸ Постоје две велике групе ове врсте опојних дрога. То су: 1) опиоиди и 2) седативи, хипнотици и анксиолитици.²⁷⁹

У опиоиде спадају алкалоиди опијума и њихови деривати и синтетске дроге са морфинским ефектима.²⁸⁰ Међу њима су посебно значајни морфин и хероин.²⁸¹

Што се тиче друге групе депресора, тј. седатива, хипнотика и анксиолитика, они имају веома широку примену у медицини ради остваривања терапијских ефеката (умањење напетости и анксиозности, регулисање сна итд.).²⁸²

Стимулативне дроге су психоактивне супстанце које активирају централни нервни систем повећавајући будност, моторику, енергију и узбуђење. Природни

²⁷⁵ М. Ницовић, *Дрога – царство зла*, оп. цит., стр. 10.

²⁷⁶ Видети: Д. Козарић – Ковачић, М. Грубишић – Илић, В. Грозданић, *Форензичка психијатрија*, Медицинска наклада, Загреб, 2005. стр. 88 – 89.

²⁷⁷ М. Ницовић, *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*, оп. цит., стр. 9.

²⁷⁸ Д. Радуловић, *Питања дефинисања и класификације зависности и злоупотреба дрога*, Социологија – Часопис за социологију, социјалну психологију и социјалну антропологију, број 1/2003, Београд. стр. 12.

²⁷⁹ З. Ђирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 78.

²⁸⁰ З. Ђирић, *Судска психијатрија*, оп. цит., стр. 191.

²⁸¹ Ибид.

²⁸² З. Ђирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 78.

стимуланси су кокаин,²⁸³ кофеин и никотин, док су амфетамини најпознатије синтетичке стимулативне дроге²⁸⁴ итд.

Халуциногене дроге добиле су име по халуцинацијама и илузијама које стварају код лица који их узимају.²⁸⁵ По узимању дроге особа стиче потпуно искривљене аудио и визуелне представе о стварности и околини,²⁸⁶ или другим речима, долази до доживљавања чулних обмана.²⁸⁷ Халуциногене дроге појачавају осетљивост чула, али истовремено деформишу њихову способност да доприносе уочавању разлике између реалног и илузије.²⁸⁸

Дакле, халуциногене дроге проузрокују дезорганизоване мисли и поремећаје у сфери опажања. Од халуциногених дрога најзначајније су мескалин,²⁸⁹ канабис, лед и екстази. Поједине врсте ових дрога, попут канабиса, имају истовремено и стимулативно и умирујуће дејство, док неке друге, лед и мескалин, на пример, имају изузетно снажне ефекте који се не могу сврстати, ни у стимулативе, а ни у депресоре.²⁹⁰

²⁸³ Д. Радуловић, *Питања дефинисања и класификације зависности и злоупотреба дрога*, оп. цит., стр. 12.

²⁸⁴ Ј. Марић, М. Лукић, *Правна медицина*, Јован Марић, Меграф, Београд, 2002. стр. 149.

²⁸⁵ М. Ницовић, *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*, оп. цит., стр. 10.

²⁸⁶ Ибид.

²⁸⁷ З. Ћирић, *Судско – психијатријски аспект менталних поремећаја насталих злоупотребом дрога*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 68/2014, Правни факултет у Нишу, Ниш. стр. 522.

²⁸⁸ М. Ницовић, *Дрога – царство зла*, оп. цит., стр. 10.

²⁸⁹ Ј. Букелић, *Дрога у школској клупи*, оп. цит., стр. 123.

²⁹⁰ Д. Радуловић, *Питања дефинисања и класификације зависности и злоупотреба дрога*, оп. цит., стр. 12.

3. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ЗДРАВЉА ЉУДИ

3.1. Општа разматрања

Кривична дела против здравља људи прописана су у глави двадесет трећој Кривичног законика Републике Србије. Наш законодавац прописује укупно петнаест кривичних дела против здравља људи. То су:

- 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246.),
- 2) неовлашћено држање опојних дрога (члан 246–а.),
- 3) омогућавање уживања опојних дрога (члан 247.),
- 4) непоступање по здравственим прописима за време епидемије (члан 248.),
- 5) преношење заразне болести (члан 249.),
- 6) преношење инфекције ХИВ вирусом (члан 250.),
- 7) несавесно пружање лекарске помоћи (члан 251.),
- 8) противправно вршење медицинских експеримената и испитивање лека (члан 252.),
- 9) неуказивање лекарске помоћи (члан 253.),
- 10) надрилекарство и надриапотекарство (члан 254.),
- 11) несавесно поступање при справљању и издавању лекова (члан 255.),
- 12) производња и стављање у промет штодљивих производа (члан 256.),
- 13) несавесно вршење прегледа животних намирница (члан 257.),
- 14) загађивање воде за пиће и животних намирница (члан 258.) и
- 15) тешка дела против здравља људи (члан 259.).

Сва ова кривична дела против здравља људи имају заједнички објект заштите, а то је здравље људи.²⁹¹ Здравље људи, свакако, спада у један од најважнијих групних заштитних објеката.²⁹² Право на здравље људи произилази из највишег правног акта наше државе, Устава Републике Србије (члан 68. – „Свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља“).²⁹³ Према Закону о јавном здрављу Републике Србије, који је донет 28. августа 2009. године, под здрављем се подразумева стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуство болести или неспособности (члан 2. став 7.).²⁹⁴ Потребно је напоменути и то, да је објект заштите ових кривичних дела различито одређен у зависности од врсте кривичног дела, па тако имамо код неких кривичних дела ситуацију да је објект заштите здравље неодређеног броја лица, док код других дела постоји као објект заштите здравље индивидуално одређеног лица.

Ова кривична дела су углавном бланкетне природе.²⁹⁵ Дакле, ради се о кривичним делима којима се крше норме из области медицинског законодавства.²⁹⁶ За кршење неких од тих норми предвиђени су прекршаји као казнени деликт, а за она најозбиљнија кршења која значе угрожавање или повреду заштитног објекта прописују се и кривична дела.²⁹⁷

Радња извршења код већег броја кривичних дела се састоји у поступању противно прописима, односно у кршењу прописа из области здравствене заштите, што значи да је за сазнавање садржине и обележја бића ових дела, потребно утврдити претходно

²⁹¹ Ђ. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 137.

²⁹² З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 220.

²⁹³ Устав Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 98/2006).

²⁹⁴ Закон о јавном здрављу („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

²⁹⁵ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 133.

²⁹⁶ Закон о здравственој заштити („Службени гласник Републике Србије“, број 107/2005, 72/2009 – др. закон, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013 – др. закон и 93/2014); Закон о здравственом осигурању („Службени гласник Републике Србије“, број 107/2005, 109/2005 - испр., 57/2011, 110/2012 – одлука УС, 119/2012, 99/2014, 123/2014 и 126/2014 – одлука УС); Закон о јавном здрављу („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

²⁹⁷ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 220.

садржину закона, других прописа и мера надлежних државних органа (забрана или наредби) које се крше.²⁹⁸

Последица код ових кривичних дела може да се појави у виду опасности или повреде.²⁹⁹ О повреди је реч код кривичних дела квалификованих тежом последицом³⁰⁰ или када дође до погоршања здравственог стања пасивног субјекта (нпр. несавесно пружање лекарске помоћи). Када говоримо о опасности као последици кривичних дела, она се може манифестовати у облику конкретне или апстрактне опасности, у зависности од кривичног дела.

Конкретна опасност (непосредна, блиска, стварна опасност) постоји ако је услед предузете радње извршења опасност стварно наступила по здравље људи, односно човека, па је могућност наступања његове повреде била тако великог степена да је постојала вероватноћа њеног наступања.³⁰¹ Ова врста опасности се мора доказати у сваком конкретном случају, приликом вођења кривичног поступка за свако конкретно кривично дело. Што се тиче апстрактне опасности, она представља могућност за наступање конкретне опасности. Другим речима, постојала је могућност да наступи конкретна опасност (непосредна, блиска, стварна опасност) по здравље другог, али она није наступила. Обзиром да апстрактна опасност није елемент бића кривичног дела, као што је рецимо конкретна опасност, она не мора бити доказивана у сваком конкретном случају, већ се сматра да је апстрактна опасност наступила самим моментом предузимања радње извршења кривичног дела против здравља људи.

Учиницац ових кривичних дела може бити готово свако лице. Међутим, код неких кривичних дела то мора бити тачно одређено лице, нпр. лекар, здравствени радник, фармацеут итд. Што се тиче кривице, потребан је у већини случајева умишљај праћен свешћу о забрањености дела, док се нека кривична дела могу чинити са умишљајем или са нехатом.

Након претходно наведеног излагања, следи излагање о појединим кривичним делима против здравља људи која су од значаја за нашу тему, а то су кривична дела

²⁹⁸ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 133.

²⁹⁹ Б. Чејовић, *Кривично право, Општи и посебни део*, оп. цит., стр. 569.

³⁰⁰ Ибид.

³⁰¹ Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, Номос, Београд, 2010. стр. 68.

злоупотребе опојних дрога, односно дела из чланова 246, 246–а. и 247. Кривичног законика.

4. НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА

Прво кривично дело злоупотребе опојних дрога у нашем позитивном кривичном праву дефинисано је чланом 246. Кривичног законика Републике Србије, у глави двадесет трећој у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ и носи назив: „Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога“. Ово кривично дело је до доношења Новеле Кривичног законика Републике Србије од 31. августа 2009. године³⁰² носило назив: „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“. Дакле, поред данашњег описа садржало је још једну радњу извршења, тј. неовлашћено држање опојних дрога за сопствене потребе. Сада је ова радња извршења инкриминисана као самостално кривично дело и на тај начин измештена из члана 246. у посебан члан 246–а. Кривичног законика Републике Србије.

Кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. КЗ РС према законском опису гласи:

„1) Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге³⁰³, казниће се затвором од три до дванаест година.

2) Ко неовлашћено узгаја мак или психоактивну конопљу или друге биљке из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојну дрогу, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

³⁰² Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

³⁰³ Д. Јовашевић, *Кривични законик Републике Србије*, Службени лист СЦГ, Београд, 2005. стр. 210.

3) Ако је дело из става 1. овог члана извршено од стране групе или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

4) Ако је дело из става 1. овог члана извршено од стране организоване криминалне групе, учинилац ће се казнити затвором од најмање десет година.

5) Учинилац дела из ст. 1. до 4. овог члана који открије од кога набавља опојну дрогу може се ослободити од казне.

6) Ко неовлашћено прави, набавља, поседује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намењене за производњу опојних дрога, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

7) Опојне дроге и средства за њихову производњу и прераду одузеће се.“

4. 1. Појам кривичног дела

Кривично дело се састоји у неовлашћеној производњи, преради, продаји или нуђењу на продају или у куповини, држању или преношењу ради продаје или у посредовању у продаји или куповини³⁰⁴ или на други начин у неовлашћеном стављању у промет супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге.³⁰⁵

Учинилац овог кривичног дела може бити свако лице које предузме најмање једну од више алтернативно одређених радњи извршења овог кривичног дела, односно предузима радње: производње, прераде, продаје, нуђења на продају, куповине, држања или преношења ради продаје или посредовања у продаји или куповини или на други начин неовлашћеног стављања у промет супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге. Можемо слободно рећи, да је за ово кривично дело потребно да је учинилац поступао неовлашћено, дакле противно закону, из разлога што је законом

³⁰⁴ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 146.

³⁰⁵ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Бона Фидес, Ниш, 2000. стр. 335 – 336.

изричито дозвољено обављање одређених делатности у научне, медицинске и друге сврхе.

Објект заштите је здравље људи,³⁰⁶ а објект напада су супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и остале психоактивне контролисане супстанце (члан 112. став 15. КЗ РС).³⁰⁷ Сагласно одредбама Закона о психоактивним контролисаним супстанцама³⁰⁸ прописано је да се ради се о опојним дрогама које делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система.

Такође овде треба подразумевати и психотропне супстанце, односно супстанце које делују примарно на централни нервни систем и мењају моздане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање, као и друге производе биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце. Напомене ради, према дефиницији Светске здравствене организације, дрога је свака супстанца која унесена у организам може да модификује једну или више функција.³⁰⁹ Последица овог кривичног дела је у крајњој линији угрожавање живота људи³¹⁰ и испољава се у виду апстрактне опасности.³¹¹

³⁰⁶ Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 165.

³⁰⁷ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 121/2012).

³⁰⁸ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник Републике Србије“, број 99/2010).

³⁰⁹ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, оп. цит., стр. 398.

³¹⁰ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 147.

³¹¹ М. Павловић, *Кривична дела у вези са опојним дрогама*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Зборник радова Правног факултет у Нишу, Ниш, 2012. стр. 447.

4. 2. Облици извршења кривичног дела

Из законске формулације кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. закључујемо да се оно састоји из неколико облика. Наиме, законодавац је у склопу овог кривичног дела злоупотребе опојних дрога прописао:

- 1) један основни облик (став 1.),
- 2) два посебна облика (став 2. и став 6.),
- 3) један лакши облик (став 5.) и
- 4) два квалификована облика (став 3. и став 4.).

4. 2. 1. Основни облик кривичног дела

На основу претходно наведене формулације кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. став 1.), закључујемо да се основни облик овог кривичног дела може учинити предузимањем једне од више алтернативно одређених радњи извршења, које можемо разврстати у две групе, и то:

- 1) неовлашћена производња и прерада опојних дрога и
- 2) неовлашћено стављање у промет опојних дрога.

Прву групу радњи извршења основног облика овог кривичног дела представља, као што је и наведено, неовлашћена производња и прерада опојних дрога. Производња, прерада³¹² и промет опојних дрога су дозвољени само под тачно одређеним законским условима и уз одобрење надлежног органа.³¹³ Дакле, разне делатности могу да

³¹² М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Издавачко – штампарско предузеће, Београд, 1977. стр. 185.

³¹³ Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, Окружни суд у Београду, Билтен 56, Београд, 2001. стр. 48.

представљају радњу извршења овог кривичног дела, под условом да се врше неовлашћено.³¹⁴ Радња извршења је овде широко схваћена.³¹⁵

Појам „производња опојних дрога“ а самим тим и психоактивних контролисаних супстанци, као и прерада истих, дефинисана је чланом 22. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама. Под производњом психоактивне контролисане супстанце, се сагласно овом Закону подразумева: припрема, изоловање, синтеза, пречишћавање, модификација, прерада, мешање, паковање и сваки други поступак којим се добија или се доприноси добијању психоактивне контролисане супстанце коришћењем хемијских, физичких и биолошких процеса, а коју обавља правно лице у складу са овим Законом и прописима донетим за његово спровођење. Свако одступање од одређених правила производње психоактивне контролисане супстанце представља радњу извршења овог кривичног дела злоупотребе опојних дрога. Примећујемо да законодавац није прописао све радње производње и прераде психоактивне контролисане супстанце, па је формулацијом „и сваки други поступак којим се добија или се доприноси добијању психоактивне контролисане супстанце“ предвидео и оне случајеве који нису прецизно наведени Законом.

Кривично дело је извршено нпр: „имајући у виду да се под производњом опојне дроге подразумева свака активност учиниоца којом се из одређеног материјала добија супстанца која има својство опојне дроге. Неосновано се жалбом браниоца окривљеног добија првостепена пресуда када се указује да брање, сушење и сецкање биљног материјала од индијске конопље не представља производњу опојне дроге. По оцени суда под производњом опојне дроге се подразумева свака активност учиниоца овог кривичног дела којом се из одређеног материјала може добити супстанца која има својство опојне дроге. У чему ће се та активност састојати зависи од природе материје која се прерађује и од које се добија супстанца.

У конкретном случају је вршена прерада биљног материјала – индијске конопље. Природа ове материје пружа могућност да се одабирањем, сушењем и резањем може добити материја која има својство опојне дроге. Управо такве радње је предузео окривљени и добио на тај начин материјал за који је несумњиво утврђено да има

³¹⁴ Ибид.

³¹⁵ Ибид.

својство опојне дроге (пресуда Врховног суда Србије Кж. 1517/2005 од 31. августа 2005. године, Билтен Окружног суда у Београду, Београд, број 70/2006. године, стр. 78 – 79).³¹⁶

Под прерадом опојне дроге се подразумева делатност којом се остварује чишћење, млевење или укрштање биљке дроге, односно вађење њених састојака хемијским или физичким путем и прављење производа (прах, течност) за употребу.³¹⁷ Другим речима, прерадом се сматра свака радња осим производње која омогућава да се добију опојне дроге и обухвата пречишћавање и прераду једних опојних дрога у друге,³¹⁸ као и побољшавање њеног квалитета, додавање других састојака и сл.³¹⁹

Другу групу радњи извршења основног облика овог кривичног дела представља неовлашћено стављање у промет опојних дрога. На основу података Републичког завода за статистику саопштених у одговарајућим билтенима о броју извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2013. године, произилази да је у посматраном периоду највећи број кривичних дела из члана 246. КЗ и то четири пута више од броја извршених кривичних дела из члана 247. КЗ РС. Као најчешћа предузета радња извршења кривичног дела, у посматраном периоду, доминира неовлашћено стављање у промет опојних дрога.

Под неовлашћеним стављањем у промет опојних дрога у смислу овог кривичног дела подразумевају се:

- 1) продаја или нуђење на продају,
- 2) куповина, држање или преношење ради продаје,
- 3) посредовање у продаји или куповина или

³¹⁶ Д. Јовашевић, *Практикум за кривично право, Посебни део*, Центар за публикације, Ниш, 2014. стр. 130.

³¹⁷ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2012. стр. 157.

³¹⁸ Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Савремена администрација, Београд, 1995. стр. 783.

³¹⁹ Љ. Лазаревић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 115.

4) на други начин неовлашћено стављање у промет супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге.

Промет психоактивне контролисане супстанце, а самим тим и опојних дрога, у смислу члана 22. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, јесте промет на велико који обухвата: извоз, увоз, транзит, превоз, складиштење, дистрибуцију, продају, куповину, посредовање при куповини или продаји и слично, а који обавља правно лице у складу са овим Законом и прописима донетим за његово спровођење. Дакле, промет психоактивних контролисаних супстанци, а самим тим и опојних дрога, дозвољен је у складу са Законом, а свако одступање од Закона представља чињење кривичног дела злоупотребе опојних дрога.

Продаја опојне дроге, односно психоактивне контролисане супстанце представља први вид радње у оквиру друге групе радњи извршења основног облика овог кривичног дела. До продаје опојних дрога долази на основу сагласности воља (договора око предмета купопродаје и цене коштања исте) између продавца и купца. Продаја је замена робе за домаћи или инострани новац. Кривично дело неовлашћеног стављања у промет опојних дрога довршено је споразумом купца и продавца у погледу робе и цене, због чега није потребно да је дошло и до реализације постигнутог споразума у виду предаје опојне дроге купцу.

Кривично дело је извршено тако што је, нпр: „Оптужени Х. Ф. дана 17.11.2010. године у Новом Пазару са умишљајем свестан свога дела чије је извршење и хтео, и када је био свестан да је његово дело било забрањено, продао оптуженој Н. А. супстанцу која је проглашена за опојну дрогу „хероин“ паковану у девет пакетића од алуминијумске фолије у облику прашкасте масе коју су чинили опојна дрога „хероин“ и активни разблаживачи „кофеин“ и „парацетамол“ за цену од 50 еура, па су овлашћени радници Полицијске управе Нови Пазар, истог дана код оптужене Н. А. пронашли део опојне дроге коју је оптужени Ф. продао оптуженој А. и исту привремено одузели и то седам пакетића од алуминијумске фолије у којима је била пакована прашкаста маса коју је чинила опојна дрога „хероин“ и активни разблаживачи „кофеин“ и „парацетамол“ укупне нето масе од 2,20 грама, иако је знао да нема овлашћење за продају опојне дроге, те да „хероин“ представља супстанцу која је проглашена за

опојну дрогу и да се „хероин“ налази на листи опојних дрога и психоактивних супстанци³²⁰

Нуђење опојне дроге на продају³²¹ представља други вид радње извршења ове групе радњи основног облика дела. Дакле, ради се о нуђењу, или другим речима покушају продаје опојне дроге, односно психоактивне контролисане супстанце, која је инкриминисана законом. Нуђење – понуда, представља једнострану изјаву воље продавца о цени и предмету понуде, којом нуди потенцијалном купцу закључење уговора о продаји опојне дроге, односно психоактивне контролисане супстанце. У овом случају за постојање кривичног дела је битно да постоји једнострана изјава воље продавца. Међутим, у судској пракси постоји проблем приликом доказивања кривице понудиоца, управо због тога што он нуди опојне дроге углавном својим сталним купцима.

Куповина опојне дроге ради продаје представља следећи вид ове групе радњи извршења основног облика кривичног дела. Наиме, у овом случају купац опојних дрога даје одређени износ домаћег или страног новца продавцу на име плаћања одређене количине опојних дрога, које је купац купио ради даље продаје. Куповина ради продаје подразумева држање дроге и њено преношење.³²² Кривично дело је извршено тако што је, нпр: „Оптужени ради продаје купио хероин на Тајланду од извесног лица и то 200 грама и договорио се са њим да овај дрогу пакује у писма од по 5 грама у пошиљци дајући му адресе одређених лица у Београду на које је овај слао писма (пресуда Врховног суда Србије Кж. 25/1991)“.³²³

Држање,³²⁴ или другим речима државинска (фактичка) власт над опојним дрогама у циљу продаје, а не за сопствене потребе, такође представља вид ове групе радњи извршења основног облика кривичног дела. Дакле, радња извршења је неовлашћено

³²⁰ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 312/10 од 30. маја 2012. године.

³²¹ Љ. Лазаревић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд, 1983. стр. 150.

³²² И. Симић, *Кривични законик, Практична примена*, Службени гласник, Београд, 2007. стр. 315.

³²³ Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, оп. цит., стр. 50.

³²⁴ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 82.

држање³²⁵ која као елемент овог кривичног дела постоји, уколико је предузета ради продаје. Стога се ова околност мора утврдити у сваком конкретном случају, при чему велики значај може имати количина опојне дроге, околност да је учинилац лице које се иначе бави препродајом дроге, чињеница да је учинилац уживалац опојне дроге, као и свака друга околност која би указивала да код учиниоца постоји намера да врши продају дроге.³²⁶ Ради бољег разумевања потребно је направити разлику у односу на кривично дело из члана 246–а. које носи назив: „Неовлашћено држање опојних дрога“, управо због тога што се код овог кривичног дела радња извршења састоји у неовлашћеном држању опојних дрога, али за сопствене потребе. Примећујемо да се у првом случају ради о неовлашћено држању опојних дрога ради продаје, док се у другом случају (члан 246–а.) ради о неовлашћеном држању опојних дрога, али за сопствене потребе.

Наредни вид радње извршења ове групе радњи основног облика кривичног дела представља преношење опојне дроге ради продаје. Битно је за постојање овог кривичног дела да се ради о преношењу опојне дроге, али у циљу продаје исте. Није битно са становишта постојања овог кривичног дела да ли је радња извршења преношења опојне дроге предузета уношењем у земљу или изношењем из земље, или се пак ради о преношењу унутар граница наше земље.

Кривично дело је извршено тако што је, нпр: „Оптужени В. Д. свестан свога дела неовлашћено ради продаје преносио супстанцу која је проглашена за опојну дрогу „марихуану“ у количини од 3.875,11 грама нето масе коју је упаковао у осам пакета облепљених најлоном и сакрио у резервни точак путничког моторног возила „Peugeot 307“ власништво оптуженог В. Д. који је ову опојну дрогу истог дана повезао возилом да би је неовлашћено пренео до Беча у Аустрији где је требало да буде продата, али је возило „Peugeot 307“ којим је управљао у околини Краљева заустављено од стране службеника полиције у Краљеву који су пронашли опојну дрогу и одузели је од њега.“³²⁷

³²⁵ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2006. стр. 158.

³²⁶ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука, 2007. стр. 170.

³²⁷ Пресуда Вишег суда у Краљеву, Број: 4К – 102/11 од 14. марта 2012. године.

Такође вид радње ове групе радњи извршења основног облика кривичног дела представља посредовање у куповини или продаји опојних дрога. Циљ вршења посредовања је довођење у везу продавца и купца, односно довођење у везу заинтересованих лица са робом, као и друге делатности везане за посредовање.³²⁸ Постоји велики број радњи које се могу подвести под појмом посредовање, као што су нпр: довођење у везу продавца и купца који се пре нису познавали, преношење поруке између њих,³²⁹ преношење новца, куповина опојне дроге за другог, чување опојне дроге док не дође до споразума између продавца и купца и сл. Другим речима, посредовање може бити посредно или непосредно. Битно је да је предузета радња посредовања, а није битно на који начин се то чини.³³⁰

Кривично дело је извршено тако што је, нпр: „Оптужена Х. З. у периоду од априла до 06.10.2011. године на подручју општина Нови Пазар, Тутин и околних места, у стању урачунљивости, свесна свог дела чије извршење је хтела, уз истовремену свест о забрањености свог дела, неовлашћено продавала и посредовала у продаји супстанци које су проглашене за опојну дрогу, тако што је по упутствима Х. Х. (осуђеног пресудом Вишег суда у Београду СПК. бр.10/13 од 14.02.2013. године), одводила купце до скровитих места на којима је чувана опојна дрога, где су јој купци након преузимања опојне дроге, предавали уговорене новчане износе, па је тако дана 12.09.2011. године одвела З. Е., В. А. и Б. Б. на скровито место, где им је дала опојну дрогу „хероин“ у смеси са кофеином и парацетамолом нето тежине 1.496,17 грама, за који „хероин“ су јој исти дали новац у износу од 21.500,00 еура, коју дрогу је затим Б. Б. облепио на своја леђа и кренуо ка Београду, где је приликом прегледа путничког моторног возила марке „Рено Лагуна“ којим је управљао М. А., а на месту сувозача седео Б. Б. од стране полицијских службеника, опојна дрога пронађена.“³³¹

Поред наведених радњи извршења основног облика овог кривичног дела, законодавац је формулацијом „или на други начин неовлашћено ставља у промет

³²⁸ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 82.

³²⁹ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 2006. стр. 653.

³³⁰ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 82.

³³¹ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Спк. Број: 2/14 – К. број 16/13 од 04. фебруара 2014. године.

супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге“ предвидео и друге радње извршења неовлашћеног стављања у промет опојних дрога, које таксативно нису набројане. Законодавац је био свестан да никада није могуће таксативним навођењем инкриминисати све радње извршења овог дела, па је узимајући у обзир нове ситуације које се догађају и које ће се догађати у животним условима, и предвидео наведену формулацију којом обухвата и све друге случајеве неовлашћеног стављања у промет опојних дрога.

Ту би спадали нпр. случајеви размене опојних дрога за друге такве производе или за робу друге врсте, предаја опојних дрога на употребу другом лицу с тим да их касније врати у истој врсти и количини, поклон одређене количине ових супстанција ради каснијег придобијања купаца,³³² позајмица или давање у залогу³³³ и сл. Овај облик кривичног дела је учињен, нпр: „Када је окривљени на други начин ставио у промет опојну дрогу тако што је дрогу коју је неовлашћено набавио дао проститутки на име пружања сексуалних услуга и то: 1,5 грам хероина, а њеној другарици 0,5 грама хероина.“³³⁴

Учинилац овог облика кривичног дела може бити свако лице³³⁵, а што се тиче кривице, потребан је умишљај праћен свешћу о забрањености дела и неовлашћености, дакле противзаконитости поступања, односно свешћу о својству предмета – опојне дроге, на који се радња извршења односи.

³³² Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, оп. цит., стр. 783.

³³³ С. Стојановић, *Коментар кривичног законика*, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2007. стр. 575.

³³⁴ Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (*Пресуда Апелационог суда у Београду Кж.І бр. 1176/12 од 03. маја 2012. и пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 998/11 од 20. јануара 2012. године*), Билтен Вишег суда у Београду, број 83, Intermex, Београд, 2013. стр. 21.

³³⁵ М. Радовановић, М. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Издавачко – штампарско предузеће, Београд, 1976. стр. 186.

4. 2. 2. Посебни облици кривичног дела

Поред основног облика овог кривичног дела, законодавац прописује и два посебна облика дела. Новелом Кривичног законика Републике Србије, од 31. августа 2009. године,³³⁶ прописан је први посебни облик овог дела којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога. Овај облик дела чини лице које неовлашћено узгаја мак или психоактивну конопљу или друге биљке из којих се добија опојна дрога, или које саме садрже опојну дрогу (став 2.). На основу наведене законске формулације дела, можемо закључити да се посебност овог облика дела састоји у:

1) неовлашћеном поступању и поступању противно Закону о психоактивним контролисаним супстанцама и

2) узгајању мака или психоактивне конопље или друге биљке из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојну дрогу.

Радња извршења се састоји у производњи, дакле сађењу, одабирању, селекцији, стварању природним, биолошким процесом опојне дроге. И друго, радња се односи на посебну врсту опојне дроге: мак, психоактивна конопља или друга биљка. Дакле, ради се о делатности противно одредбама Закона о психоактивним контролисаним супстанцама (изузетно је узгајање наведених биљака дозвољено), чијим кршењем се остварују елементи бића овог кривичног дела.

Други посебни облик овог дела у нашем кривичном законодавству, први пут је инкриминисан у склопу члана 245. Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, и то доношењем његове Новеле 1990. године. Овај облик дела постоји када неко лице неовлашћено прави, набавља, поседује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намењене за производњу опојних дрога³³⁷ (став 6). Код овог облика дела су, заправо инкриминисане припремне радње³³⁸

³³⁶ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

³³⁷ Ђ. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 141.

³³⁸ К. Турковић, П. Новоселец, В. Грозданић, А. Куртовић – Мишић, Д. Деренчиновић, И. Бојанић, М. Муниврана – Вајда, М. Мрчела, С. Нола, С. Роксандић – Видличка, Д. Трипало, А. Маршавелски, *Коментар Казненог закона*, оп. цит., стр. 257.

којима се стварају услови и претпоставке за производњу опојне дроге и њену употребу (уношење у организам човека).

Овде се као објект напада не јављају супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и остале психоактивне контролисане супстанце, већ су то опрема, материјал или супстанце које су намењене за производњу опојних дрога.

Потребно је истаћи да законодавац није прецизно дефинисао шта се подразумева под опремом, материјалом или супстанцама³³⁹ које су намењене за производњу опојних дрога, што уједно и предстаља предмет извршења овог кривичног дела. Обзиром на наведену законску формулацију овог облика дела, која је иначе уопштена, закључујемо да је остављено суду да у сваком конкретном случају процени да ли се ради о опреми, материјалу или супстанцама које су намењене за производњу опојних дрога. То може бити: опрема (апарати и лабораторијски прибор), материјал (шприц, луле, лампе, игле) или супстанциије (разне хемикалије) које су иначе намењене за производњу опојних дрога, али то не мора бити случај.³⁴⁰ То могу бити и свакодневни предмети који се иначе користе у домаћинству и индустрији (хемијској или фармацеутској) или у школским или фабричким лабораторијама за друге намене, али који се могу употребити и у ову сврху.³⁴¹

Радња извршења овог облика кривичног дела је алтернативно одређена, па учинилац чини ово кривично дело предузимањем било које од законом наведених радњи извршења. Наиме, ово дело постоји када учинилац прави (производи, склапа, монтира, поправља, преправља) предмете извршења дела.³⁴² Радњу представља чак и само поседовање (државинска, фактичка власт) оваквих предмета, као и њихово давање на употребу другом лицу (унапред одређеном и неодређеном ако постоји намера као субјективни елемент на страни учиниоца).³⁴³ Напомене ради, радња давања на

³³⁹ В. Камбовски, *Коментар на Кривичниот Законик на Република Македонија*, Интегрален текст, Матица, Скопје, 2011. стр. 832.

³⁴⁰ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 136.

³⁴¹ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Бона Фидес, Ниш, 2002. стр. 339.

³⁴² Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, оп. цит., стр. 52.

³⁴³ Ибид.

употребу оваквих предмета, представља радњу помагања која није облик саучеснитва, већ самостална радња извршења.

Учишилац ових облика кривичног дела може бити свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај праћен свешћу о забрањености дела, односно свешћу о неовлашћеном поступању, као и свешћу да се ради о опреми, материјалу и супстанцама које су намењене за производњу опојне дроге.

4. 2. 3. Лакши облик кривичног дела

Наш законодавац је ставом 5. члана 246. КЗ предвидео могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела који открије лице од кога набавља опојну дрогу, по узору на многе законодавце савремених држава. Законодавац је био свестан и тога да се на тај начин може доћи до битних података о мрежи продаваца и посредника, као и других битнијих података у вези са неовлашћеном производњом, прерадом или продајом опојних дрога, те је у том смислу из криминално политичких разлога и предвидео могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела.

Другим речима, за постојање овог облика дела неопходна је сарадња на релацији учинилац кривичног дела – органи кривичног гоњења (правосудни органи). Учишилац дела треба да пружи потребне податке органима кривичног гоњења (МУП – у, јавном тужилаштву) о томе од кога је набавио опојну дрогу, као и друге потребне податке (место, време, начин комуникације и сл.).

Уколико учинилац кривичног дела не сарађује у довољној мери, онда се не може применити институт ослобођења од казне, нпр: „Окривљени се у преткривичном поступку бранио ћутањем, а у претходном поступку, као и на главном претресу, у своју одбрану је навео да је дрогу купио од извесног „Нониа“ или „Наниа“, без икаквих других ближих података, па се у конкретном случају не ради о ситуацији да је окривљени открио лице од кога је набављао дрогу, то јест, да је практично пријавио то

лице надлежним органима, па тиме нема места примени института ослобађања од казне.³⁴⁴

4. 2. 4. Квалификовани облици кривичног дела

Након излагања које се односи на основни облик, посебне облике и лакши облик кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. КЗ следи излагање квалификованих облика овог дела. Наиме, наш законодавац је имајући у виду одређене радње које представљају квалификаторне околности овог кривичног дела, инкриминисао два тежа облика дела.

Први тежи, односно квалификовани облик овог кривичног дела (члан 246. став 3.), постоји уколико је основни облик дела учињен:

- 1) од стране групе и
- 2) када је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника.

Прва радња извршења квалификованог облика овог кривичног дела постоји ако је основни облик дела учињен од стране групе. Сагласно одредбама нашег Кривичног законика под појмом група се подразумева најмање три лица повезаних ради трајног или повремениог вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру (члан 112. став 22.). На основу ове формулације можемо закључити да радњу извршења основног облика кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога предузима група лица, односно најмање три или више лица, али по претходном постигнутом договору, који том приликом и реализују.

Договор се може односити на чињење једног или више истих или различитих кривичних дела злоупотребе опојних дрога. За постојање групе се не захтева организованост већег степена, а међу њеним члановима углавном влада

³⁴⁴ Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (*Пресуда Апелационог суда у Београду Кж. 1. бр. 388/12 од 09. фебруара 2012. и пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 384/11 од 09. септембра 2011. године*), Билтен Вишег суда у Београду, број 83, Intermex, Београд, 2013. стр. 22.

равноправност.³⁴⁵ Зато код групе изостаје вођа као апсолутни ауторитет, у смислу његовог постојања као код банде.³⁴⁶ Другим речима, за постојање овог облика кривичног дела, потребно је кумулативно испуњење три услова, и то:

1) постојање три или више лица која заједнички врше кривично дело (једно или више),

2) постојање претходног договора³⁴⁷ групе лица о чињењу неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога и

3) неопходно је да се учини макар једно кривично дело као резултат претходног договора.

Кривично дело је извршено, нпр: „Тако што су у стању урачуљивости, са умишљајем, свесни својих радњи и њихове забрањености, по предходном договору окривљени Л. С. и Ф. С. дана 11.12.2009. године, дошли код С. Д. у Барајево, а затим делујући у групи, са напред утврђеним планом и улогама, пошли за Сарајево у намери да тамо неовлашћено набаве опојну дрогу „хероин“ ради даље неовлашћене продаје, па су дана 12.12.2009. године по доласку у Сарајево окривљени Л. С. и Ф. С. неовлашћено набавили опојну дрогу „хероин“ коју су донели у стан на непознатој адреси, где је чекала окривљена Д., а након тога дрогу упаковану у три пакета у облику цигле завијену у алуминијумску и пластичну фолију, зашили у јастучницу, коју су ставили у путничку торбу купљену за ту намену, коју је окривљена Д. понела са собом и аутобусом из Сарајева пошла за Нови Пазар, а окривљени С. и С. путничким возилом марке „Мицубиши“ тип „Пајеро“, власништво окривљеног Ф. С. пошли у пратњу за аутобусом, одржавајући у току путовања везу са окривљеном Д. договарајући се о њеним радњама и понашању, па када је аутобус дошао у село Пожега код Новог Пазара, по упутству окривљеног С. и С. требали да је са дрогом преузму у своје возило, у чему су спречени од стране припадника полиције, којом приликом је у торби коју је окривљена Д. носила са собом, пронађено три пакета опојне дроге „хероин“, укупне

³⁴⁵ З. Ђорђевић, *Нарко – криминал, кривичноправни и криминалистички аспекти*, Издавачки центар Интернационалног универзитета у Новом Пазару, Графокартон – Пријеполје, Нови Пазар, 2006. стр. 83.

³⁴⁶ Ибид.

³⁴⁷ Љ. Лазаревић, Б. Вучковић, В. Вучковић, *Коментар Кривичног законика Црне Горе*, Обод, Цетиње, 2004. стр. 729.

нето тежине 2.995,28 грама, коју дрогу су намеравали да донесу у Нови Пазар ради даље неовлашћене продаје, иако су знали да се ради о супстанци која је проглашена за опојну дрогу и да на тај начин врше забрањене радње, што су и хтели.³⁴⁸

Друга радња извршења овог квалификованог облика кривичног дела постоји ако је учинилац основног облика дела организовао мрежу препродаваца или посредника.³⁴⁹ Под „мрежом“ се подразумева ангажовање већег броја лица, распоређених на разним местима, преко којих учинилац продаје опојне дроге и психотропне супстанце или која посредују у куповини или продаји. То претпоставља постојање чвршће везе између организатора као извршиоца дела и ових лица.³⁵⁰ Дакле, радња извршења је делатност проналажења, анимирања, придобијања, ангажовања и повезивања више лица за продају опојних дрога који се шаљу на разна места или пунктове.³⁵¹ Такође, потребно је напоменути да није неопходно да се ради о трајној повезаности³⁵² наведених лица.

Наш законодавац није прецизно у Кривичном законнику одредио појам препродавац, већ је то остављено судској пракси да у сваком конкретном случају цени. Препродавци би били она лица која је организатор организовао у своју мрежу са циљем да његову опојну дрогу и за његов рачун продају на мало – директним конзументима.³⁵³ Такође, препродавци би била и лица која су купљену опојну дрогу од организатора продавала директним конзументима (купцима) за свој рачун и у своје име. Другим речима, препродавца би могли да дефинишемо као купца ради даље продаје. Потребно је нагласити и то да предмет купопродаје може бити већа или мања количина опојних дрога, као и то да није потребно да се међусобно познају чланови организације.

Што се тиче посредника, њих би могли дефинисати као лица која доводе у везу купца са продавцем, или другим речима, они свесно и вољно доводе у везу лица које неовлашћено продаје опојне дроге са купцем опојних дрога, који може бити и директни

³⁴⁸ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 37/11. од 19. марта 2012. године.

³⁴⁹ Б. Чејовић, М. Кулић, *Кривично право*, Универзитет привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2014. стр. 480.

³⁵⁰ Љ. Лазаревић, Б. Вучковић, В. Вучковић, *Коментар Кривичног законика Црне Горе*, оп. цит., стр. 729.

³⁵¹ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 137.

³⁵² Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, *Коментар Казненог закона*, оп. цит., стр. 465.

³⁵³ Д. Николић, *Наркоманија – злочин или казна*, оп. цит., стр. 271.

конзумент истих. Овај облик кривичног дела је учињен, нпр: „Када је осуђени најпре сам набављао и продавао уживаоцима хероин, да би потом ангажовао још два лица, снабдевајући их унапред припремљеним пакетићима хероина тежине од по 0,25 грама, у количини до 100 пакетића дневно, које су ови продавали уживаоцима, предајући потом новац осуђеном (пресуда Окружног суда у Београду, Број: К – 431/06 од 13.03.2007. године).³⁵⁴

И на крају, други квалификовани облик овог кривичног дела, који представља уједно и најтежи облик дела први пут је прописан у нашем кривичном законодавству доношењем Новеле Кривичног законика Републике Србије 31. августа 2009. године.³⁵⁵ Овај квалификовани облик дела постоји када је основно дело извршено од стране организоване криминалне групе. Организована криминална група је сагласно одредбама нашег Кривичног законика група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи (члан 112. став 35.). Напомене ради, доношењем наведене Новеле Кривичног законика из 2009. године, законодавац даје и појмовно одређење организоване криминалне групе, што до тада није био случај, и на тај начин отклања одређене недоумице и неуједначеност и у судској пракси приликом дефинисања самог појма.

Поред наведеног, појмовно одређење организоване криминалне групе даје и Законик о кривичном поступку.³⁵⁶ Тако се под појмом организована криминална група у смислу овог Законика подразумева, група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи (члан 2. став 33.).³⁵⁷

³⁵⁴ М. Ковачевић, *Сузбијање злоупотребе опојних дрога*, оп. цит., стр. 715 – 716.

³⁵⁵ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

³⁵⁶ С. Бељански, Г. П. Илић, М. Мајић, *Законик о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2012. стр. 70 – 71.

³⁵⁷ Законик о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

Примећујемо да је законодавац дефинисао појам организоване криминалне групе на идентичан начин, како у Кривичном законнику, тако и у Законнику о кривичном поступку. На основу законске формулације појма организоване криминалне групе, можемо закључити да она постоји уколико су кумулативно испуњени одређени елементи. То су:

- 1) постојање групе од три или више лица,
- 2) група треба да постоји одређено време и да делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна и
- 3) група треба све то да чини ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи.

Учинилац ових облика кривичног дела може бити свако лице,³⁵⁸ а у погледу кривице потребан је умишљај праћен свешћу о забрањености дела.

4. 2. 5. Кривичне санкције

Што се тиче врсте прописаних кривичних санкција код овог кривичног дела примећујемо да преовладавају казне затвора, као и мера безбедности одузимање предмета (одузимање опојних дрога и средстава за њихову производњу и прераду) која се обавезно изриче уз прописану казну затвора, исто као и код других кривичних дела злоупотребе опојних дрога. Мера безбедности одузимање предмета³⁵⁹ прописана је чланом 87. Према слову закона, састоји се у одузимању предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела, када постоји опасност да ће се одређени предмет поново употребити за извршење кривичног дела или када је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно.

³⁵⁸ Б. Чејовић, М. Кулић, *Кривично право*, оп. цит., стр. 479.

³⁵⁹ Н. Мрвић – Петровић, *Кривично право*, оп. цит., стр. 221.

Када говоримо о висини прописаних казни за ово кривично дело, примећујемо да су прописане најблаже казне затвора за посебне облике кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (ставови 2. и 6.), које се крећу у временском трајању од шест месеци до пет година.

Строжија казна затвора, у односу на посебне облике овог кривичног дела, прописана је за основни облик дела, и она се креће у временском трајању од три до дванаест година, док је за први квалификовани облик дела прописана казна затвора у временском трајању од пет до петнаест година.

За учиниоца другог квалификованог облик дела прописана је најстрожија казна затвора, и она се изриче у временском трајању од најмање десет година. Примећујемо да је у овом случају законодавац одредио само доњу посебну границу казне затвора (формулацијом, најмање десет година), док горња граница није одређена, па нас то наводи на закључак да ће се примењивати општа горња граница за казну затвора.³⁶⁰

Поред, у закону прописаних санкција, за ово кривично дело се могу (факултативно) изрећи и следеће санкције, зависно од слободне оцене судског већа. То су:

1) казна одузимања возачке дозволе (члан 53.) може се изрећи учиниоцу кривичног дела у вези са чијим извршењем или припремањем је коришћено моторно возило. Трајање ове казне не може бити краће од једне, нити дуже од три године, рачунајући од дана правноснажности одлуке, с тим да се време проведено у затвору не урачунава у време трајања ове казне. Ова казна може се изрећи као споредна казна уз казну затвора или уз новчану казну, а може се изрећи и као главна казна за кривична дела за која је прописана казна затвора до две године или новчана казна. Казна одузимања возачке дозволе не може се изрећи заједно са мером безбедности забране управљања моторним возилом и

2) мера безбедности обавезно лечење наркомана (члан 83.) се обавезно изриче учиниоцу који је учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и

³⁶⁰ Члан 45. КЗ РС: Казна затвора не може бити краћа од тридесет дана нити дужа од двадесет година (став 1.). За најтежа кривична дела и најтеже облике тешких кривичних дела може се уз казну из става 1. овог члана изузетно прописати и казна затвора од тридесет до четрдесет година (став 3.). Затвор од тридесет до четрдесет година не може се изрећи лицу које у време извршења кривичног дела није навршило двадесет једну годину живота (став 4.).

код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела. Укупно време трајања ове мере безбедности не може бити дуже од три године.

Новелом Кривичног законика од 31. августа 2009. године³⁶¹ изричито је искључена могућност ублажавања казне за одређена кривична дела (члан 57. став 2.), међу којима и за кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. став 1. и став 3.).

5. НЕОВЛАШЋЕНО ДРЖАЊЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

Наш законодавац је пратећи тенденцију савремених кривичних законодавстава за инкриминисањем неовлашћеног држања опојних дрога као самосталног кривичног дела, Новелом Кривичног законика од 31. августа 2009. године,³⁶² прописао кривично дело под називом: „Неовлашћено држање опојних дрога“ (члан 246-а.).³⁶³ На тај начин је, по први пут, ово дело у нашем кривичном законодавству прописано као самостално кривично дело. До тада је радња извршења овог кривичног дела била инкриминисана у оквиру кривичног дела: Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“ (члан 246.), која је иначе по први пут у нашем кривичном законодавству прописана Новелом Кривичног закона³⁶⁴ Савезне Републике Југославије од 11. априла 2003. године.³⁶⁵

Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога (члан 246-а.), према законском опису гласи:

³⁶¹ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

³⁶² Ибид.

³⁶³ С. Цоковић, *Criminal act unauthorized possession of narcotic drugs*, оп. цит., стр. 273.

³⁶⁴ Доношењем ове Новеле долази до промене назива кривичног закона, па уместо назива Кривични закон Савезне Републике Југославије, закон гласи Основни кривични закон.

³⁶⁵ Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије („Службени гласник Републике Србије, број 39/2003). стр. 3 – 4.

„1) Ко неовлашћено држи у мањој количини за сопствену употребу супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се новчаном казном или затвором до три године, а може се ослободити од казне.

2) Учиниолац дела из става 1. овог члана који открије од кога набавља опојну дрогу може се ослободити од казне.

3) Опојне дроге одузеће се.“

5. 1. Појам и облици извршења кривичног дела

Према законском опису ово кривично дело се састоји у неовлашћеном држању супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге у мањој количини за сопствену употребу.

Објект заштите је здравље људи,³⁶⁶ а објект напада су супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и остале психоактивне контролисане супстанце (члан 112. став 15.). Ради се о опојним дрогама које делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система. Такође, овде треба додати и психотропне супстанце, односно супстанце које делују примарно на централни нервни систем и мењају мождане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање, као и друге производе биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце.³⁶⁷

Радња извршења овог кривичног дела се састоји у неовлашћеном држању³⁶⁸ опојне дроге. Другим речима, ради се о државини, односно фактичкој власти притежању над супстанцама и препаратима који су законом и другим прописом

³⁶⁶ Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 169.

³⁶⁷ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник Републике Србије“, број 99/2010).

³⁶⁸ Б. Чејовић, М. Кулић, *Кривично право*, оп. цит., стр. 480.

заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и осталим психоактивним контролисаним супстанцама. Дакле, то је поседовање противно одредбама Кривичног законика и Закона о психоактивним контролисаним супстанцама. Инкриминацијом је обухваћено свако поседовање, непосредно или посредно, без обзира на врсту и количину дроге.³⁶⁹ Поред неовлашћеног држања опојне дроге, радња извршења овог кривичног дела се састоји из још три елемента:

а) радња извршења се предузима на одређени начин – неовлашћено, противправно, противно постојећим прописима што указује на бланкетни карактер овог кривичног дела.

б) радња извршења се предузима у односу на одређени предмет – мања количина опојне дроге и

в) држање опојне дроге се предузима у одређеном циљу, са одређеном намером за сопствену употребу.

Што се тиче, другог елемента радње извршења овог кривичног дела који се односи на мању количину опојних дрога, наш законодавац није прецизно одредио која је то „мања количина“. Из овога произилази да је судовима дато овлашћење да у сваком конкретном случају као фактичко питање, а на основу свог слободног судијског уверења, процене која је то количина опојне дроге која представља „мању количину“. Обзиром на наведено, у судској пракси долази до различитих схватања и саме процене мање количине опојних дрога, односно неуједначености у поступању судова, па би било неопходно да законодавац у наредном периоду прецизније дефинише која је то количина опојних дрога која је потребна за постојање овог кривичног дела, у циљу стварања границе, односно разграничења између „мање количине“ и „веће количине“ опојних дрога, као и саме уједначености у поступању судова.

Наиме, уколико је предмет кривичног дела „већа количина“ опојних дрога, онда нас то наводи на закључак да учинилац исте поседује ради продаје, а не ради сопствене употребе, па у том случају постоји елемент бића другог кривичног дела. Ово питање може бити решено и путем начелног правног схватања Врховног касационог суда што би допринело правној сигурности и једнакости грађана пред законом.

³⁶⁹ З. Томић, *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2007. стр. 165.

Држање опојне дроге за сопствену употребу³⁷⁰ представља трећи елемент радње извршења овог кривичног дела. И код овог елемента, такође у судској пракси постоје одређене дилеме које се, пре свега, односе на доказивање саме намере окривљеног, у смислу да ли ће опојне дроге користити за сопствену употребу или не, за употребу одмах или у одређеном временском трајању. То указује да се ради о посебној психолошкој личности учиниоца дела, дакле, лицу које користи, употребљава опојне дроге, те да је „зависник“ од те употребе. У случају недостатка, неблаговременог уношења или уношења недовољне количине опојне дроге у организам, настаје синдром апстиненцијалне кризе.

Апстиненцијални синдром је скуп телесних и психичких феномена који настају прекидом узимања дроге, а чији ће квалитет и ток зависити од врсте супстанце, трајања зависности и других чинилаца.³⁷¹ На основу наведеног произилази да апстиненцијални синдром чини више феномена, и то: 1) са једне стране телесни и 2) са друге стране психички феномени. У телесне феномене спадају: болови у мишићима и костима, проливи, појачано лучење пљувачке и слина, тешкоће дисања³⁷² итд., док у психичке феномене спадају: напетост, депресивно расположење,³⁷³ страх и преокупираност како да се дође до дроге³⁷⁴ итд.

Да би постојало ово кривично дело, неопходно је кумулативно испуњење сва три наведена елемента радње извршења кривичног дела од стране учиниоца.

Кривично дело је извршено када је нпр: „Окривљени у стању урачунљивости, свестан свога дела чије извршење је хтео, држао у мањој количини за сопствену употребу супстанце које су проглашене за опојну дрогу, тако што је дана 11.03.2010. године око 12:15 сати у Новом Пазару, у улици Метохијска, приликом прегледа од стране полицијских службеника ПУ Нови Пазар, затечен да у чарапама држи 4 пакетића од алуфолије у којима се налазила опојна дрога „хероин“ укупне нето масе

³⁷⁰ И. Симић, *Кривични законик, Практична примена*, оп. цит., стр. 316.

³⁷¹ З. Ђирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 77.

³⁷² З. Ђирић, *Судско – психијатријски аспект менталних поремећаја насталих злоупотребом дрога*, оп. цит., стр. 520.

³⁷³ Ј. Марић, М. Лукић, *Правна медицина*, оп. цит., стр. 150.

³⁷⁴ Б. Крстић, *Судска психијатрија*, оп. цит., стр. 156.

0,79 грама, при којим радњама је био свестан забрањености дела.³⁷⁵ „У изреци пресуде за ово кривично дело, није довољно да се наведе да је окривљени супстанцу која је проглашена за опојне дрогу неовлашћено држао у мањој количини, већ суд мора утврдити о којој количини се ради“.³⁷⁶

Ради илустрације претходно наведеног, наводимо и пример из судске праксе, којим се указује на то да није учињено кривично дело неовлашћено држање опојних дрога, управо због постојања веће количине опојних дрога, што представља елемент бића неког другог кривичног дела. Нпр: „Када је претресом код окривљеног пронађено десет таблета синтетичке дроге – екстази у џепу панталона, два пакетића опојне дроге марихуане у количини од 51,97 грама у постави јакне, а у кући је пронађено још 20 таблета екстазија, онда је окривљени неовлашћено држао опојну дрогу ради продаје, а не за сопствену употребу. Није животно, ни логично да окривљени толику количину опојне дроге носи са собом ако је заиста имао намеру да је користи за сопствену употребу. А нелогично је и објашњење окривљеног да је десет таблета понео да их баци јер им је истекао рок трајања јер да је заиста тако, он не би у својој кући оставио још 20 таквих таблета и то у замрзивачу, већ би целу количину од 30 таблета бацио (пресуда Врховног суда Србије Кж. 1824/2004 од 11. маја 2005. године, Судска пракса, Београд, број 9/2005. године, стр. 11–12)“.³⁷⁷

Учиниоца овог кривичног дела може бити свако лице,³⁷⁸ али је потребно напоменути да су најчешћи учиниоци управо зависници од опојних дрога, односно њени конзументи.

У погледу виности (кривице) потребан је умишљај.³⁷⁹ Другим речима, потребно је постојање свести учиниоца да неовлашћено држи опојне дроге, односно да то чини противно закону. Овде се као спорно питање у судској пракси може поставити дилема о урачунљивости, смањеној урачунљивости, битно смањеној урачунљивости или

³⁷⁵ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 193/10. од 20. маја 2010. године.

³⁷⁶ Неовлашћено држање опојне дроге (*Решење Вишег суда у Београду Кж.1бр. 20/14 од 21. фебруара 2014. и пресуда Првог Основног суда у Београду К. бр. 2910/13 од 21. октобра 2013. године*), Билтен Вишег суда у Београду, број 84, Intermex, Београд, 2014. стр. 16 – 17.

³⁷⁷ Д. Јовашевић, *Практикум за кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 126 – 127.

³⁷⁸ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 138.

³⁷⁹ Б. Чејовић, М. Кулић, *Кривично право*, оп. цит., стр. 480.

смањеној урачунљивости учиниоца у време поседовања опојне дроге у тренутку непосредно пре или после уношења опојне дроге у организам.

5. 2. Кривичне санкције

Што се тиче врсте прописаних кривичних санкција, код овог кривичног дела примећујемо да је законодавац прописао новчану казну и казну затвора до три године, што указује на нижи степен тежине и опасности овог дела. Због висине прописане казне, покушај овог дела није кажњив. Поред казне, Законик прописује и обавезно изрицање мере безбедности одузимање предмета³⁸⁰ – опојне дроге. Примећујемо да је висина прописаних казни за ово кривично дело далеко блажа у односу на кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и кривично дело омогућавање уживања опојних дрога.

Законик је при томе изичито прописао и могућност ослобођења од казне учиниоца овог дела. Ослобођење од казне је предвиђено из криминално политичких разлога оном учиниоцу овог кривичног дела који открије од кога набавља опојну дрогу,³⁸¹ по узору на многе законодавце савремених држава. Наш законодавац је био свестан да се на тај начин може доћи до битних података о мрежи продаваца и посредника, као и других битнијих података, те је у том смислу и предвидео могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела.

И на крају, будући да се као учиниоци овог кривичног дела јављају управо лица која употребљавају опојне дроге (конзументи, наркомани, зависници) према њима се може изрећи и специфична кривична санкција, мера безбедности обавезно лечење наркомана. Ова мера безбедности прописана је чланом 83. КЗ РС и обавезно се изриче учиниоцу који је: 1) учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и 2) код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела. Време трајања ове мере безбедности не може бити дуже од три године.

³⁸⁰ М. Ракић, *Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а. Кривичног законика*, Избор судске праксе, Београд, број 2/2011. стр. 12.

³⁸¹ З. Стојановић, *Кривични законик*, Правни факултет Универзитета у Београду, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2009. стр.

6. ОМОГУЋАВАЊЕ УЖИВАЊА ОПОЈНИХ ДРОГА

После излагања појма, карактеристика, обележја бића, облика и видова испољавања кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246.) и кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога (члан 246–а.), следи излагање о трећем и последњем кривичном делу злоупотребе опојних дрога у правном систему Републике Србије које носи назив: „Омогућавање уживања опојних дрога“ (члан 247.). Ово дело се такође налази у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ Кривичног законика Републике Србије.

Ово кривично дело у нашем кривичном законодавству егзистира као самостално дело од 1976. године, када је и донет Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. До тог тренутка ово дело је било инкриминисано у оквиру кривичног дела: „Неовлашћена производња, прерађивање и продаја опојних дрога и отрова“ из члана 208. Кривичног законика ФНРЈ из 1951. године. Потребно је истаћи и то да прописивање овог кривичног дела, такође, представља резултат ратификације важних међународних правних аката из области сузбијања злоупотребе опојних дрога, а у циљу инкриминисања што ширег круга различитих противправних и друштвено опасних радњи којима се врши злоупотреба опојних дрога и угрожава здравље становништва.

Кривично дело омогућавање уживања опојних дрога из члана 247. према законском опису гласи:

„1) Ко наводи другог на уживање опојне дроге или му даје опојну дрогу да је ужива он или друго лице или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

2) Ако је дело из става 1. овог члана учињено према малолетном лицу или према више лица или је изазвало нарочито тешке последице, учинилац ће се казнити затвором од две до десет година.

3) Ако је услед извршења дела из става 1. овог члана наступила смрт неког лица, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

4) Опојне дроге одузеће се.“

6. 1. Појам кривичног дела

Према одредбама члана 247. Кривичног законика Републике Србије кривично дело се састоји у навођењу другог на уживање опојне дроге, у давању друге опојне дроге да је ужива он или друго лице, у стављању друге на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин у омогућавању друге да ужива опојну дрогу. Као што се види из самог појма, овим кривичним делом су, заправо, инкриминисане одређене радње подстрекавања³⁸² и помагања другом да ужива опојне дроге³⁸³, дакле радње којима се остварују услови и претпоставке да друго, било које лице употреби опојне дроге.

Предмет овог кривичног дела су опојне дроге, односно психоактивне контролисане супстанце, исто као и код предходно наведених кривичних дела. Такође је објект заштите исти, као и код предходно наведених кривичних дела злоупотребе опојних дрога, здравље индивидуално неодређених лица, дакле било ког лица које на овај начин дође у додир са опојним дрогама.

6. 2. Основни облик кривичног дела

На основу законске формулације кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога (члан 247. став 1.), закључујемо да се основни облик овог кривичног дела може учинити предузимањем једне од више алтернативно одређених радњи извршења, и то:

³⁸² Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, оп. цит., стр. 55.

³⁸³ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, оп. цит., стр. 200.

- 1) навођењем другог на уживање опојне дроге,³⁸⁴
- 2) давањем другоме опојне дроге да је ужива он или друго лице,
- 3) стављањем другоме на располагање просторије ради уживања опојне дроге или
- 4) омогућавањем другоме да ужива опојну дрогу на други начин.

Прва радња извршења основног облика кривичног дела се састоји у навођењу другог лица на уживање опојне дроге. Заправо, ово представља подстрекавање лица на уживање опојне дроге које не представља облик саучесништва, већ има карактер самосталне радње извршења. Другим речима, навођење лица на уживање опојне дроге састоји се у стварању или учвршћивању одлуке код тог лица³⁸⁵ да започне или настави са конзумирањем, употребом опојних дрога. Уколико се ради о лицу које је престало са коришћењем опојних дрога или се налази нпр. на лечењу од зависности од опојних дрога, навођење се јавља у облику наговарања, односно подстрекавања у смислу да лице почне са поновним конзумирањем истих.

Навођење као радња извршења основног облика овог кривичног дела може се учинити на различите начине: наговарањем,³⁸⁶ представљањем пријатних осећања и сензација које настају после узимања дрога, стимулисањем и подржавањем већ изражене жеље да се започне или настави са узимањем опојних дрога, убеђивањем, довођењем у заблуду о лековитом, пријатном или корисном дејству дрога³⁸⁷ исмевањем или омаловажавњем контрамотива и сл.³⁸⁸ За постојање овог облика дела ирелевантно је да ли је навођење успело или не.³⁸⁹ Штавише, за овај облик дела је могућ и да буде извршено преко другог лица.

³⁸⁴ З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Јавно предузеће Службени лист, Београд, 2003. стр. 292.

³⁸⁵ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Посебни дио*, оп. цит., стр. 172.

³⁸⁶ Љ. Јовановић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Полицијска академија, Београд, 2002. стр. 189.

³⁸⁷ Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, оп. цит., стр. 56.

³⁸⁸ Н. Мрвић – Петровић, *Кривично право*, оп. цит., стр. 222.

³⁸⁹ К. Турковић, П. Новоселец, В. Грозданић, А. Куртовић – Мишић, Д. Деренчиновић, И. Бојанић, М. Муниврана – Вајда, М. Мрчела, С. Нола, С. Роксандић – Видличка, Д. Трипало, А. Маршавелски, *Коментар Казненог закона*, оп. цит., стр. 259.

Поред претходно наведеног, могуће је да дело буде извршено и према више лица, уз услов да сва она буду индивидуално одређена. Ово кривично дело је свршено моментом предузимања радње навођења другог лица на уживање опојне дроге, без обзира на то да ли је услед тога дошло до уживања или не, као и колико је лица било. Дакле, ирелевантно је за постојање овог кривичног дела да ли је подстрекавано лице почело са уживањем опојне дроге или не, као и то да ли је учвршћена одлука код тог лица да почне или настави са конзумирањем опојних дрога.

Следећа прописана радња извршења овог облика кривичног дела јесте давање другоме опојне дроге да је ужива он или неко треће лице.³⁹⁰ Давање опојне дроге је њено поклањање или уступање другом да је користи бесплатно или за неку услугу.³⁹¹ Из ове формулације можемо закључити да давање опојне дроге може бити теретно или добродино, али је у сваком случају са становишта постојања овог кривичног дела то ирелевантна ствар. Овде је давање, заправо радња помагања која не представља облик саучесништва, јер дело постоји без обзира да ли је ово лице и употребило опојну дрогу до које је дошло на овај начин. Међутим, уколико је у питању теретно давање, накнада мора бити мала, јер би у супротном учинилац учинио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246.).

Кривично дело је извршено нпр: „Када је у стању урачунљивости и са умишљајем омогућила другом да ужива опојну дрогу, тако што је у храну – лепињу, коју је однела супругу, притворенику у Окружном затвору Нови Пазар и уживаоцу опојне дроге, сакрила пет пакетића од алуфолије са опојном дрогом „хероин“, укупне нето масе 0,43 грама, а била је свесна забрањености свог дела.“³⁹²

Стављање другоме просторије на располагање ради уживања опојних дрога,³⁹³ представља трећу радњу извршења основног облика овог кривичног дела. Ово кривично дело је свршено моментом стављања просторија на располагање ради

³⁹⁰ Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 171.

³⁹¹ Љ. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 328.

³⁹² Пресуда Окружног суда у Новом Пазару, К. бр. 84/08 од 06. јануара 2009. године.

³⁹³ З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Јавно предузеће, Службени лист, Београд, 2003. стр. 292.

уживања опојних дрога,³⁹⁴ без обзира на то, да ли је до уживања заиста и дошло у конкретном случају. Под просторијом треба подразумевати стан, канцеларију,³⁹⁵ део стана, посебну собу, подрум, таван, кабину, шупу, викендицу и сваки други ограђен и затворен простор који није приступачан непозваном лицу без уклањања препрека.³⁹⁶

Који су мотиви стављања на располагање просторија ради уживања опојних дрога другом лицу или другим лицима је ирелевантно. Они се могу кретати од пријатељских намера до разних материјалних или нематеријалних надокнада. Другим речима, ове просторије могу бити дате уз накнаду или без накнаде, као и на краће или дуже време. За постојање овог облика кривичног дела није битно да ли је учинилац био присутан или не приликом стављања просторије на располагање, као и то да ли су стварно те просторије кориштене за уживање опојне дроге.³⁹⁷ Битно је само постојање свести учиниоца о томе да се просторије дају другом лицу на коришћење, у сврху конзумирања опојних дрога без обзира да ли је у конкретном случају у овим просторијама заиста и конзумирана, употребљена опојна дрога или не, и од ког лица. Зато, по правилу тај облик неће постојати ако се ради о јавном локалу, тј. просторији чије је коришћење у одређене сврхе у начелу дозвољено неодређеном кругу лица (нпр: биоскоп, концертна сала, ресторан и др.).³⁹⁸

Кривично дело је извршено нпр: „Тако што је оптужени Б. Е. оптуженима З. и Г. омогућио уживање опојних дрога, тако што им је дао просторију у приземљу породичне стамбене зграде у улици 1. маја где и живи у Новом Пазару, у којој просторији је оптужени З. развукао три црте прашкасте масе коју су чинили опојна дрога „хероин“ и рабљивачи „парацетомол и кофеин“ на стаклу стола у овој просторији. Оптужени Б. Е. је знао да „хероин“ представља супстанцу која је

³⁹⁴ Љ. Јовановић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 189.

³⁹⁵ Љ. Лазаревић, Б. Вучковић, В. Вучковић, *Коментар Кривичног законика Црне Горе*, оп. цит., стр. 731.

³⁹⁶ Љ. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 328.

³⁹⁷ З. Томић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 164.

³⁹⁸ З. Стојановић, *Кривично право, Приручник за полагање правосудног испита*, Београд, 2013. стр. 296.

проглашена за опојну дрогу и био је свестан да давањем просторије оптуженима З. и Г. омогућава уживање опојних дрога, што је и хтео.³⁹⁹

Омогућавање другоме да ужива опојну дрогу⁴⁰⁰ на други начин представља четврту радњу извршења основног облика овог кривичног дела. Наиме, законодавац је прописао ову радњу извршења управо због тога што није могао да унапред предвиди све ситуације злоупотребе опојних дрога које се могу појавити у будућности. Сагласно наведеном наш законодавац инкриминише и сваку другу делатност чињења или нечињења којом се омогућава другоме да ужива опојну дрогу.

Потребно је нагласити да се одредбама Кривичног законика прецизно не дефинише које су то делатности којима се на други начин врши омогућавање уживања опојне дроге. У суштини, ту би спадало нпр: стражарење за време док други ужива дрогу,⁴⁰¹ стављање на располагање аутомобила или кабине моторног чамца ради уживања опојних средстава,⁴⁰² одвођење на место где дрога може несметано да се узме,⁴⁰³ давање савета како да се употреби опојна дрога, давање информација о месту, лицима или цени где се може набавити опојна дрога, довођење у везу са лицима која набављају опојну дрогу, давање прибора за убризгавање опојне дроге у тело, као и друге радње које представљају стварну и непосредну физичку или психичку помоћ другом лицу да ужива опојну дрогу или психотропну супстанцу.⁴⁰⁴ Или другим речима, то су сви они случајеви који се не би могли подвести под напред наведене облике радње извршења, а који би се појавили у пракси.

Учиниолац основног облика овог кривичног дела може бити свако лице, а у погледу виности (кривице) потребан је умишљај.⁴⁰⁵

³⁹⁹ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, К – 309/10 од 01. априла 2011. године.

⁴⁰⁰ А. Игњатовић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 98.

⁴⁰¹ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 341.

⁴⁰² Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, оп. цит., стр. 786.

⁴⁰³ И. Симић, *Кривични законик, Практична примена*, оп. цит., стр. 318.

⁴⁰⁴ Ф. Бачић, Љ. Бавцон, М. Ђорђевић, Б. Краус, Љ. Лазаревић, М. Лутовац, Н. Срзентић, А. Стајић, *Коментар Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије*, оп. цит., стр. 754.

⁴⁰⁵ Б. Петровић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2005. стр. 231.

6. 3. Квалификовани облици кривичног дела

Поред претходно наведеног основног облика кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога, наш законодавац инкриминише и одређене квалификаторне околности које дају тежи вид и већи степен друштвене опасности овог кривичног дела. Тако су прописана два тежа облика овог дела за која је предвиђена тежа казна.

Први тежи, односно квалификовани облик овог кривичног дела (члан 247. став 2.), постоји уколико је основни облик дела учињен предузимањем једне од више алтернативно одређених радњи извршења на следећи начин:

- 1) ако је дело учињено према малолетнику,⁴⁰⁶
- 2) ако је дело учињено према већем броју лица и
- 3) ако је дело изазвало нарочито тешке последице.⁴⁰⁷

Прву радњу извршења квалификованог облика овог кривичног дела чини лице које основни облик дела учини према малолетнику. Сагласно одредбама нашег кривичног законодавства под појмом малолетник се подразумевају лица која су навршила четрнаест година, а нису навршила осамнаест година. Поред наведеног, овде треба подразумевати и децу,⁴⁰⁸ односно лица која нису навршила четрнаест година.⁴⁰⁹ Дакле, квалификаторну околност у овом случају представља узраст пасивног субјекта у време предузимања радње извршења, што мора бити обухваћено умишљајем учиниоца. Тежина овог кривичног дела се огледа у посебним био – психолошким особинама личности младих, односно у изузетно тешким последицама које опојна дрога може да остави по живот и здравље ових лица.⁴¹⁰

Такође не треба занемарити чињеницу да је све већи број малолетника који конзумирају опојне дроге, али и чине кривична дела злоупотребе опојних дрога.

⁴⁰⁶ Ђ. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 142.

⁴⁰⁷ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 161.

⁴⁰⁸ Љ. Јовановић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 329.

⁴⁰⁹ Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, *Коментар Казненог закона*, оп. цит., стр. 466.

⁴¹⁰ Д. Јовашевић, *Кривично – правни аспекти злоупотребе опојних дрога*, оп. цит., стр. 59.

Кривично дело је извршено нпр: „Тако што је окривљени у близини хотела „Никшић“ у Сутомору, општина Бар, давао малолетном лицу „марихуану“ супстанцу проглашену за опојну дрогу Решењем о утврђивању списка опојних дрога („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 70/1978), да је ужива, на начин што је предходно од непознатог лица у Новом Пазару купио једно паковање шибица у којем се налазила „марихуана“, затим направио један „цоинт“ марихуане, који је давао ради пушења поменутом малолетном лицу.“⁴¹¹

Следећу радњу извршења квалификованог облика овог кривичног дела чини лице које основни облик дела учини према више лица. Другим речима, ради се о активности учиниоца који је са једном или више радњи истовремено или у дужем временском периоду, на истом или различитим местима омогућио уживање опојне дроге већем броју различитих лица. Потребно је нагласити такође, да у кривичноправној области постоји недоумица око тога шта се сматра под појмом „више лица“. У правној теорији, са једне стране, постоје аутори који сматрају да се под појмом „више лица“ подразумева десет или више лица, док са друге стране неки аутори под овим појмом подразумевају минимум пет лица. Мислимо да је наведено тумачење појма „више лица“ заиста прешироко. Обзиром да овај појам није прецизно законом дефинисан, препуштено је његово дефинисање у судској пракси.

У судској пракси се под појмом „више лица“ подразумева најмање два лица⁴¹² што је, обзиром на природу и тежину кривичног дела, и за нас прихватљиво. О томе сведочи и пресуда Врховног суда Србије из 2005. године где стоји: „Под појмом „више лица“ код кривичног дела омогућавања уживања опојних дрога треба подразумевати најмање два лица тј. за постојање овог кривичног дела је довољно да се омогућава уживање опојне дроге најмање код два лица. Зато су неосновани наводи да је оштећена само узела и повукла један дим и да се то не може сматрати омогућавањем уживања опојне дроге јер за ово дело није битан број радњи. Довољно је извршење и само једне радње.“⁴¹³

⁴¹¹ Пресуда Окружног суда у Новом Пазару, К. бр. 49/08 од 27. октобра 2008. године.

⁴¹² З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 86.

⁴¹³ Омогућавање уживања опојних дрога (*Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1926/2005 од 2. новембра 2005. године*), Билтен судске праксе Окружног суда у Крагујевцу, број 1, Intermex, Београд, 2009. стр. 68.

Кривично дело је извршено нпр: „Када је окривљени предузео радњу давања опојне дроге тако што је један „доинт марихуане“ донео у стан код пријатеља, а затим су га њих четворица заједно конзумирали у стану. Окривљени је предузео своје радње без икакве надокнаде.“⁴¹⁴

Учиниолац овог облика дела може бити свако лице које поступа са умишљајем који обухвата свест о својству пасивног субјекта (или субјеката).

И на крају, трећу радњу извршења овог квалификованог облика кривичног дела, чини лице које чинећи основни облик дела изазове нарочито тешке последице за лице које је конзумирало опојну дрогу. Природа овог дела је таква да се тешке последице састоје, по правилу, у тешком нарушењу здравља, довођењу у опасност живота, односно неком другом облику тешке телесне повреде или смрти лица које је уживало опојну дрогу,⁴¹⁵ на чију употребу је претходно навођен, односно што му је омогућено на било који начин. Такође последица овог кривичног дела се може манифестовати и кроз трајну неспособност за рад или у трајном нарушењу његовог здравља.⁴¹⁶

Могуће су, међутим, и друге тешке последице, као што је нпр. самоубиство или покушај самоубиства, одавање вршењу кривичних дела због склоности ка употреби дрога,⁴¹⁷ западање у тешку материјалну ситуацију и сл.⁴¹⁸ Претходно наведено је праћено претпоставком да је услед предузимања кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога заиста и дошло до конзумирања опојних дрога од стране пасивног субјекта. Тешке последице морају да добију карактер нарочито тешких последица што судско веће процењује у сваком случају као фактичко питање.⁴¹⁹

Кривично дело је учињено нпр: „Тако што је окривљена у вечерњим сатима, у подстанарској соби дала на уживање свом пријатељу опојну дрогу „кокаин“, исту

⁴¹⁴ Омогућавање уживања опојних дрога (*Пресуда Апелационог суда у Београду Кж. 1. бр. 4781/11 од 24. јануара 2012. и Пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 1015/10 од 19. априла 2011. године*), Билтен Вишег суда у Београду, број 82, Intermex, Београд, 2012. стр. 29 – 30.

⁴¹⁵ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, оп. цит., стр. 785.

⁴¹⁶ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Посебни дио*, оп. цит., стр. 174.

⁴¹⁷ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, оп. цит., стр. 785.

⁴¹⁸ З. Кандић – Поповић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 121.

⁴¹⁹ Б. Петровић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни дио*, оп. цит., стр. 232.

заједно уживали, а затим дала на уживање опојну дрогу „хероин“, па је њеном пријатељу због прекомерно узете дозе наредног дана пружена лекарска помоћ у Медицинском центру у Новом Пазару.⁴²⁰

Учинилац последње радње првог квалификованог облика кривичног дела може бити свако лице, а у погледу виности (кривице) потребан је нехат у односу на тешку последицу.

Други тежи, односно квалификовани облик овог кривичног дела (члан 247. став 3.) постоји уколико је услед чињења основног облика дела наступила смрт неког лица. Другим речима, уколико из основног облика овог кривичног дела које има за последицу апстрактну опасност по здравље људи, произађе смртна последица, постоји ово кривично дело. Под тренутком смрти, у смислу овог кривичног дела, може се сматрати тренутак када су неповратно заустављене функције крвотока и дисања, односно када је наступила такозвана права или биолошка смрт.⁴²¹ Дакле, смрт треба да је последица кривичног дела,⁴²² односно да се налази у узрочно последичној вези са радњом подстрекавања или помагања другоме да започне или настави да ужива опојну дрогу.

Код овог квалификованог облика кривичног дела, приликом доказивања у кривичном поступку, неће бити толико проблема као код доказивања квалификаторних околности претходно наведеног облика дела. Тежина запрећене казне, говори о озбиљности последице овог облика кривичног дела, а самим тим је и оправдано њено издвајање у посебан квалификовани облик дела.

Кривично дело је учињено нпр: „Тако што је окривљени у својој кући ставио на располагање просторије двојици уживалаца ради уживања опојне дроге, при чему је наступила нарочито тешка последица, тако што је омогућио да се у његовој кући од стране двојице уживалаца врши припрема опојне дроге „хероин“ за употребу, да би потом окривљени и један уживалац шприцем убризгали у вену опојну дрогу „хероин“, а други уживалац у два наврата шприцем убризгао у вену опојну дрогу „хероин“, након

⁴²⁰ Пресуда Окружног суда у Новом Пазару, К. број 56/07 од 10. септембра 2007. године.

⁴²¹ Б. Чејовић, *Кривично право, Општи и посебни део*, оп. цит., стр. 447.

⁴²² Ибид.

чега му је позлило, те је убрзо након тога услед предозирања „херином“ и преминуо.⁴²³

Такође, учинилац овог квалификованог облика кривичног дела може бити свако лице, а у погледу виности (кривице) потребан је нехат у односу на смртну последицу, јер би се у противном радило о неком другом кривичном делу које обухвата умишљајно проузроковање смрти.

6. 4. Кривичне санкције

Што се тиче врсте прописаних кривичних санкција, код овог кривичног дела примећујемо да преовладавају казне затвора, као и мера безбедности одузимање предмета⁴²⁴ која се обавезно изриче уз казну, исто као и код кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога. Такође примећујемо да су прописане казне блаже у односу на кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, а строжије у односу на кривично дело неовлашћено држање опојних дрога.

Дакле, за основни облик кривичног дела прописана је казна затвора у временском трајању од шест месеци до пет година,⁴²⁵ док је за први квалификовани облик дела прописана казна затвора у временском трајању од две до десет година.⁴²⁶ За учиниоца другог квалификованог облика дела прописана је најстрожија казна затвора, и она се изриче у временском трајању од три до петнаест година.

⁴²³ Омогућавање уживања опојних дрога (*Пресуда Апелационог суда у Београду Кж. 2. бр. 1732/11 од 03. јуна 2011. и Пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 1870/10 од 12. новембра 2010. године*), Билтен Вишег суда у Београду, број 83, Интертех, Београд, 2013. стр. 22 – 23.

⁴²⁴ Б. Чејовић, М. Кулић, *Кривично право*, оп. цит., стр. 481.

⁴²⁵ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, оп. цит., стр. 200.

⁴²⁶ А. Игњатовић, *Кривично право, Посебни део*, оп. цит., стр. 98.

Када говоримо о овом кривичном делу потребно је нагласити и новину коју је наш законодавац увео Новелом Кривичног законика из 2009. године,⁴²⁷ а односи се на одредбу којом се за ово кривично дело неће казнити здравствени радник који у оквиру пружања медицинске помоћи омогућава употребу опојних дрога. Међутим, ова одредба се неће примењивати према здравственом раднику у случају да је из основног дела произашла смртна последица.

Овде се ради о посебном основу који искључује постојање кривичног дела што произилази из законски употребљеног израза „неће се казнити“. За постојање овог основа потребно је испуњење неколико услова кумулативно одређених као што су:

1) учинилац дела мора бити лице које има посебно својство. То је својство здравственог радника. То је, дакле, свако лице које има завршену медицинску, стоматолошку или фармацеутску школу, односно факултет одговарајуће струке,

2) радња извршења се предузима у оквиру пружања медицинске помоћи (дакле, приликом постављања дијагнозе или лечења, односно пружања друге медицинске неге, помоћи или здравствене услуге) и

3) услед предузете радње извршења – омогућавања уживања опојне дроге не сме да постоји последица смрти лица према коме је ова радња предузета.

Ово решење је брисано новелом Кривичног законика од 24. децембра 2012. године.

7. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Иако се претече мера безбедности могу наћи још у римском праву, као и у средњовековном немачком праву,⁴²⁸ потребно је истаћи, да се њихово прихватање као

⁴²⁷ Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).

⁴²⁸ Е. Ћоровић, *Историјски осврт на мере безбедности као sui generis врсту кривичних санкција*, Новопазарски зборник, број 33/2010, Музеј Рас, Нови Пазар, стр. 348.

кривичних санкција посебног типа везује тек за почетак XX века.⁴²⁹ Њихово увођење у кривично право под утицајем италијанске позитивне школе уноси дуалитет кривичних санкција и представља напредак у организованом напору државе – друштва да се супротстави криминалитету.⁴³⁰

Доношењем Кривичног законика Норвешке из 1902. године ове мере улазе у систем кривичних санкција где данас заузимају истакнуто место по броју различитих мера, обиму примене, карактеру, природи и дејству.⁴³¹ Тако, данас имамо ситуацију да готово све савремене државе, односно сва савременена кривична законодавства прописују одређени број мера безбедности, као посебних врста кривичних санкција, којима се врши супростављање различитим видовима криминалитета. Међутим, са друге стране, постоје државе које ове мере прописују као посебне или споредне казне.⁴³²

7. 1. Појам и карактеристике мера безбедности

У систему кривичних санкција у нашем кривичном законодавству (члан 4. став 1. КЗ РС) егзистирају четири врсте кривичних санкција. То су: казне, мере упозорења, мере безбедности и васпитне мере. Из ове формулације можемо закључити да посебну врсту кривичних санкција представљају мере безбедности. Општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција, а самим тим и мера безбедности, као њихове посебне врсте, је сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством (члан 4. став 2. КЗ РС). Посебна сврха прописивања и изрицања мера безбедности је да се отклоне стања или услови који могу бити од утицаја да учинилац убудуће не врши кривична дела (члан 78. КЗ РС). Мере безбедности представљају посебну врсту кривичних санкција, и оне се као такве могу

⁴²⁹ З. Стојановић, *Кривично право, Општи део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2003. стр. 344.

⁴³⁰ Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, оп. цит., стр. 253.

⁴³¹ Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, Номос, Београд, 2006. стр. 255.

⁴³² С. Константиновић Вилић, М. Костић, *Пенологија*, Центар за публикације Правног факултета, Свен Ниш, Ниш, 2011. стр. 262.

изрицати, како пунолетним, тако и малолетним учиниоцима кривичних дела, лицима која су кривично одговорна или не, физичким и правним лицима.

Као карактеристике мера безбедности као посебне врсте кривичних санкција могу се навести следеће:

1) оне су средство за заштиту друштва од криминалитета⁴³³ специјално превентивног карактера,⁴³⁴ кроз сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством,

2) њима се врши одузимање или ограничавање права и слобода људи, што нас наводи на закључак да су принудног карактера,

3) прописане су законом,

4) изриче их суд у законом одређеном поступку и

5) њима се отклањају стања или услови који могу бити од утицаја да учинилац убудуће не врши кривична дела.

На основу наведеног, можемо констатовати да су мере безбедности посебна врста кривичних санкција, које су прописане законом, које изриче суд учиниоцу кривичног дела у законом одређеном поступку, путем којих се врши заштита друштва од различитих облика криминалитета, односно врши сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством, због постојања испољених стања или услова приликом чињења дела, а састоје се у одузимању или ограничавању његових права и слобода.

У нашем кривичном законодавству егзистира већи број мера безбедности (тачније, једанаест мера безбедности), као посебне врсте кривичних санкција. Дакле, учиниоцу кривичног дела може се изрећи једна или више мера безбедности, под условима који су прописани важећим Кривичним закоником Републике Србије (члан 79.).

⁴³³ Б. Чејовић, *Кривично право, Општи и посебни део*, оп. цит., стр. 383.

⁴³⁴ Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, оп. цит., стр. 256.

7.2. Поједине мере безбедности

Након претходног излагања које се односи на појам и карактеристике мера безбедности, следи излагање о појединим мерама безбедности које су од значаја за нашу тему. Наиме, ради се о следећим мерама безбедности:

- 1) обавезно лечење наркомана (члан 83. КЗ РС),
- 2) одузимање предмета (члан 87. КЗ РС) и
- 3) протеривање странца из земље (члан 88. КЗ РС).

Оне се изричу, односно могу изрећи учиниоцима кривичних дела злоупотребе опојних дрога, под условима који су прописани Кривичним закоником и у поступку који је уређен Закоником о кривичном поступку.

7.2.1. Обавезно лечење наркомана

Прва мера безбедности, која је од значаја за нашу тему, је обавезно лечење наркомана (члан 83. КЗ РС). Ова мера представља праву медицинску, куративну меру коју суд обавезно изриче (што произилази из њеног назива) ако су испуњени законом прописани услови. Мера безбедности обавезно лечење наркомана као самостална мера, у нашем кривичном законодавству егзистира од доношења Кривичног законика Републике Србије који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године. У дотадашњем кривичном законодавству, ова мера безбедности је егзистирала у склопу мере безбедности обавезно лечење алкохоличара и наркомана⁴³⁵ (члан 65. КЗ СФРЈ).

Учиниоцу који је учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела, суд ће изрећи обавезно лечење (члан 83. став. 1. КЗ РС). За изрицање ове мере безбедности неопходно је кумулативно испуњење три услова, и то:

⁴³⁵ С. Вуковић, *Коментар Основног кривичног закона и Кривичног закона Републике Србије*, оп. цит., стр. 64 – 65.

1) да је кривично дело учињено услед зависности од употребе опојних дрога. При томе се не тражи да је учинилац у време извршења кривичног дела био под утицајем опојне дроге.⁴³⁶ Уколико је лице учинило кривично дело под утицајем опојне дроге, онда у том случају нема места примени ове мере безбедности, већ би била примењена нека друга мера безбедности. Напомене ради, под појмом зависност се према Закону о психоактивним контролисаним супстанцама подразумева, скуп физиолошких, бихевиоралних и когнитивних феномена који се појављују после понављане употребе неке супстанце или групе супстанци, који карактеришу: јака жеља за узимањем психоактивних контролисаних супстанци, тешкоће у контроли употребе и поред штетних последица, повећање подношљивости, приоритетна усмереност ка психоактивној контролисаној супстанци уз запостављање других активности и обавеза, а понекад и апстиненцијално соматско стање (члан 3. став. 11.).⁴³⁷ Постоје и друге бројне дефиниције зависности од дрога. Међутим, једна од најприхватљивијих је дефиниција Светске здравствене организације по којој је зависност стање периодичне или хроничне интоксикације (затрованости) које је изазвано поновљеним узимањем опојне дроге.⁴³⁸ Дакле, између учињеног кривичног дела и ове зависности треба да постоји узрочна веза,⁴³⁹

2) да постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности од опојних дрога учинилац и даље да настави да врши кривична дела. Суд до овог закључка долази на основу опште оцене личности учиниоца, а на бази налаза и мишљења лекара вештака судско психијатријске струке⁴⁴⁰ и

3) ову меру безбедности суд може изрећи уз казну затвора, новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне.

Мера безбедности обавезно лечење наркомана извршава се у заводу за извршење казне или у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи и траје

⁴³⁶ З. Стојановић, *Кривично право, Општи део*, Јустинијан, Правна књига, Београд, 2006. стр. 315.

⁴³⁷ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник Републике Србије“, број 99/2010).

⁴³⁸ З. Ћирић, Б. Димитријевић, *Основи судске психијатрије и психологије*, оп. цит., стр. 77.

⁴³⁹ Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, оп. цит., стр. 258.

⁴⁴⁰ Ибид.

док постоји потреба за лечењем. Такође, треба напоменути да иста не може трајати дуже од три године (члан 83. став. 2. КЗ РС). Уколико је ова мера безбедности изречена уз казну затвора, она може трајати дуже од времена изречене казне, али њено укупно трајање не може бити дуже од три године (члан 83. став. 3. КЗ РС). Време проведено у установи за лечење урачунава се у изречену казну затвора.

Ако је мера безбедности изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне тада се извршава на слободи и такође не може трајати дуже од три године (члан 83. став. 5. КЗ РС).

Законодавац обавезује суд да се изречена мера безбедности принудно изврши у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи, уколико се учинилац, без оправданих разлога, не подвргне лечењу на слободи или лечење самовољно напусти (члан 83. став. 6. КЗ РС). Постоји обавеза установе, у којој се извршава ова мера да најмање једном у шест месеци обавештава надлежни суд о њеном извршавању, као и о завршетку лечења.⁴⁴¹ После извршења мере, лице према коме је мера извршена, упућује се на издржавање остатка казне затвора.⁴⁴²

Поступак за изрицање мере безбедности обавезног лечења наркомана уређен је Законом о кривичном поступку Републике Србије (у даљем тексту ЗКП).⁴⁴³ О изрицању мере безбедности обавезног лечења наркомана суд одлучује пошто прибави налаз и мишљење вештака.⁴⁴⁴ Вештак треба да се изјасни и о могућностима за лечење окривљеног (члан 533. ЗКП).

Ако је условном осудом наложено лечење на слободи, а осуђени се није подвргао лечењу или га је самовољно напустио, суд може опозвати условну осуду или наредити принудно извршење изречене мере обавезног лечења наркомана у здравственој установи или другој специјализованој установи. Суд ову одлуку доноси по службеној дужности или на предлог установе у којој се осуђени лечио или је требало да се лечи.

⁴⁴¹ С. Константиновић Вилић, М. Костић, *Систем извршења кривичних санкција и пенални третман у Србији*, Центар за публикације Правног факултета, Свен Ниш, Ниш, 2011. стр. 124.

⁴⁴² Ибид.

⁴⁴³ Законик о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

⁴⁴⁴ С. Бељански, Г. П. Илић, М. Мајић, *Законик о кривичном поступку*, оп. цит., стр. 363.

Такође треба напоменути да ће суд пре доношења одлуке узети изјаве од јавног тужиоца и осуђеног, а по потреби ће испитати лекара установе у којој се осуђени лечио или је требало да се лечи (члан 534. ЗКП).

Мера безбедности обавезно лечење наркомана у судској пракси се јављала нпр: „Окривљеном И. Е. суд изриче меру безбедности обавезно лечење наркомана у установи, која се има извршити у Заводу за извршење казни и која ће трајати док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године.“⁴⁴⁵

Надлежност и поступак за извршење мере обавезног лечења наркомана уређен је Законом о извршењу кривичних санкција Републике Србије (у даљем тексту ЗИКС).⁴⁴⁶ Сагласно овом Закону, надлежни суд који је изрекао меру у првом степену врши упућивање лица на извршење мере обавезног лечења наркомана (члан 205. ЗИКС).

Лице коме је изречена мера обавезног лечења наркомана уз казну затвора, упућује се на извршење у складу са прописом министра надлежног за послове правосуђа (став 2.). О упућивању на извршење наведене мере безбедности суд обавештава установу у коју се лице коме је мера изречена упућује (став 3.).

Ако се лице коме је изречена ова мера не јави установи на лечење или самовољно напусти започето лечење, установа ће одмах о томе обавестити надлежни суд који наређује његово довођење, односно издавање потернице (став 4.).

Установа у којој се извршава мера обавезног лечења наркомана најмање једном у шест месеци обавештава надлежни суд о њеном извршавању. Такође, установа је обавезна да обавести суд о завршетку лечења (члан 206. ЗИКС)

После извршене мере обавезног лечења наркомана, лице према коме је односна мера извршена, упућује се на извршење остатка казне затвора (члан 207. ЗИКС).

⁴⁴⁵ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 193/10. од 20. маја 2010. године.

⁴⁴⁶ Закон о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

7. 2. 2. Одузимање предмета

Друга мера безбедности која је од значаја за нашу тему, а која се обавезно изриче је одузимање предмета (члан 87. КЗ РС). Ова мера безбедности се, према слову закона, састоји у одузимању предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела, када постоји опасност да ће се одређени предмет поново употребити за извршење кривичног дела или када је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно.

Одузимање предмета, као мера безбедности, је по правилу факултативне природе.⁴⁴⁷ Но, законом се као што је случај код кривичних дела злоупотребе опојних дрога може одредити и обавезно одузимање предмета, а може се одредити и њихово обавезно уништавање. Тако је наш законодавац код кривичних дела злоупотребе опојних дрога, односно кривичних дела:

- 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. КЗ РС),
- 2) неовлашћено држање опојних дрога (члан 246–а. КЗ РС) и
- 3) омогућавање уживања опојних дрога (члан 247. КЗ РС),

изричито прописао обавезно одузимање опојних дрога, као и средстава за њихову производњу и прераду. Другим речима, учиниоцу било ког наведеног кривичног дела злоупотребе опојних дрога увек ће бити изречена мера безбедности одузимање предмета.

Одузета опојна дрога, иако представља *corpus delikti*, чува се због безбедности и повољнијих услова у просторији органа МУП–а Србије, а не у судовима.⁴⁴⁸

Поступак за изрицање мере безбедности одузимања предмета такође је уређен одредбама Законика о кривичном поступку Републике Србије.⁴⁴⁹ Сагласно слову овог

⁴⁴⁷ Б. Чејовић, *Кривично право, Општи и посебни део*, оп. цит., стр. 395.

⁴⁴⁸ Д. Николић, *Наркоманија – злочин или казна*, оп. цит., стр. 350.

⁴⁴⁹ Законик о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

Законика суд који је надлежан за суђење у првом степену доноси решење о одузимању предмета. Ово решење се односи на предмете чије је одузимање по кривичном закону неопходно ради заштите интереса опште безбедности или разлога морала. Предмети ће се одузети и кад се кривични поступак не заврши пресудом којом се оптужени оглашава кривим, као и када је у пресуди којом је оптужени оглашен кривим пропуштено да се донесе таква одлука (члан 535. ЗКП).

Оверени препис решења о одузимању предмета доставиће се власнику предмета, ако је власник познат. Против решења о одузимању предмета власник предмета има право на жалбу (члан 536. ЗКП).

Изрицање мере безбедности одузимање предмета у судској пракси се јављало нпр: „Према оптуженима се изриче мера безбедности одузимање дроге „хероин“ и то Т. О. у количини 0,94 грама нето масе, а од Ђ. Д. нето масе 0,90 грама и 11 таблета „ксалола“ од 0,5 и 1 мг, као предмета извршења кривичног дела.“⁴⁵⁰

Питање извршења изречене мере безбедности одузимање предмета уређено је Законом о извршењу кривичних санкција Републике Србије.⁴⁵¹ Одредбама наведеног Закона које су садржане у члану 212. прописано је да меру безбедности одузимања предмета извршава суд који је ту меру изрекао у првом степену.

Зависно од природе одузетих предмета, суд одлучује да ли ће их продати према одредбама закона који уређује извршење и обезбеђење, уступити државном органу, установи или добротворној организацији, уништити их или с њима поступити у складу с посебним прописима.

Уколико је законом одређено обавезно уништавање одузетих предмета суд доноси одлуку о начину и органу, организацији, односно установи која ће извршити уништавање предмета. Средства остварена продајом предмета представљају приход буџета Републике Србије.

⁴⁵⁰ Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 48/10. од 05. маја 2010. године.

⁴⁵¹ Закон о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

7. 2. 3. Протеривање странца из земље

Према учиниоцима кривичних дела злоупотребе опојних дрога се може, иако то закон изричито не предвиђа, изрећи и мера безбедности протеривање странца из земље (члан 88. КЗ РС). Протеривање странца из земље је факултативна мера,⁴⁵² и такође је од значаја за нашу тему, имајући у обзир то да се као учиниоци кривичних дела:

- 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. КЗ РС),
- 2) неовлашћено држање опојних дрога (члан 246–а. КЗ РС) и
- 3) омогућавање уживања опојних дрога (члан 247. КЗ РС),

могу појавити држављани неке друге државе, или другим речима странци, па се њима може изрећи, поред прописаних кривичних санкција, и мера безбедности протеривање странца из земље.

Суд може странца који је учинио кривично дело протерати са територије Републике Србије за време од једне до десет година (члан 88. став 1. КЗ РС). При оцени да ли ће изрећи ову меру безбедности суд ће узети у обзир природу и тежину учињеног кривичног дела, побуде због којих је кривично дело учињено, начин извршења кривичног дела и друге околности које указују на непожељност даљег боравка странца у Републици Србији (члан 88. став 2. КЗ РС). Треба напоменути да се непожељност даљег боравка странца на територији Републике Србије не оцењује у смислу политичке непожељности, већ реалне опасности од поновног криминалног понашања.⁴⁵³ Што се тиче времена трајања протеривања, оно се рачуна од дана правноснажности одлуке, с тим да се време проведено у затвору не урачунава у време трајања ове мере (члан 88. став 3. КЗ РС).

⁴⁵² Д. Николић, *Наркоманија – злочин или казна*, оп. цит., стр. 353.

⁴⁵³ С. Константиновић Вилић, М. Костић, *Систем извршења кривичних санкција и пенални третман у Србији*, оп. цит., стр. 126.

При томе је потребно истаћи да се ова мера безбедности не може изрећи лицу које ужива заштиту у складу са ратификованим међународним уговорима (члан 88. став 4. КЗ РС).

Меру безбедности протеривање странца из земље изриче суд који је судио у првом степену.⁴⁵⁴ Правноснажну одлуку суд доставља полицији,⁴⁵⁵ која је извршава према прописима који уређују кретање и боравак странаца у земљи (члан 213. ЗИКС).

⁴⁵⁴ Закон о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).

⁴⁵⁵ „Полиција“ је орган министарства унутрашњих послова, службеник тог органа и службеник одговарајућег иностраног органа који, у складу са међународним правом и овим закоником, предузима радње на територији Републике Србије, на њеном броду или ваздухоплову, као и други државни орган са полицијским овлашћењима, ако је то овим закоником или другим законом одређено (члан 2. став 13. ЗКП-а.).

Глава пета

КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У ПРАВОСУДНОЈ ПРАКСИ

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

После излагања појма, карактеристика, обележја бића и облика и видова испољавања више кривичних дела злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије и упоредном кривичном законодавству, ради свеобухватности излагања посматране проблематике, потребно је да одређено место и значај укажемо и практичној анализи ових кривичних дела у правосудној пракси. Тиме би ово излагање добило аналитичко – синтетички карактер високе употребне вредности.

У том смислу користићемо статистичке податке о пријављеним, оптуженим и осуђеним лицима за поједина кривична дела злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије у периоду од 2006 – 2013. године. Два су извора ових података. Прво, користићемо податке Републичког завода за статистику саопштене у одговарајућим Билтенима⁴⁵⁶ при анализи ових кривичних дела у правосудној пракси

⁴⁵⁶ Билтен Републичког завода за статистику број 490 за 2006. годину, Београд, 2009. године,
Билтен Републичког завода за статистику број 502 за 2007. годину, Београд, 2009. године,
Билтен Републичког завода за статистику број 514 за 2008. годину, Београд, 2010. године,
Билтен Републичког завода за статистику број 529 за 2009. годину, Београд, 2010. године,
Билтен Републичког завода за статистику број 546 за 2010. годину, Београд, 2011. године,
Билтен Републичког завода за статистику број 558 за 2011. годину, Београд, 2012. године,
Билтен Републичког завода за статистику број 576 за 2012. годину, Београд, 2013. године и
Билтен Републичког завода за статистику број 588 за 2013. годину, Београд, 2014. године.

Републике Србије. И друго, користићемо податке Вишег⁴⁵⁷ и Основног јавног тужилаштва⁴⁵⁸ у Новом Пазару као неопходну основу за практичну анализу кривичних дела злоупотребе опојних дрога у пракси на територији града Новог Пазара.

При томе треба имати у виду да ће ова анализа обухватити период примене новог Кривичног законика од 1. јануара 2006. године, са изменама из 2009. године, када је Новелом Кривичног законика поред постојећа два кривична дела ове врсте: 1) неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246. КЗ и 2) омогућавања уживања опојних дрога из члана 247. КЗ уведено ново кривично дело 3) неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а. КЗ. Будући да је ово последње кривично дело до октобра 2009. године било укључено као посебан, привилеговани облик кривичног дела из члана 246. КЗ то и подаци о обиму, кретању и динамици овог кривичног дела у периоду 2006 – 2009. године и у периоду 2010 – 2013. године могу довести до различитих закључака.

Статистичке евиденције (правосудна статистика) се сматрају значајним извором секундарних података о криминалитету које воде званични органи задужени за његову контролу. Анализа доступних статистичких података о извршеним кривичним делима злоупотребе опојних дрога има вишеструки значај:

На основу резултата ове анализе може се, пре свега, сагледати распрострањеност појединих кривичних дела злоупотребе опојних дрога и то: а) на подручју Републике Србије и б) на подручју града Новог Пазара у одређеном временском периоду, односно њихов удео у укупном броју извршених кривичних дела.

Даље, на основу статистичких података могу се уочити трендови раста или опадања извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога, односно проценат учешћа ових дела у обиму посматраног криминалитета. Такође, на основу презентованих података може се утврдити однос између броја пријављених, оптужених и осуђених лица за кривична дела злоупотребе опојних дрога, односно проценат пријављених дела који резултира обуставом истраге или одбијајућом, односно ослобађајућом пресудом.

⁴⁵⁷ Подаци Вишег јавног тужилаштва Нови Пазар, А. Број 293/14 од 15. децембра 2014. године.

⁴⁵⁸ Подаци Основног јавног тужилаштва Нови Пазар добијени на основу молбе број 312/14 од 8. децембра 2014. године.

И на крају, изложени подаци нам указују на казнену политику судова приликом пресуђења кривичних дела злоупотребе опојних дрога. То произилази из врсте и мере изречених казни затвора, односно других кривичних санкција: новчане казне, условне осуде, судске опомене, васпитних мера, односно мера безбедности, што може бити и од користи законодавцу при предстојећој законодавној реформи у области кривичног права.

2. ОБИМ, ДИНАМИКА И СТРУКТУРА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

При анализи распрострањености (обима) кривичних дела злоупотребе опојних дрога, њихове динамике (тенденција у расту или смањењу) и структуре (врсте) појединих кривичних дела ове врсте користићемо две врсте података:

- 1) податке за Републику Србију и
- 2) податке за град Нови Пазар.

2. 1. Стање у Републици Србији

На почетку анализе кривичних дела злоупотребе опојних дрога у правосудној пракси, анализираћемо статистичке податке Републичког завода за статистику о кретању ових дела на подручју Републике Србије у периоду од 2006. године (када је почео да се примењује нови Кривични законик) до 2013. године.

Табела 1. Табеларни приказ броја извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

година	кривична дела из члана 246. КЗ	кривична дела из члана 247. КЗ	кривична дела из члана 246–а. КЗ
2006	3619	447	/
2007	4095	141	/
2008	4654	116	/
2009	4263	111	/
2010	2735	95	1110
2011	1543	94	1650
2012	1472	83	1913
2013	1312	58	1951
укупно	23693	1145	6624

Из изложених података о броју извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога, на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2013. године, произилазе следећи закључци:

1) у посматраном периоду је извршен највећи број кривичних дела из члана 246. КЗ и то четири пута више од броја извршених кривичних дела из члана 247. КЗ,

2) број кривичних дела из члана 246. КЗ у периоду 2006 – 2009. године расте, а од 2010. године (када је из описа овог дела изостављен облик – неовлашћеног држања опојних дрога – сада предвиђен у члану 246–а. КЗ) опада за 50 %, па бележи даљи пад. Од почетне 2006. године, тај број је опао за три пута у последњој посматраној години,

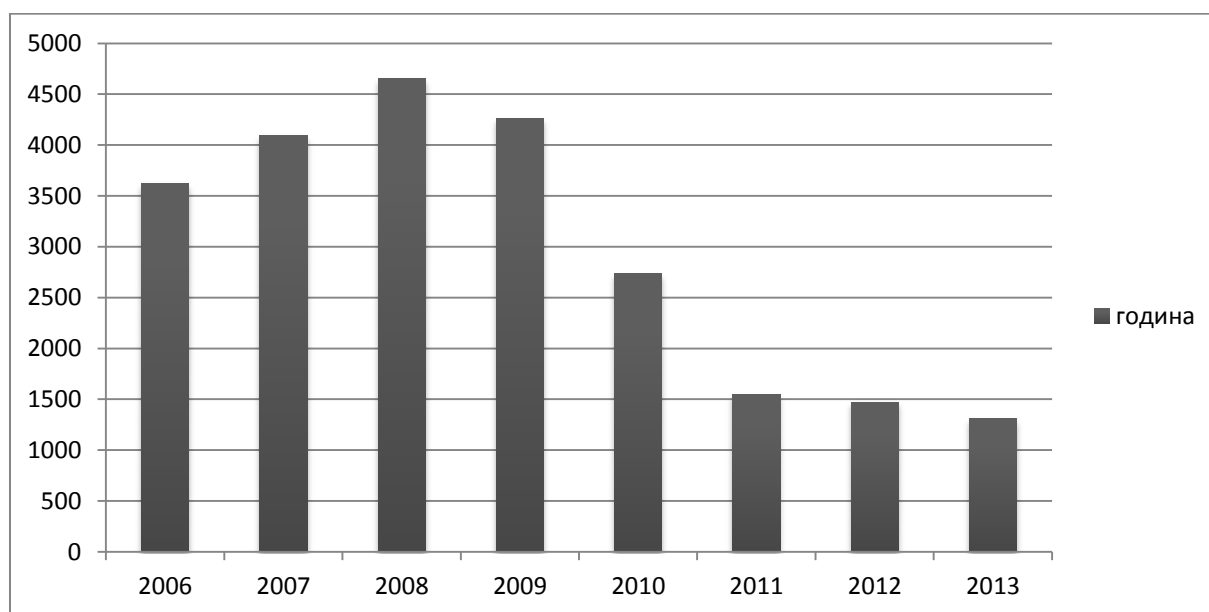
3) кривична дела из члана 247. КЗ су извршавана за више од десет пута мање од кривичног дела из члана 246. КЗ. И ова кривична дела бележе константан пад, од 447 дела у току 2006. године, на свега 58 дела 2013. године (дакле седам пута мање) и

4) ново уведено кривично дело из члана 246–а. КЗ од увођења 2010. године бележи пораст скоро два пута и то од 1110 дела 2010. године на 1951 дело у последњој анализираној години (2013. године).

Табела 2. Табеларни приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

година	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
број кривичних пријава	3619	4095	4654	4263	2735	1543	1472	1312

Графикон 1. Графички приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

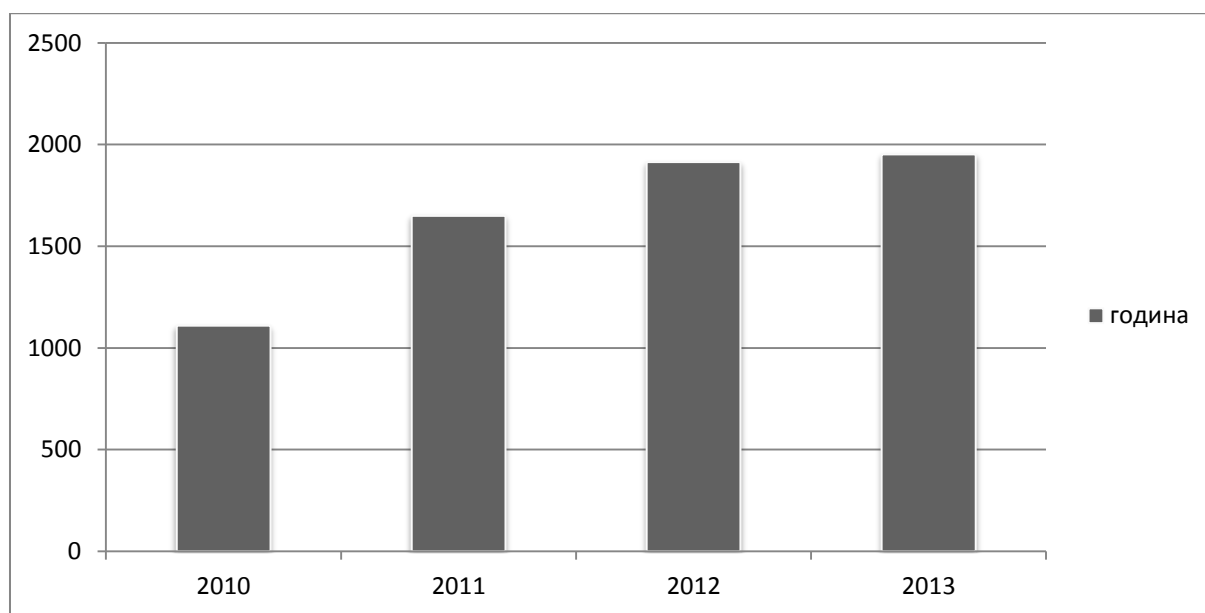
Претходно наведене табеле и графикони дају сликовит приказ обима и динамике извршења кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2013. године. Ово је најчешће извршавано кривично дело злоупотребе опојних дрога и најчешће дело против здравља људи уопште.

Табела 3. Табеларни приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2013. године.

година	2010	2011	2012	2013
број кривичних пријава	1110	1650	1913	1951

Ова табела, као и доле приказан графикон, нам даје сликовити приказ обима и динамике извршења кривичног дела неовлашћеног држања опојних дрога у периоду 2010 – 2013. године у Републици Србији. Ради се о делу које по заступљености долази на друго место међу кривичним делима злоупотребе опојних дрога. И друго, то је дело које од увођења у кривичноправни систем бележи константан пораст.

Графикон 2. Графички приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2013. године.

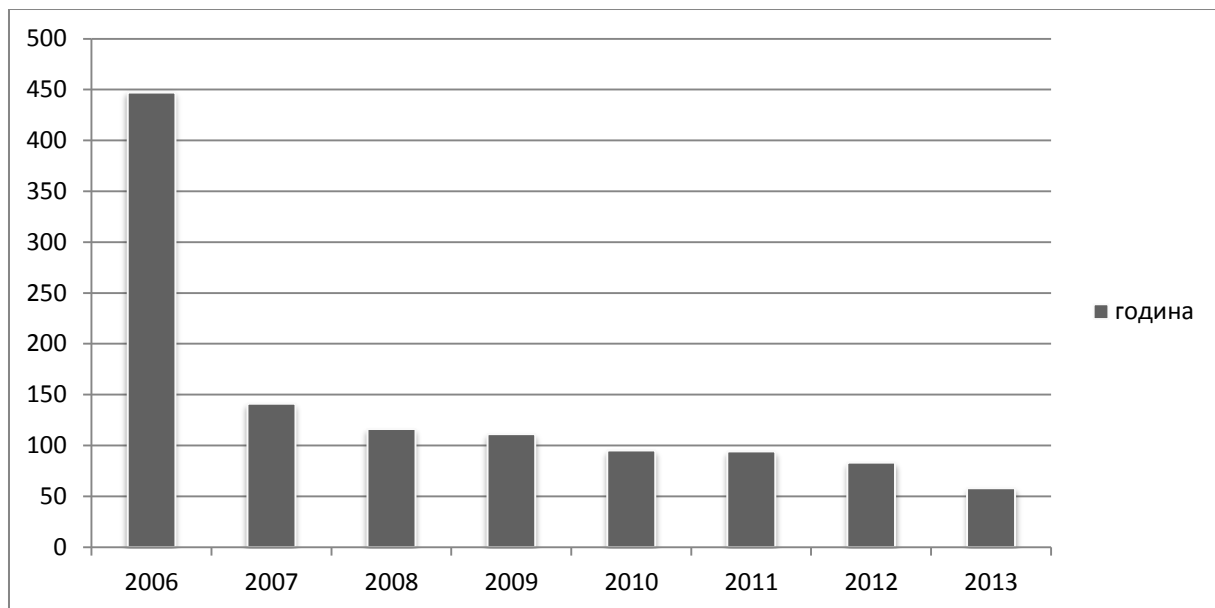

Табела 4. Табеларни приказ динамике кретања кривичних дела из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

година	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
број кривичних пријава	447	141	116	111	95	94	83	58

Као што се из претходне табеле и доле приказаног графика може закључити, омогућавање уживања опојних дрога је најмање извршавано кривично дело злоупотребе опојних дрога, које у посматраном периоду бележи константан пад броја извршења овог кривичног дела из године у годину.

Графикон 3. Графички приказ динамике кретања кривичних дела из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

2.2. Стање на подручју града Новог Пазара

Слична је ситуација у погледу обима, распрострањености, динамике и структуре извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Табела 5. Табеларни приказ броја извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

година	кривична дела из члана 246. КЗ	кривична дела из члана 247. КЗ	кривична дела из члана 246–а. КЗ
2006	69	3	/
2007	50	3	/
2008	66	3	/
2009	67	1	/
2010	37	/	7
2011	41	/	19
2012	32	/	32
2013	29	3	30
укупно	391	13	88

Из наведених података можемо у посматраном периоду (2006 – 2013. године) на подручју града Новог Пазара извући следеће закључке:

1) убедљиво је највећи број извршених кривичних дела из члана 246. КЗ – неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Тај број је готово четири пута већи од укупно извршених других кривичних дела злоупотребе опојних дрога,

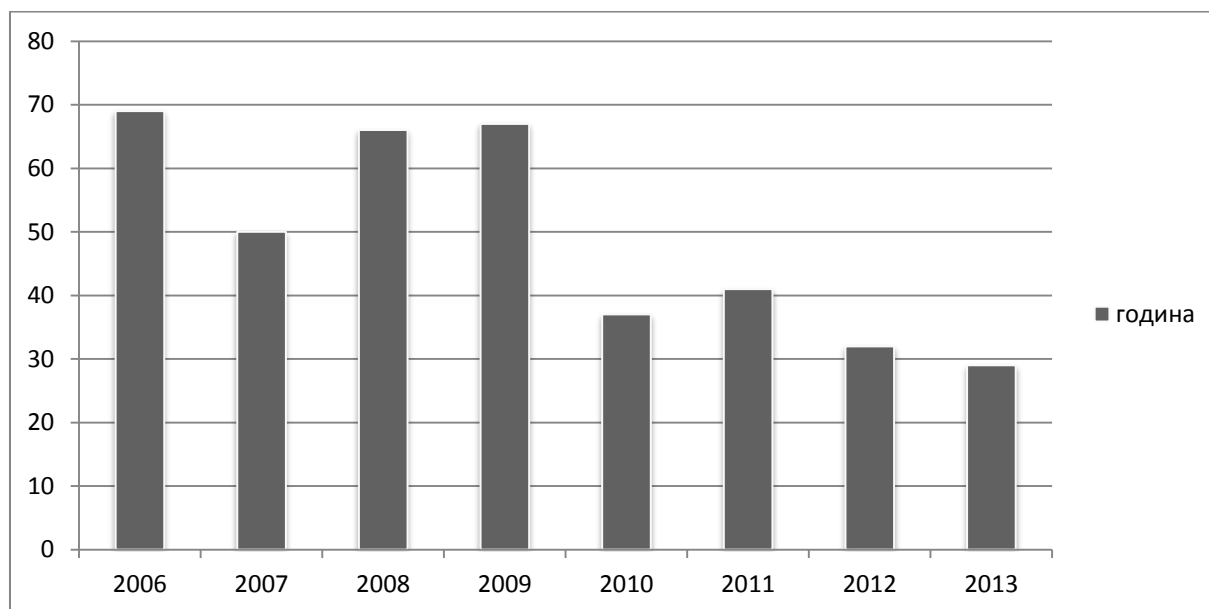
2) најмањи број ових кривичних дела се односи на омогућавање уживања опојних дрога. Чак у три године и то 2010, 2011. и 2012. године није извршено ниједно кривично дело ове врсте и

3) највећи број кривичних дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога је извршен 2006. године (69), 2009. године (67) и 2008. године (66). Од 2010. године овај број дела је готово преполовљен јер је тада уведено ново кривично дело – неовлашћено држање опојних дрога (које је до тада било облик испољавања кривичног дела из члана 246. КЗ).

Табела 6. Табеларни приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246. КЗ на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

година	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
број кривичних пријава	69	50	66	67	37	41	32	29

Графикон 4. Графички приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246. КЗ на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Претходно наведеном табелом и графиконом даје се сликовит приказ динамике извршења кривичних дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних

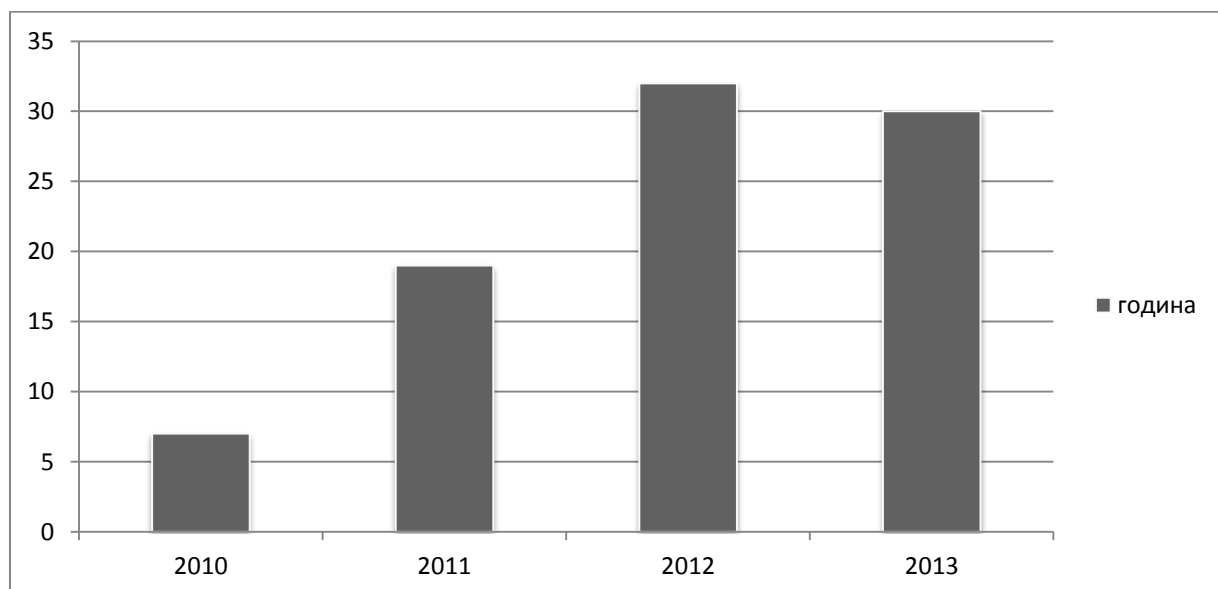
дрога у периоду 2006 – 2013. године на подручју града Новог Пазара. Подаци нам показују да је највећи број кривичних дела ове врсте забележен у првој посматраној години – 2006. године, када је извршено и највише ових дела (69), па 2008. године (66) дела и 2009. године 67 дела ове врсте, после чега је забележен константан пад броја извршених кривичних дела, готово за половину. Најмањи број ових кривичних дела је забележен 2012. године (32) и 2013. године само 29 дела.

Дакле, ово је најчешће извршавано кривично дело злоупотребе опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године. Оно учествује са 79,47 % у укупном броју извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога.

Табела 7. Табеларни приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246–а. КЗ на подручју града Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

година	2010	2011	2012	2013
број кривичних пријава	7	19	32	30

Графикон 5. Графички приказ динамике кретања кривичних дела из члана 246–а. КЗ на подручју града Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

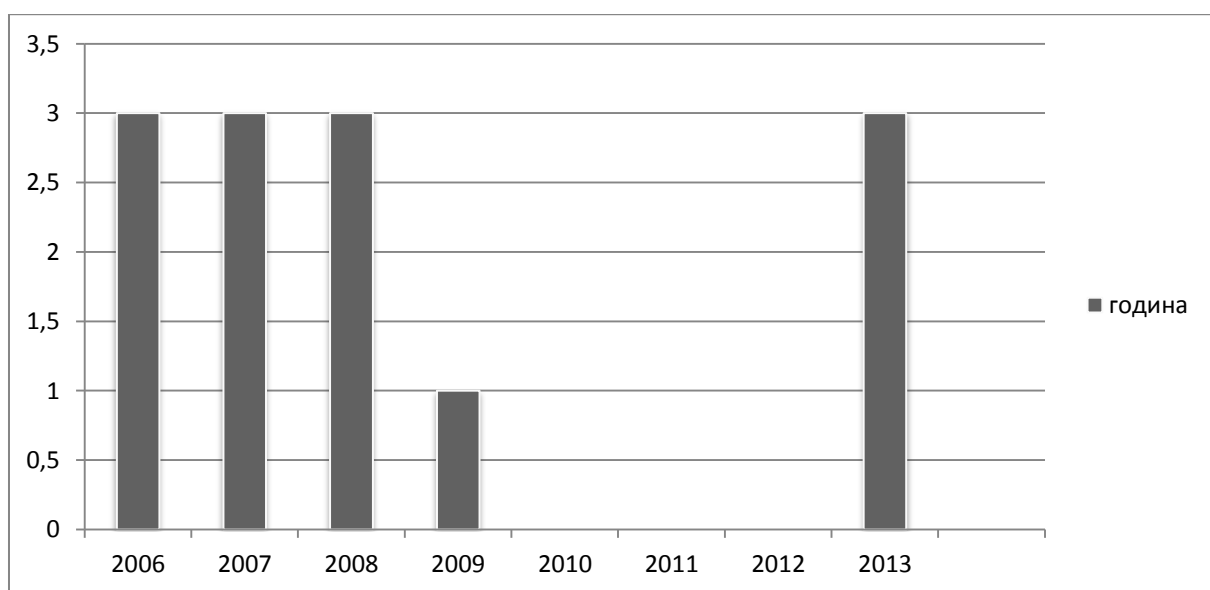

Новелом Кривичног законика из септембра 2009. године из члана 246. КЗ је издвојен посебан привилеговани облик кривичног дела злоупотребе опојних дрога – неовлашћено држање опојних дрога у члан 246–а. КЗ. Од увођења ове инкриминације она бележи константан пораст од седам дела која су извршена 2010. године, на тридесет два дела у току 2012. године. Дакле, дошло је до повећања ових дела за 4,5 пута. Иначе, по бројности ово кривично дело је на другом месту по учешћу у структури и обиму кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју Новог Пазара. У односу на 492 кривична дела злоупотребе опојних дрога која су извршена у периоду 2006 – 2013. године на подручју Новог Пазара, ово дело иако присутно тек од 2010. године, учествује са 17,88 %.

Табела 8. Табеларни приказ динамике кретања кривичних дела из члана 247. КЗ на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

година	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
број кривичних пријава	3	3	3	1	/	/	/	3

Графикон 6. Графички приказ динамике кретања кривичних дела из члана 247. КЗ на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Омогућавање уживања опојних дрога је најмање извршавано кривично дело злоупотребе опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године. У односу на кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога, оно је вршено у симболичном броју, по три дела у току 2006, 2007, 2008. и 2013. године, једно дело у току 2009. године, док ниједно дело ове врсте није извршено у току 2010, 2011. и 2012. године. У односу на укупно 492 кривична дела злоупотребе опојних дрога која су извршена у посматраном периоду на подручју Новог Пазара ово дело учествује са само 2,64 %.

3. ПОЛИТИКА КРИВИЧНОГ ПРОГОНА ЗА КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

После анализе обима, динамике и структуре кривичних дела злоупотребе опојних дрога уопште у Републици Србији и на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године, у наредним излагањима ћемо анализирати политику кривичног гоњења учинилаца ових дела од стране надлежних јавних тужилаштава. Наиме, посматраћемо однос пријављених, оптужених и осуђених лица за наведена кривична дела.

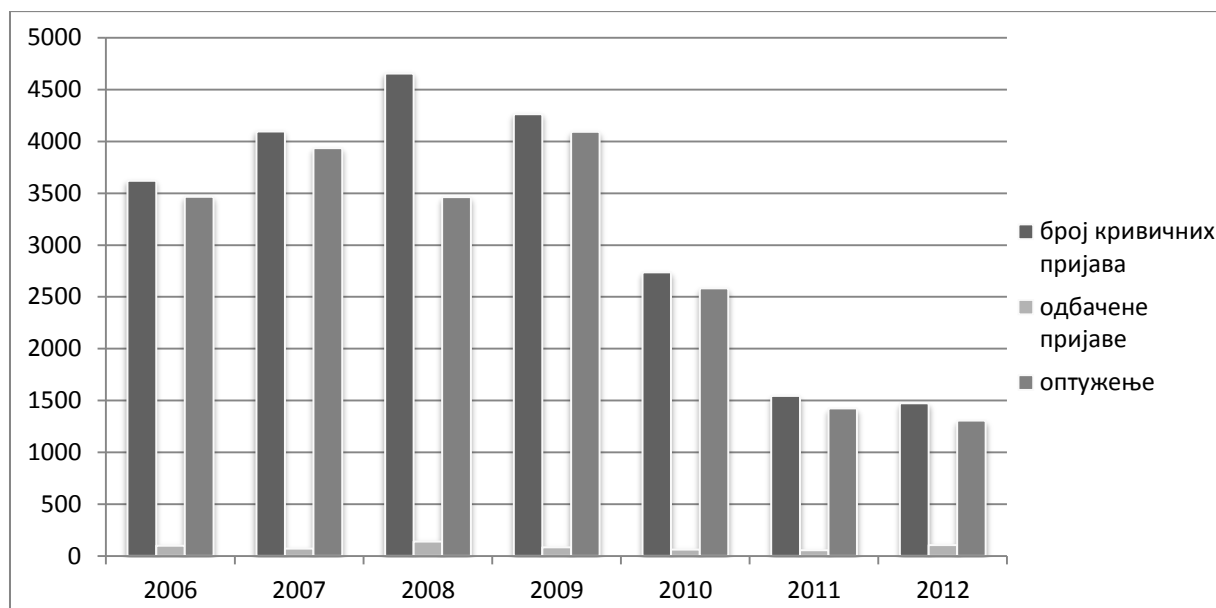
3.1. Стање у Републици Србији

Прво, што је и логично, предмет наше анализе биће политика јавног тужилаштва у погледу кривичног гоњења учинилаца кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2012. године, као и ефикасност ове политике. Она се огледа у броју, односно проценту одбачених кривичних пријава, обуставе или одбијања истрага, односно у броју оптужених у односу на број пријављених лица за ова кривична дела.

Табела 9. Табеларни приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

бр. кривичних пријава	одбачене пријаве	%	оптужење	%
2 0 0 6				
3619	98	2,71	3465	95,74
2 0 0 7				
4095	69	1,68	3935	96,09
2 0 0 8				
4654	138	2,96	3461	74,37
2 0 0 9				
4263	83	1,94	4092	95,98
2 0 1 0				
2735	61	2,23	2583	94,44
2 0 1 1				
1543	54	3,50	1423	92,22
2 0 1 2				
1472	103	7,00	1307	88,79

Графикон 7. Графички приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

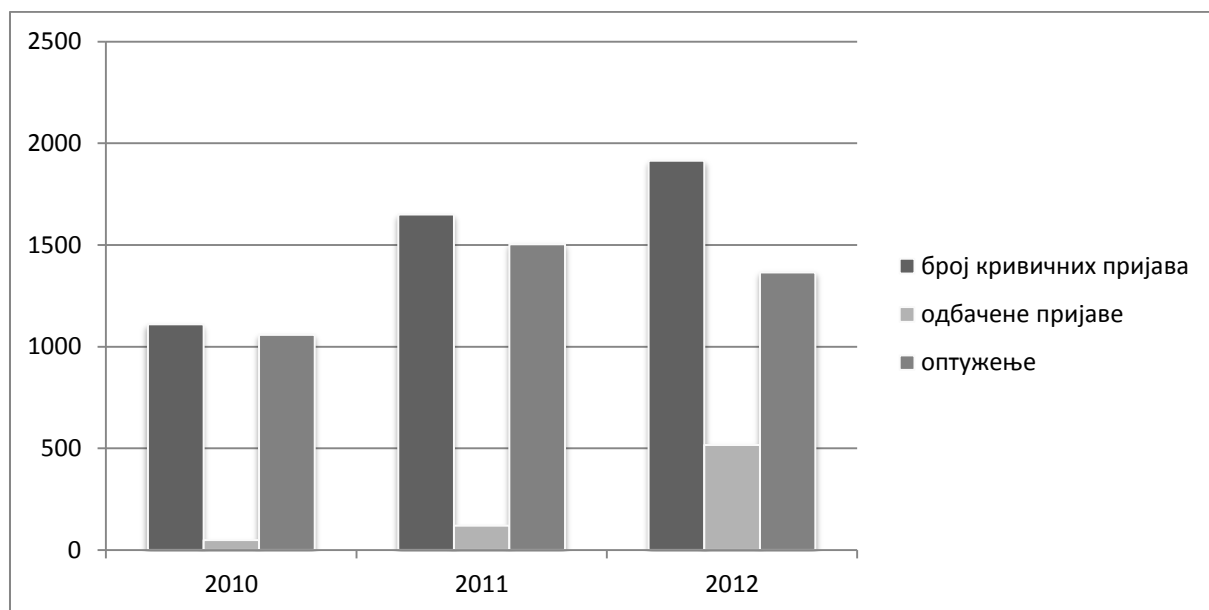

Из наведених података можемо закључити да је мали број одбачених кривичних пријава за кривична дела из члана 246. КЗ. Тај се број креће од 1,68 % у току 2007. године до 7 % у току 2012. године. С друге стране, велики је проценат оптужених лица за ово дело. Тај број се креће од 74,37 % оптужених у односу на пријављена лица, до 96,09 % у току 2007. године за посматрано кривично дело.

Табела 10. Табеларни приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2012. године.

бр. кривичних пријава	одбачене пријаве	%	оптужење	%
2 0 1 0				
1110	49	4,41	1058	95,31
2 0 1 1				
1650	120	7,27	1503	91,10
2 0 1 2				
1913	516	26,97	1365	71,35

Графикон 8. Графички приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2012. године.

Иако се ради о релативно лакој кривичној злоупотреби опојних дрога, и овде је забележен мали број одбачених кривичних пријава – 4,41 % у току 2010. године, с тим што је 2012. године тај број значајно порастао на 26,97 %, што значи да је једна

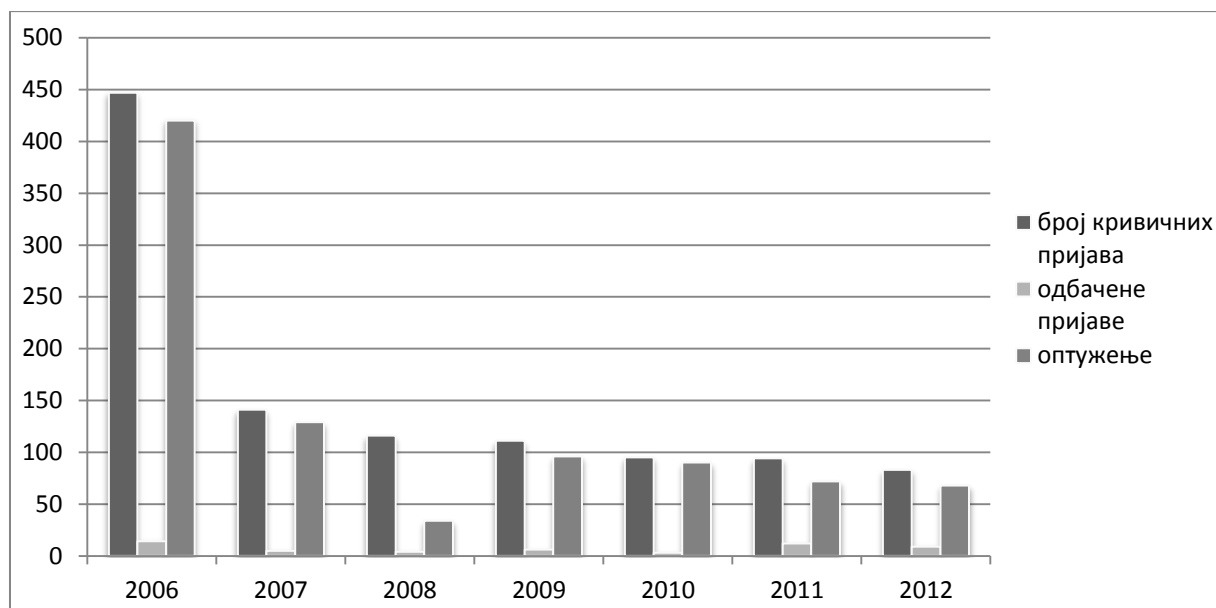
четвртина предмета, односно кривичних пријава за ово дело одбачена из законом предвиђених разлога.

С друге стране, и за ово кривично дело из члана 246–а. КЗ је забележен висок број оптужених у односу на пријављена лица. Тај број се креће од 71,35 % оптужених према пријављеним лицима, па чак до 95,31 % у току 2010. године, када је уведено ово кривично дело у кривичноправни систем Републике Србије.

Табела 11. Табеларни приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

бр. кривичних пријава	одбачене пријаве	%	оптужење	%
2 0 0 6				
447	14	3,13	420	93,96
2 0 0 7				
141	5	3,55	129	91,49
2 0 0 8				
116	4	3,45	34	29,31
2 0 0 9				
111	6	5,40	96	86,48
2 0 1 0				
95	3	3,16	90	94,73
2 0 1 1				
94	12	12,76	72	76,60
2 0 1 2				
83	9	10,84	68	81,93

Графикон 9. Графички приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

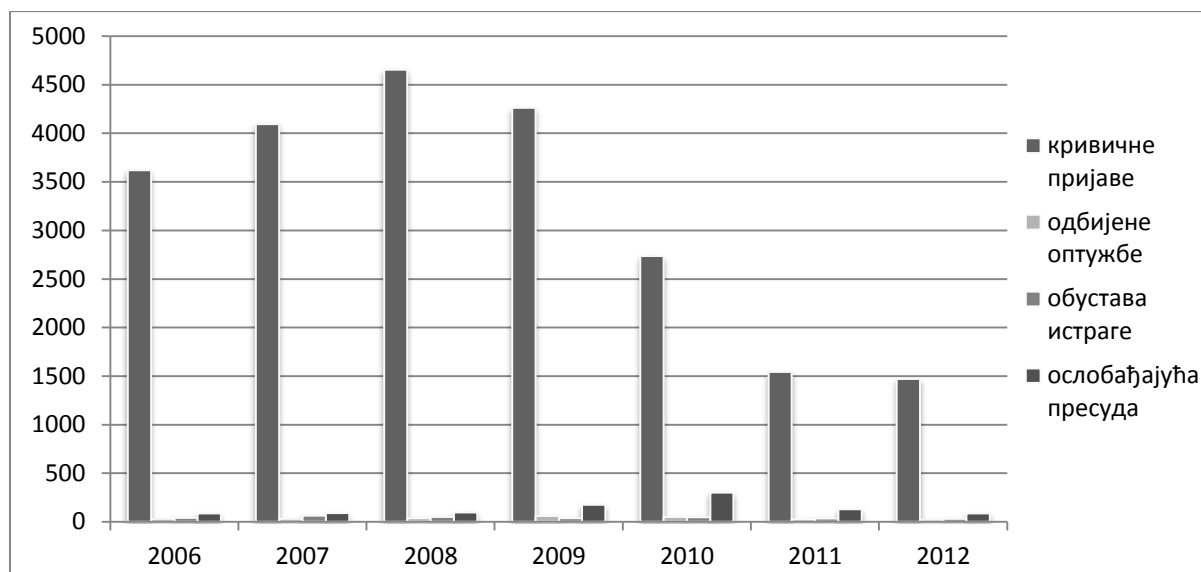

Када се ради о кривичном делу омогућавања уживања опојних дрога и овде је забележен мали број одбачених кривичних пријава. Тај број се креће од 3,13 % у току 2006. године до 12,76 % у току 2011. године. Највећи број пријављених лица за ово кривично дело и бива оптужен. Тај се број креће од 29,31 % оптужених у односу на пријављена лица (што је изузетак) до 93,96 % у току 2006. године или 94,73 % у току 2010. године.

Табела 12. Табеларни приказ одлука по поднетим кривичним пријавама за кривично дело из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

кривичне пријаве	одбијене оптужбе	%	обустава истраге	%	ослобађајуће пресуде	%
2 0 0 6						
3619	30	0,08	41	1,13	86	2,38
2 0 0 7						
4095	31	0,76	62	1,51	89	2,17
2 0 0 8						
4654	37	0,80	50	1,07	95	2,04
2 0 0 9						
4263	60	1,41	38	0,89	175	4,10
2 0 1 0						
2735	49	1,79	46	1,68	302	11,04
2 0 1 1						
1543	27	1,75	34	2,20	130	8,43
2 0 1 2						
1472	24	1,63	31	2,11	86	5,84

Графикон 10. Графички приказ одлука по поднетим кривичним пријавама за кривично дело из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

Из наведених података за кривично дело из члана 246. КЗ можемо извести следеће закључке:

1) мали је број одбијених оптужби за ово кривично дело. Тај број се креће од 0,08 % у току 2006. године до 1,75% у току 2011. године и 1,79 % у току 2010. године,

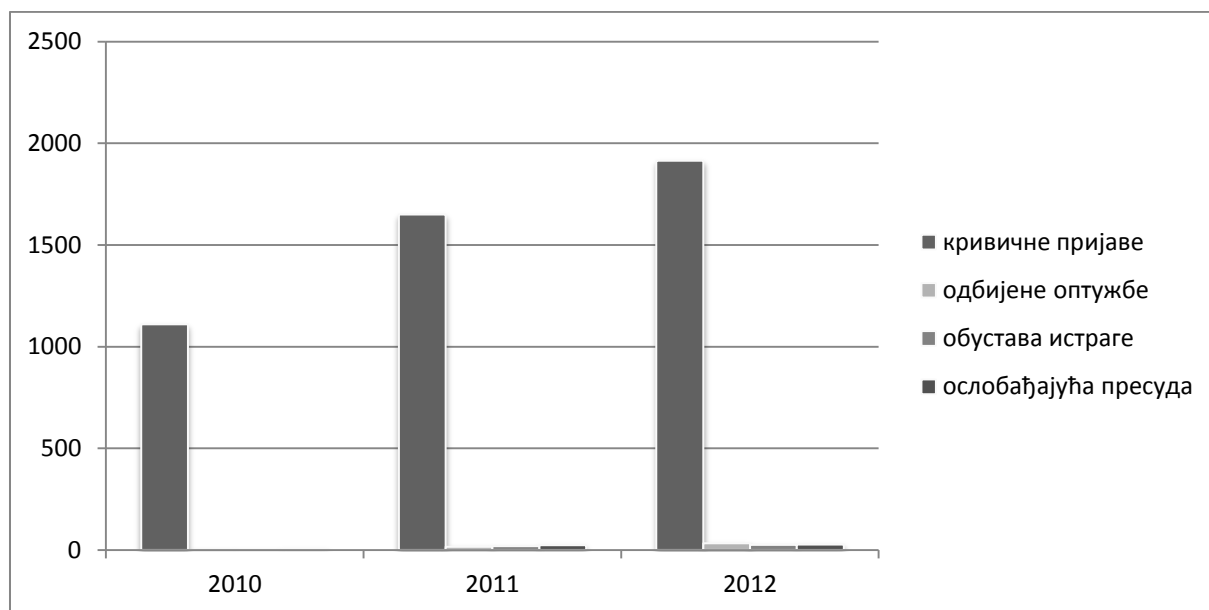
2) број обустављених истрага је такође изузетно мали и он се креће од 0,89 % у току 2009. године до 2,11 % у току 2012. године и 2,20 % у току 2011. године и

3) број ослобађајућих пресуда за ово дело је такође мали. Он се креће од 2,04 % у току 2008. године до 11,04 % 2010. године. То је и разумљиво јер се ради о изузетно тешком кривичном делу за које су прописане строге казне.

Табела 13. Табеларни приказ одлука по поднетим кривичним пријавама за кривично дело из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2012. године.

кривичне пријаве	одбијене оптужбе	%	обустава истраге	%	ослобађајуће пресуде	%
2 0 1 0						
1110	2	0,18	2	0,18	5	0,45
2 0 1 1						
1650	16	0,97	18	1,09	23	1,39
2 0 1 2						
1913	32	1,67	25	1,30	27	1,41

Графикон 11. Графички приказ одлука по поднетим кривичним пријавама за кривично дело из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2012. године.

Иако се ради о лакој кривичној злоупотреби опојних дрога и овде је присутан мали број одбијених оптужби, који се креће од 0,18 % у току 2010. године до 1,67 % у току 2012. године.

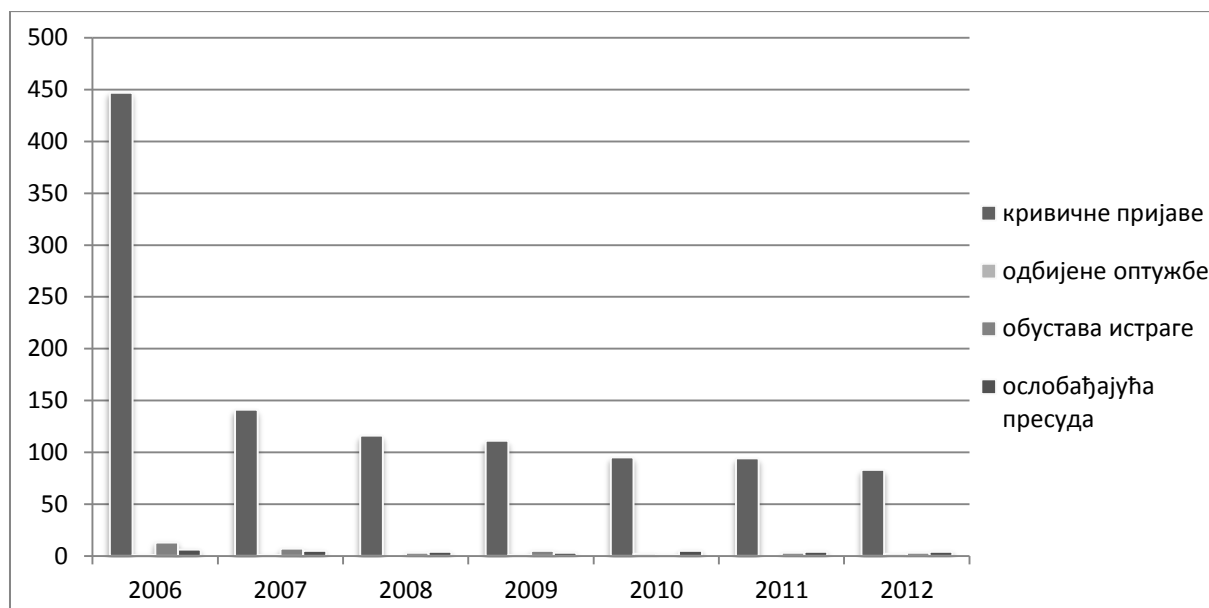
Слична је ситуација и са обуставом истраге против учинилаца овог кривичног дела. Тај се број креће од 0,18 % у току 2010. године (када је и уведено ово кривично дело) до 1,30 % у току 2012. године.

И број ослобађајућих пресуда за ово кривично дело је изузетно низак. Он се креће од 0,45 % у току 2010. године до 1,41 % у току 2012. године.

Табела 14. Табеларни приказ одлука по поднетим кривичним пријавама за кривично дело из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

кривичне пријаве	одбијене оптужбе	%	обустава истраге	%	ослобађајуће пресуде	%
2006						
447	1	0,22	13	2,91	6	1,34
2007						
141	1	0,71	7	4,96	5	3,54
2008						
116	/	/	3	2,59	4	3,45
2009						
111	1	0,90	5	4,50	3	2,70
2010						
95	2	2,10	1	1,05	5	5,26
2011						
94	/	/	3	3,19	4	4,25
2012						
83	2	2,41	3	3,61	4	4,82

Графикон 12. Графички приказ одлука по поднетим кривичним пријавама за кривично дело из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

Када се ради о кривичном делу омогућавање уживања опојних дрога на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2012. године је забележен мали број одбијених оптужби, обустава истраге и ослобађајућих пресуда. Ипак је тај проценат у односу на претходна кривична дела нешто већи.

За ово кривично дело у току 2008. и 2011. године није одбијена ниједна оптужба. У осталим посматраним годинама тај се број одбијених оптужби кретао од 0,22 % у току 2006. године до 2,41 % у току 2012. године.

Број обустава истрага за лица која су пријављена за ово кривично дело је у посматраном периоду нешто већи. Он се креће од 1,05 % у току 2010. године, па до 4,50 % у току 2009. године или 4,96 % у току 2007. године.

И број ослобађајућих пресуда за ово кривично дело је различит, па се креће од 1,34 % у току 2006. године до 4,82 % у току 2012. године и 5,26 % у току 2010. године.

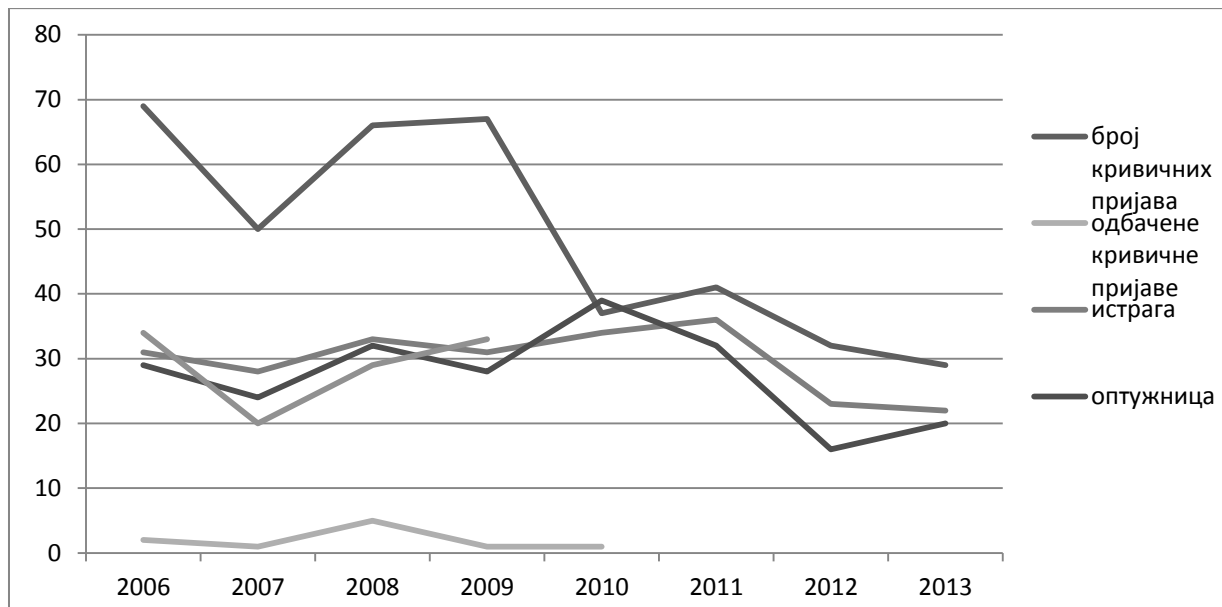
3.2. Стање на подручју града Новог Пазара

У наставку нашег излагања анализираћемо политику кривичног гоњења за кривична дела злоупотребе опојних дрога у периоду 2006 – 2013. године на подручју града Новог Пазара.

Табела 15. Табеларни приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

број кривичних пријава	одбачене кривичне пријаве	%	истрага	%	оптужница	%	оптужни предлог	%
2006								
69	2	2,90	31	44,93	29	42,03	34	49,27
2007								
50	1	2	28	56	24	48	20	40
2008								
66	5	7,58	33	50	32	48,48	29	43,94
2009								
67	1	1,49	31	46,27	28	41,79	33	49,25
2010								
37	1	2,70	34	91,89	39		/	/
2011								
41	/	/	36	87,80	32	78,04	/	/
2012								
32	3	9,37	23	71,84	16	50	/	/
2013								
29	/	/	22	75,86	20	68,96	/	/

Графикон 13. Графички приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Из приказаних података о односу броја пријављених и оптужених учинилаца кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године можемо закључити следеће:

1) мали је број одбачаја кривичне пријаве против учинилаца ових дела. Тај број се креће од 1,49 % у току 2009. године до 9,37 % у току 2012. године, док 2011. и 2013. године јавно тужилаштво није одбацило ниједну кривичну пријаву поднету против учинилаца овог дела,

2) по свим поднетим кривичним пријавама спроведена је истрага од стране надлежног органа (истражног судије, односно јавног тужиоца). Број спроведених истрага је различит и он се креће од 44,93 % у току 2006. године до 91,89 % у току 2010. године, када је забележен и највећи број истрага за ово дело,

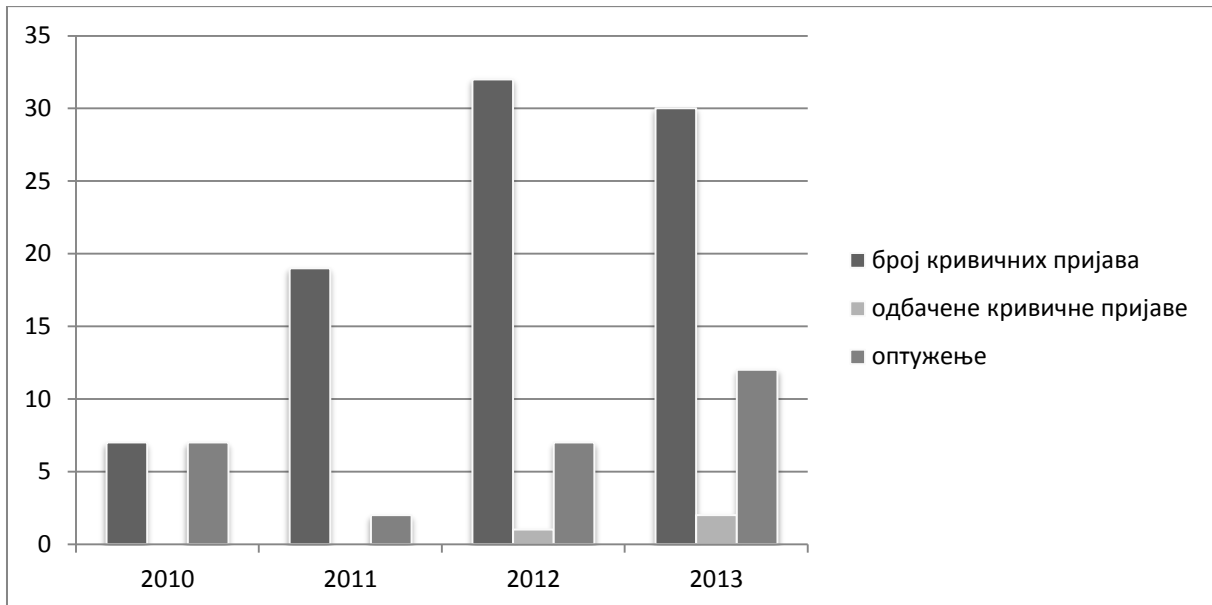
3) после спроведене истраге претходни поступак је имао двојаки резултат. У једном броју случајева подигнута је оптужница. Тај број се креће од 78,04 % у току 2011. године или 68,96 % у току 2013. године до 41,79 % у току 2009. године или 42,03% у току 2006. године и

4) у току 2010, 2011, 2012. и 2013. године за учиниоце кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога није поднет ниједан оптужни предлог. Разлог за то лежи у висини прописане казне за ново уведено кривично дело из члана 246–а. КЗ које је издвојено из ове инкриминације, а где кривични поступак почиње оптужним предлогом. Иначе, учешће оптужних предлога у броју укупно пријављених кривичних дела ове врсте се креће око 40 % (2007. године) до 49,25 % (2009. године) и 49,27 % (2006. године).

Табела 16. Табеларни приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246–а. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

број кривичних пријава	одбачене кривичне пријаве	%	оптужење	%
2 0 1 0				
7	/	/	7	100
2 0 1 1				
19	/	/	2	10,53
2 0 1 2				
32	1	3,13	7	21,87
2 0 1 3				
30	2	6,67	12	40

Графикон 14. Графички приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 246–а. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

Из анализе начина решавања поднетих кривичних пријава против учинилаца новог кривичног дела злоупотребе опојних дрога из члана 246–а. КЗ неовлашћено држање опојних дрога у периоду 2010 – 2013. године произилазе следећи закључци:

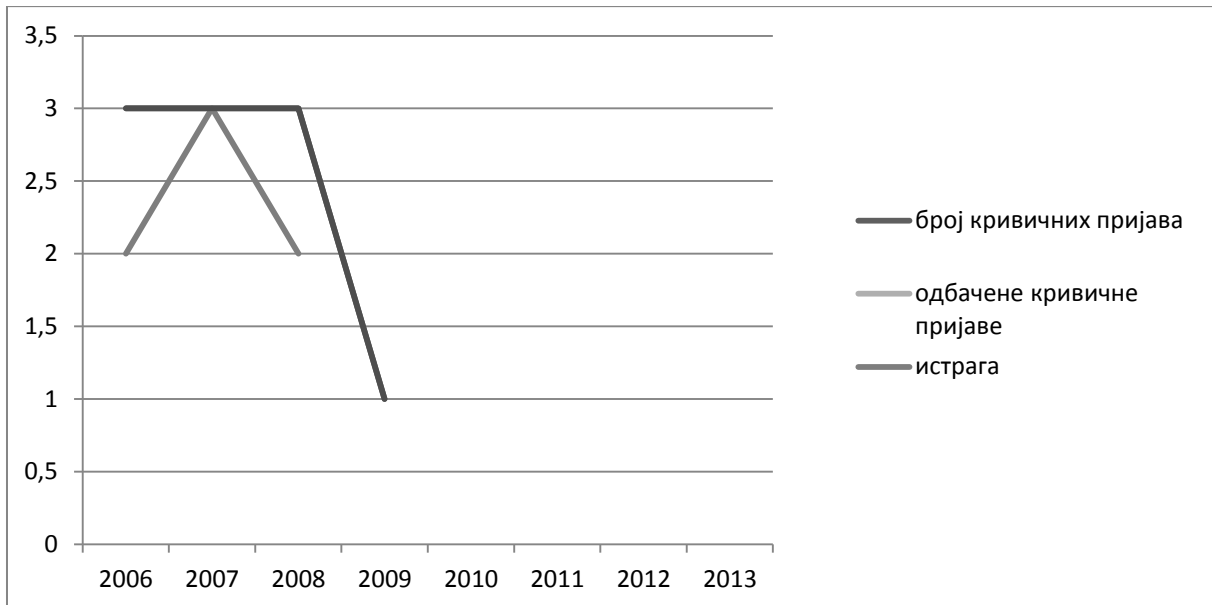
1) у посматраном периоду је веома мали број одбачених кривичних пријава. У току 2010. и 2011. године није одбачена ниједна кривична пријава за ово дело, а 2012. године је одбачена једна од 32 поднете пријаве, односно 2013. године су одбачене две пријаве од поднетих 30 кривичних пријава, што износи 3,13 % (2012. године), односно 6,67 % (у току 2013. године) и

2) интересантан је тренд оптужених лица за кривична дела ове врсте од 100 % поднетих оптужних предлога 2010. године, преко 40 % 2013. године, тај број је опао 2012. године на 21,87 %, односно 2011. године на свега 10,53 %.

Табела 17. Табеларни приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

број кривичних пријава	одбачене кривичне пријаве	%	истрага	%	оптужница	%	оптужни предлог	%
2006								
3	/	/	2	66,67	3	100	/	/
2007								
3	/	/	3	100	3	100	/	/
2008								
3	/	/	2	66,67	3	100	/	/
2009								
1	/	/	/	/	1	100	/	/
2010								
/	/	/	/	/	/	/	/	/
2011								
/	/	/	/	/	/	/	/	/
2012								
/	/	/	/	/	/	/	/	/
2013								
3	/	/	3	100	3	100	/	/

Графикон 15. Графички приказ начина решавања кривичних пријава за кривично дело из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

И када се ради о анализи политике кривичног гоњења за кривично дело омогућавања уживања опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године можемо доћи до интересантних закључака:

1) у посматраном периоду није забележен ниједан одбачај поднете кривичне пријаве,

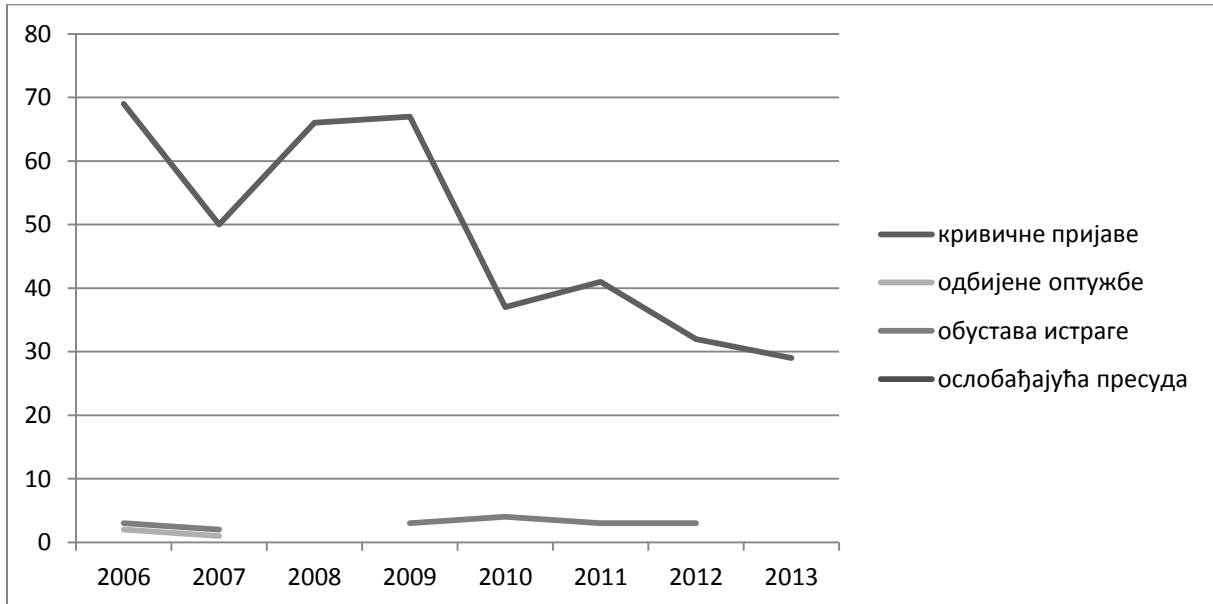
2) истрага против учинилаца ових кривичних дела је вођена често, и то у свим случајевима у којима су поднете кривичне пријаве у току 2007. и 2013. године, а у 66,67 % случајева у току 2006. и 2008. године. Интересантно је да у току 2009, 2010, 2011. и 2012. године истрага против учинилаца овог кривичног дела уопште није вођена и

3) у току 2006, 2007, 2008, 2009. и 2013. године је у 100 % случајева подигнута оптужница против учинилаца овог кривичног дела, док у посматраном периоду кривични поступак није покренут ниједном путем оптужног предлога.

Табела 18. Табеларни приказ односа пријављених кривичних дела и обустава поступка за кривична дела из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	одбијене оптужбе	%	обустава истраге	%	ослобађајуће пресуде	%
2006						
69	2	2,89	3	4,35	/	/
2007						
50	1	2	2	4	1	2
2008						
66	/	/	/	/	/	/
2009						
67	/	/	3	4,48	/	/
2010						
37	/	/	4	10,81	/	/
2011						
41	/	/	3	7,32	/	/
2012						
32	/	/	3	9,37	/	/
2013						
29	/	/	/	/	/	/

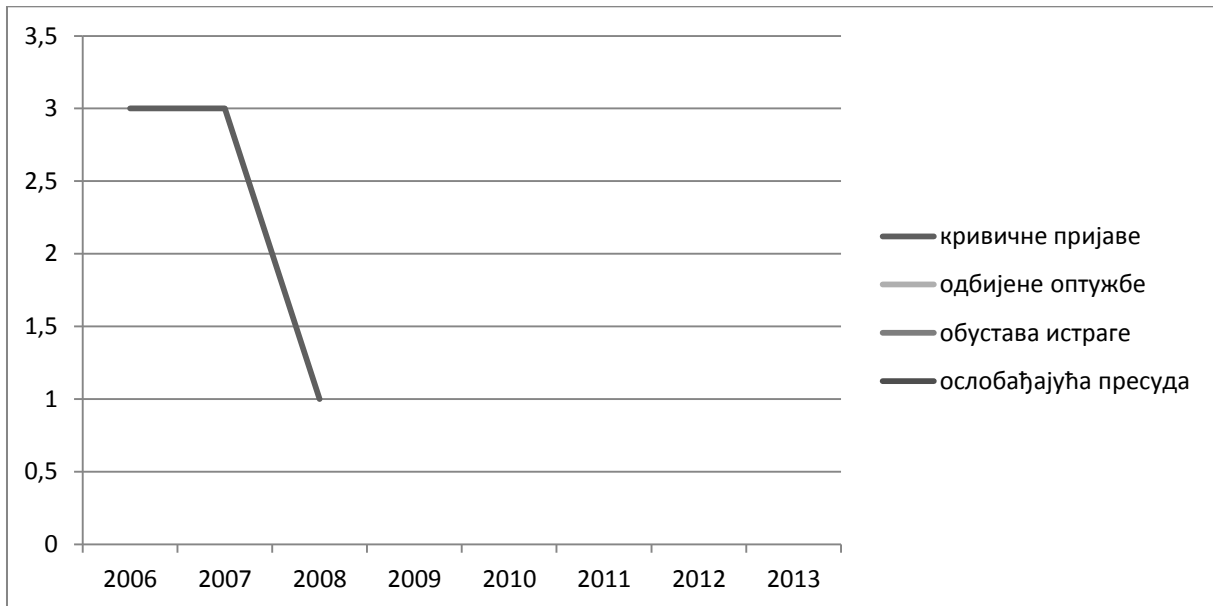
Графикон 16. Графички приказ односа пријављених кривичних дела и обустава поступка за кривична дела из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Табела 19. Табеларни приказ односа пријављених кривичних дела и обустава поступка за кривична дела из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	одбијене оптужбе	%	обустава истраге	%	ослобађајуће пресуде	%
2006						
3	/	/	/	/	/	/
2007						
3	/	/	/	/	/	/
2008						
3	/	/	/	/	/	/
2009						
1	/	/	/	/	/	/
2010						
/	/	/	/	/	/	/
2011						
/	/	/	/	/	/	/
2012						
/	/	/	/	/	/	/
2013						
3	/	/	/	/	/	/

Графикон 17. Графички приказ односа пријављених кривичних дела и обустава поступка за кривична дела из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

При анализи политике кривичног гоњења за кривична дела злоупотребе опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године до интересантних закључака можемо доћи посматрањем односа пријављених кривичних дела, обуставе истрага и донетих ослобађајућих пресуда као што су следећи закључци:

1) за кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога је у посматраном периоду ретко долазило до одбијања оптужби и то у 2 % случајева 2007. године и 2,89 % случајева 2006. године. У осталим посматраним годинама није забележана ниједна одбијена оптужба од стране надлежног суда,

2) у посматраном периоду за кривично дело из члана 246. КЗ је ретко долазило и до обуставе истрага. У току 2008. и 2013. године није обустављена ниједна истрага. У осталим посматраним годинама број обустава истрага се кретао од 4 % (2007. године), 4,35 % (2006. године) до 9,37 % (2012. године) и 10,81 % (2010. године),

3) само у 2 % случајева и то 2007. године донета је ослобађајућа пресуда за ово кривично дело. У осталим посматраним годинама за учиниоце овог кривичног дела није донета ниједна ослобађајућа пресуда и

4) за кривично дело омугућавања уживања опојних дрога у посматраном периоду ниједном није одбијена оптужба, нити обустављена истрага, нити је донета ослобађајућа пресуда.

4. КАЗНЕНА ПОЛИТИКА СУДОВА ЗА КРИВИЧНА ДЕЛА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

Последњи део анализе облика и видова испољавања кривичних дела злоупотребе опојних дрога у судској пракси односи се на анализу казнене политике судова, односно политику изрицања врсте и мере поједних врста кривичних санкција према учиниоцима ових кривичних дела у периоду 2006 – 2013. године.

У том смислу анализираћемо врсте изречених казни, условне осуде, васпитних мера и мера безбедности према учиниоцима појединих кривичних дела ове врсте. На тај начин ћемо заокружити свеобухватну анализу, у теоријском и практичном смислу, кривичних дела злоупотребе опојних дрога.

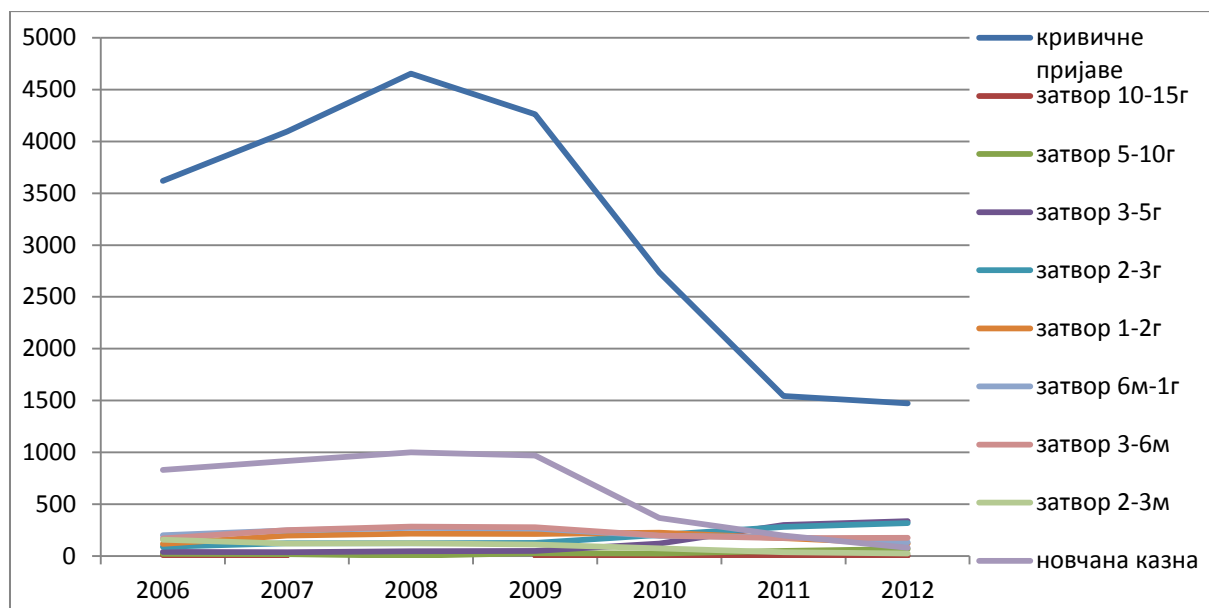
4.1. Стање у Републици Србији

Због значаја посматране теме прво ћемо анализирати казнену политику судова за кривична дела злоупотребе опојних дрога на подручју Републике Србије према статистичким подацима Републичког завода за статистику.

Табела 20. Табеларни приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

кривичне пријаве	затвор 10–15г	затвор 5–10г	затвор 3–5г	затвор 2–3г	затвор 1–2г	затвор 6м–1г	затвор 3–6м	затвор 2–3м	нов. казна
2 0 0 6									
3619	10	21	38	88	118	200	170	156	829
2 0 0 7									
4095	1	18	35	122	196	245	250	120	916
2 0 0 8									
4654	/	2	45	124	214	270	282	123	1001
2 0 0 9									
4263	2	27	50	125	213	264	278	109	969
2 0 1 0									
2735	1	25	120	203	224	195	197	73	367
2 0 1 1									
1543	3	49	298	280	173	181	171	37	198
2 0 1 2									
1472	1	67	335	318	119	133	174	23	79

Графикон 18. Графички приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

Када се анализирају подаци о врсти и мери изречених казни учиниоцима кривичних дела злоупотребе опојних дрога у периоду 2006 – 2012. године на подручју Републике Србије можемо закључити следеће:

1) за кривично дело из члана 246. КЗ су изузетно ретко изрицане казне затвора у распону од 10 – 15 година (осим 2006. године када је изречено 10 казни ове врсте). У осталим годинама оне су изрицане ретко, по једна казна у току 2007, 2010. и 2011. године, а 2008. године није изречена ниједна казна ове врсте,

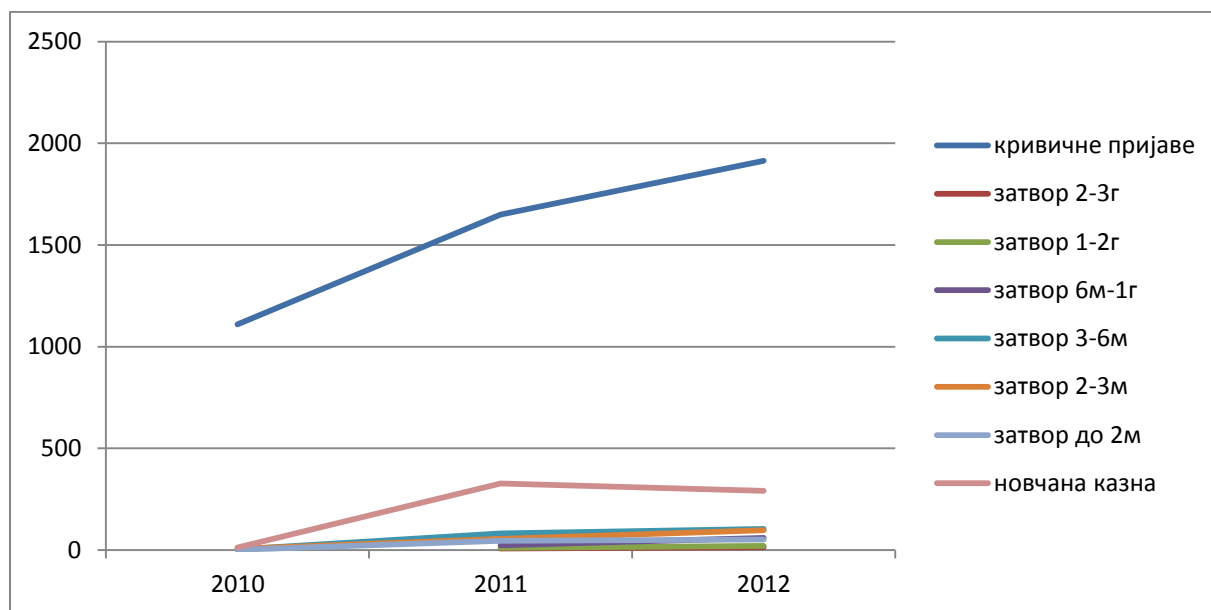
2) казна затвора од 6 месеци до 1 године је најчешће изрицана у току 2006. године. Казна затвора од 3 до 6 месеци је најчешће изрицана 2007, 2008. и 2009. године, док је казна затвора од 2 до 3 године најчешће изрицана у току 2010, 2011. и 2012. године и

3) за ово кривично дело новчана казна је изрицана највише 2008. године (1001 пута), 2007. године (916 пута) и 2006. године (829 пута), а најмање 2012. године (79 пута) и 2011. године (198 пута).

Табела 21. Табеларни приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2012. године.

кривичне пријаве	затвор 2–3г	затвор 1–2г	затвор 6м–1г	затвор 3–6м	затвор 2–3м	затвор до 2м	новчана казна
2 0 1 0							
1110	/	/	/	3	6	1	12
2 0 1 1							
1650	7	10	23	81	55	46	327
2 0 1 2							
1913	14	20	59	103	97	52	291

Графикон 19. Графички приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2012. године.

Анализа структуре изречених казни за кривично дело из члана 246–а. КЗ показује да је и за ово дело најчешће изрицана новчана казна и то 327 пута у току 2011. године и 291 пут у току 2012. године. Од осталих казни, најчешће је изрицана казна затвора од 3 до 6 месеци и то 81 пут у току 2011. године и 103 пута 2012. године.

Табела 22. Табеларни приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

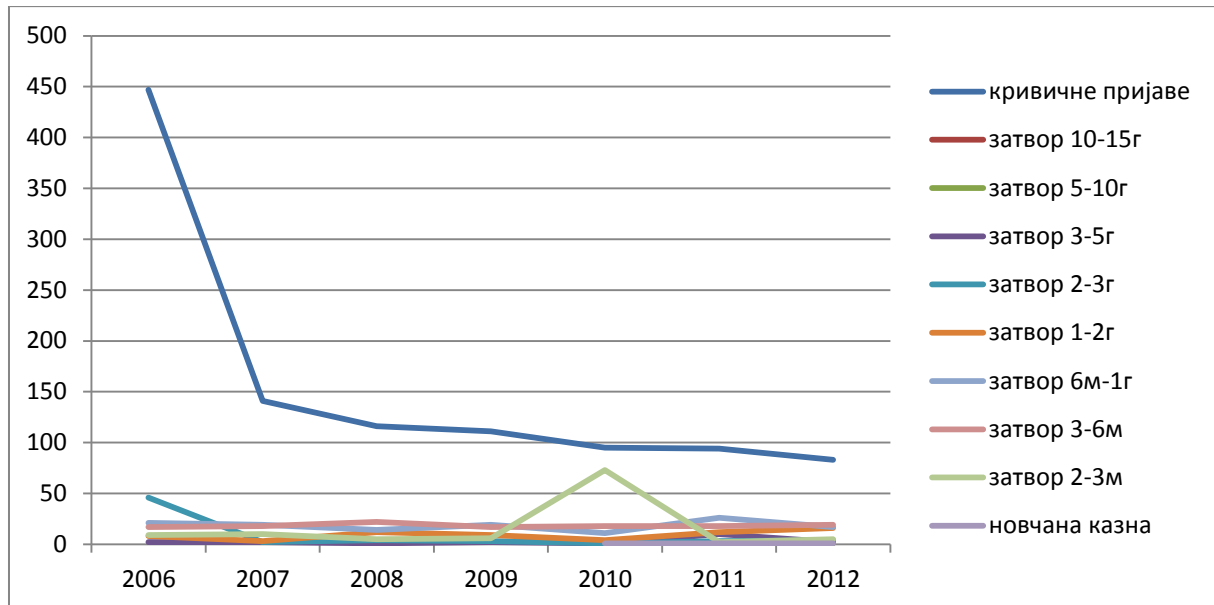
кривичне пријаве	затвор 10–15г	затвор 5–10г	затвор 3–5г	затвор 2–3г	затвор 1–2г	затвор 6м–1г	затвор 3–6м	затвор 2–3м	НОВ. каз.
2006									
447	2	/	2	46	8	21	17	9	/
2007									
141	/	/	2	2	3	19	18	10	/
2008									
116	/	/	1	4	12	14	22	5	/
2009									
111	/	/	2	3	9	19	17	6	/
2010									
95	/	/	1	1	4	11	18	73	1
2011									
94	/	1	10	3	12	26	18	2	1
2012									
83	/	1	2	4	16	17	19	5	1

За кривично дело омогућавања уживања опојних дрога подаци показују следеће:

1) новчана казна је изузетно ретко изрицана, само једном и то 2010, 2011. и 2012. године и

2) казне затвора су ретко изрицане и то најчешће казна од 2 до 3 године у току 2006. године, казна затвора од 6 месеци до 1 године је најчешће изрицана 2006, 2007, 2009. и 2011. године, док је најчешће казна затвора од 2 до 3 месеца изречена 2010. године и то за 73 лица.

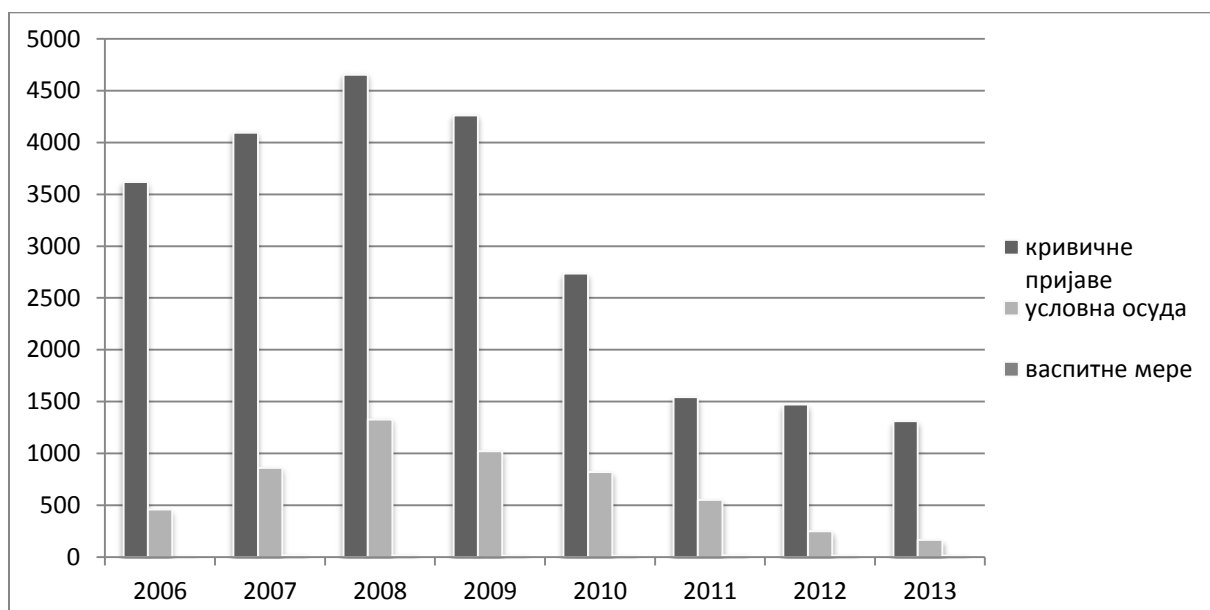
Графикон 20. Графички приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2012. године.

Табела 23. Табеларни приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	условна осуда	%	васпитне мере	%
2 0 0 6				
3619	459	12,68	4	0,11
2 0 0 7				
4095	862	21,05	19	0,46
2 0 0 8				
4654	1328	28,53	18	0,38
2 0 0 9				
4263	1023	23,99	14	0,33
2 0 1 0				
2735	820	29,98	14	0,51
2 0 1 1				
1543	551	35,71	19	1,23
2 0 1 2				
1472	250	16,98	15	1,02
2 0 1 3				
1312	165	12,58	15	1,14

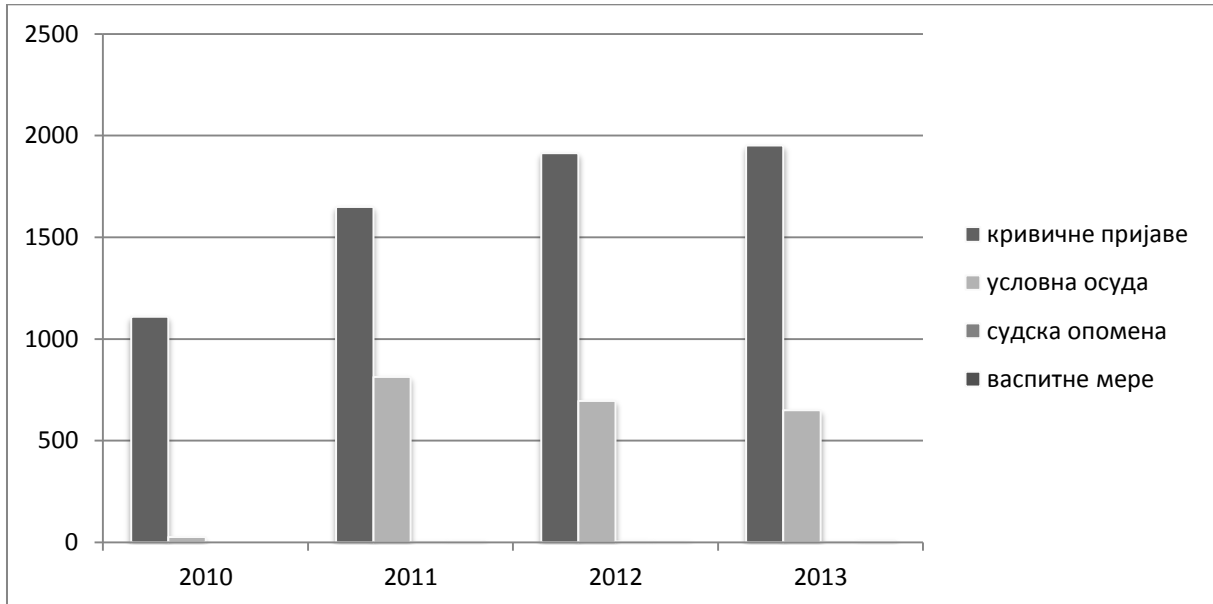
Графикон 21. Графички приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

Табела 24. Табеларни приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2013. године.

кривичне пријаве	условна осуда	%	судска опомена	%	васпитне мере	%
2010						
1110	26	2,34	/	/	/	/
2011						
1650	814	49,33	1	0,06	4	0,24
2012						
1913	695	36,33	4	0,21	3	0,15
2013						
1951	650	33,31	1	0,05	7	0,36

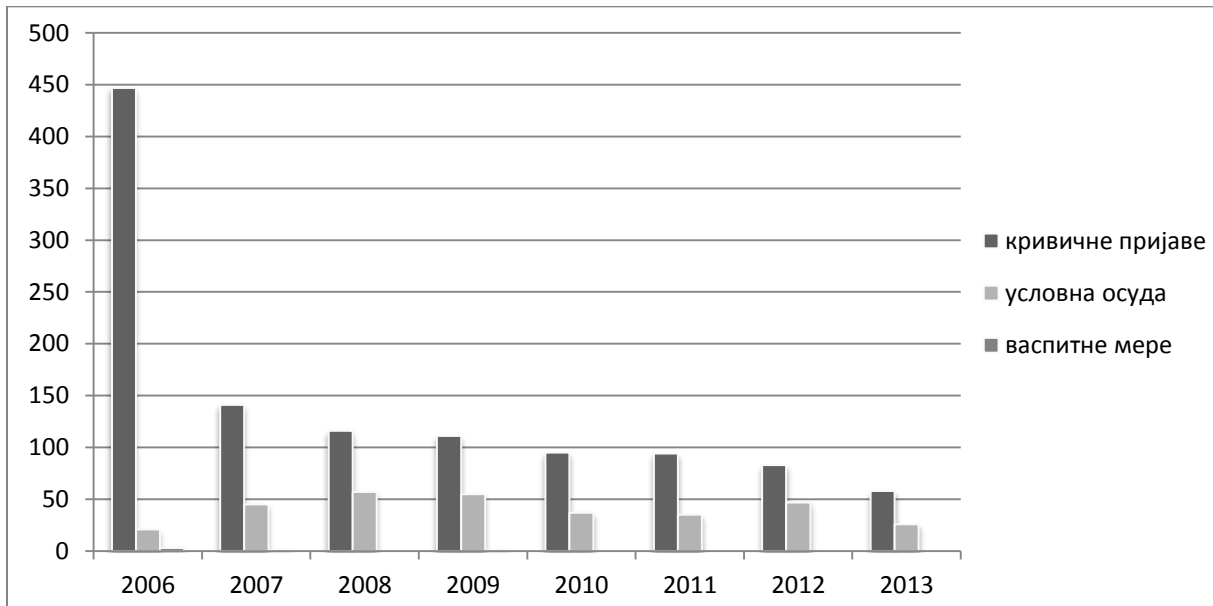
Графикон 22. Графички приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ у Републици Србији у периоду 2010 – 2013. године.

Табела 25. Табеларни приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	условна осуда	%	васпитне мере	%
2 0 0 6				
447	21	4,70	3	0,67
2 0 0 7				
141	45	31,91	1	0,71
2 0 0 8				
116	57	49,13	/	/
2 0 0 9				
111	55	49,55	1	0,90
2 0 1 0				
95	37	38,95	/	/
2 0 1 1				
94	35	37,23	/	/
2 0 1 2				
83	47	56,62	/	/
2 0 1 3				
58	26	44,83	/	/

Графикон 23. Графички приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ у Републици Србији у периоду 2006 – 2013. године.

За кривично дело из члана 246. КЗ, од осталих кривичних санкција, најчешће је изрицана условна осуда. Тај се број кретао од 12,58 % у току 2013. године до 29,98 % у току 2010. године и 35,71 % у току 2011. године.

Процент изречених условних осуда за кривично дело из члана 246–а. КЗ је релативно висок и он се креће од 33,31 % у току 2013. године до 36,33 % у току 2012. године, па чак до 49,33 % (скоро половина изречених кривичних санкција) у току 2011. године.

И за кривично дело из члана 247. КЗ је у почетку изузетно низак удео изречених условних осуда. Тај број се креће од 4,70 % у току 2006. године, па расте, да би 2008. године тај број достигао 49,13 % или 2009. године 49,55 % или чак 56,62 % у току 2012. године.

За кривична дела злоупотребе опојних дрога према статистичким подацима су ретко изрицане васпитне мере. Тако за кривично дело из члана 246. КЗ оне су изрицане од 0,11 % у току 2006. године до 1,14 % у току 2013. године и 1,23 % у току 2011. године.

Слична је ситуација и са кривичним делом из члана 246–а. КЗ где су васпитне мере ретко изрицане, и то 0,15 % у току 2012. године, 0,24 % у току 2011. године или 0,36 % у току 2013. године, док ниједна мера ове врсте није изречена у 2010. години. Интересантно је да је за ово кривично дело ретко изрицана и судска опомена и то у 0,05 % случајева 2013. године, 0,06 % у току 2011. године до 0,21 % у току 2012. године, док 2010. године није изречена ниједна судска опомена учиниоцима овог кривичног дела.

За кривично дело из члана 247. КЗ васпитне мере нису уопште изрицане 2008, 2010, 2011, 2012. и 2013. године. Васпитне мере су учиниоцима овог кривичног дела изрицане у 0,67 % случајева 2006. године, 0,71 % случајева у току 2007. године до 0,90 % у току 2009. године.

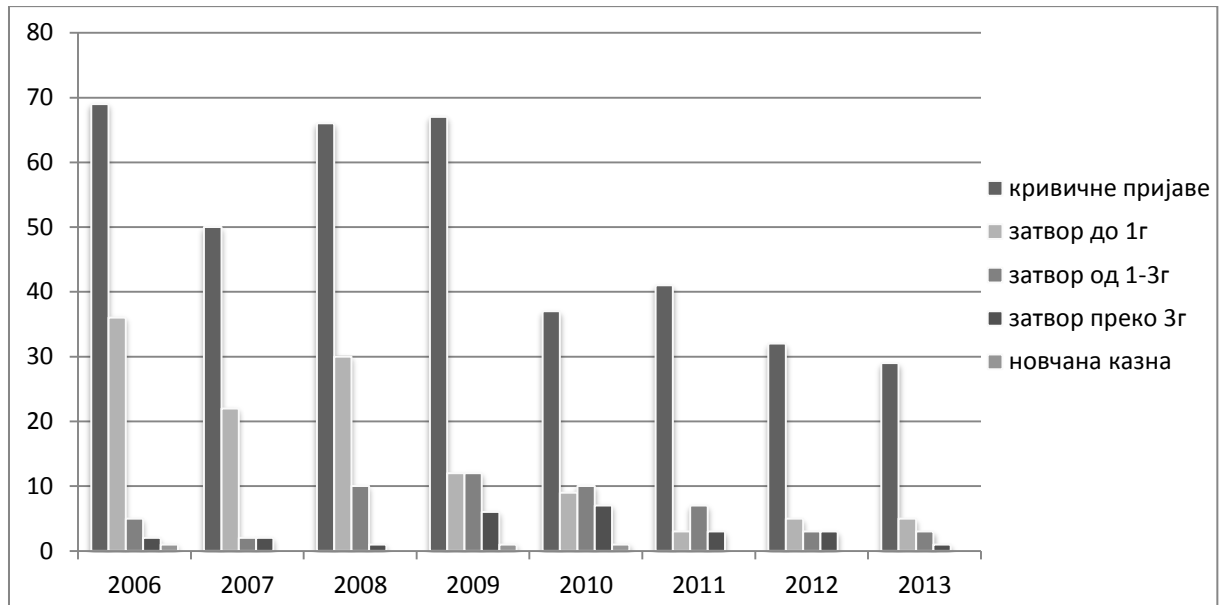
4.2. Стање на подручју града Новог Пазара

Последњи део практичне анализе појавног облика испољавања кривичних дела злоупотребе опојних дрога и изречених кривичних санкција учиниоцима ових дела у периоду 2006 – 2013. године се односи на анализу података за подручје града Новог Пазара.

Табела 26. Табеларни приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	затвор до 1 год	%	затвор од 1–3 год	%	затвор преко 3 год	%	новчана казна	%
2 0 0 6								
69	36	52,17	5	7,25	2	2,90	1	1,45
2 0 0 7								
50	22	44	2	4	2	4	/	/
2 0 0 8								
66	30	45,45	10	15,15	1	1,52	/	/
2 0 0 9								
67	12	17,91	12	17,91	6	8,95	1	1,49
2 0 1 0								
37	9	24,32	10	27,02	7	18,91	1	2,70
2 0 1 1								
41	3	7,32	7	17,07	3	7,32	/	/
2 0 1 2								
32	5	15,62	3	9,37	3	9,37	/	/
2 0 1 3								
29	5	17,24	3	10,34	1	3,45	/	/

Графикон 24. Графички приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Приликом анализе врсте и мера казни које су изречене учиниоцима кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога у периоду 2006 – 2013. године на подручју Новог Пазара можемо доћи до следећих закључака:

1) од врста казни које уопште познаје кривично законодавство Србије учиниоцима ових кривичних дела су изрицане само две врсте казни и то: казна затвора и новчана казна,

2) новчана казна је изрицана веома ретко за ова кривична дела. Штавише, 2007, 2008, 2011, 2012. и 2013. године није изречена ниједна казна ове врсте. А када је новчана казна уопште и изрицана, она је изрицана ретко и то од 1,45 % у току 2006. године, 1,49 % у току 2009. године до 2,70 % у току 2010. године,

3) казна затвора у трајању преко три године је изрицана у различитом обиму од 1,52 % у 2008. години, 2,90 % у 2006. години до 18,91 % у 2010. години,

4) казна затвора у трајању од 1 до 3 године је изрицана од 4 % 2007. године до 27,02 % 2010. године и

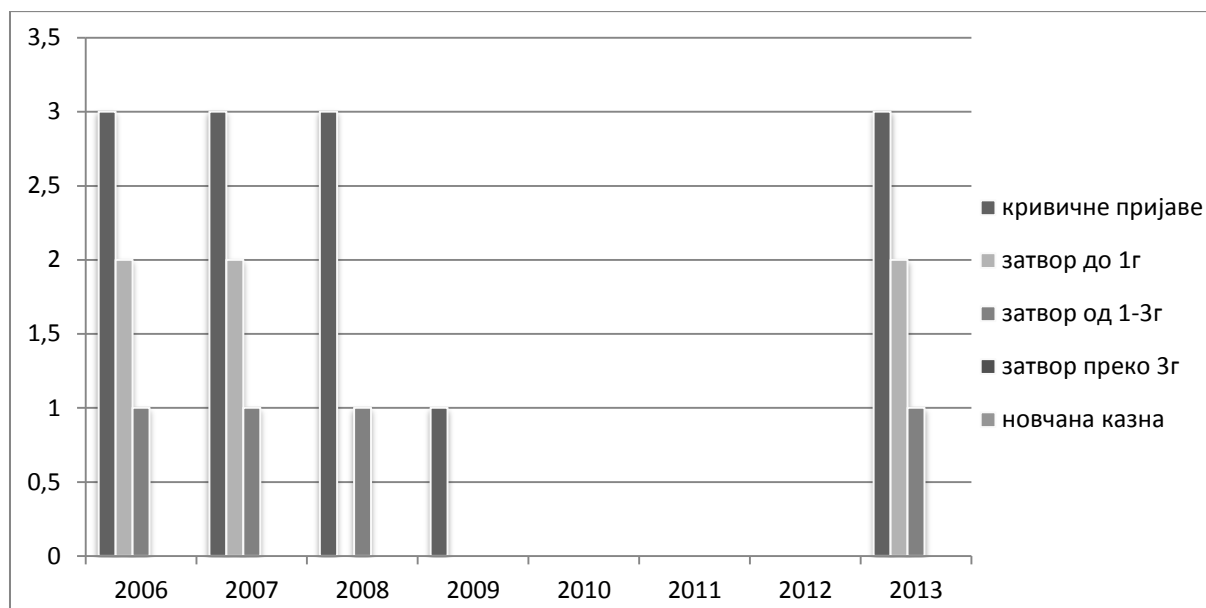
5) казна затвора до једне године је изрицана најчешће првих година од почетка примене Кривичног законика и то: 52,17 % током 2006. године, 44 % 2007. године и

45,45 % током 2008. године, да би потом тај број пао на 7,32 % 2011. године, па затим бележио пораст на 15,62 % 2012. године до 17,24 % 2013. године.

Табела 27. Табеларни приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	затвор до 1 год	%	затвор од 1–3 год	%	затвор преко 3 год	%	новчана казна	%
2006								
3	2	66,67	1	33,33	/	/	/	/
2007								
3	2	66,67	1	33,33	/	/	/	/
2008								
3	/	/	1	33,33	/	/	/	/
2009								
1	/	/	/	/	/	/	/	/
2010								
/	/	/	/	/	/	/	/	/
2011								
/	/	/	/	/	/	/	/	/
2012								
/	/	/	/	/	/	/	/	/
2013								
3	2	66,67	1	33,33	/	/	/	/

Графикон 25. Графички приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Када се ради о анализи казнене политике за кривично дело омогућавања уживања опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године, треба рећи, да у посматраном периоду нису изречене ниједна казна затвора у трајању преко три године, ни новчана казна.

Најчешће је изрицана казна затвора до једне године и то у 66,67 % случајева у току 2006, 2007. и 2013. године, док је у истом периоду, дакле у 2006, 2007, 2008. и 2013. години у 33,33 % случајева изречена казна затвора од једне до три године учиниоцима овог кривичног дела.

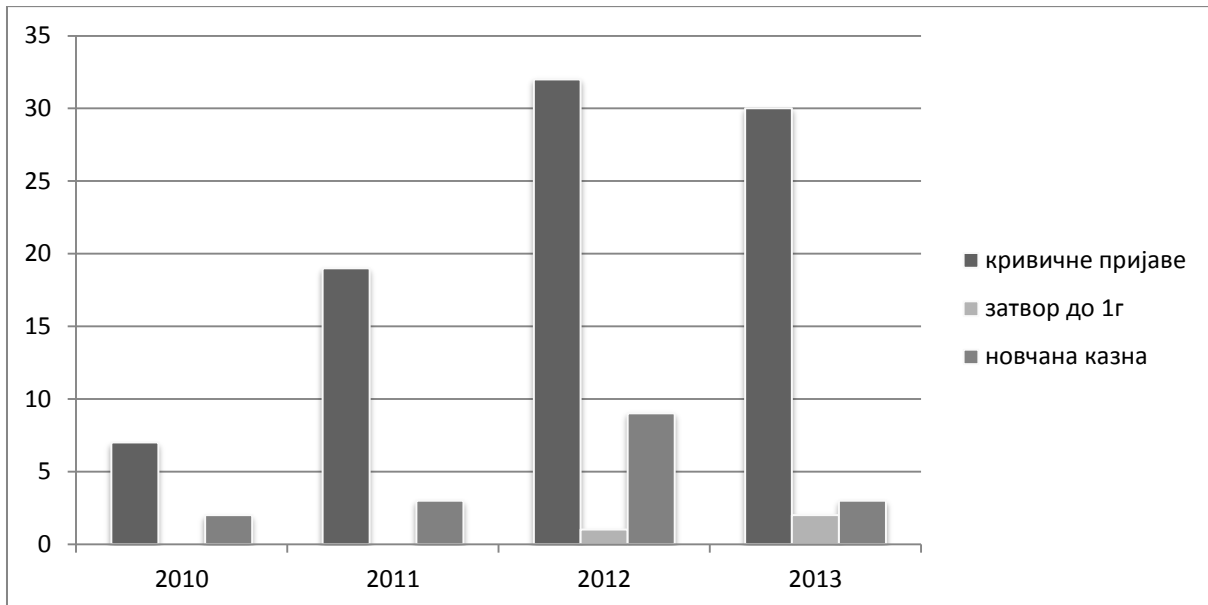
Табела 28. Табеларни приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

кривичне пријаве	затвор до 1 године	%	новчана казна	%
2 0 1 0				
7	/	/	2	28,57
2 0 1 1				
19	/	/	3	15,79
2 0 1 2				
32	1	3,12	9	28,12
2 0 1 3				
30	2	6,67	3	10

При анализи најмлађег кривичног дела злоупотребе опојних дрога, неовлашћеног држања опојних дрога из члана 246–а. КЗ, почев од 2010. године према учиниоцима овог дела је најчешће изрицана новчана казна и то у распону од 10 % у току 2013. године, 15,79 % у току 2011. године до 28,57 % у току 2010. године.

За ово дело је у малом броју случајева изречена казна затвора и то само казна затвора у трајању до једне године и то у 3,12 % случајева 2012. године, до 6,67 % случајева у 2013. години, док ова казна није уопште изрицана 2010. и 2011. године.

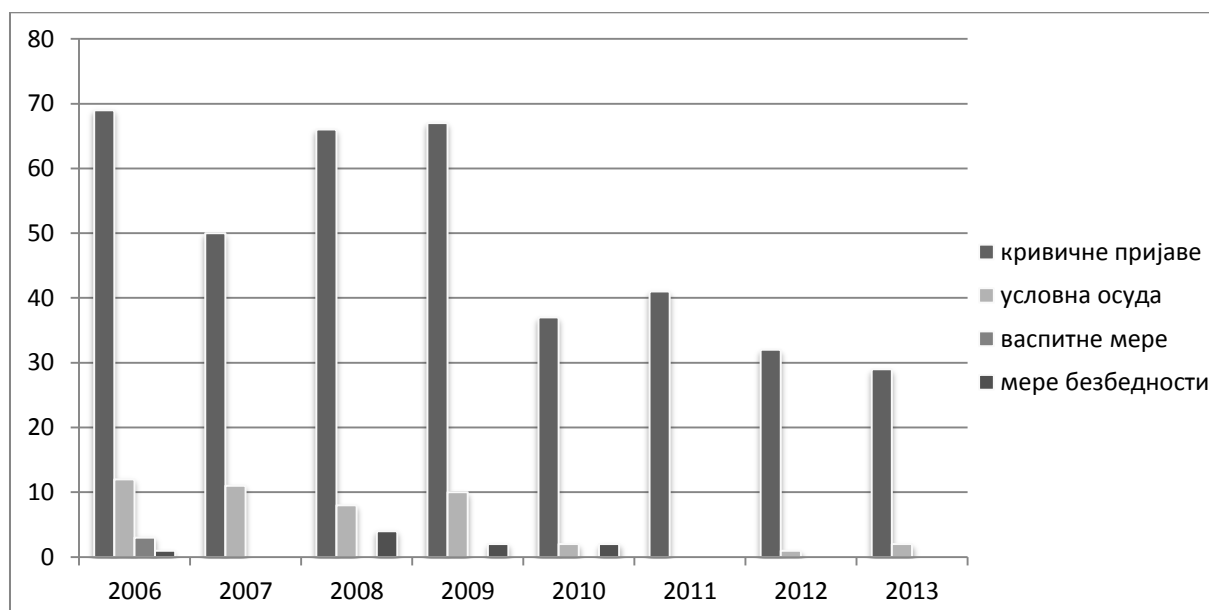
Графикон 26. Графички приказ структуре казни изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

Табела 29. Табеларни приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	условна осуда	%	васпитне мере	%	мере безбедности	%
2006						
69	12	17,39	3	4,35	1	1,45
2007						
50	11	22	/	/	/	/
2008						
66	8	12,12	/	/	4	6,06
2009						
67	10	14,92	/	/	2	2,98
2010						
37	2	5,41	/	/	2	5,41
2011						
41	/	/	/	/	/	/
2012						
32	1	3,13	/	/	/	/
2013						
29	2	6,89	/	/	/	/

Графикон 27. Графички приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Од осталих врста кривичних санкција према учиниоцима кривичних дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога на подручју Новог Пазара, према статистичким подацима Вишег јавног тужилаштва за период 2006 – 2013. године, су изрицане само условне осуде, васпитне мере и мере безбедности. На основу расположивих података можемо закључити следеће:

1) васпитне мере су изрицане изузетно ретко према учиниоцима овог кривичног дела. Наиме, оне су изречене само у току 2006. године, и то у 4,35% случајева. У осталим посматраним годинама ове кривичне санкције нису уопште изрицане за ово кривично дело,

2) мере безбедности су такође ретко изрицане учиниоцима овог кривичног дела (иако на примену мере одузимања предмета закон изричито упућује). Наиме, ове кривичне санкције уопште нису изрицане 2007, 2011, 2012. и 2013. године, да би 2006. године биле изречене у 1,45 % случајева, 2009. године у 2,98 % случајева, до 6,06 % случајева у току 2008. године и

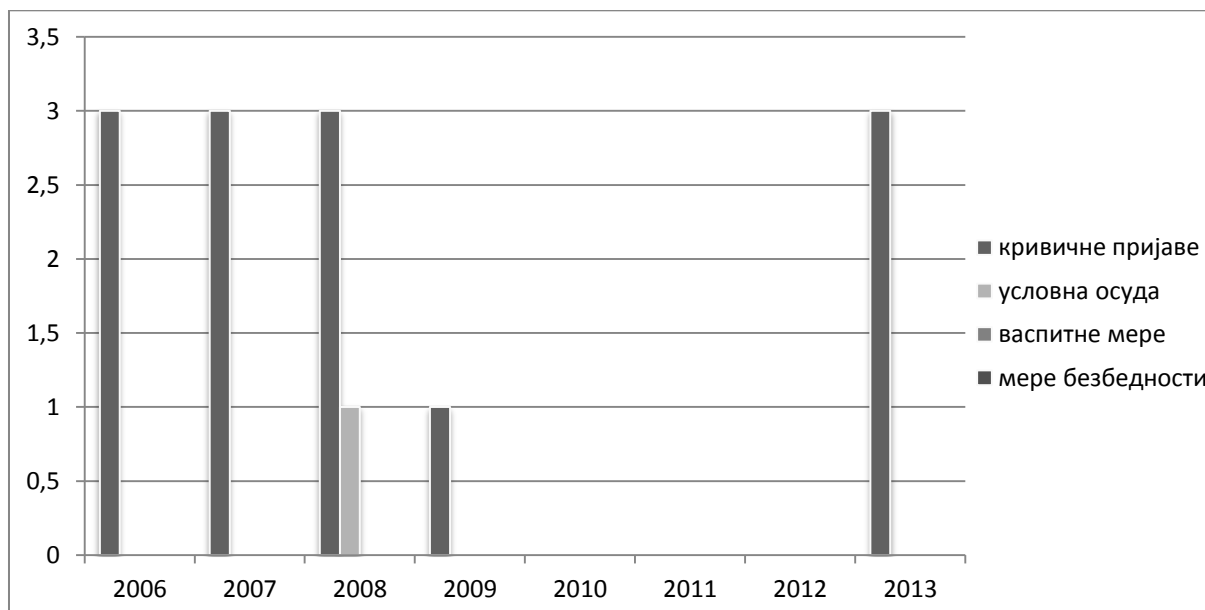
3) учиниоцима овог кривичног дела од осталих врста кривичних санкција су најчешће изрицане условне осуде. Њихов удео у политици изрицања кривичних

санкција од стране Вишег суда је различит и креће се од 3,13 % у току 2012. године, преко 17,39 % у току 2006. године до 22 % у току 2007. године. У току 2011. године није изречена ниједна условна осуда за кривично дело из члана 246. КЗ.

Табела 30. Табеларни приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

кривичне пријаве	условна осуда	%	васпитне мере	%	мере безбедности	%
2006						
3	/	/	/	/	/	/
2007						
3	/	/	/	/	/	/
2008						
3	1	33,33	/	/	/	/
2009						
1	/	/	/	/	/	/
2010						
/	/	/	/	/	/	/
2011						
/	/	/	/	/	/	/
2012						
/	/	/	/	/	/	/
2013						
3	/	/	/	/	/	/

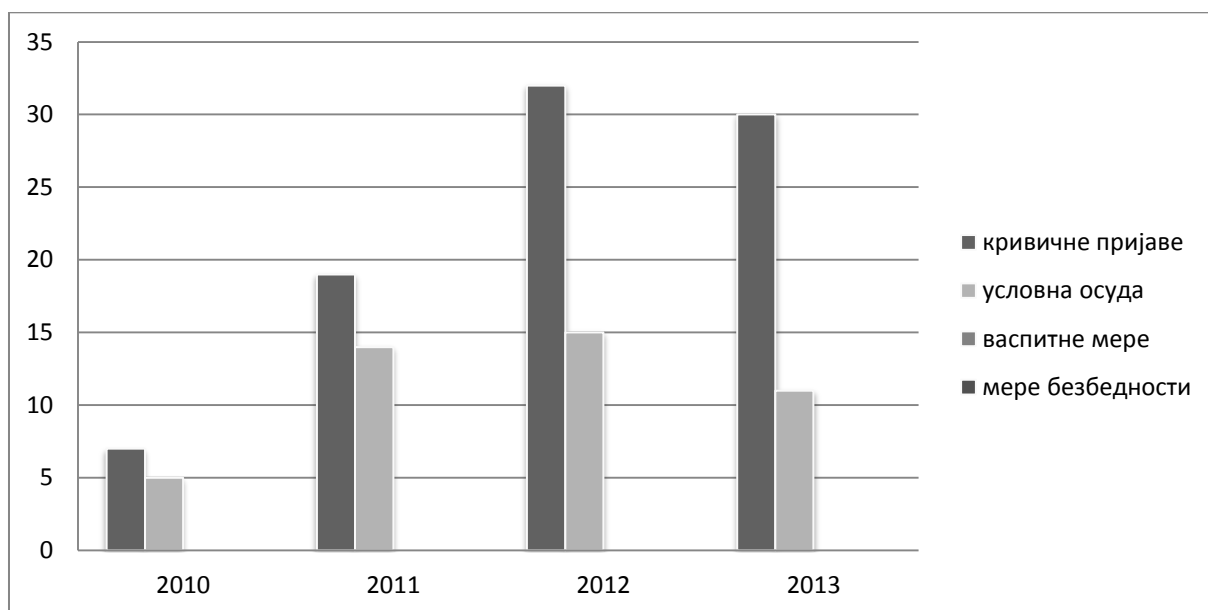
Графикон 28. Графички приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 247. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године.

Табела 31. Табеларни приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

кривичне пријаве	условна осуда	%	васпитне мере	%	мере безбедности	%
2010						
7	5	71,43	/	/	/	/
2011						
19	14	73,68	/	/	/	/
2012						
32	15	46,87	/	/	/	/
2013						
30	11	36,67	/	/	/	/

Графикон 29. Графички приказ структуре других кривичних санкција изречених учиниоцима кривичног дела из члана 246–а. КЗ на подручју Новог Пазара у периоду 2010 – 2013. године.

При анализи политике изрицања кривичних санкција за кривично дело омогућавања уживања опојних дрога у посматраном периоду на подручју Новог Пазара треба рећи на бази расположивих података да према учиниоцима овог кривичног дела није изречена ниједна васпитна мера, нити мера безбедности (иако и код овог дела закон прописује обавезно изрицање мере безбедности одузимања предмета – опојне дроге). Само у једном случају и то 2008. године је изречена условна осуда према учиниоцу овог кривичног дела.

Слична је ситуација и са изреченим кривичним санкцијама према учиниоцима кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога. Према овим лицима у периоду 2010 – 2013. године није изречена ниједна васпитна мера, нити мера безбедности. Најчешће је изрицана условна осуда. Њен удео у изреченим кривичним санкцијама се креће од 36,67 % у току 2013. године, преко 46,87 % у току 2012. године до 71,43 % у току 2010. године и 73,68 % у току 2011. године.

ЗАКЉУЧАК

Опше је познато да злоупотреба опојних дрога представља једну од највећих опасности по друштво данас. Ради се о негативном друштвеном понашању које проузрокује многобројне штетне последице, како за појединца, тако и за друштвену заједницу. Ово негативно друштвено понашање, или „бела куга“ како је многи називају, се неконтролисано шири међу особама различитих животних доби, различитих вера и националности, различите боје коже, као и међу особама које се налазе на различитим континентима. Другим речима, нема места на земљиној кугли где злоупотреба опојних дрога није присутна. Такође, треба напоменути, да злоупотреба опојних дрога није проблем који постоји од „јуче“, већ је то проблем који егзистира дуги низ година, или другачије речено, постоји вековима уназад. Напомене ради, људи су од најстаријих времена различите врсте опојних дрога конзумирали приликом исхране, приликом верских обреда, као лек, затим у ратовима и другим случајевима.

Почетак XIX века, поред осталог, обележен је масовном употребом опојних дрога. То је период када се опојне дроге легално гаје у читавом свету. Државе у том периоду препознају и свој економски интерес, па су се тако поједине државе бавиле и масовном производњом и продајом, превасходно опијума, што је у то време доносило велику зараду. Колико је тај економски интерес био важан говори и чињеница да је Велика Британија, штитећи интересе својих трговаца опијумом, објавила рат Кини 1840. године. Овај опијумски англо – кинески рат трајао је пуних двадесет година, и то у неколико фаза, а окончан је капитулацијом Кине 21. октобра 1860. године.

Упоредо са развојем цивилизације дошло је и до развоја неконтролисане производње и промета, како опојних, тако и психоактивних дрога (психотропних супстанци), као и употребе истих, које у свом крајњем исходу проузрокују вишеструко штетне последице. Како је злоупотреба опојних дрога постала међународни или, другим речима, интернационални проблем, убрзо се јавила и потреба за међународном реакцијом у циљу ограничења, као и сузбијања масовне злоупотребе опојних дрога.

Анализа историјскоправног развоја међународноправних аката који се односе на сузбијање злоупотребе опојних дрога показује да почетком XX века, или тачније фебруара 1909. године, долази до прве активности на међународном плану у Шангају,

где је и одржана прва Међународна конференција на којој се разговарало о светском проблему злоупотребе опојних дрога. На овој Конференцији било је присутно тринаест држава, али представници држава нису били овлашћени да закључују обавезујуће споразуме, па тако није могла бити ни усвојена Конвенција, али је закључено, поред осталог, да производња и трговина опијумом треба да се ограничи само за медицинске и научне сврхе.

Обзиром да овом приликом није донета обавезујућа Конвенција, настављено је са даљим активностима на међународном плану у циљу доношења исте, што је уродило плодом три године након одржавања Шангајске конференције. Тако је 23. јануара 1912. године у Хагу донета прва Међународна конвенција о опијуму. Можемо слободно рећи да је ова Конвенција била далеко од идеалног, али је на неки начин поставила темеље за међународну борбу против злоупотребе опијума, односно злоупотребе опојних дрога. Након доношења ове међународне конвенције уследило је доношење бројних конвенција и протокола, као што су:

- 1) Међународна конвенција о опијуму из 1925. године,
- 2) Конвенција о ограничењу производње и регулисању дистрибуције опојних дрога из 1931. године,
- 3) Конвенција о сузбијању незаконите трговине опасним дрогама из 1936. године,
- 4) Протокол из 1946. године,
- 5) Протокол из 1948. године и
- 6) Протокол о ограничењу и регулисању гајења мака, као и производње, међународне трговине, трговине на велико и употребе опијума из 1953. године.

Како су наведени међународноправни акти имали бројне мањкавости било је неопходно донети међународне конвенције које ће бити у корак са временом, којима ће се систематизовати и конкретизовати одредбе како ће се на јединствен начин водити борба против злоупотребе опојних дрога. То је и учињено, па се тако данас основа система контроле опојних дрога, као и законодавна решења огромног броја држава, заснива на следећим међународним конвенцијама, као што су:

- 1) Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године,

- 2) Протокол о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године,
- 3) Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и
- 4) Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци из 1988. године.

Јединствена конвенција о опојним дрогама, поред осталог, поклања пажњу и мерама за сузбијање злоупотребе опојних дрога. Наиме, ова Конвенција обавезује државе уговорнице да на својим територијама не омогуће држање опојних дрога без законом одређених дозвола, као и да дефинишу мере за надзор и инспекцију у циљу реализације својих обавеза. Такође, државе уговорнице се обавезују и на борбу против недозвољене трговине опојним дрогама, на тај начин што ће прописати у својим кривичним законодавствима кривична дела, односно тешка кривична дела злоупотребе опојних дрога за која су прописане казне затвора или друге казне лишења слободе. Ова кривична дела, односно казне се односе на сваког ко се намерно (умишљајно) бави гајењем, производњом, фабрикацијом, вођењем, препарирањем, држањем, понудом, пуштањем у продају, расподелом, куповином, продајом, испоруком ма по ком основу, посредовањем, одашиљањем, експедовањем за транзит, превозењем, увозом и извозом опојних дрога који нису у складу са одредбама ове Конвенције, као и предузимањем сваке друге радње која је по мишљењу те стране противна одредбама ове Конвенције.

Поред казне затвора или друге казне лишења слободе учиниоцима за ова кривична дела, односно тешка кривична дела злоупотребе опојних дрога, државе уговорнице могу уместо осуде или казнене мере или као допуну осуде или казне изрећи мере лечења, образовања, посткуративне мере рехабилитације или поновно укључивање у друштво. Осим наведеног, у циљу борбе против злоупотребе опојних дрога дефинисана је и обавеза држава да пропишу мере заплена и конфискације опојних дрога, супстанци, материјала употребљеног за извршење или који су намењени за извршење таквог кривичног дела.

Што се тиче Конвенције о психотропним супстанцама, она такође прописује одређене мере у циљу сузбијања злоупотребе психотропних супстанци. У том смислу државе потписнице су дужне да предузму све могуће мере којима се може спречити злоупотреба психотропних супстанци. С тим у вези, државе су сагласно својим уставима, правном систему и националном законодавству обавезне да осигурају да се

на домаћој територији ускладе превентивне и репресивне мере против недозвољене трговине психотропним супстанцама, да узајамно пружају помоћ једна другој у борби против недозвољене трговине психотропним супстанцама, да чврсто сарађују са међународним организацијама чије су чланице ради заједничке борбе против недозвољене трговине и, на крају, да се та сарадња обавља на што бржи начин.

Поред наведеног, државе потписнице се обавезују такође и да у свом националном законодавству предвиде кажњивом сваку радњу која је учињена умишљајно ако представља кршење одредаба Конвенције. За кажњива дела, односно тешка кривична дела потребно је прописати одговарајуће казне, као што су казна затвора или нека друга казна лишења слободе. Поред наведених казни, за кривична дела злоупотребе психотропних супстанци, учиниоцима се могу изрећи и одређене мере као што су: лечење, одгој, посттерапијско лечење, рехабилитација и поновно укључивање у друштвену заједницу. Потребно је напоменути да је свако умишљајно саучесништво у чињењу кривичног дела у вези са злоупотребом психотропних супстанци, као и покушај или помагање у чињењу истог, кажњиво дело.

Прописана је и могућност за државе потписнице да могу заплени и конфисковати сваку психотропну супстанцу, као и сваку другу ствар која је била употребљена или је било планирано да ће бити употребљена за извршење било којег кривичног дела злоупотребе психотропних супстанци које је прописано Конвенцијом.

Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, такође, помера границе у смислу сузбијања злоупотребе опојних дрога. Из одредаба ове Конвенције произилазе обавезе држава потписница да у својим националним законодавствима инкриминишу одређене радње злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци. Наиме, ради се о радњама које се односе на производњу, прераду, екстракцију, припрему, понуду, понуду за продају, дистрибуцију, продају, испоруку под било којим условима, посредовање, слање, слање у транзиту, транспорт, увоз или извоз било које опојне дроге или било које психотропне супстанце супротно одредбама Конвенције из 1961. године, измењене Конвенције из 1961. године или Конвенције из 1971. године.

Даље следе радње које се односе на узгој опијумског мака, жбунова коке или биљке канабис за производњу опојних дрога супротно одредбама наведених конвенција, као и поседовање или куповина опојних дрога или психотропних

супстанци за неку од претходно наведених активности. Што се тиче радњи које се односе на производњу, транспорт или дистрибуцију опреме, материјала или супстанци наведених у Конвенцији, са знањем да ће се користити у циљу незаконитог узгоја, производње или прераде опојних дрога или психотропних супстанци, такође се утврђује обавеза држава да инкриминишу ове радње, као и радње којима се врши организовање, управљање или финансирање било које од претходно набројаних радњи.

Такође ова Конвенција намеће и обавезу државама потписницама да инкриминишу радње које се односе на трансфер својине, уз знање да је таква својина стечена на основу једног или више кажњивих дела или на основу учешћа у таквом кажњивом делу или кажњивим делима у циљу скривања или прикривања незаконитог порекла својине или помагања неком лицу које је умешано у чињење таквог или таквих кажњивих дела да би избегло законске последице својих дела. Обавеза држава потписница је да инкриминишу и радње скривања или прикривања праве природе, извора, места, располагања, кретања, права у вези са својином или над својином, уз знање да је таква својина стечена на основу једног или више кажњивих дела или учешћем у једном или више таквих кажњивих дела. То је основ за успостављање кривичног дела прања новца.

Сагласно уставним нормама и основним концепцијама свог правног система, државе потписнице су обавезне да инкриминишу и радње које се односе на стицање, поседовање или коришћење својине, са знањем у време пријема да је таква својина стечена на основу једног или више кажњивих дела утврђених Конвенцијом или учешћем у таквом кажњивом делу или кажњивим делима. Такође су државе обавезне да инкриминишу и поседовање опреме, материјала или супстанци за које се зна да се користе или да ће се користити у циљу незаконитог узгоја, производње или прераде опојних дрога или психотропних супстанци, као и јавно подстицање или навођење других на било који начин да учине било које од кажњивих дела или да незаконито користе опојне дроге или психотропне супстанце.

Учествовање, удруживање или завера ради чињења, покушај да се учини и помогне, подстиче, олакша и саветује о чињењу било ког од кажњивих дела утврђених у складу са овом Конвенцијом представља обавезу држава да предвиди њихову кажњивост. Свака држава потписница је обавезна да усвоји и неопходне мере да се као кривична дела по домаћем закону сматрају дела која се учине намерно (умишљајно), а

која се односе на поседовање, куповину или гајење опојних дрога или психотропних супстанци за личну потрошњу супротно одредбама Конвенције из 1961. године, измењене Конвенције из 1961. године или Конвенције из 1971. године.

Прописивање одговарајућих санкција за учиниоце кажњивих дела злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци, које су дефинисане овом Конвенцијом, такође представља обавезу држава потписница. Државама стоје на располагању казне затвора или друге казне лишавања слободе, као и новчане казне и конфискација имовине. Поред наведених санкција, за учиниоце кажњивих дела се могу прописати и одређене мере као што су: лечење, едукација, нега после лечења, рехабилитација или социјална реинтеграција итд. Такође државе потписнице имају могућност да примењују меру контролисане испоруке у циљу сузбијања злоупотребе опојних дрога и психотропних супстанци.

Све ове међународноправне акте многобројне савремене државе, као и бивша СФР Југославија, су ратификовале и на тај начин преузеле обавезу да њихове одредбе инкорпорирају у својим домаћим кривичним законодавствима.

Анализом кривичноправних одредаба које се односе на инкриминисање злоупотребе опојних дрога у упоредном кривичном законодавству дошли смо до следећих закључака, и то:

1. са једне стране, постоје државе као што су нпр: Албанија, Белорусија, Естонија, Казахстан, Кина, Литванија, Молдавија, Норвешка, Русија, Србија, Турска, Француска, Финска, Хрватска и друге које су кривичноправне норме о злоупотреби опојних дрога инкорпорирале у кривичним законима (законима),

2. насупрот њима постоје и државе као што су нпр: Египат, Јордан, Катар, Луксембург, Немачка, Саудијска Арабија, Судан, Швајцарска, Шведска и друге које су норме о сузбијању злоупотребе опојних дрога инкорпорирале у посебним законима о опојним дрогама, у којима су садржана кривична дела и кривичне санкције за њихове учиниоце,

3. што се тиче броја прописаних кривичних дела злоупотребе опојних дрога, највише кривичних дела ове врсте прописује Албанија и то дванаест, затим једанаест дела прописују Естонија, Русија и Молдавија, а десет дела прописују Катар и Кина. Девет кривичних дела злоупотребе опојних дрога прописују Египат и Јордан, а осам

кривичних дела прописују Казахстан и Литванија. Немачка, Саудијска Арабија, Финска, Швајцарска и Шведска прописују седам кривичних дела. Белорусија, Луксембург, Судан и Француска прописују шест кривичних дела ове врсте, четири кривична дела прописује Турска, затим Србија три, а Хрватска само два дела,

4. највећи број нама доступних држава прописује седам кривичних дела злоупотребе опојних дрога, затим следе државе које прописују шест кривичних дела,

5. од запрећених казни за посматрана кривична дела, доминирају казна затвора и новчана казна. Што се тиче казне затвора, она је у просеку прописана у временском трајању до десет, односно двадесет година. С тим што ћемо истаћи Француску која прописује казну затвора у временском трајању и до тридесет година. Швајцарску је, такође, неопходно поменути, управо због тога што је максимална запрећена казна затвора за ова кривична дела у трајању до три године,

6. новчана казна је прописана у великом броју законодавстава и она представља допунску казну, која се изриче уз главну затворску казну. Износ новчане казне је прописан код одређеног броја држава као што су: Египат, Јордан, Казахстан, Катар, Луксембург, Молдавија, Русија, Саудијска Арабија, Турска и Француска. Код одређеног броја држава износ новчане казне није прописан, већ је остављено суду да у сваком случају цени који је то износ. Таква је ситуација у следећим државама: Албанија, Естонија, Кина, Литванија, Немачка, Норвешка, Судан, Финска, Швајцарска и Шведска. Постоје и државе које нису за ова кривична дела прописале новчану казну, као што су Белорусија и Хрватска,

7. одређени број држава за ова кривична дела прописује и казну доживотног затвора: Египат, Естонија, Казахстан, Катар, Кина, Русија, Судан и Француска,

8. одређени број држава за ова кривична дела прописује и смртну казну. То су: Египат, Јордан, Катар, Кина, Саудијска Арабија и Судан,

9. у кривичном законодавству Саудијске Арабије за ова кривична дела изриче се, поред осталог, и телесна казна бичевањем (педесет удараца),

10. у Јордану, Литванији, Луксембургу, Молдавији и Русији за ова кривична дела је прописана и казна тешког принудног рада,

11. скоро да нема државе у којој се учиниоцу ових дела не изриче мера одузимање предмета кривичног дела и

12. под законом прописаним условима код одређеног броја држава прописана је могућност ослобођења од кривичне одговорности учинилаца ових кривичних дела. Ради се о следећим државама: Белорусија, Јордан, Казахстан, Катар, Литванија, Молдавија, Немачка, Судан, Турска, Финска, Француска, Хрватска, Швајцарска и Шведска.

Анализу кривичноправних одредаба које се односе на инкриминисање злоупотребе опојних дрога у нашем кривичном законодавству спровели смо у два дела. Први део анализе кретао се у контексту историјског развоја кривичноправних одредаба које се односе на инкриминисање злоупотребе опојних дрога. Историјски развој инкриминације злоупотребе опојних дрога у нашој држави смо поделили у три фазе. То су:

- 1) кривично законодавство предратне Југославије,
- 2) кривично законодавство Југославије после Другог светског рата и
- 3) кривично законодавство Републике Србије.

Свака од ових развојних фаза инкриминације злоупотребе опојних дрога носи са собом одређене специфичности. Анализом прве фазе развоја, односно кривичног законодавства предратне Југославије, закључили смо да је прва кривичноправна одредба којом се инкриминише опојна дрога била садржана у параграфу 268. Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године. Овај параграф којим је било прописано кривично дело злоупотребе опојних дрога није носио назив, што је и била пракса законика тог времена. За учиниоца овог кривичног дела била је прописана казна затвора до шест месеци и новчана казна до 5.000 динара.

Што се тиче друге развојне фазе, односно кривичног законодавства Југославије после Другог светског рата, она представља најдужи период развоја инкриминације злоупотребе опојних дрога, који почиње од 1950. и траје до краја 2005. године. У овом временском периоду донето је више закона (законика) којима се инкриминише злоупотреба опојних дрога, а анализирали смо одредбе следећих закона (законика):

1) Закон о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије из 1950. године,

2) Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије из 1951. године,

3) Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије из 1959. године,

4) Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије из 1973. године,

5) Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије из 1976. године,

6) Закон о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије из 1990. године и

7) Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије из 2003. године.

Учили смо да је на почетку друге развојне фазе инкриминације злоупотребе опојних дрога, тачније после Другог светског рата, злоупотреба опојних дрога била инкриминисана Законом о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије из 1950. године. Наиме, овим Законом, тачније члановима 16, 17. и 18. била су прописана кривична дела, као и кривичне санкције за њихове учиниоце. Учиниоцима ових кривичних дела се могла изрећи новчана казна, казна поправног рада, као и казна лишења слободе.

Само годину дана касније, тачније 1951. године, донет је Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије. Том приликом, у глави XVIII КЗ ФНРЈ, у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ инкриминисана је злоупотреба опојних дрога, и то чланом 208. који гласи: „Неовлашћена производња, прерађивање и продаја опојних дрога и отрова“. За учиниоца овог кривичног дела била је прописана казна затвора од три месеца до пет година.

Доношењем Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије 8. октобра 1976. године, у групи: „Кривичних дела против других

друштвених вредности“ законодавац прописује два кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога. Прво кривично дело, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, прописано је чланом 245. за које је предвиђена казна затвора од шест месеци до десет година. Друго кривично дело, омогућавање уживања опојних дрога, прописано је чланом 246. овог Закона, а запређена казна је била од три месеца до десет година. Уочљиво је да је промењен и назив кривичног дела из претходног Законика, као и да је уведено ново кривично дело омогућавање уживања опојних дрога (члан 246.).

До доношења Закона о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије из 2003. године све је било мање више непромењено, осим прописивања строжијих казни затвора за поједина кривична дела. Доношењем ове Новеле назив кривичног дела и члан 245. промењен је, па је гласио: „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога“. Посебно је интересантна новина која се први пут појављује у нашем кривичном законодавству исказана у ставу 3. поменутог члана Закона, којом се инкриминише неовлашћено држање супстанце и препарата који су проглашени за опојне дроге, за што се кажњава новчаном казном или затвором до три године.

На законодавном плану је долазило током времена до промена у смислу прописивања броја и облика кривичних дела, као и радњи извршења, а самим тим и прописивања различитих кривичних санкција, како је коју међународну конвенцију из ове области ратификовала наша држава. Наша држава је само пратила тенденције развоја на међународном плану у смислу инкриминације злоупотребе опојних дрога, или другим речима, наша држава је пратила међународне стандарде у области спречавања, контроле и сузбијања различитих облика и видова злоупотребе опојних дрога.

Други део анализе представља уједно и трећу развојну фазу инкриминације злоупотребе опојних дрога. То је период кривичног законодавства Републике Србије, који почиње ступањем на снагу Кривичног законика Републике Србије 1. јануара 2006. године, а наставља се доношењем његове Новеле августа 2009. године.

Овај Законик у глави двадесет трећој, у групи: „Кривичних дела против здравља људи“ прописује два кривична дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога.

Прво кривично дело, неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога, прописано је чланом 246. за разлику од Основног кривичног закона који је прописивао исто кривично дело чланом 245. Прописане казне затвора за учиниоца овог кривичног дела се крећу од тридесет дана до петнаест година. Такође се учиниоцу може изрећи и новчана казна, а постоји могућност ослобођења од казне у законом одређеним случајевима. Први пут је овим делом предвиђено кажњавање за само држање, поседовање опојних дрога.

Друго кривично дело, омогућавање уживања опојних дрога, прописано је чланом 247. овог Законика, за разлику од Основног кривичног закона који је прописивао исто кривично дело чланом 246. Прописана казна затвора за учиниоца овог кривичног дела се креће од шест месеци до десет година.

Новелом Кривичног законика Републике Србије од 31. августа 2009. године, поред кривичних дела из члана 246. и 247. КЗ РС, прописано је и треће кривично дело којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога. Оно носи назив: „Неовлашћено држање опојних дрога“, које је било раније инкриминисано у склопу члана 246. КЗ РС. Сада се по први пут издваја у нашем кривичном законодавству као засебно кривично дело које је прописано чланом 246–а. За ово је дело прописана новчана казна или казна затвора до три године, али је закон предвидео да се учинилац може у потпуности ослободити од казне за учињено дело.

Анализом ових одредаба закључили смо да постоје одређене мањкавости о којима је било речи у излагању о позитивном кривичном законодавству Републике Србије. Те мањкавости би законодавац требао отклонити приликом предстојећих реформи кривичног законодавства, а у циљу једнаког поступања судова, или другим речима, у циљу њиховог уједначеног поступања. Такође, ревидирање одредаба Кривичног законика Републике Србије је потребно ради дефинисања одређених појмова који се односе на кривична дела злоупотребе опојних дрога.

Ради свеобухватности излагања посматране проблематике указали смо одређено место и значај и практичној анализи ових кривичних дела у правосудној пракси. Тиме је ово излагање добило аналитичко – синтетички карактер високе употребне вредности. У том смислу користили смо статистичке податке о пријављеним, оптуженим и осуђеним лицима за поједина кривична дела злоупотребе опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије у периоду од 2006 – 2013. године. Два су извора ових

података. Прво, користили смо податке Републичког завода за статистику саопштене у одговарајућим билтенима при анализи ових кривичних дела у правосудној пракси Републике Србије. И друго, користили смо податке Вишег и Основног јавног тужилаштва у Новом Пазару, као неопходну основу за практичну анализу кривичних дела злоупотребе опојних дрога у пракси на територији града Новог Пазара.

При томе треба имати у виду да је ова анализа обухватила период примене новог Кривичног законика од 1. јануара 2006. године, са изменама из 2009. године, када је Новелом Кривичног законика, поред постојећа два кривична дела ове врсте: 1) неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246. КЗ и 2) омогућавања уживања опојних дрога из члана 247. КЗ, уведено ново кривично дело 3) неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а. КЗ. Будући да је ово последње кривично дело до октобра 2009. године било укључено као посебан, привилеговани облик кривичног дела из члана 246. КЗ, то су и подаци о обиму, кретању и динамици овог кривичног дела у периоду 2006 – 2009. године и у периоду 2010 – 2013. године, довели до различитих закључака.

Из расположивих података о броју извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2013. године произилазе следећи закључци:

1) у посматраном периоду је највећи број кривичних дела из члана 246. КЗ и то четири пута више од броја извршених кривичних дела из члана 247. КЗ,

2) број кривичних дела из члана 246. КЗ у периоду 2006 – 2009. године расте, а од 2010. године (када је из описа овог дела изостављен облик – неовлашћеног држања опојних дрога – сада предвиђен у члану 246–а. КЗ), опада за 50 %, па бележи даљи пад. Од почетне 2006. године, тај број је опао за три пута у последњој посматраној години,

3) кривична дела из члана 247. КЗ су извршавана за више од десет пута мање од кривичног дела из члана 246. КЗ. И ова кривична дела бележе константан пад, од 447 дела у току 2006. године, на свега 58 дела 2013. године (дакле седам пута мање) и

4) новоуведено кривично дело из члана 246–а. КЗ од увођења 2010. године бележи пораст скоро два пута и то од 1110 дела 2010. године на 1951 дело у последњој анализираној години (2013. године).

Слична је ситуација у погледу обима, распрострањености, динамике и структуре извршених кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју града Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године. Из расположивих података можемо у посматраном периоду (2006 – 2013. године) на подручју града Новог Пазара извући следеће закључке:

1) убедљиво је највећи број извршених кривичних дела из члана 246. КЗ – неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Тај број је готово четири пута већи од укупно извршених других кривичних дела злоупотребе опојних дрога,

2) најмањи број ових кривичних дела се односи на омогућавање уживања опојних дрога. Чак у три године и то 2010, 2011. и 2012. године није извршено ниједно кривично дело ове врсте и

3) највећи број кривичних дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога је извршен 2006. године (69), 2009. године (67) и 2008. године (66). Од 2010. године овај број дела је готово преполовљен јер је тада уведено ново кривично дело – неовлашћено држање опојних дрога (које је до тада било облик испољавања кривичног дела из члана 246. КЗ).

После анализе обима, динамике и структуре кривичних дела злоупотребе опојних дрога уопште у Републици Србији и на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године, анализирали смо и политику кривичног гоњења учинилаца ових дела од стране надлежних јавних тужилаштава. Наиме, посматрали смо однос пријављених, оптужених и осуђених лица за наведена кривична дела. Прво што је и логично, предмет наше анализе била је политика јавног тужилаштва у погледу кривичног гоњења учинилаца кривичних дела злоупотребе опојних дрога на подручју Републике Србије у периоду 2006 – 2012. године, као и ефикасност ове политике. Она се огледала у броју, односно проценту одбачених кривичних пријава, обуставе или одбијања истрага, односно у броју оптужених у односу на број пријављених лица за ова кривична дела.

Из расположивих података закључили смо да је мали број одбачених кривичних пријава за кривична дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246. КЗ. Тај се број креће од 1,68 % у току 2007. године до 7 % у току 2012. године. С друге стране, велики је проценат оптужених лица за ово дело. Тај број се креће од 74,37 % оптужених у односу на пријављена лица до 96,09 % у току 2007.

године за посматрано кривично дело. Такође на основу наведених података за кривично дело из члана 246. КЗ закључили смо и следеће:

1) мали је број одбијених оптужби за ово кривично дело. Тај број се креће од 0,08 % у току 2006. године до 1,75% у току 2011. године и 1,79 % у току 2010. године,

2) број обустављених истрага је такође изузетно мали и он се креће од 0,89 % у току 2009. године до 2,11 % у току 2012. године и 2,20 % у току 2011. године и

3) број ослобађајућих пресуда за ово дело је такође мали. Он се креће од 2,04 % у току 2008. године до 11,04 % 2010. године. То је и разумљиво јер се ради о изузетно тешком кривичном делу за које су прописане строге казне.

Што се тиче кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а. КЗ, закључили смо, да иако се ради о релативно лаком кривичном делу злоупотребе опојних дрога, и овде је забележен мали број одбачених кривичних пријава – 4,41 % у току 2010. године, с тим што је 2012. године тај број значајно порастао на 26,97 %, што значи да је једна четвртина предмета, односно кривичних пријава за ово дело одбачена из законом предвиђених разлога. С друге стране, и за ово кривично дело из члана 246–а. КЗ је забележен висок број оптужених у односу на пријављена лица. Тај број се креће од 71,35 % оптужених према пријављеним лицима, па чак до 95,31 % у току 2010. године када је уведено ово кривично дело у кривичноправни систем Републике Србије.

Иако се ради о лаком кривичном делу злоупотребе опојних дрога, и овде је присутан мали број одбијених оптужби који се креће од 0,18 % у току 2010. године до 1,67 % у току 2012. године. Слична је ситуација и са обуставом истраге против учинилаца овог кривичног дела. Тај се број креће од 0,18 % у току 2010. године (када је и уведено ово кривично дело) до 1,30 % у току 2012. године. И број ослобађајућих пресуда за ово кривично дело је изузетно низак. Он се креће од 0,45 % у току 2010. године до 1,41 % у току 2012. године.

Када се ради о кривичном делу омогућавања уживања опојних дрога из члана 247. КЗ и овде је забележен мали број одбачених кривичних пријава. Тај број се креће од 3,13 % у току 2006. године до 12,76 % у току 2011. године. Највећи број пријављених лица за ово кривично дело и бива оптужен. Тај се број креће од 29,31 % у току 2008. године оптужених у односу на пријављено лице (што је изузетак) до 93,96 % у току 2006. године или 94,73 % у току 2010. године. Поред претходно наведеног, запажен је и мали

број одбијених оптужби, обустава истраге и ослобађајућих пресуда. Ипак је тај проценат у односу на претходна кривична дела нешто већи.

Наиме, за ово кривично дело у току 2008. и 2011. године није одбијена ниједна оптужба. У осталим посматраним годинама тај се број одбијених оптужби кретао од 0,22 % у току 2006. године до 2,41 % у току 2012. године. Број обустава истрага за лица која су пријављена за ово кривично дело је у посматраном периоду нешто већи. Он се креће од 1,05 % у току 2010. године, па до 4,50 % у току 2009. године или 4,96 % у току 2007. године. И број ослобађајућих пресуда за ово кривично дело је различит, па се креће од 1,34 % у току 2006. године до 4,82 % у току 2012. године и 5,26 % у току 2010. године.

Ради свеобухватне анализе, у теоријском и практичном смислу, кривичних дела злоупотребе опојних дрога вршили смо и анализу казнене политике судова, односно политике изрицања врсте и мера поједних врста кривичних санкција према учиниоцима ових кривичних дела у периоду 2006 – 2013. године.

Када се анализирају подаци о врсти и мери изречених казни учиниоцима кривичних дела злоупотребе опојних дрога у периоду 2006 – 2012. године на подручју Републике Србије можемо закључити следеће:

1) за кривично дело из члана 246. КЗ су изузетно ретко изрицане казне затвора у распону од 10 – 15 година (осим 2006. године када је изречено десет казни ове врсте). У осталим годинама су ове казне изрицане ретко, по једна казна у току 2007, 2010. и 2011. године, а 2008. године није изречена ниједна казна ове врсте,

2) казна затвора од шест месеци до једне године је најчешће изрицана у току 2006. године. Казна затвора од три до шест месеци је најчешће изрицана 2007, 2008. и 2009. године, док је казна затвора од две до три године најчешће изрицана у току 2010, 2011. и 2012. године и

3) за ово кривично дело новчана казна је изрицана највише 2008. године (1001 пута), 2007. године (916 пута) и 2006. године (829 пута), а најмање 2012. године (79 пута) и 2011. године (198 пута).

Анализа структуре изречених казни за кривично дело из члана 246–а. КЗ показује да је за ово дело најчешће изрицана новчана казна и то 327 пута у току 2011. године и

291 пут у току 2012. године. Од осталих казни, најчешће је изрицана казна затвора од три до шест месеци и то 81 пут у току 2011. године и 103 пута 2012. године.

За кривично дело омогућавања уживања опојних дрога подаци показују следеће:

1) новчана казна је изузетно ретко изрицана, само по једном и то 2010, 2011. и 2012. године и

2) казне затвора су ретко изрицане и то најчешће казна од две до три године у току 2006. године. Казна затвора од шест месеци до једне године је најчешће изрицана 2006, 2007, 2009. и 2011. године, док је најчешће изрицана казна затвора од два до три месеца изречена 2010. године и то за 73 лица.

За кривично дело из члана 246. КЗ од осталих кривичних санкција најчешће је изрицана условна осуда. Тај се број кретао од 12,58 % у току 2013. године, до 29,98 % у току 2010. године и 35,71 % у току 2011. године.

Процент изречених условних осуда за кривично дело из члана 246–а. КЗ је релативно висок и он се креће од 33,31 % у току 2013. године, до 36,33 % у току 2012. године, па чак до 49,33 % (скоро половина изречених кривичних санкција) у току 2011. године.

За кривично дело из члана 247. КЗ је изузетно низак удео изречених условних осуда. Тај број се креће од 4,70 % у току 2006. године, па расте, да би 2008. године тај број достигао 49,13 % или 2009. године 49,55 % или чак 56,62 % у току 2012. године.

За кривична дела злоупотребе опојних дрога према статистичким подацима су ретко изрицане васпитне мере. Тако за кривично дело из члана 246. КЗ оне су изрицане од 0,11 % у току 2006. године до 1,14 % у току 2013. године и 1,23 % у току 2011. године.

Слична је ситуација и са кривичним делом из члана 246–а. КЗ где су васпитне мере ретко изрицане и то 0,15 % у току 2012. године, 0,24 % у току 2011. године или 0,36 % у току 2013. године, док ниједна мера ове врсте није изречена у 2010. години. Интересантно је да је за ово кривично дело ретко изрицана и судска опомена и то у 0,05 % случајева 2013. године, 0,06 % у току 2011. године до 0,21 % у току 2012. године, док 2010. године није изречена ниједна судска опомена учиниоцима овог кривичног дела.

За кривично дело из члана 247. КЗ васпитне мере нису уопште изрицане 2008, 2010, 2011, 2012. и 2013. године. Васпитне мере су учиниоцима овог кривичног дела изрицане у 0,67 % случајева 2006. године, 0,71 % случајева у току 2007. године до 0,90 % у току 2009. године.

Приликом анализе врсте и мера казни које су изречене учиниоцима кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога у периоду 2006 – 2013. године на подручју Новог Пазара дошли смо до следећих закључака:

1) од врста казни које уопште познаје кривично законодавство Србије, учиниоцима ових кривичних дела су изрицане само две врсте казни и то: казна затвора и новчана казна,

2) новчана казна је изрицана веома ретко за ова кривична дела. Штавише, 2007, 2008, 2011, 2012. и 2013. године није изречена ниједна казна ове врсте. А када је новчана казна уопште и изрицана, она је изрицана ретко и то од 1,45 % у току 2006. године, 1,49 % у току 2009. године до 2,70 % у току 2010. године,

3) казна затвора у трајању преко три године је изрицана у различитом обиму од 1,52 % у 2008. години, 2,90 % у 2006. години до 18,91 % у 2010. години,

4) казна затвора у трајању од једне до три године је изрицана од 4 % 2007. године до 27,02 % 2010. године и

5) казна затвора до једне године је изрицана најчешће првих година од почетка примене Кривичног законика и то: 52,17 % током 2006. године, 44 % 2007. године и 45,45 % током 2008. године, да би потом тај број пао на 7,32 % 2011. године, па након тога бележио пораст на 15,62 % 2012. године до 17,24 % 2013. године.

Од осталих врста кривичних санкција према учиниоцима кривичних дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога на подручју Новог Пазара према статистичким подацима Вишег јавног тужилаштва за период 2006 – 2013. године су изрицане само условне осуде, васпитне мере и мере безбедности. На основу расположивих података закључили смо следеће:

1) васпитне мере су изрицане изузетно ретко према учиниоцима овог кривичног дела. Наиме, оне су изречене само у току 2006. године, и то у 4,35% случајева. У

осталим посматраним годинама ове кривичне санкције нису уопште изрицане за ово кривично дело,

2) мере безбедности су такође ретко изрицане учиниоцима овог кривичног дела (иако на примену мере одузимања предмета закон изричито упућује). Наиме, ове кривичне санкције уопште нису изрицане 2007, 2011, 2012. и 2013. године, да би 2006. године биле изречене у 1,45 % случајева, 2009. године у 2,98 % случајева до 6,06 % случајева у току 2008. године и

3) учиниоцима овог кривичног дела, од осталих врста кривичних санкција, су најчешће изрицане условне осуде. Њихов удео у политици изрицања кривичних санкција од стране Вишег суда је различит и креће се од 3,13 % у току 2012. године преко 17,39 % у току 2006. године до 22 % у току 2007. године. У току 2011. године није изречена ниједна условна осуда за кривично дело из члана 246. КЗ.

Када се ради о анализи казнене политике за кривично дело омогућавања уживања опојних дрога на подручју Новог Пазара у периоду 2006 – 2013. године, треба рећи да у посматраном периоду није изречена ниједна казна затвора у трајању преко три године, ни новчана казна.

Најчешће је изрицана казна затвора до једне године и то у 66,67 % случајева у току 2006, 2007. и 2013. године, док је у истом периоду, дакле, у 2006, 2007, 2008. и 2013. години у 33,33 % случајева изречена казна затвора од једне до три године учиниоцима овог кривичног дела.

При анализи политике изрицања кривичних санкција за кривично дело омогућавања уживања опојних дрога у посматраном периоду на подручју Новог Пазара, треба рећи на бази расположивих података да, према учиниоцима овог кривичног дела није изречена ниједна васпитна мера, нити мера безбедности (иако и код овог дела закон прописује обавезно изрицање мере безбедности одузимања предмета – опојне дроге). Само у једном случају и то 2008. године је изречена условна осуда према учиниоцу овог кривичног дела.

При анализи најмлађег кривичног дела злоупотребе опојних дрога – неовлашћеног држања опојних дрога из члана 246–а. КЗ почев од 2010. године према учиниоцима овог дела је најчешће изрицана новчана казна и то у распону од 10 % у току 2013. године, 15,79 % у току 2011. године до 28,57 % у току 2010. године.

За ово дело је у малом броју случајева изречена казна затвора и то само казна затвора у трајању до једне године у 3,12 % случајева 2012. године до 6,67 % случајева у 2013. години, док ова казна није уопште изрицана 2010. и 2011. године.

Када говоримо о изрицању осталих кривичних санкција, слична је ситуација и са изреченим кривичним санкцијама према учиниоцима кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога. Према овим лицима у периоду 2010 – 2013. године није изречена ниједна васпитна мера, нити мера безбедности. Најчешће је изрицана условна осуда. Њен удео у изреченим кривичним санкцијама се креће од 36,67 % у току 2013. године преко 46,87 % у току 2012. године до 71,43 % у току 2010. године и 73,68 % у току 2011. године.

Оваква блага казнена политика треба да у наредном периоду претрпи темељиту реформу како би се уподобиле строге у закону прописане казне са конкретним околностима учињеног дела, личности учиниоца, степену и тежини последица и друштвеној опасности.

ЛИТЕРАТУРА

1. A Century of International Drug Control, UNDC – United Nations Office on Drugs and Crime, The present report is an extended version of Chapter 2 of the World Drug Report 2008.
2. Алексић, Ж., *Прање новца и недозвољен промет дрога*, Избор судске праксе, Београд, 2004.
3. الامخدرات مكافحة نظام (Акт о забрани опојних дрога и психотропних супстанци Краљевине Саудијске Арабије), преузето са: <http://faculty.ksu.edu.sa/shaimaaatalla/Pages/nezam9.aspx>, приступ, 01.11.2013.
4. Alehander – Niggli, M., StGB, StPO, *Schweizerisches Strafgesetzbuch, Strafprozessordnung und Nebenerlasse*, 4. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012.
5. Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), преузето са: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10>, приступ, 05.11.2014.
6. Andenæs, J., Andorsen, K. V., *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, Universitetsforlaget, 5. opplag 2014.
7. Andersson, M., Asp, P., Swenson – Claréus, P., Hempel, A., Kankaanpää, E., Lundqvist, K., Salomonsson, I., Zanetti, F., *Narkotika – Brotten, En Kommentar till de centrala bestämmelserna om narkotikabrott*, Iustus Förlag, Stockholm 2012.
8. Атанацковић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Привредна штампа, Београд, 1981.
9. Аћимовић, М., *Кривично право, Општи део*, Градска штампарија, Суботица, 1937.
10. Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право, Општи дио*, Бања Лука, 2008.
11. Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право, Посебни дио*, Бања Лука, 2008.
12. Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука, 2007.
13. Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет, Бања Лука, 2009.
14. Бабић, М., Марковић, И., *Кривичноправна регулатива злоупотребе опојних дрога*, Удружење за међународно кривично право, International criminal law

- association, XII тематски међународни скуп, Међународна кривична дела, Intermex, Тара, 2013.
15. Бановић, Б., *Сузбијање кријумчарења и трговине опојним дрогама на подручју јужно – бачког округа*, Ревизија за кримнологију и кривично право, број 1/2003, Култура, Београд.
 16. Бачић, Ф., Бавцон, Љ., Ђорђевић, М., Краус, Б., Лазаревић, Љ., Лутовац, М., Срзентић, Н., Стајић, А., *Коментар Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије*, Савремена администрација, Београд, 1978.
 17. Бачић, Ф., Бавцон, Љ., Ђорђевић, М., Краус, Б., Лазаревић, Љ., Лутовац, М., Срзентић, Н., Стајић, А., Стојановић, З., *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Савремена администрација, Београд, 1995.
 18. Бачић, Ф., *Кривично право, Опћи дио*, Загреб, 1986.
 19. Бачић, Ф., *Кривично право, Општи део*, Загреб, 2003.
 20. Бељански, С., Илић, Г., П., Мајић, М., *Законик о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2012.
 21. Betäubungsmittel, Herausgegeben von der Bundeskanzlei, Vertrieb: BBL, Verkauf Bundespublikationen, СН – 3003, Bern, 2013.
 22. Билтен Републичког завода за статистику број 490 за 2006. годину, Београд, 2009.
 23. Билтен Републичког завода за статистику број 502 за 2007. годину, Београд, 2009.
 24. Билтен Републичког завода за статистику број 514 за 2008. годину, Београд, 2010.
 25. Билтен Републичког завода за статистику број 529 за 2009. годину, Београд, 2010.
 26. Билтен Републичког завода за статистику број 546 за 2010. годину, Београд, 2011.
 27. Билтен Републичког завода за статистику број 558 за 2011. годину, Београд, 2012.
 28. Билтен Републичког завода за статистику број 576 за 2012. годину, Београд, 2013.
 29. Билтен Републичког завода за статистику број 588 за 2013. годину, Београд, 2014.

30. Богдашич, О. В., *Уголовниј кодекс Литовској Републики*, Москва, 2004.
31. Божиловић, Г., *Кривичноправна заштита у спречавању злоупотребе опојних дрога у нашем законодавству*, Судска пракса – месечни стручно информативни часопис, број 5/2004, Београд.
32. Бошковић, М., *Криминологија и социјална патологија, друштво – злочин, страст и болест*, Матица Српска, Нови Сад, 1995.
33. Brottsbalk (1962:700), Departement/myndighet: Justitiedepartementet L5, Utfärdad: 1962-12-21 Ändrad: t.o.m. SFS 2014:615, преузето са: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/, приступ, 20.10.2014.
34. Букелић, Ј., *Дрога у школској клупи*, Веларта, Београд, 1995.
35. Bundesgesetz über die Betäubungsmittel und die psychotropen Stoffe (*Betäubungsmittelgesetz, BetmG*) vom 3. Oktober 1951. (Stand am 1. April 2013), Die Bundesversammlung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, gestützt auf die Artikel 118 und 123 der Bundesverfassung nach Einsicht in eine Botschaft des Bundesrates vom 9. April 1951.
36. Buxton, J., *The Historical Foundations of the Narcotic Drug Control Regime*, University of Bradford, 2008.
37. Важић, Н., *Дилеме о одређивању психоактивних контролисаних супстанци као предмета кривичног дела Неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246. Кривичног законика и сродних кривичних дела*, Билтен Врховног касационог суда, број 2/2012, Београд.
38. Вуковић, С., *Коментар Основног кривичног закона и Кривичног закона Републике Србије*, Пословни биро ДОО, Београд, 2003.
39. Вуковић, С., *Превенција злоупотребе опојних дрога кроз стратегију смањивања потражње за опојним дрогама*, Супростављање савременом организованом криминалу и тероризму, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2011.
40. Germany – *The International Opium Convention, signed at The Hague, January 23, 1912*, and subsequent relative papers [1922] LNT Ser 29; 8 LNTS 187.
41. Dutch law, including: Drug Policy of the Netherlands, Constitution of the Netherlands, Abortion in the Netherlands, Prostitution in the Netherlands, Dutch

- copyright law, Supreme court of the Netherlands, Civil procedure code of the Netherlands, Gedogen, Nephaestus Books.
42. Ђорђевић, Ђ., *Кривично право, Посебни део*, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2011.
 43. Ђорђевић, З., *Нарко – криминал, кривичноправни и криминалистички аспекти*, Издавачки центар Интернационалног универзитета у Новом Пазару, Графокартон – Пријепоље, Нови Пазар, 2006.
 44. Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, Пројурис, Београд, 2007.
 45. Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право*, Пројурис, Београд, 2014.
 46. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2010.
 47. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2012.
 48. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Практикум за кривично право, Општи део*, Беосинг, Београд, 2008.
 49. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Практикум за кривично право, Посебни део*, Беосинг, Београд, 2008.
 50. Estonia Penal Code, Year of current version, 2012. преузето са: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=11685>, приступ: 03.11.2013.
 51. Женевска конвенција о опијуму ратификована Законом о Конвенцији о опијуму („Службене новине Краљевине СХС“, број 225/1929).
 52. Живановић, Т., *Иступи из Кривичног законика (објашњење 3. части), 2. потпуно прерађено (с обзиром на ново законодавство) и проширено издање*, Књижарница Геце Кона, Београд, 1926.
 53. Живановић, Т., *Основи кривичног права Краљевине Југославије, Посебни део*, Књига II, Београд, 1936.
 54. *المصري المخدرات مكافحة قانون* (Закон о борби против дрога Арапске Републике Египат) преузето са: http://homatalhaq.com/view_article.php?a_id=734&ar_t=%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%20%D9%85%D9%83%D8%A7%D9%81%D8%AD%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%8A, приступ, 13.11.2014.

55. لسنة 7 رقم قانون المخدرات مكافحة قانون المخدرات مكافحة ادارة /الرئ يسة ال ص فحة المخدرات مكافحة شأن في 1987 لسنة 9 رقم القانون أحكام ب بعض ب تعديل 1998 (Закон о дрогама и опојним средствима, државе Катар) преузето са: <http://www.moi.gov.qa/site/arabic/departments/DrugsDept/news/2010/12/26/17434.html>, приступ: 01.11.2014.
56. المؤقت والمعدل ([1]) 1988 لسنة 11 رقم قانون العقوبة والمؤثرات المخدرات قانون المؤقت والمعدل ([2]) 2002 لسنة (13) رقم (Закон о дрогама и опојним супстанцама Краљевине Јордан) преузето са: <http://dabbaslawfirm.com/shownews.php?id=173>, приступ: 01.11.2014.
57. لسنة العقوبة والمؤثرات المخدرات قانون (Закон о забрани опојних дрога и психотропних супстанци, које утичу на психофизичко стање човека из 1994. године Републике Судан), преузето са: <http://www.parliament.gov.sd/ar/index.php/site/LigsualtionVeiw/120>, приступ: 01.11.2013.
58. Закон о здравственој заштити („Службени гласник Републике Србије“, број 107/2005, 72/2009 – др. закон, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013 – др. закон и 93/2014).
59. Закон о здравственом осигурању („Службени гласник Републике Србије“, број 107/2005, 109/2005 - испр., 57/2011, 110/2012 – одлика УС, 119/2012, 99/2014, 123/2014 и 126/2014 – одлука УС).
60. Закон о извршењу кривичних санкција Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 55/2014).
61. Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије („Службени гласник Републике Србије“, број 39/2003).
62. Закон о изменама и допунама Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, број 3/1990, 38/1990, 45/1990, 54/1990).
63. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009).
64. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 121/2012).

65. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“*, број 39/1959).
66. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“*, број 6/1973).
67. Закон о јавном здрављу (*„Службени гласник Републике Србије“*, број 72/2009).
68. Закон о одређивању органа за вршење одређених послова у области производње и промета опојних дрога (*„Службени гласник Социјалистичке Републике Србије“*, број 8/1980).
69. Закон о опојним дрогама Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“*, број 16/1950).
70. Закон о производњи и промету опојних дрога (*„Службени лист Савезне Републике Југославије“*, број 46/96 и *„Службени гласник Републике Србије“*, број 37/02 и 108/05).
71. Закон о психоактивним контролисаним супстанцама (*„Службени гласник Републике Србије“*, број 99/2010).
72. Закон о ратификацији Протокола о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961, (*„Службени лист СФРЈ“* – *„Међународни уговори“*, број 3/1979).
73. Закон о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама (*„Службени лист СФРЈ - Међународни уговори“*, број 40/1973).
74. Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против незаконитог промета опојним дрогама и психотропних супстанци (*„Службени лист СФРЈ - Међународни уговори“*, број 14/1990).
75. Законы и Кодексы, *Уголовный кодекс Российской Федерации, текст с изменениями и дополнениями на 1. сентября 2014. года*, ЭКСМО, Москва, 2014.
76. Законик о кривичном поступку Републике Србије (*„Службени гласник Републике Србије“*, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

77. Запевалова, В. В., Манцева, Н. И., *Уголовниј кодекс Естонској Републики*, Санкт Петербург, 2001.
78. Зеленика, Р., *Методологија и технологија израде знанственог и стручног дјела*, Свеучилиште у Ријеци, Ријека, 2000.
79. Златарић, Б., *Кривично право, Опћи дио*, Загреб, 1977.
80. Игњатовић, А., *Кривично право, Општи део*, Привредна академија, Нови Сад, 2006.
81. Игњатовић, А., *Кривично право, Посебни део*, Привредна академија Нови Сад, Нови Сад, 2007.
82. Игњатовић, Ђ., *Криминологија*, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за публикације, Београд, 2008.
83. Игњатовић, Ђ., Симеуновић – Патић, Б., *Виктимологија*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011.
84. International Convention, Adopted by the Second Opium Conference (League of Nations), and Protocol relating thereto. Signed at Geneva, February 19, 1925 [1928].
85. International Opium Convention, signed at the Hague, January 23. rd. 1912. преузето са: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1922/01/19220123%2006-31%20AM/Ch_VI_2p.pdf, приступ: 18.01.2015.
86. Јанковић, Т. К., *Кривични законик Краљевине Југославије са практичним коментаром и посебним објашњењем за извођење наставе у жандармерији*, Штампарско и издавачко Д. Д. Нови Сад.
87. Јемрић, М., *Кривични законик*, Народне новине, Загреб, 1970.
88. Јовановић, Ж., *Кривично право, Посебни део*, Виша школа унутрашњих послова Београд, Београд, 1973.
89. Јовановић, Љ., Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2000.
90. Јовановић, Љ., Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Бона Фидес, Ниш, 2002.
91. Јовановић, Љ., Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Службени гласник, Београд, 2004.
92. Јовановић, Љ., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Полицијска академија, Београд, 2002.

93. Јовановић, Љ., *Кривично право, Посебни део*, Светозар Марковић, Београд, 1983.
94. Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Номос, Београд, 2003.
95. Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона СР Југославије*, Службени гласник, Београд, 2002.
96. Јовашевић, Д., *Кривична дела у вези са опојним дрогама у упоредном кривичном законодавству*, Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу, број 3/2009, Нови Сад.
97. Јовашевић, Д., *Кривични законик Републике Србије са уводним коментаром*, Службени лист, Београд, 2006.
98. Јовашевић, Д., *Кривични законик Републике Србије*, Службени лист СЦГ, Београд, 2005.
99. Јовашевић, Д., *Кривично право, Општи део*, Номос, Београд, 2006.
100. Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2006.
101. Јовашевић, Д., *Кривично право, Општи део*, Номос, Београд, 2010.
102. Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Досије, Београд, 2014.
103. Јовашевић, Д., *Кривичноправни, аспекти злоупотребе опојних дрога*, Окружни суд у Београду, Билтен број 56/2001, Београд.
104. Јовашевић, Д., *Лексикон кривичног права*, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2006.
105. Јовашевић, Д., *Међународно правни основи за кривична дела недозвољене производње и трговине опојним дрогама*, Институт за упоредно право, Страни правни живот, број 3/2005, Београд.
106. Јовић, Р., Савић, А., Куљача, Р., *Дроге и тероризам*, Факултет за пословни менаџмент, Бар, 2007.
107. Kazneni zakon (*Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, broj 110/97*).
108. Kazneni zakon Republike Hrvatske (*Urednički pročišćeni tekst, „Narodne novine“, broj 125/2011 i 144/2012*).
109. Камбовски, В., Казнено право, *Општи дел*, Култура, Скопје, 2005.
110. Камбовски, В., *Коментар на Кривичниот Законик на Република Македонија*, Интегрален текст, Матица, Скопје, 2011.
111. Кандић – Поповић, З., *Кривично право, Посебни део*, Научна књига, Београд, 1991.

112. Карчић, Ф., Карић, Е., *Шеријатско право у савременим друштвима*, Правни центар, Сарајево, 1998.
113. Ковачевић, М., *Сузбијање злоупотребе опојних дрога*, Правни живот – Часопис за правну теорију и праксу, Удружење правника Србије, број 10/2009, Београд.
114. Kodi Penal i përditësuar dhe me praktikë gjyqësore, *Botime Juridike*, Alb Juris 2013, Tiranë.
115. Kozary, D., *Zloupotreba opojnih droga*, Pravni fakultet u Osijeku, Pravni Vjesnik, broj 1/2011, Osijek.
116. Козарић – Ковачић, Д., Грубишић – Илић, М., Грозданић, В., *Форензичка психијатрија*, Медицинска наклада, Загреб, 2005.
117. Конвенција о ограничењу производње и регулисању продаје дрога осим за потребе медицине и науке ратификована у Југославији 1949. године (*„Службени лист ФНРЈ“ број 41/1949*).
118. Конвенција о опојним дрогама из 1961.
119. Конвенција о психотропним супстанцама из 1971.
120. Конвенција УН против незаконитог промета опојним дрогама и психотропним супстанцама из 1988.
121. Константиновић Вилић, С., Костић, М., *Пенологија*, Центар за публикације Правног факултета, Свен Ниш, Ниш, 2011.
122. Константиновић Вилић, С., Костић, М., *Систем извршења кривичних санкција и пенални третман у Србији*, Центар за публикације Правног факултета, Свен Ниш, Ниш, 2011.
123. Константиновић Вилић, С., Николић Ристановић, В., Костић, М., *Криминологија*, Пеликан Принт, Ниш, 2009.
124. Кочои, С. М., *Уголовное право, Общая и Особенная части*, Учебник Краткий курс ЗАО „Юридическая фирма КОНТРАКТ“ Москва, 2009.
125. Кривични закон Републике Србије (*„Службени гласник Социјалистичке Републике Србије“*, број 26/1977, 28/1977, 43/1977, 20/1979, 24/1984, 39/1986, 51/1987, 6/1989 и 42/1989, *„Службени гласник Републике Србије“*, број 21/1990, 16/1990, 26/1991, 75/1991, 9/1992, 49/1992, 51/1992, 23/1993, 67/1993, 47/1994, 17/1995, 44/1998, 10/2002, 11/2002, 80/2002, 39/2003 и 67/2003).

126. Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (*„Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“*, број 44/1976).
127. Кривични закон СФРЈ (*„Службени лист СФРЈ“*, број 44/1976 и 36/1977).
128. Кривични закон СФРЈ са напоменама и регистром појмова и Закон о кривичном поступку, Нип Екпорт – Пресс, Београд, 1977.
129. Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, Државна штампарија, Београд, 1929.
130. Кривични законик Краљевине Југославије (*„Службене новине“* број 33-XIV од 09. фебруара 1929. године).
131. Кривични законик Републике Србије (*„Службени гласник Републике Србије“*, број, 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014).
132. Кривични законик са уводним законом, напоменама, кривичним одредбама из других савезних закона и регистром, Службени лист ФНРЈ, Београд, 1961.
133. Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“*, број 13/1951).
134. Кривични законик Федеративне Народне Републике Југославије (*„Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије“*, број 13/1951, 39/1959, 6/1973).
135. Кривокапић, Б., *Увод у право Финске*, Београд, 2005.
136. Крстић, Б., *Судска психијатрија*, Пунта, Ниш, 2002.
137. Кузњецова, Н. Ф., Бељајев, С. С., *Уголовниј кодекс Швецији*, Санкт Петербург, 2001.
138. Кузњецова, Н. Ф., Серебеникова, А. В., *Уголовниј кодекс Шведцарији*, Москва, 2000.
139. Lag (2000:1225) om straff för smuggling, Departement/myndighet: Finansdepartementet S3 Utfärdad: 2000-11-30, Ändrad: t.o.m. SFS 2014:677, преузето са: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-20001225-om-straff-for-sfs-2000-1225/>, приступ, 20.10.2014.
140. Лазаревић, Љ., Вучковић, Б., Вучковић, В., *Коментар Кривичног законика Црне Горе*, Обод, Цетиње, 2004.

141. Лазаревић, Љ., *Коментар Кривичног законика Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 2006.
142. Лазаревић, Љ., *Коментар Кривичног законика*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2011.
143. Лазаревић, Љ., *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд, 1983.
144. Лазаревић, Љ., *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд, 1993.
145. Лазар, Д., *Кривични законик од 27. јануара 1929. године са изменама и допунама од 9. октобра 1931. године*, I књига, Општи део, Штампарија Владете С. Јанићијевића, Београд, 1932.
146. Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven), преузето са: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132#KAPITTEL_8, приступ, 05.11.2014.
147. Loi du 19. février 1973. concernant la vente de substances médicamenteuses et la lutte contre la toxicomanie.
148. Марић, Ј., Лукић, М., *Правна медицина*, Јован Марић, Меграф, Београд, 2002.
149. Мијалковић, С., Бајагић, М., *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2012.
150. Митровић, Г., *Кривична одговорност зависника од дрога*, Савез правника СР Србије, 1981.
151. Мрвић – Петровић, Н., *Кривично право, Општи и посебни део*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Службени гласник, Београд, 2006.
152. Мрвић – Петровић, Н., *Кривично право*, Службени гласник, Београд, 2005.
153. Narkotikastrafflag (1968:64), Departement/myndighet: Justitiedepartementet L5, Utfärdad: 1968-03-08, Ändrad: t.o.m. SFS 2006:46, преузето са: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64/, приступ, 20.10.2014.
154. Николић, Д., *Међународни кривични стандарди и друге мере и њихов однос са нашим националним законодавством у области спречавања злоупотребе коришћења опојних дрога*, Међународни научни скуп, Примена

- међународних кривичних стандарда у националним законодавствима, Интермех, Београд 2004.
155. Николић, Д., *Наркоманија – злочин или казна*, Српско удружење за кривично право, Београд, 2001.
156. Ницовић, М., *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*, Алфа Београд, Развитак Метковић, 1990.
157. Ницовић, М., *Дрога – царство зла*, Народна књига, Београд, 1996.
158. Новоселец, П., *Општи део казног права*, Загреб, 2004.
159. Основни кривични закон („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ број 44/1976, 36/1977, 34/1984, 37/1984, 74/1987, 57/1989, 3/1990, 38/1990, 45/1990, 54/1990 и „Службени лист Савезне Републике Југославије“, број, 35/1992, 16/1993, 31/1993, 37/1993, 24/1994, 61/2001 и „Службени гласник Републике Србије, број 39/2003).
160. Павишић, Б., Грозданић, В., Веић, П., *Коментар Казног закона*, Загреб, 2007.
161. Павловић, М., *Кривична дела у вези са опојним дрогама*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Зборник радова Правног факултет у Нишу, Ниш, 2012.
162. Павловић, Н., *Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога*, Билтен Апелационог суда у Београду, број 1/2010, Београд.
163. Pagle, C. D. *China law, Criminal code*, Beijing, 1997.
164. Penal Code, Passed 6. June 2001 (RT I 2001, 61, 364; consolidated text RT I 2002, 86, 504), entered into force 1. September 2002. преузето са: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/33>, приступ: 20.10.2014.
165. Перић, О., *Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци и југословенско законодавство*, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, број 4/1991, Београд.
166. Петровић, Б., Јовашевић, Д., *Кривично (казнено) право Босне и Херцеговине, Опћи дио*, Правни факултет, Сарајево, 2005.
167. Петровић, Б., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2005.

168. Подаци Вишег јавног тужилаштва Нови Пазар А. Број 293/14 од 15. децембра 2014.
169. Подаци Основног јавног тужилаштва Нови Пазар добијени на основу молбе број 312/14 од 8. децембра 2014.
170. Поповић, Д., Јевтић, Д., *Народна правна историја*, Савремена администрација, Београд, 2003.
171. Protocol amending the Agreements, Conventions and Protocols on Narcotic Drugs, concluded at The Hague on 23 January 1912, at Geneva on 11 February 1925 and 19 February 1925, and 13 July 1931, at Bangkok on 27 November 1931 and at Geneva on 26 June 1936. Lake Success, New York, 11 December 1946.
172. Protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. Geneva, 25 March 1972.
173. Protocol Bringing under International Control Drugs Outside the Scope of the Convention of 13 July 1931 for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, as amended by the Protocol signed at Lake Success, New York, on 11 December 1946. Paris, 19 November 1948.
174. Protocol for Limiting and Regulating the Cultivation of the Poppy Plant, the Production of, International and Wholesale Trade in, and use of Opium. New York, 23 June 1953.
175. Радовановић, М., Ђорђевић, М., *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Издавачко – штампарско предузеће, Београд, 1973.
176. Радовановић, М., Ђорђевић, М., *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Издавачко – штампарско предузеће, Београд, 1976.
177. Радовановић, М., Ђорђевић, М., *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Издавачко – штампарско предузеће, Београд, 1977.
178. Радовановић, М., *Кривично право СФРЈ, Општи део*, Савремена администрација, Београд, 1969.
179. Радуловић, Д., *Питања дефинисања и класификације зависности и злоупотреба дрога*, Социологија – Часопис за социологију, социјалну психологију и социјалну антропологију, број 1/2003, Београд.
180. Ракић, М., *Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а. Кривичног законика*, Избор судске праксе, број 2/2011, Београд.
181. Рарог, А. И., Есаков, Г. А., Чуцаев, А. И., Степалин, В. П., *Уголовное право Руси, Часті общаја и особенаја*, Курс Лекциј, Москва, 2007.

182. Парог, А. И., *Уголовное право России, Особенная часть*, Москва, 2008.
183. Report of the International Opium Commission, Shanghai, China, February 1 to February 26, 1909. –Vol. I. – Report of the proceedings, Shanghai: Printed and Published by the Nort – China Daily News & Herald Ltd. 1909.
184. Симић, И., *Кривични законик, Практична примена*, Службени гласник, Београд, 2007.
185. Симић, И., Трешњев, А., *Кривични законик са краћим коментаром*, Ингпро, Београд, 2010.
186. Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. New York, 30. March 1961.
187. Срзентић, Н., *Коментар Кривичног закона СФРЈ*, Савремена администрација, Београд, 1982.
188. Срзентић, Н., Лазаревић, Љ., Ђорђевић, М., Стајић, А., Краус, Б., *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 1991.
189. Срзентић, Н., Стајић, А., *Кривично право, Општи и посебни део*, Завод за издавање уџбеника, Сарајево, 1968.
190. Starke, J. G. *The Convention of 1936 for the Suppression of the Illicit Traffic in Dangerous Drugs*, The American Journal of International Law, Vol. 31, No. 1 (Jan. 1937).
191. StGB, *Strafgesetzbuch, BetäubungsmittelG, WehrstrafG, WirtschaftsstrafG, Völkerstrafgesetzbuch und weitere Vorschriften*, 50. Auflage 2012, Beck – Texte im dtv, München.
192. StGB, *Strafgesetzbuch, BetäubungsmittelG, WehrstrafG, WirtschaftsstrafG, Völkerstrafgesetzbuch und weitere Vorschriften*, 51. Auflage 2013, Beck – Texte im dtv, München.
193. StGB, *Strafgesetzbuch, BetäubungsmittelG, WehrstrafG, WirtschaftsstrafG, Völkerstrafgesetzbuch und weitere Vorschriften*, 52. Auflage 2014, Beck – Texte im dtv, München.
194. Стојановић, З., *Кривично право, Приручник за полагање правосудног испита*, Београд, 2013.
195. Стојановић, З., *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Јавно предузеће Службени лист, Београд, 1999.
196. Стојановић, З., *Коментар Кривичног закона Савезне Републике Југославије*, Јавно предузеће Службени лист, Београд, 2003.

197. Стојановић, З., *Коментар Кривичног законика*, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2006.
198. Стојановић, З., *Коментар Кривичног законика*, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2007.
199. Стојановић, З., *Коментар Кривичног законика*, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2009.
200. Стојановић, З., *Кривични законик*, Правни факултет Универзитета у Београду, Јавно предузеће Службени гласник, Београд, 2009.
201. Стојановић, З., *Кривично право, Општи део*, Јустинијан, Београд, 2005.
202. Стојановић, З., *Кривично право, Општи део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2003.
203. Стојановић, З., *Кривично право, Општи део*, Јустинијан, Правна књига, Београд, 2006.
204. Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право, Посебни део*, Службени гласник, Београд, 2000.
205. Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право, Посебни део*, Правни факултет, Београд, 2003.
206. Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право, Посебни део*, Правна књига, Београд, 2006.
207. Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право, Посебни део*, Правна књига, Београд, 2009.
208. Shanghai Opium Conference, преузето са : <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3403100420.html>, приступ: 15.01.2015.
209. Schwarzenegger, C., Professor an der Universität Zürich, StGB, StPO, *Schweizerisches Strafgesetzbuch, Strafprozessordnung und weitere Erlasse, Liberalis plus*, 7. Auflage, Stand der Gesetzgebung 1. Sept. 2013.
210. Таховић, Ј. Ђ., *Коментар Кривичног законика*, Савремена администрација, Издавачко штампарско предузеће, Београд, 1956.
211. Таховић, Ј., *Коментар Кривичног законика*, Савремена администрација, Београд, 1957.
212. Томић, З., *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2007.
213. Турковић, К., Новоселец, П., Грозданић, В., Куртовић – Мишић, А., Деренчиновић, Д., Бојанић, И., Муниврана – Вајда, М., Мрчела, М., Нола, С.,

- Роксандић – Видличка, С., Трипало, Д., Маршавелски, А., *Коментар Казненог закона*, Загреб, 2013.
214. Türk Ceza Kanunu (*Bu Kanunun yürürlük ve uygulama şekli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununa çeşitli mevzuatta yapılan atıflarla ilgili olarak 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Kanuna bakınız*), Сер Канунлари Сериси 02, Beta, 6. Baskı – Ağustos 2012 – Istanbul.
215. The International Opium Convention, signed at The Hague, January 23, 1912, and subsequent relative papers [1922] LNT Ser 29; 8 LNTS 187.
216. The Shanghai Opium Commission, 1909, преузето са: <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html>, приступ: 04.11.2013.
217. The Criminal Code of the Republic of Moldova, No. 985–XV dated 18.04.2002, (*Republished: Official Monitor of the Republic of Moldova No. 72–74/195 dated 14.04.2009. Official Monitor of the Republic of Moldova No. 128–129/1012 dated 13.09.2002*).
218. The Criminal Code of Finland (39/1889, amendments up to 927/2012 included), преузето са: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>, приступ, 04.11.2014.
219. Ђирић, З., Димитријевић, Б., *Основи судске психијатрије и психологије*, Студентски културни центар, Ниш, 2009.
220. Ђирић, З., *Судска психијатрија*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, Ниш, 2013.
221. Ђирић, З., *Судско – психијатријски аспект менталних поремећаја насталих злоупотребом дрога*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 68/2014, Правни факултет у Нишу, Ниш.
222. Ђоровић, Е., *Историјски осврт на мере безбедности као sui generis врсту кривичних санкција*, Новопазарски зборник, број 33/2010, Музеј Рас, Нови Пазар.
223. Уголовный кодекс Республики Беларусь, 9 июля 1999 г. № 275–3, (*Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года, одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года, са Изменения и дополнения Закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 60–3*) преузето са: <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=101163>, приступ: 30.12.2013.

224. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 16 июля 1997 года № 167-І (с изменениями и дополнениями по состоянию на 04.07.2013 г.), преузето са: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032#sub_id=2590000, приступ: 28.12.2013.
225. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Vienna, 20. December 1988.
226. Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама („Службени лист СФРЈ“ – „Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964).
227. Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године, Пречишћени текст са уграђеним Протоколом о изменама и допунама Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1961. године („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми“, број 2/1964 и „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 3/1978 - др. закон).
228. Устав Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 98/2006).
229. Федосова, И., Скуратова, Т., *Уголовный кодекс Российской Федерации*, Москва, 2005.
230. Хоровић, С., *Кривично право, Посебни дио*, Мостар, 2003.
231. Coomber, R., *The Control of Drugs and Drug Users: Reason or Reaction?* Amsterdam, The Netherlands, Harwood Academic Publishers.
232. Code Pénal, En vigueur dans le grand – duché de Luxembourg, Septembre 2010, Publié par le ministère de la justice, Service central des Imprimés de l’Etat.
233. Code Pénal France, Dalloz, La Tipografica Varese (LTV), Juillet 2012, Edition 2013, Paris.
234. Цоковић, С., *Criminal act unauthorized possession of narcotic drugs*, International Conference „Law, Economy and Management in Modern Ambience“, LEMIMA 2013, Belgrade.
235. Цоковић, С., *Историјско – правни развој инкриминације опојних дрога у нашем кривичном законодавству*, Новопазарски зборник, број 35/2012, Нови Пазар.
236. Цоковић, С., *Омогућавање уживања опојних дрога*, Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу, број 3–4/2013, Нови Сад.

237. Цоковић, С., *Опојне дроге у систему кривичног законодавства*, Фармацеутско – здравствени факултет Травник, Vox Scientiae, Pharm-Health, број 2/2013, Травник.
238. Convention on psychotropic substances, Vienna, 21. February 1971. (including Final Act and Resolutions, as agreed by the 1971 United Nations Conference for the Adoption of a Protocol on Psychotropic Substances, and the Schedules annexed to the Convention), United Nations.
239. Convention of 1936 for the Suppression of the Illicit Traffic in Dangerous Drugs Geneva, 26. June 1936.
240. Convention for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, and Protocol of Signature (Geneva, 13 July 1931). Entry into force generally: 9 July 1933.
241. Criminal Law of the People's Republic of China (*Adopted at the Second Session of the Fifth National People's Congress on July 1, 1979, Revised at the Fifth Session of the Eighth National People's Congress on March 14, 1997*),..., Amendment VIII, adopted at the 19th Meeting of the Standing Committee of the Eleventh National People's Congress on February 25, 2011., преузето са: <http://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/criminal-law-of-the-peoples-republic-of-china#2%20Chapter%20VI.4>, приступ: 20.10.2014.
242. Criminal Code of the Republic of Lithuania, 26. september 2000. No VIII – 1968. (As last amended on 11. february 2010 – No XI – 677).
243. Чејовић, Б., *Кривично право, Општи део*, Службени лист, Београд, 2002.
244. Чејовић, Б., *Кривично право, Општи и посебни део*, Досије, Београд, 2006.
245. Чејовић, Б., *Кривично право, Општи и посебни део*, Досије, Београд, 2007.
246. Чејовић, Б., Кулић, М., *Кривично право*, Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2014.
247. Чејовић, Б., Миладиновић, В., *Кривично право, Посебни део*, Студентски културни центар Ниш, Ниш, 1995.
248. Чејовић, Б., Миладиновић, В., *Кривично право, Посебни део*, Српско удружење за кривично право, Београд 1997.
249. Чубински, М., *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године*, Издавачка књижарница Геце Кона, Београд, 1930.

250. Шамић, М., *Како настаје научно дело – вођење у методологију и технику научноистраживачког рада – општи приступ*, Пето издање, Свјетлост, ООУР Издавачка делатност, Сарајево, 1980.

Изјава 1.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем да је докторска дисертација, под насловом Кривична дела злоупотребе опојних дрога која је одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да ову дисертацију, ни у целини, нити у деловима, нисам пријављивао на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио ауторска права, нити злоупотребио интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци, који су у вези са ауторством и добијањем академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења, датум одбране рада, и то у каталогу Библиотеке, Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Нишу, као и у публикацијама Универзитета у Нишу.

У Нишу _____

Аутор дисертације: Сабахудин Цоковић

Потпис аутора дисертације:

Изјава 2.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ
ОБЛИКА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

Име и презиме аутора: Сабахудин Цоковић

Наслов дисертације: Кривична дела злоупотребе опојних дрога

Ментор: Проф. др Драган Јовашевић

Изјављујем да је штампана верзија моје докторске дисертације истоветна електронској верзији, коју сам предао на уношење у **Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу**.

У Нишу, _____

Потпис аутора дисертације

Изјава 3.

ИЗЈАВА О КОРИШЋЕЊУ

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Никола Тесла“ да, у дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, унесе моју докторску дисертацију, под насловом: Кривична дела злоупотребе опојних дрога.

Дисертацију са свим прилозима предао сам у електронском облику, погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију, унету у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, могу користити сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио.

1. Ауторство (CC BY)
- 2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)**
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде (CC BY-NC-ND)
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прераде (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

У Нишу _____

Аутор дисертације: Сабахудин Цоковић

Потпис аутора дисертације:

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Сабахудин Цоковић је рођен 05.11.1984. године у Пећи, АПКИМ, Република Србија. Основну школу је завршио у Пећи 1999. године. Исте године је у Новом Пазару уписао средњу Техничку школу, смер саобраћајни, коју је завршио 2003. године, са одличним успехом. Школске 2003/2004 године уписао је Правни факултет Универзитета у Приштини, а затим је школске 2008/2009. године уписао Докторске академске студије права, смер кривично – правни на Правном факултету Универзитета у Нишу.

Сабахудин Цоковић је објавио 9 научних чланака у научним часописима из области кривично – правних наука, а има учешће и на једној међународној конференцији.

Поред студија, у периоду од 16.06.2010. године до 14.11.2012. године, Сабахудин Цоковић је био радно ангажован по решењу на одређено време у Регионалном одељењу Пореске полиције Крагујевац, одсек Нови Пазар. У периоду од 10.02.2014 године до 04.03.2015. године је обављао адвокатско – приправничку праксу у адвокатској канцеларији Калић Исмета у Новом Пазару.